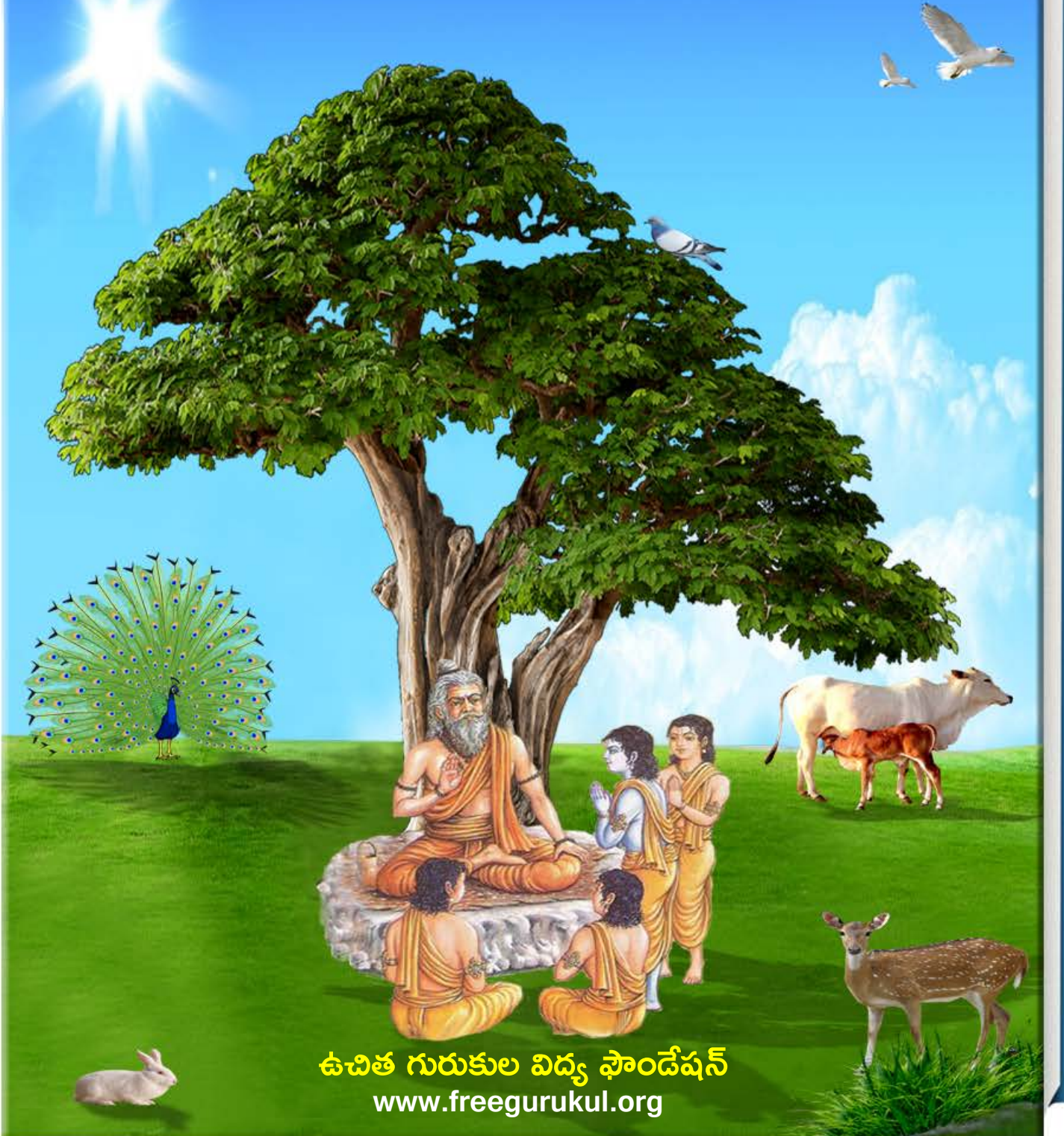

రామాయణం

వాల్మీకి రామాయణము-యుద్ధ కాండ-1

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుచ మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజి

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

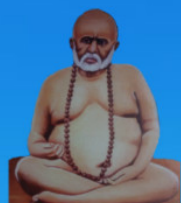

గురు వీరభక్త్యేంద్ర స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమృతా కారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరవీంద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

వార్షిక రామాయణము

యుద్ధకాండ
(ప్రథమభాగము).

శ్రీశ్రీనివాసశిరోమణి

శిరోమణి
147/4 బాలాజీనగరు
రాయపేట : మద్రాసు

కానికి నేను చేయ కల సర్వస్వదానము నా కాగిలింత" అంటూ సంతోషముతో పులకాంకితుడు అయి కృతకృత్యుడు అయి వచ్చిన ఆ మహాపరాక్రమశాలిని హనుమంతుణ్ణి కాగిలింతుకొన్నాడు.

అంతట రాముడు అబోచిస్తూ వానశేశ్వరుణ్ణి చూచి "ఓ సుగ్రీవుడా సీతా దేవిని నితకటము నూత్రము అన్ని విధాలా చక్కగా జరిగింది. కాని సముద్రాన్ని తలచు కొంటూ ఉంటే నుళ్ళీ నా మనస్సు కలవరపడుతూ ఉంది. ఈ వానరులు అందరూ ఆ మహాసముద్రాన్ని ఎట్లా దాటి ఆ దక్షిణతీరానికి పోతారో చెప్ప. నా ప్రియురాలికి సీతాదేవికి ఈ విషయము హనుమంతుడు చెప్పినాడు. కాని వానరులు అందరూ సముద్రాన్ని దాటి పోవు సుపాయము ఏమిటో తోచకములేను అన్నాడు.

అంతట ఆ మహాబాహువు ఆ శత్రుసంహారకుడు రాముడు శోకసంభ్రాంతుడు అయిపోయినాడు. ఆలోచించ సాగినాడు.

౨

అట్లా విస్త్రులు పడుతూ ఉన్న రాముణ్ణి ఆ శ్రీమంతుడు సుగ్రీవుడు చూచి "ఓప్రభూ, నీవు వీరుడవు. సామన్యనూనవుడి వలె దిగులు పడడము ఎందుకు. కృతిఘ్నుడు స్నేహాన్ని వలె నీవు దుఃఖాన్ని వదిలి పెట్టు. సీతాదేవి వృత్రాంతమా శత్రువులు ఉండినట్లూ మనకు ఇవ్వకు తెలిసినవి. నీవు దిగులు పడవలసిన కారణము నాకు కనపడటములేదు. ఓప్రభూ, నీవు మహామతిమంతుడవు. కాస్త్రవిరుడవు. ఉహాసోహలలో సమర్థుడవు. పండితుడవు. ఆత్మవేత్తివు. అందువల్ల అపవర్గాన్ని వదిలి పెట్టేట్లు ఉత్సాహాన్ని చెబుకొంటే ఈ ఆలోచనను వదిలి పెట్టు. మేము మహాసముద్రాన్ని లంఘించి లంకాపట్టణానికి పోతాము. కోటల మీదికి ఎక్కతాము. నీ శత్రువును రావణాసురుణ్ణి మేము నాశనము చేసి వేస్తాము.

"నిరుత్సాహముతోనూ దైన్యముతోనూ దుఃఖమునుంచి కలవర పడి పోతూనూ ఉంటే సర్వార్థాలు నాశనము అయిపోతవి. అంటే కాకుండా ఆపదలపాలు కావడమున్నూ సంభవిస్తుంది. ఈ మన వానరసేనా నాయకులు శూరులు, సమర్థులు. వీండ్లు అందరూ నిన్ను సంతోష పెట్టడానికి ఆత్మ్యత్వాహముతో అగ్నిహోత్రములోకి అయినా దూకుతారు. వీండ్ల ఉత్సాహము నాకు తెలుసును. ఈ విషయములో నా ఉహ యధార్థము. నేను నా పరాక్రమముతో ఆ పాపకర్మణ్ణి రావణాసురుణ్ణి సంహారముచేసి సీతాదేవిని తీసుకొని రాకలను. నీవూ ఆమెను తీసుకొని రాకలవు. ఓ రామా, మహాసముద్రానికి నేతువు కట్టేట్లు

ఆ రావణాసురుడి లంకాపట్టణాన్ని వానరులు అందరూ చూచేట్టు నీవు ఆలోచించి చేయవలెను. త్రికూటపర్వతముమీద ఉన్న ఆ లంకాపట్టణము కనపడితే చాలును. ఆ రావణాసురుడు యుద్ధములో చచ్చిపోయినాడు అనే అనుకో. మహాసముద్రములో నేతువు కట్టకపోయేట్లయితే సురాసురలు ఆంధరూ ఏకము అయి దేవేంద్రుడి వెంట బయలుదేరి పోయినా ఆ లంకాపట్టణాన్ని కొట్టలేదు. లంకాపట్టణము దగ్గరదాకా నేతువు కట్టితే వానరసైన్యము జయించినట్టే నిశ్చయించుకో. అంతేకాదు. యుద్ధములో శూరులూ కౌమరూపులూ అయిన మన వానరులు రాక్షసులతో కూడా ఆ లంకాపట్టణాన్ని పెళ్ళగించి లేకలరు. వానరులు అంతటి శక్తిమంతులు.

“ప్రభూ, నీవు దిగులు పడవద్దు. దిగులే సమస్త పనులనూ పాడు చేస్తుంది. దిగులే ఈ లోకములో మానవుడి కౌర్యాన్ని పోకొట్టుతుంది. రానూ, నీవు మహా ప్రాజ్ఞుడవు. కౌర్యము ఆవలంబించు. ఏపనిని నీవు ఇప్పుడు చేయవలెనో ఆపనినే చేయవలెను. నీవంటి శూరులూ మహాత్ములూ అయినవారు అగపడకుండా పోయినదాని కోసమూ పాడు అయిపోయిన దాని కోసమూ దుఃఖపడకు. అట్లా కాకుండా దుఃఖపడేట్లయితే సమస్తకౌర్యాలూ వాశేనము అయిపోతవి.

“ఓ రామా, నీవు బుద్ధిమంతులలో ఉత్తముడవు. సర్వకాస్త్రికావిరుడవు. నా వంటి సచివులతో కూడా శత్రువులను జయించడానికి బయలుదేరడమే కర్తవ్యము. నీవు ధనుర్ధరుడవు అయితే రణరంగములో నీ ఎదుట ఎవరు నిలవ కలదు. అట్లా నీ ఎదుట నిలవ కలవాడు ఎవడూ ముల్లోకాలలోనూ నాకు కనపడటము లేదు. వానరులు నీ కౌర్యాన్ని నిర్వహిస్తారు. వానరులమీద ఉంచే ఏ పని పాడు అయి పోదు. ఓ రామా సముద్రాన్ని దాటి త్వరలోనే నీవు సీతాదేవిని చూస్తావు. ఇంతివరకూ దుఃఖపడ్డది చాలు. ఇప్పుడు శ్రోము అవలంబించు. యుద్ధము చేయని శ్రుతియులు మందిభాగ్యులు అవుతారు. భయంకరుడికి అందరూ భయపడుతారు. నదులు అన్నీ వచ్చి పడే సముద్రము భయంకరముగానే ఉంటుంది. నీది నూత్నబుద్ధి. ఆ సముద్రాన్ని దాటి పోయే ఉపాయము మా అందిరితోనూ ఇక్కడనే యోజించు. సముద్రము దాటి వా సైన్యము అంతా లంకకు చేరేట్లయితే నీకు జయము సిద్ధించినట్టే. శూరులూ కౌమరూపులూ అయిన వానరులు యుద్ధములో రాళ్లవానా చెట్ల వానా కురిపించి రాక్షసులను రూపుమాపి వేస్తారు.

“ఓ రామా, నీవు యుద్ధము కావలెను అనుకుంటున్నావు. అందువల్ల మనము విదోవిధముగా ఆ సముద్రాన్ని దాటిపోదాము. ఆ రావణాసురుణ్ణి సంహారము చేసి వేసినట్టే —

ప్రభూ, ఎన్నో మాటలు చెప్పడము ఎందుకు. నీవు అన్నివిధాలా జయిస్తావు. నాకు రుధినిమిత్రులు కనబడుతున్నవి. నా మనస్సులో సంతోషముగా ఉంది” అని సుగ్రవుడు చెప్పినాడు.

3

ఇట్లా యుక్తియుక్తముగా సుగ్రవుడు చెప్పింది ఆ పరమార్థవేత్త రాముడు అంగీకరించినాడు. హనుమంతుణ్ణి చూచి “ఓ వీరుడా, నేతువును కట్టి కానీ సముద్రాన్ని ఎండ్లకొట్టి కానీ మరి ఏవిధముగా నయినా కానీ సముద్రాన్ని దాటవాడే నామర్థ్యము నాకు ఉంది. చొరలవికాని ఆ లంకాపట్టణములో ఎన్ని కోటలు ఉన్నవి. సైన్య పరిమాణము ఎంత ఉంటుంది. ద్వారాలలో నుంచి లోపలికి వానీయకుండా ఎట్లా కావలి కాస్తావుందీ ఆ పట్టణ రక్షణము ఎట్లా జరుగుతూ ఉందీ చెప్పు. రాక్షసుల గృహాల సన్నివేశాన్ని గురించిన్నీ తెలుసుకోవలెను అనుకొంటున్నాను. నీవు చూచింది చూచినట్టు సర్వమూ చెప్పవలెను.

“ఓ హనుమంతుడా, నీవు సమర్థుడవు. నీవు లంకాపట్టణాన్ని అంతా సావధానముగా చక్కగా చూచినావు. నీవు తెలుసుకొన్నది అంతా నాకు చెప్పు” అని రాముడు అడిగినాడు.

అంతట ఆ వాక్యకోవిదుడు హనుమంతుడు “ఓ ప్రభూ, లంకా పట్టణములోకి చొర్రబడడానికి అల్పవికాసండా కాపాడుతూ ఉన్న పద్ధతినిగురించి సైన్యరక్షణాన్నిగురించి రాక్షసులు రావణాసురుడి మీద ఎంత స్నేహముతో ఉంటూ వుందీ రావణాసురుడి లేజాన్నిగురించి లంకాపట్టణ సర్వసమృద్ధిని గురించి భయంకరము అయిన సముద్రాన్ని గురించి, సైన్య విభాగాన్ని గురించి, రథగజతురగాది వాహనాలను గురించి సర్వమూ చెప్పతాను వినవలసింది.

“ప్రభూ, ఆ లంకాపట్టణములో ప్రజలు అందరూ మహాసంతోషముతో ఉంటున్నారు. మదపు టేనుగులు మందలు మందలుగా కనిపించినవి. గొప్ప రథాలూ గుట్టలూ సమృద్ధముగా ఉన్నవి. లెక్కలేని అంతముంది రాక్షసులు అక్కడ నివసిస్తూ ఉన్నారు. ఆ పట్టణములోకి శత్రువులు చొరపడడము అశక్యము. ఆ లంకాపట్టణానికి నాల్గదిశలా నాల్గు పెద్దపెద్ద ద్వారాలు గట్టి శక్తి తిలుపులతో ఉన్నవి. ఆ తిలుపులకు పెద్ద పెద్ద ఇనుప గుడియలు గడియలుగా ఉన్నవి. ఆ ద్వారాల దగ్గర పెద్ద బాణమోచకయంత్రాలు శిలా మోచకయంత్రాలూ ఉన్నవి. శత్రుసైన్యాలు అక్కడికి పోయినప్పుడు ఆ

యంత్రాలలో నుంచీ బాణాలూ శిలలూ వర్షముగా కురిపించి వెనకకు మళ్ళి
గొట్టుతారు. ఆ ద్వారాల దగ్గర పరమ స్వరాక్రమవంతులు అయిన రాక్షస
యోధులు సమాహాలు సమాహాలుగా ఉన్నారు. ఇనుముతో చేసిన భయంక
రము అయిన శత్రుఘ్నులు అక్కడ వందలకొద్దీ అమర్చి ఉన్నవి. ఆ శత్రుఘ్ను
లను ప్రయోగిస్తే ఒక్కొక్క శత్రుఘ్నికి వందలకొద్దీ చచ్చిపోతారు.

“అలంకౌపట్టణము చుట్టూ సువర్ణమయము అయిన ప్రాకారము ఉంది.
అది ఎంతో ఎత్తుఅయింది. దానికి అక్కడక్కడ పద్మరాగప్రవాళ చైదూర్య
ముక్తమణులు అలంకారముగా అమర్చిఉన్నవి. ఆప్రాకారాన్ని దాటిపోవ
డము అశక్యము. ఆప్రాకారాన్ని ఆనుకొని పెద్ద అగడ్తఉంది. అంగులో నీళ్లు
ముట్టుకోడానికి వీలుకొనంత చల్లగాఉంటవి. మహాగ్రాహాలూ మహామానాలూ
ఆఅగడ్తలో తిగుగుతుఉన్నవి. ఆనాల్గుద్వారాలలోనుంచీ ఆ అగడ్తమీదనుంచి
విశాలముఅయిన వంతెనలు ఉన్నవి. అవి దారువులతో చేసినవి. ఆ వంతెనలను
అవసరము అయినప్పుడు ఎత్తివేయడానికి దించివేయడానికి అక్కడనే పెద్దపెద్ద
యంత్రాలు ఉన్నవి. ఆద్వారాలను కావలి కాసేవారి గృహాలున్నూ అక్కడనే
ఉన్నవి. శత్రుసైన్యాలు వచ్చినప్పుడు ఆ వంతెనలను ఎత్తివేస్తారు. అప్పుడు అగ
డ్తను దాటి లోపలికి పోవడము అశక్యము. కదిలించడానికి అలవికాని బలిష్ఠము
అయిన బంగారు స్తంభాలమీద ఒక వంతెనఉంది. ఆవంతెనమీద శోభాయ
మానముఅయిన అరుగులు ఉన్నవి.

“ఓప్రభూ, రావణాసుగుడు చలనములేని స్వభావముకలవాడు. జాగరూ
కుడు. ఏమరుపాటు లేనివాడు. ఎప్పుడూ యుద్ధముచేయవలెను అనే కోరికతో
ఆరావణాసుగుడు స్వయముగా తన సైన్యాలను చూచుకుంటూ ఉంటాడు.

ఆలంకౌపట్టణము త్రికూటపర్వతముమీద ఉంది. ఆపర్వతముమీదికి పోవ
డానికి ఆధారము ఏమీలేదు. దేవతలు సహితమూ అక్కడికిపోలేరు ఆపట్టణము
లోకి పోవడానికి మూడు అడ్డంకులు ఉన్నవి. ఆపట్టణము చుట్టూ ఎప్పుడూ
జలాలు సమృద్ధముగా ప్రవహించే నదులు ఉన్నవి. అది జలదుర్గము. దాన్ని
దాటితే పర్వతపంక్తులు ఉన్నవి. అది పర్వతదుర్గము. వాటిని దాటితే పెద్ద
అడవులు ఉన్నవి. అది వనదుర్గము. దానిని దాటితే చుట్టూ ప్రాకారముతోనూ
అగాధముఅయిన అగడ్తతోనూ కట్టిన దుర్గముఉంది. ఈవిధముగా నాలుగుదుర్గాల
మధ్యను ఆలంకౌపట్టణము ఉంది. ఆపట్టణము సముద్రతీరానికి దూరముగా
ఉంది. ఆసముద్రములో ఓడమార్గములేదు. అక్కడివారికి ఏదేశమువారి వార్తలూ
తెలిసే అవకాశములేదు.

అది కళేంద్రుడి అనురావతీ పట్టణము వంటిది. పర్యతాగ్రముమీద ఉంచడముచుంచి అది పరమదుష్టముగా ఉంది. అందును అనుసరణముగా అగడ్తలతోనూ శితిష్ఠులతోనూ బాణశిలామోచకాది నానావిధ యంత్రాలతోనూ అది అత్యేయముగా ఉంది.

ఆ లంకాపట్టణపు తూర్పు వాకిలివగ్గిర ఎదిరించ నలవికొని శూలపాణులు అయిన సదివేలమంది రాక్షసయోధులు ఉంటున్నారు. వాండ్లు అందరూ ఖడ్గాలతో నొంగుకలరు. దక్షిణద్వారము దగ్గిర చతురంగ సైన్యాలతో ఒక లక్షమంది రాక్షసయోధులు ఉంటున్నారు. వాండ్లు అందరూ పరమసమరులు. మరి పదిలక్షలమంది రాక్షసయోధులు డాల్లా తోనూ ఖడ్గాలతోనూ పశ్చిమ ద్వారమువగ్గిర కంఠికొస్తూ ఉన్నారు. వాండ్లు అందరూ సర్వాస్త్రకోవిదులు, ఉత్తర ద్వారమువగ్గిర నూగ కోట్లమంది రాక్షసులు ఉన్నారు. వారిలో కొందరు రథికులు, కొందరు ఆశ్వికులు, కొందరు గజసాదులు. వారు అందరూ మంచి మంచి వంచాలలో పుట్టినారు. రావణాసురుడికి వాండ్లు అందరూ నమ్మినబంట్లు, వాండ్లను రావణాసురుడు ఎప్పుడూ మెచ్చుకొంటూ ఉంటాడు. వాండ్లే కాకుండా ఎదిరించ నలవికొని రాక్షసయోధులు గుంపులు గుంపులుగా వేలకు వేలు ఒక కోటిమంది పట్టణము మధ్యను ఉంటున్నారు.

“ఓ ప్రభూ, నేను అగడ్తమీది వంటెనలు పనులకొట్టినాను. ఆ అగడ్తను పూడ్చి వేసినాను. ఆ పటణాన్ని దహించి వేసినాను. ఆ ప్రాకారాన్ని పడ కొట్టినాను. ఆ రావణాసురుడి సైన్యములో కొంతభాగాన్ని సంహారము చేసి వేసినాను. మహా పరాక్రమవంతులు అయిన రాక్షసవీరులను కొంతమందిని నేను చంపి వేసినాను. ఏదో ఒకచిక్కుగా సముద్రాన్ని దాటిపోవచ్చును. లంకా పట్టణాన్ని అంతా వానగులు నాశనముచేసి వేయకలరు. అంగదుడూ ద్వివిదుడూ మైంసుడూ, జాంబవంతుడూ, పనసుడూ నలుడూ నేనానాయకుడు నీలుడూ వాతే చాలును. తక్కిన వానర సైన్యముతో పనిలేదు, ఆకాశమార్గాన పోయి పర్యతాలయా వనాలనూ ప్రాకారాలనూ బహిర్ద్వారాలనూ అగడ్తనూ భేదించి సీతాదేవిని తేకలరు. వానర సైన్యానికి అంతటికీ సారథూతిముగా ఉన్న అంగదాదులను వెంటనే పొమ్మని ఆజ్ఞాపించు. శైత్రయాత్రాయోగ్యము అయిన ముహూర్తాన ప్రయాణము అయిపోయేట్లు చూడు” అని చెప్పినాడు.

౪

హనుమంతుడు చెప్పింది అంతా యథాక్రమముగా ఆ మహాశేఖోవంతుడు ఆ సత్యిపరాక్రమముడు రాముడు విని “ఓ హనుమంతుడా, ఆ రావణాసురుడు లంకాపట్టణాని నేనుంట నే ముగించి వేస్తాను సత్యము చెప్పుతున్నాను. డిక్లై

“ఓసుగ్రీవుడా, ఈముహూర్తములో మనము ప్రయాణము అయిపోవలెను. దివాకరుడు దివామధ్యానికి వస్తూ ఉన్నాడు. ఇది ఆభిజిన్మహూర్తము. ఈ ముహూర్తములో ప్రయాణము అయిపోయేట్లయితే మనకు జనుము అవుతుంది. ఇదే విజయముహూర్తము. ఆరావణాసురుడు ఎక్కడికిన్నీ తప్పించుకొనిపోలేదు. ఒకవేళ తప్పించుకొని పోయినా మనము వాణ్ణి పట్టుకో కలుగుతాము. నేను ప్రయాణము అయి వస్తూ ఉన్న సంగతి సీతాదేవి వింటుంది ప్రాణము పోకొట్టుకోడానికి విషము తాగ బోతున్నవాడి సేతికి అమృతకలశము అందినట్లుగా నేను వస్తూ ఉన్నాను అనే వర్తమానము తెలిసి సీతాదేవి జీవిస్తుంది.

“ఓ సుగ్రీవుడా, ఇవ్వేళ ఉత్తర ఘట్టనీ నక్షత్రము. నేను పునర్వసు నక్షత్రములో పుట్టినాను. కాబట్టి ఇవి నాకు సాగనతార. రేపు హస్తానక్షత్రము. అది నాకు నైఋతార అవుతుంది అంగువల్ల సమస్తసైన్యాలతోనూ ఇవ్వేళ నే మనము బయలుదేరి పోవలెను. నాకు ఇప్పుడు శుభనిమిత్తాలు తోస్తున్నవి. నేను ఆ రావణాసురుణ్ణి సంహరించి వేస్తాను. జానకిని తీసుకొని వస్తాను. నా మనోరథము సిద్ధిస్తుంది అని తెలియ చెప్పతున్నట్లు నాకు కుడి కనుబొమ అదురుతూ ఉంది” అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా ఆ ధర్మాత్ముడు రాముడు చెప్పగానే లక్ష్మణుడూ సుగ్రీవుడూ అతనిని అభినందించినారు. అంతట ఆ కార్యకొనిగుడు రాముడు మళ్ళీ ఇట్లా చెప్పినాడు.

“ఓ సుగ్రీవుడా, బంధువులు అయిన వానరవీరులను ఒక లక్షకుందిని, వెంటపెట్టుకొని నీలుడు దారి తీస్తూ ముంగుగా పోవలెను. స్వచ్ఛజలాలూ స్వాదుఫలమూలాలూ లేనే సమృద్ధిగా దొరికే చల్లని అడవులలో నేనలు పోవడానికి దారితీయవలెను. దురాత్ములు రాక్షసులు మన రాక తెలుసుకొని దారిలో దొరికే ఫలమూలాదికాలలో విషము మొసలు అయినవి కలుపుతారు. ఓ నీలుడా అంగువల్ల నీవు ఎప్పుడూ విషమపాటు లేకుండా సమృద్ధిపైపు అయి ఉండి రాక్షసులు అట్లా చేయకుండా కాపాడవలెను. పల్లవు ప్రదేశాలలోనూ జలము నుంచి పో నలవి కాని ప్రదేశాలలోనూ మహారణ్యాలలోనూ శత్రుసేనలు దాగుకొని ఉంటే ఊర్ధ్వపాదము. అటువంటి ప్రదేశాలలో వానరవీరులు ఆకాశానికి ఎగిరి ఆ యా ప్రదేశాలలో శత్రుసైన్యము ఉందీ లేందీ కనిపెట్టి వానరసైన్యాన్ని నడిపించవలెను.

“ఓసుగ్రీవుడా, నీవు సర్వసేనాధిపతివి. మనం భయంకరము అయిన కార్యానికి పూనుకున్నాము. ఇందుకు పరాక్రమమే అవసరము. సారములేని ఏ

కొంచెం సైన్యములయినా ఉన్నట్లయితే దానిని మనము ఇక్కడనే వదిలిపెట్టి పోవలెను. ఆ సైన్యము ఇక్కడివారికి ఉపయోగిస్తుంది.

“సింహాళవంటి వానరవీరులూ మహాబలవంతులూ అయినవారు వందలకొద్దీ తేలకొద్దీ సముద్రమువలె భయంకరములయిన అగ్రసేనలో పోవలెను పర్యతాకారుడు అయిన గజుడూ మహాబలవంతులయిన గవయూడూ గవాక్షుడూ ఆవుల మందను ముంగు గర్వముతోడోయే ఆహూతులవలె సైన్యానికి ముందు పోవలెను. ఎగిరిపొయేవారిలో శ్రేష్ఠులయిన ఋషభుడు సైన్యాన్ని కుశిపక్కును కాపాడుతూ పోవలెను. ఎదిరించ నలవికాని మధపుటేనుగువంటి గంభీరమైన సైన్యాన్ని ఎడమపక్కను కాపాడుతూ పోవలెను.

“నేవేంద్రుడు ఐరావతము ఎక్కి పోయేట్లు నేను ఈ హనుమంతుణ్ణి ఆరోహించి సైనికులను పురికొల్పుతూ నేనామధ్యైన వస్తాను. కుచేగుడు సారవ్యభామును అనే ఉత్తరదిగ్గజాన్ని ఎక్కి పోయేట్లు యముడివంటి ఈలక్ష్యుణుడు అంగదుణ్ణి ఆరోహించి వస్తాడు. భల్లూకరాజు మహాబలవంతుడూ అయిన జాంబవంతుడూ సుషేణుడూ వేగదీర్చి అనే ముగ్గురున్నా నేనామధ్యభాగాన్ని కాపాడుతూ రావలెను.

రాముడు ఈవిధముగా చెప్పగానే ఆ వానరవాహినీపతి సుగ్రీవుడు మహావీరాక్రమవంతులు అయిన వానరవీరులను అందరినీ వారివారి సైన్యాలతో ప్రయాణములయి పోవలెను అని ఆజ్ఞాపించినాడు.

అంతట వానరసమూహాలు యుద్ధోత్సాహముతో ఎగిరి గంతులు వేస్తూ షర్వతశిఖరాలమీదినుంచి గుహలలోనుంచి వచ్చినవి.

అప్పుడు ఆ ధర్మాత్ముణ్ణి రాముణ్ణి లక్ష్యుణుడూ సుగ్రీవుడూ పూజించినారు. మహావావరనేనానమూహము కదిలించి. రాముడి ముంగు వెనకలనూ పక్కలనూ ఏనుగులవంటి వానర సైనికులు వందలకొద్దీ వేలకొద్దీ లక్షలకొద్దీ వడిచినారు. సుగ్రీవుడు విలుతొడుక్కు ఆ వానరయోధులు గర్వముతోనూ సంతోషముతోనూ గంతులు వేస్తూనూ గర్జిస్తూనూ సింహవాదాలు చేస్తూనూ పరుగులెత్తుతూనూ గుత్తులు గుత్తులుగా పూలుపూసిన చెట్లు ఎక్కుతూనూ కమ్మని లేనె తాగుతూనూ ఘోషములాలు తింటూనూ దక్షిణదిక్కుగా సాగిపోయినారు.

ఆ వానరులలో కొందరు గర్వముతో కొందరిని పైకి ఎత్తినారు. ఆ పైకి ఎత్తినవారిని కొందరు కింద పడతోసినారు. కింద పడతోసినవారిని కొందరు ఆజ్ఞాపించినారు. కొందరు తమను పడతోసినవారిని తిరిగీ కింద పడతోసినారు.

రాముడినెంట ఉన్న వానరవీరులు అందరూ “మనము రావణాసురుణ్ణి చంపి వేయవలెను. రాక్షసులను అందరినీ రూపుమాపవలెను” అంటూ గగిస్తూ నడిచినారు.

బువభుదూ నీలుదూ కుముగదూ అనే ముగ్గురు సేనానాయకులూ అనేక మంది వానరవీరులతో ముందుగా దారితీస్తూ పోయినారు. అమిత బలవంతులూ పరమ భయంకరులూ అయిన వానరవీరులమధ్యను సుగ్రీవుడూ రామలక్ష్మణులూ పోయినారు. శిథిల అనే పరమ పరాక్రమవంతుడు పదికోట్లమంది వానరవీరులతో వానరసైన్యాన్ని అంతా కాపాడుతూ నడిచినాడు. కేసరీ పనసడూ గజదూ అర్జుదూ అనే మహాబలవంతులు నూరుకోట్ల మందితో ఆ వానర సైన్యాన్ని ఒక పార్శ్వాన కాపాడుతూ నడిచినారు. సుగ్రీవుడి వెనక భిల్లూక సేనలతో సుషేణుడూ జాంబవంతుడూ నడిచినారు. పరమ పరాక్రమవంతుడూ యోగిరిపోయే వారిలో శ్రేష్ఠుడూ సమస్త వానరసేనానాయకుడూ అయిన నీలుడు ఆ వానరసైన్యాన్ని అన్ని వైపులా తిరిగి చూచుకొంటూ నడిచినాడు. దధిముఖుడు ప్రజంఘుడూ రంభుడూ రభసుడూ మొదలు అయిన వానరవీరులు అన్ని వైపులా తిరిగి చూస్తూ త్వరత్వరగా నడివలెను అని ప్రోత్సహిస్తూ నడిచినారు.

సముద్రము పొంగి పొర్లిపోతూ ఉన్నట్టు ఆ వానరసైన్యము భయంకర కోపుడు అయిన రాముడు అజ్ఞాపించినందువల్ల గ్రామాలపక్కకు కానీ నగరాల పక్కకు కానీ పోకుండా సముద్రముకన్నా భయంకరముగా ఘోషిస్తూ ముందుకు సాగిపోయింది. మంచి రౌతు నడిపించే ఉత్తమజాతి గుడ్డాలవలె ఆ కపికుంజరులు అందరూ అమిత వేగముతో రాముడికి ఇరువైపులా నడిచినారు. మాను మంతడూ అంగదుడూ మోసుకొనిపోతూ ఉన్న ఆ మానవోత్తములు రామ లక్ష్మణులు అప్పుడు రాహు కేతువులు సగము మింగిన నూర్య చంద్రుల వలె కనిపించినారు.

గోళూ కోరలూ ఆయుధాలుగా పోరాడే వానరభిల్లూక వీరులతో ఉన్న ఆ మహాసేనాసమూహము భూమిని అంతా ఆవరించి నడుస్తూ ఉంటే వారి హస్తాగ్రాలవల్లనూ పాదాగ్రాలవల్లనూ రేగిన దుమ్ము నూర్యప్రభలను కనపడకుండా చేసి వేసింది. అంతే కాదు. ఆ దుమ్ము అతి భయంకరముగా లోకము అంతటా ఆవరించింది.

ఆకాశాన్ని మహామేఘాలవలె భూమినీ భూమిమీద ఉన్న పర్వతాలనూ వనాలనూ ఆ దక్షిణదిక్కున అంతా కమ్మివేస్తూ భయంకరము అయిన వానర వాహినీ పోయింది. ఆ వానరబలము ఆ విధముగా యోజనాల పర్యంతము

బాదలు కట్టి ఆమి పేగముతో పోతూ ఉంటే మహానదులూ పర్వతాలు మొదలు అయినవి అన్నీ నెనకకు పగులబెత్తుకున్నట్లు కనిపించినవి.

ఆ వానరదైవ్యుడు దారిలో నిర్భయోదకాలు ఉన్న సరస్సులు అడ్డము అయినప్పుడు పక్కనుంచీ చెట్లు కిక్కిరిసి పెరిగిన పర్వతాలు అడ్డము అయినప్పుడు అడుగునుంచీ మిట్టపల్లాలు లేని సుప్రచేతము అడ్డము అయినప్పుడు అంతటా వ్యాపించిన్నీ ఫలవంతము అయిన వనాలు అడ్డము అయినప్పుడు మృత్యు నుంచీన్నీ పోయినవి. అట్లా సంతోషాతిశయముతో ఆ మహాదైవ్యుడులో వీరులు అందరూ వాయువేగముతో నడుస్తూ రామకార్యార్థము ప్రతి ఒక్కరూ తమకు ఉన్నదానికన్నా ఆధికపరాక్రమము తెచ్చుకొంటూ తమ తమ సంతోషపరాక్రమ బలాతిశయాలు ఒకండ్లకు ఒకండు చూపించుకొంటూ యావ నోత్సుకతతో తమ తమ దర్పాన్ని వివిధ విధాలా స్రవర్ణించుకొంటూ సాగిపోయినారు. అప్పుడు ఆ వానరసేనలో కొందరు ఆమిత వేగముతో నడిచినారు. కొందరు ఎగురుతూ పోయినారు. అరణ్యవాసులు అయిన కొందరు కిలకిలస్వలు చేస్తూ పరుగులెత్తినారు. కొందరు మహా ధ్వని అయ్యేట్లు తమ లోకలను ఝాడించి నేలమీద కొట్టినారు. కొందరు నేల అదిరిపోయేట్లు కాళ్ళతో తొక్కినారు. కొందరు చేతులుచాచి కొండరాళ్లను పెకలించినారు. కొందరు పెద్దపెద్ద చెట్లను విరిచివేసినారు. కొండలమీద తిరిగే వారు కొందరు పర్వతశిఖరాలు ఎక్కుతూ మహానదాలు చేసినారు. కొందరు సింహవాదాలు చేసినారు. కొందరు తమ ఊడవుల వేగముతో రకరకాల లతలనూ తెంపివేసినారు. కొందరు పరాక్రమవంతులు విజృంభించి రాళ్ళతోనూ పెద్దపెద్ద చెట్లతోనూ ఆటలాడినారు. ధయంకరులుఅయిన ఆవానిరులు నూర్లు నూర్లుగానూ వేలు వేలుగానూ లక్షలు లక్షలుగానూ గుంపులుకట్టి కోట్లకోట్ల కోటాఉంటే ధూమి శోభించింది. సుగ్రీవుడు అంపరిసీ అన్నీవిధాలా కాషాడుతూఉంటే ఆ మహావానరవాహిని సంతోషముతోనూ ఉత్సాహముతోనూ ఎడతెగకుండా నడిచింది. సీతా దేవిని విడిపించుకుని రావడానికి యుద్ధము చేయవలెను. అనే సంతోషముతో ఎక్కడనూ ఒక్క మహూర్తముసేపు అయినా కూర్చోకుండా ఆమిత వేగముతో పోయినారు.

నానావిధ వృక్షలతాదులతోనూ మృగాలతోనూ ఉన్న సహ్యాపర్వతమూ మలయమహాదేవమూ ఉన్న చోటికి వానరవాహిని పోయింది. ఆ సహ్యా మలయపర్వతాల మీద ఉన్న నానావిధ అరణ్యాలనూ నదులనూ పెలయేళ్లనూ రాముడు మాస్తూ ఉన్నాడు. అప్పుడు పెద్దగాలి వీచింది. మనో

హరసు అయిన ఆ పరవశశిలల మీదవున్న నానావిధవృక్షాలూ ఆ గాలికి కడిలి వానరసేనాసమాహుడు మీద పూలు దల్లినవి. ఆ ఆశ్చర్యంలో మధు గంధాన్ని గుబాళిస్తూనూ తుమ్మెదల ధుంకారము అనే పాటలు పాడుతూనూ గాలి చందనము వలె కేహానికి చల్లగా పోతుతూ వోయిగా పోయింది. మనోహరసు అయిన ఆ పరవశ సానువులలో విరగ పూసిన మొగలి పానలూ తెల్లవావలిచెట్లూ గురి విందచెట్లూ మాచిలితలూ దుంపరాశ్మచెట్లూ మొల్లచెట్లూ కానుగుచెట్లూ ఇస్పచెట్లూ పాపచెట్లూ జగిలచెట్లూ తమ్మికిచెట్లూ బొట్టుగుచెట్లూ నాగకేసరచెట్లూ మామిడిచెట్లూ కలిగొట్టుచెట్లూ కాంచనసుచెట్లూ ఖడ్బారచెట్లూ ఏగురుద్దిచెట్లూ ఇరుగుగుచెట్లూ అడవి మల్లెలూ ఎర్రగోరంటచెట్లూ ఈతచెట్లూ నేమిచెట్లూ ఉసిరిగచెట్లూ కడిమిచెట్లూ నీలాశోకచెట్లూ ఉలిమిరిచెట్లూ ఊడుగుచెట్లూ పద్మకవృక్షాలూ వానరవైద్య కోలాహలానికి కడిలిపోయినవి.

ఆ సహ్యాపరవశతమమీది నిర్మల శీతలోదకాలతో సహజావులూ నీళ్లు నిలిచిన పల్లాలూ జలాశయాలు వాటి సమీపములో చక్రవాకపక్షులూ కారంజవ పక్షులూ నీటికొకులూ క్రొందపక్షులూ కనిపించినవి. అక్కడి వనాలలో అడవి పండులూ తిరక్షువులూ సింహాలూ పెద్దపులులూ భయంకరము అయిన అశేకరకాల దుష్టసర్పాలూ నివసిస్తున్నవి. ఆ జలాశయాలలో కమలాలూ చెంగలవలూ తెల్ల కలువలూ నల్ల కలువలూ యింకా వివిధ జలపుష్పాలూ మనోహరముగా వికసించినవి. ఆపరవశ సానువులలో నానావిధ పక్షిగణాలూ పాటలుపాడుతూ ఉన్నవి. వానరులు అందరూ ఆ జలాశయాలలో దిగి ఒకరిమీద ఒకరు నీళ్లు చల్లుకొంటూ ఆటలాడుతూ స్నానము చేసినారు. ఆపరవశతము వైకి పోయినారు. అక్కడ చెట్లను పండిన అమృతమువంటి ఫలాలనూ అక్కడి మూలాలనూ తిన్నారు. అక్కడి పూలే నెను తాగినారు. మదోత్కటలు అయినారు. మధుపింగళివర్ణులు అయిన ఆవానరులు వేల్చాడుతూ ఉన్న లేనెత్తు డైలలో ఉన్న ద్రోణము ద్రోణము (కుండెడు కుండెడు) లేనెను తాగి సంతోష పడ్డారు. అంతేట ఆ వానరపుంగవులు పెద్ద పెద్ద చెట్లను విరిచివేసినారు. లతలను తెంపివేసినారు. పరవశాలను పగులకొట్టినారు. వారిలో కొందరు లేనెతాగిన మత్తుతో కేకలు వేసినారు. కొందరు చెట్లమీదికి ఎక్కినారు. కొందరు పెద్ద పెద్ద చెట్ల మీదినుంచి గబుక్కున నేలమీదికి దూకినారు. కొందరు చెట్లులేని బయళ్లలో యధేచ్ఛముగా తిరిగినారు. అట్లా వానరులు అందరూ పండిన వరిపైరు వలె అక్కడి భూమి అంతటా కనిపించినారు.

. అక్కడనుంచి ఆ రాజీవలోచనుడు రాముడు ఆ మహావానర వైద్యముతో మహేంద్రపరవశతానికి బయలుదేరిపోయినాడు. నానావిధ వృక్షాలతో అలంకా

ముగా ఉన్న మహేంద్రపర్వతాగ్రభాగానికి పోయినాడు. అక్కడనుంచి సముద్రాన్ని చూచినాడు. సముద్రము అయినవారినీ సంతోషపెట్టే ఆ రాముడు లక్ష్మణాశీతోనూ సుగ్రీవుశీతోనూ ఆ పర్వతశిఖరముమీదనుంచి దిగి వెంటనే ఆ సముద్రతీరానికి బయలుదేరినాడు.

అమితవేగముతో అలలు పైకి లేచి తీరానఉన్న తెల్లటిరాళ్ళను కడిగి వేస్తూ ఉన్న ఆ సముద్రతీరాన్ని సమీపించి రాముడు సుగ్రీవుణ్ణి చూచి 'ఓ వానర వాహినీపతీ మనము ఈ సముద్రతీరానికి వచ్చినాము మనము వెనుక ఆలోచించిందే ఇప్పుడు కన్నులపడుటికి వచ్చింది. నదులు అన్నిటికీ పెనిమిటిగా ఉన్న ఈ సముద్రాన్ని దాటబోవడము అశక్యము. ఇందుకు మనము ఏదో ఉపాయము ఆలోచించవలెను కొబ్బటి మనము ఇక్కడనే విడిచిచేదాము. మన నైనాన్ని అవతిగిట్టుకు చేర్చే ఆలోచన చేద్దాము.

ఓ సుగ్రీవుడా, సముద్రసేనలూ ఈ సముద్రతీరాన్నే దిగవలెను. ఎవగున్నూ తన నైనాన్ని వదిలి పెట్టి ఎక్కడికినీ పోకూడదు సేనానాయకులు ఇక్కడను అంతిబా తిరుగుతూ ఉండవలెను. మనలను కనిపెట్టడానికి శత్రువులు ఇక్కడను ఎక్కడనుఅయినా దాసుకొని ఉండవచ్చును. అటువంటివారిని మన సేనానాయకులు కనిపెట్టవలెను" అని ఆజ్ఞాపించినాడు.

రామాజ్ఞను శిరసావహించి సుగ్రీవుడు లక్ష్మణుణ్ణి నోడుచేసుకొని ఆ సముద్రతీరాన నానావిధవృక్షాలూ ఉన్నచోట ఆ మహావానరనైనాన్ని విడిచి చేయించినాడు. అట్లా ఆ సముద్రతీరాన విడిచిచేసిన ఆ మహానైన్యము మధుసాంధు వర్ణముఅయిన మరి ఒక మహాసముద్రమువలె విరాజిల్లింది. విడిచి చేస్తూఉన్న వానరనైన్యసన్నాహస్యలలో సముద్రము చేస్తూఉన్న మహాఘోషము లీనము అయిపోయింది.

రామకౌర్యార్థము బయలుదేరి వచ్చిన సుగ్రీవుడి మహానైన్యము అప్పుడు మూడు విధాలుగా (వానరవీరులు అందరూ ఒక చెంపనూ గోలాంగూల వీరులు అందరూ ఒక చెంపనూ భల్లూకవీరులు అందరూ ఒక చెంపనూ) విడిచిచేసినారు.

వాయుదేగానికి యెగిరి పడుతూఉన్న ఆ సముద్రాన్ని చూచి ఆ వానర వాహినీ అంత సంతోషపడ్డది.

ఆ సముద్రానికి అవతిగిట్టు యొక్కడ ఉందో తెలియదు. తెలిసినా కొలత వేయడానికి అలవికొడు. దానిని రాక్షసులు సేవిస్తున్నారు. అది విరణ దేవుని నివాసస్థానము. ఎటువంటి మృగాలను అయినా పట్టుకొని మింగివేసే భయంకరము అయిన నక్కాలు అందులో నివసిస్తూ ఉన్నవి. పగలు అయిపోయి

చీకటి పశుచూపుంజే అది భయంకరముగా కనపడుచుంది. తెల్లటి నురుగుతో అది నవ్వుతున్నట్లుగానూ దొంతో యెత్తున లేచే సిరంగాలతో అది నృశ్యము చేస్తున్నట్లుగానూ ఉంటుంది. చంద్రోగయునుతో అది ఉప్పొంగిపోతుంది. అంతిల చంద్రపతిబింబాలు అంతేలా తేజగిల్లుతూ ఉంటవి. స్రవంశ నాయు పేముతో నెక్రగాహాలూ తిమిశిమింగిలాలూ అంగులో విజృంభిస్తవి పడగల మీది పాణులతో నంటలును డే మహాసర్పాలు కన్నులు మిగుమి కొలుపుతవి. ఆయా మహా జలజంతువులనుంచి అంగులోకి పోనలవికొదు. అంగులో వున్న నానావిధ పర్యతాలనుంచి చొర నలవికొను. అంగులో ఒక నాకామార్గము లేను. అది అగాధము. అటువంటి వగుకొలయాన్ని ఆ రాక్షసాలయాన్ని వానిరసేనానాయకులు పరిశీలించి చూచినారు. దాన్ని దాటి పోవడము యెట్లాగా అనే ఆలోచన చేయసాగినారు.

వాయువేగానికి ఎంతో ఎత్తున పెద్దపెద్ద ఆలలు మకరాలతోనూ మహా సర్పాలతోనూ లేచి కింకపడ్డవి. చంద్రకరిణాల సంపర్క మువల ఆసముద్రములో జలబింగువులు అన్నీ అగ్నికణాలవలె లేజరిల్లినవి. అవి ఆకాశములో నక్షత్రాల వలె తోచినవి ఇటు సముద్రములోనూ అటు ఆకాశములోనూ మహారగాలూ అసురాలయాలూ ఉన్నవి. సముద్రము పాతాళమువలె గంభీరముఅయింది. అటు ఆకాశమున్నూ అంతే. అటు ఆకాశానికిన్నీ ఇటు సముద్రానికిన్నీ భేదము అగు పిండలేను. సముద్రజలము ఆకాశమువలెనూ ఆకాశము సముద్రజలమువలెనూ ఏ భేదమూ లేకుండా ఒక్కమాదిరిగా తోచింది. ఆకాశములో పరుగులే లే మేఘాలూ ఇటు సముద్రములో పైకి లేచిపోయే అలలకూ లేదా ఏమీ కనిపించలేను.

ఆఆలలు ఒకదానితో ఒకటి కొట్టుకొని యుద్ధరంగములో భేదాల ధ్వనివలె వినిపించింది. గాలికి లేచే ఆ తరంగజలాలు రక్తిసముహాలకు కొట్టుకొని మహా ధ్వని అయింది. తరంగజలాలలో మొసకొక మొదలుఅయిన జలజంతువులు లేచి నందువల సముద్రము కొంపమువచ్చి ఎగిరిపడుతున్నట్టు కనిపించింది. వాయువుతో లేచే తరంగాలతో సముద్రము ఆకాశములోకి పల్లీలు కొట్టుతున్నట్టు కనిపించింది. సుల్లి తిరుగుతూ మహాఘోషము పెట్టుతూఉన్న అమహాసముద్రాన్ని వానిరసేనా మహేశ్వర్యముతో చూచినారు.

>1

ఆ సముద్రము ఉత్తరతీరాన ఆ వానిరసేనయ్యము అంతా దిగింది. వానిరసేనా నాయకుడు నీలుడు నియమించిన రక్షకులు హెచ్చరికతో క్షాస్త్రీయముగా

ఆ నైవ్యాన్ని అక్కడ విడిది చేయించినారు. మైందుడూ ద్వివిగుడూ అనే వానరపుంగవులు ఇద్దరూ ఆ నైవ్యాన్ని అన్ని దిక్కులా తిరిగి చూస్తూ కాపాడుతూ ఉన్నారు.

అట్లా ఆ సముద్రతీరాన ఆ వానరనైవ్యము విడిదిచేసి స్వస్థముగా ఉన్న తరువాత రాముడు తన పక్కను ఉన్న లక్ష్మణుణ్ణిచూచి “తమ్ముడా, దుఃఖము కాలక్రమేణా తగ్గిపోతుంది అంటారు. అటువంటిది నా ప్రియురాలిని చూడకుండా ఉన్న నా దుఃఖము రోజు రోజుకూ అధికము అయిపోతున్నది. నా ప్రియురాలు నాకు దూరము అయిపోయినందుకు నేను దుఃఖ పడటములేదు. ఆమెను రాక్షసుడు ఎత్తుకొని పోయినందుకున్నా నేను దుఃఖ పడటములేదు. ఆమె ఆయువు అయిపోతున్నది ఏమోను అని దుఃఖపడుతున్నాను ”

“ఓ వాయువా, నా కంట ఎక్కడ ఉందో అక్కడికి పో. ఆమెను స్పృశించు. ఆమెను స్పృశించిన తరువాత అక్కడినుంచి వచ్చి నన్ను స్పృశించు. నాకు ఆమె సహస్వర్గము అయినట్లుగా సంతోషిస్తాను. చంద్ర బింబాన్ని చూచి నా ప్రియురాలి ముఖబింబాన్ని చూచినట్లు నేను సంతోష పడుతుంటాను. అందువల్ల ఆమె ముఖబింబాన్ని చూడటము చంద్రుడి అధీనము అయింది. అదే విధముగా ఆమె స్వర్గసౌఖ్యము అనుభవించడము ఓ వాయువా నీ అధీనము అయింది.

“తమ్ముడా, సనుస్తభో గాలూ త్యజించివేసి నా వెంట అడవికి వచ్చిన ఆ నా ప్రియురాలిని రాక్షసుడు ఎత్తుకొని పోతూ ఉంటే “అయ్యో, నాథా” అన్న దీనాలాపము నా హృదయములో సంచుకొన్నది. ఆ ఆర్తలాపము నేను తాగిన విషమువలె నా దేహాన్ని దహించి వేస్తున్నది. ఆమె వియోగమే కట్టెలుగానూ, ఆమెను గురించిన ఎడతెగని చింతే మంటలుగానూ మదనాన్ని నా దేహాన్ని రేయింబగళ్లా దహించి వేస్తున్నది.

“లక్ష్మణా, ఇప్పుడు నేను నిన్ను వదిలిపెట్టి ఈ సముద్రములో పడుకొంటాను. మంటలు మందుతూ ఉన్న మన్మథుడు నీళ్లలో పడుకొన్న నన్ను ఏ మాత్రమూ దహించి వేయలేడు. నేనూ ఆమె ఒక్క భూమిమీదనే ఉండటము ఇప్పటికి గొప్ప విషయమే. ఆమె జీవించి ఉండటమునుంచే నేనూ జీవించి ఉన్నాను. నీళ్లులేని పొలములో పయిరు చేరువలో నీళ్లు ఉన్న పొలము లేమనుంచి బ్రతికి ఉంటుంది. అదే విధముగా ఆమె బ్రతికి ఉంది అని విన్నాను. నేను బ్రతికి ఉన్నాను. నేను శత్రువులను జయించి ఆసుక్రొణిని ఆశత పత్రాయతాక్షిని సర్వసంపన్న అయిన లక్ష్మీదేవివంటి ఆ సీతాదేవిని ఎప్పుడు

చూస్తానో. పద్మయవంటి ఆమె ముఖాన్ని కొంచెము పైకి ఎత్తి సాగసు అయిన దొండపండ్లవంటి పెదవులలో నుంచి రోగి రసాయనాన్ని వలె ఆమె అగరా మృతము నేను ఎప్పుడు తాగుతానో. ఒకదానితో ఒకటి ఒరసుకొని పోయిన తాటిపండ్లవంటి పీనస్తనాలు వణికిపోతూ ఆమె నన్ను ఎప్పుడు కాగలించు కొంటుందో, నేను నాధుణ్ణి అయి ఉండినీ ఆ అసితాపాంగి నా సతి నాథుడు లేని దానివలె రాక్షసుల మధ్య పడిపోయి కాపాడే దిక్కు లేకుండా ఉంది. నా ప్రియురాలు జనకమహారాజు కూతురు—దశరథమహారాజు పెద్ద కోడలు— ఆమె రాక్షసాంగవల మధ్యను ఎట్లా నిద్రపో కలుగుతున్నదో. నల్లని మేఘాలను తొలగితోసుకొని బయటపడే శరచ్చంద్రశేఖువలె త్నోభపెట్ట నలవికాని రాక్షసులను తొలగితోసుకొని ఆమె ఎప్పుడు నా ఎడటికి వస్తుందో. ఆమె నైసర్గికముగ బక్కపలుచనిది. దేశకాల విపర్యయమువల్లనూ దుఃఖము వల్లనూ ఉపవాసాదులవల్లనూ ఆమె ఇప్పుడు మరింత కృశించిపోయి ఉంటుంది. నిజము.

“లక్ష్మణా, నేను నా మనోదుఃఖము వదిలిపెట్టి ఆ రాక్షసుడి వక్షస్థలాన్ని బాణముతో శ్రేదించి సీతాదేవిని తిరిగి తెచ్చుకోవడము ఎప్పుడు జరుగుతుంది. దేవకస్యవంటి ఆ సాధ్వీ తనాతమాలుడుతూ నా కంఠాన్ని కాగలించుకొని ఆనందబాష్పాలు ఎప్పుడు వగులుతుంది మలినవస్త్రాన్ని విడిచివేసే టట్టు సీతావియోగమువల్ల వచ్చిన యీ భయంకరదుఃఖాన్ని నేను యెప్పుడు వదిలిపెట్టుతాను” అంటూ ఆ బుద్ధిమంతుడు రాముడు విలపిస్తూవుంటే దినాంతము అయింది. దివాకరుడి కౌంతులు మందగించినవి. సంద్యాకాలము వింది. దుఃఖముతో వ్యాకులముతో ఆ కమలపత్రాయతాక్షిని సీతాదేవిని తలచుకొంటూ రాముడు సాయంసంధ్యను ఉపాసించినాడు.

సంద్యావందనము పూర్తిచేసిన లక్ష్మణుడు రాముణ్ణి చూచి “అన్నా, నీవు ఆచిరకాలములోనే సీతాదేవిని చూస్తావు. రావణాసురుణ్ణి సంహారముచేసి వేస్తావు. నీ కోరికలు అన్నీ ఈడేరుకవి. సర్వసమృద్ధార్థము అయిన అయోధ్యా నగరానికి తిరిగిపోతావు. నీకు కార్యసిద్ధి అవుతుంది అని తెలియచెప్పడానికి ఇప్పుడు భూమిమీదనూ అకాశములోనూ మహాసుభనిమిత్రాలు కనపడుతున్నవి. వాయువు శుభకరముగానూ హితకరముగానూ మృదువుగానూ సేనలమీద వీస్తూ ఉంది. మృగాలూ పక్షులూ మధురధ్వనులు చేస్తూ వున్నవి. దిశలు అన్నీ ప్రసన్నముగా ఉన్నవి.

“ఓరామా, నీ వెనుక శుక్రుడు ప్రసన్న కౌంతులతో ప్రకాశిస్తున్నాడు. పరిశుద్ధులు అయిన సప్తర్షులు కౌంతిమంతులుగా ధ్రువుడికి ప్రదక్షిణము చేస్తు

న్నాడు. మన ఎల్లెడనుట ఇహ్వాకు వంశీయుడు మన పితామహుడూ రాజుని అయిన త్రికంకువు పురోహితుడు అయిన వసిష్ఠమహర్షితో కూడా నిర్మలముగా భాసిస్తున్నాడు. మన ఇహ్వాకువంశవత్సిత్రుడు అయిన చితాభ నిర్మలముగా నిరుపద్రవముగా లేజర్లుతూ ఉంది. నిర్మలితవతాకమూ రాక్షసుల నక్షత్రమూ అయిన మాలను పక్కనున్న ధూమకేతువు పొగలు కమ్ముకొన్నవి ఇవి అన్నీ రాక్షసుల వినాశకాలము అసన్న మపుతున్నట్లు నూచిస్తున్నవి.

“అన్నా, ఇక్కడి జలాలు స్వచ్ఛముగా ఉండడమే కాకుండా రుచ్యముగా ఉన్నవి. వనాలు అన్నీ ఫలపూర్ణముగా ఉన్నవి. ఋతుచిరముగా పూచిన వృక్షాల మీదనుంచి సుగంధము సువాళిస్తూ ఉంది.

“ప్రభూ, వ్యూహాల వ్యూహాలగా ఉన్న యీ వానర సైన్యాలు పూర్వము తారకాసుర సంచారానికి బయలుదేరి పోయిన దేవసేనలవలె తేజరిల్లుతూ ఉన్నవి. ఓ పూజ్యుడా, నీవు ఇవి అన్నీ చూచి సంతోషపడవలెను. దిగులు పడవొక్కరలేదు” అంటూ లక్ష్మణుడు సంతుష్టుడు అయి రాముణ్ణి ఊరదించినాడు.

E

దేవేంద్రుడివంటి పరాక్రమముతో హనుమంతుడు ఆ లంకాపట్టణములో ఘోరమూ భయావహమూ అయిన పనులు చేసిపోయినాడు. అంగుకు రాక్షసేంద్రుడు రావణాసురుడు సిగ్గుపడిపోయినాడు. కొంచెము తల వంచుకొని రాక్షసులను అందరినీ చూచి “ఓ రాక్షసవీరులారా, యంతివరకూ యెవరికీ లోపలికి రావలనికాకుండా ఉన్న మన లంకా పట్టణానికి ఒక కొలితాడు రావడమే కాకుండా జనకరాజపుత్రిని చూచి ఎవరినీ లెక్కచేయకుండా అందరినీ అవమానించి పోయినాడు. వాడు వైశ్యప్రాసాదాన్ని పగులగొట్టినాడు. రాక్షసవీరులను చింపివేసినాడు. లంకాపట్టణాన్ని అంతా వ్యాకులపెట్టినాడు. ఇకను ఇప్పుడు మనము ఏమిచేయవలెనో మీరు అందరూ ఆలోచించి చెప్పవలెను.

“ఓ రాక్షసులారా, మీరు మహా బలవంతులు. మంచి ఆలోచనా పరులు. జయము మంత్రములము అని పెద్దలు చెప్పతూ ఉంటారు. అంగువల మీరు ఆలోచించి చెప్పవలెను, రాముణ్ణి ఏమి చేయవలెనో ఆలోచించండి. చెప్పండి. నేను వినవలెను. ఆనుకొంటున్నాను. ఈలోకములో పురుషులు అందరూ

ఉత్తమలూ మధ్యమలూ అధమలు అనే మూడు విధాలుగా కనపడుతున్నారు. అయితే వాండ్ల ధేవము తెలుసుకోటము కష్టము. వారి గుణదోషాలు నేను చెప్పాతాను, వివరించలేదు.

“తిమ మేలుకోకే శేర్పరులు అయిన మంత్రులతో కానీ తమతో పాటు సరిసమానముగా సుఖదుఃఖాలు అనుభవించే మిత్రులతో కానీ తమ మేలు కోరే పెద్దలతో కానీ చక్కగా ఆలోచించి అదృష్టాన్ని నమ్మి ఆరంభించి పనులు చేసేవాణ్ణి ఉత్తముడు అంటారు. తాను ఒక్కడే ఆలోచించి అదృష్టము మీద మనస్సు ఉంచి కార్యనిశ్చయము చేసేవాణ్ణి మధ్యముడు అంటారు. మంచి చెడ్డలు ఆలోచించకుండా అదృష్టాన్ని తెక్క చేయకుండా తాను ఒకపని చేయవలెను అనుకొని ఆపని చేయకుండా ఉపేక్షించే వాణ్ణి అధమముడు అంటారు.

ఇదే విధముగా మంత్రాంగమున్నూ ఉత్తమ మధ్యమ అధమములు అనే మూడు విధాలుగా ఉంది. మంత్రులలో భిన్నాభిప్రాయాలు లేకుండా శాస్త్ర దృష్టితో చేసే ఏకనిర్ణయము ఉత్తమ మంత్రాంగము. మంత్రులు అందరూ భిన్నాభిప్రాయాలతో ఉంటూ కార్యావసరాన్ని పట్టి చేసే ఏకనిర్ణయము మధ్యమ మంత్రాంగము. మంత్రులు అందరూ పరస్పర విరుద్ధాభిప్రాయాలతో ఉంటూ ఎవరికి లోచినట్లు వారు చెప్పతూ ఎన్నడూ ఏకాభిప్రాయానికి రాక పోవడము అధమ మంత్రాంగము.

“ఓమంత్ర సత్తమలారా, మీరు అందరూ చక్కగా ఆలోచించి ఏమి చేయవలెనో చెప్పవలెను. రాముడు వీర్యవంతులు అయిన అనేకవేల మంది వానరవీరులతో మనమిదికి యుద్ధానికి వస్తాడు. అతడు మహాబలవంతుడు. తన పరాక్రమముతో సముద్రాన్ని ఎండకొట్టి వేయకలడు. లేదా మరి ఒకవిధముగా చేయకలడు. ఏమి అయినప్పటికిన్నీ తమ్ముడితోనూ బలవంతులు అయిన అనుచరులతోనూ రాముడు అనాయాసముగా సముద్రాన్ని దాటి వస్తాడు. సందేహములేదు. అతడు వానరసైన్యముతో వస్తే మన లంకా పట్టణానికిన్నీ మన రాక్షస సైన్యానికిన్నూ కీడు మూడికుండా జేయముగా ఉండేటందుకు మీరు అందరూ చక్కగా ఆలోచించవలెను” అని చెప్పినాడు.

2

ఇట్లా రావణాసురుడు చెప్పినమాటలు విని రాక్షసులు అందరూ చేతులు జోడించి “ప్రభూ ఎవరు అయినా శత్రుపక్ష బలాబలాలు తెలుసుకోకుండా తమకు లోచినట్లు నిర్ణయించుకోవడము నీతి బాహ్యము ఓరాజా పరిఘలతోనూ

కెక్కులతోనూ బుట్టి చూలాలతోనూ పచ్చేసాలతోనూ ఇంకా వివిధాయుధాలతోనూ మనకు గొప్ప నైశ్యమన్నది.

“ఓ రాజా, నీవు భోగవతీపట్టణానికి పోయి యుద్ధముచేసి పన్నగులను అందరినీ జయించినావు. ఓ ప్రథమా, మహేశ్వరునితో యుద్ధముచేసి అనేకమంది యక్షులతో కైలాసశిఖరము మీది నివాసము పెట్టుకొన్న ఆ మహాబంధుతుణ్ణి అందరి హస్తములు ఆంధుకొన్న లోకపాలకుణ్ణి కుచేరుణ్ణి నీవు కోపమువచ్చి యుద్ధముచేసి జయించినావు. యక్షవీరులను నాశనముచేసి యక్షసమూహాలను నానాభాగాలు పెట్టి పుష్పకవిమానాన్ని ఆ కైలాసశిఖరము మీదినుంచి తెచ్చుకొన్నావు. ఓ రాజా, నీ భయమునుంచి దానవేంద్రును అయిన మయుడు నీతో చేలిమి చేయవలెను అనుకొని తన కూతురిని మండోదరిని నీకు భార్యగా సమర్పించినాడు. ఓ ప్రథమా పరమపరాక్రమవంతుడూ దురాసదుడూ అయిన మనువు అనే దానవుణ్ణి నీవు జయించి వశపరచుకొన్నావు.

“ఓ మహాబాహూ, నీవు రసాతలానికి పోయి నాగరాజులు అయిన వాసుకినీ తక్షకుణ్ణీ శింఖుణ్ణీ జటినీ జయించి లోపరచుకొన్నావు. నీవు శక్త్రు సంహారకుడవు. చచ్చిపోకుండా ఉండడానికి బ్రహ్మచేవుడి వరాలు సంపాదించిన మహాబలవంతులూ శూరులూ అయిన కౌలకేయుడి రాక్షసులతో యుద్ధముచేసి జయించి నీవు వశపరచుకొన్నావు. ఆ కౌలకేయుడి రాక్షసుల మాయలు ఆన్నీ నీవు నేర్చుకొన్నావు. మహాబలవంతులు అయిన లోకపాలకులను జయించినావు. ఇక్కడినుంచీ దేవలోకము పోయి నీవు దేవేంద్రుణ్ణి కూడా జయించినావు. ఓ రాజా, శూరులూ బలవంతులూ అయిన వరుణదేవుడి పుత్రులను వారి చతుర్విధ సేనలతోనూ నీవు జయించినావు.

“ఓ రాజా, నీవు యమవంశమే మహాగ్రాహముగానూ కాల్యాయము ధాలు అలంకరించిన మహావృక్షాలుగానూ యమపాశము మహాతీరంగముగానూ యమకింకరులు సర్పాలుగానూ ఉండే యమసముద్ర సైన్యములోకిపోయి యముణ్ణి తోపిచేసి గొప్ప జయము సంపాదించినావు. అక్కడ నీవుచేసిన యుద్ధానికి సర్వలోకాలూ సంబలించి పోయినవి. దేవేంద్రునితో సరిసమానము అయిన పరాక్రమవంతులు అనేకమంది త్కత్రియులు ఈ భూమిమీది వృక్షాలు వలె అక్కడ పరమదుర్బయులుగా ఉన్నవారిని అందరినీ నీవు కొట్టినావు. పిరోయిత్యాహది సుకాలలో ఆ త్కత్రియులతో రాముడు సరిసమానము అయిన వాడుకాడు.

“ఓ రాజా, నీవు ఊరికే ఉండు. నీవు శ్రమ పడెడుము ఎందుకు. మహాబాహువు ఇంద్రజిత్తు ఒక్కడూ ఆ వానరులను అందరినీ సంహారము చేసి

శేయకలను, మహారాజా, శోక్వత్కృష్టము అయిన యజ్ఞము చేసి ఇంద్రజిత్తు మహేశ్వరుణ్ణి మెప్పించి ఈ లోకములో పరమదుర్లభము అయిన వరము సంపాదించినాడు. శక్తి లోమరాద్యాయుధాలు చేపలుగానూ వెనచల్లిన పేగులు నాచుగానూ ఏనుగులు తాజేష్టగానూ గుర్రాలు కప్పలుగానూ వికాదశరద్రులూ ద్వాపిశాదిక్షులూ మహాగ్రాహాలుగానూ సప్త మరుత్తులూ ఆప్తవసువులూ మహాసర్పాలుగానూ రథాలూ గుర్రాలూ ఏనుగులూ జలసమూహాలుగానూ కాలిబంట్లు కనుక దిబ్బలుగానూ ఉన్న దేవతల వైశ్యము అనే మహాసముద్రములోకి పోయి ఇంద్రజిత్తు దేవేంద్రుణ్ణి పట్టుకొని ఈ లంకాపట్టణానికి తీసుకొని వచ్చినాడే. ఓ ప్రభు, నీవు బ్రహ్మదేవుడు చెప్పినందువల్ల ఆ దేవేంద్రుణ్ణి వదిలి పెట్టినావు! అట్లా కదా సర్వదేవతలూ నమస్కరించే ఆ దేవేంద్రుడు వృత్రాసురుణ్ణి శంభరాసురుణ్ణి వధించిన ఆ దేవేంద్రుడు స్వర్గలోకానికి పోయింది. మహారాజా! నీవు ఇంద్రజిత్తును వదిలిపెట్టు. అతడు వానరసైన్యాన్ని అంతా రాముడితో కూడా నాశనము చేసి వేస్తాడు.

“ఓ రాజా, హనుమంతుడు అల్పుడు. వాడు కలగచేసిన ఆపదను గురించి ఆలోచించడము ఆనవసరము. నీవు అది మనస్సులో నయినా ఆలోచించవద్దు. నీవు రాముణ్ణి వధించి వేస్తావు” అని చెప్పినారు.

ఇట్లా రాక్షసులు అందరూ చెప్పిన తరువాత నీలమేఘమువంటి వాడూ శూరూడూ రాక్షససేనాధిపతీ అయిన ప్రహస్తుడు వినయముతో “ఓ ప్రభూ, దేవగానవగంగార్కులకు కానీ పితౄచపతంగోరసులకు కానీ యుద్ధములో నిన్ను ఎదిరించే శక్తి లేదు. ఇకను వానరులూ నిన్ను జయించేది. లంకాపట్టణములో తమను ఎవరూ ఏమీ చేయలేరు అనే నమ్మకముతో రాక్షసులు ఉంటూ ఉన్న సమయములో హనుమంతుడు వచ్చినాడు. పయిగా రాక్షసులు అందరూ భోగపానపారవశ్యములో ఉన్నారు. అటువంటి అప్పుడు హనుమంతుడు మోసము చేసినాడు, నేనే వాణ్ణి ఎరుక్కొన్నట్లయితే ప్రాణాలతో వాణ్ణి పోనిచ్చి ఉండేవాణ్ణికాను.

“రాజా, నీవు నన్ను ఆజ్ఞాపించు. సముద్రము పోలీమేరగా పర్వతాలతోనూ వనాలతోనూ మహారణ్యాలతోనూ ఉన్న ఈ భూమిమీద ఎక్కడనూ ఒక్క వానరుడు అయినా ఉండకుండా చంపి వేస్తాను. నీ ఆపరాధానికి దుఃఖపడవద్దు. వానరులనుంచి నిన్ను నేను కాపాడుతాను అని చెప్పినాడు.

అంతట దుర్ముఖుడు అనే రాక్షసవీరుడు మహాకోపముతోలేచి “ఓరాజా, హనుమంతుడు మవలను అందరినీ అవమానించినాడు. వాడు వానరసమ్రాటును, వాడు వచ్చి మనపురాన్నీ అంతఃపురాన్నీ రాక్షసేంద్రుడవు అయిన నిన్ను చికాకు పెట్టినాడు. ఇది ఎంతమాత్రమూ తీమించడానికి పీలులేదు. నేను ఒక్కణ్ణే ఇప్పుడు పోలాను. ఆవానరులు అందరూ సముద్రములో చొరబడ్డా ఆకాశానికి ఎగిరినా పాతాళములోకములోపోయి దాగుకొన్నా వాళ్లను అందరినీ పట్టుకొని చంపి వేసి తిరిగివస్తాను” అని చెప్పినాడు.

అంతట వజ్రదంష్ట్రుడు అనే మహాబలవంతుడు అయిన రాక్షసవీరుడు మరింత క్రుద్ధుడై అయి నెత్తురూ మాంసమూ అంటుకొని పరమభయంకరముగా కనపడుతూ ఉన్న ఒక పెద్ద ఇనుపగుదియను చేతిలోపట్టుకొని “ఓరాజా, రాముడు ఎదిరించనలవికొనివాడు. వాడు లక్ష్మణుడితోనూ సుగ్రీవుడితోనూ ఉంటూ ఉన్నాడు. దీనుడూ ధీరుడూ అయిన హనుమంతుడితో మనకు పనిపిడి. నేను ఒక్కణ్ణే పోయి నా ఈ ఇనుపగుదియతో ఆరాముణ్ణి సుగ్రీవుడితోనూ లక్ష్మణుడితోనూ చంపి వేస్తాను. వానర సైన్యాన్ని చికాకుపరిచి వస్తాను.

“ఓరాజా, ఉపాయకుళలడూ జాగరూకుడూ అయినవాడే శత్రువులను జయించకలుగుతాడు. కావలెనుఅంటే మరిఒక ఉపాయము చెప్పతాను. వినవలసింది. కామరూపులూ శూరులూ భయంకరాకారాలూ అయిన రాక్షసులు ఒక వెయ్యిమంది పని చక్క పెట్టడానికి మానవరూపము ధరించి రాముడి దగ్గరకు పోవలెను. వాండ్లు తడవపడకుండా రాముడితో తమను భరతుడు పంపించినాడు అనీ అతడు ఇంకా సైన్యాలతో వెనకనుంచి వస్తున్నాడు అనీ చెప్పవలెను. ఇంతలో మేము కొందరము శూలాలతోనూ ఈటెలతోనూ ఖడ్గాలతోనూ గదలతోనూ విల్లంబులతోనూ పోయి ఆకాశములో గుంపులు గుంపులుగా చేరి ఆవానర సైన్యముమీద వివిధాయుధాలనూ రాళ్లనూ వాసగా కురిపిస్తాము. అప్పుడు ఆ వానర సైన్యము అంతా యమసదనానికి పోతుంది. ఆ అపశస్తిమయములో ఆ రాము లక్ష్మణులకు ఏమిచేయడానికి తోచకుండాపోతుంది. అంతట వాండ్లు అవశ్యమూ ప్రాణాలు వదులుతారు” అని చెప్పినాడు.

అప్పుడు కుంభకర్తుడి కొడుకు మహా పరాక్రమవంతుడూ వీరుడూ అయిన నికుంభుడు అనే వాడు పరమ క్రుద్ధుడై అయి లేచి “ఓ రాజా, నీవు లోకాలను అప్పటిని గగ్గోలు పెట్ట కలవాడవు. నీవు ఈ రాక్షసులు అందరితోనూ ఇక్కడనే ఉండు. నేను ఒక్కణ్ణి పోయి రాముణ్ణి లక్ష్మణుడితోకూడా సుగ్రీవుణ్ణి హనుమంతుణ్ణి వారు వీరు ఏమిటి అందరినీ చంపి వేసి వస్తాను” అని చెప్పినాడు.

అంతట పర్యటాకారుడు వజ్రహస్తుడు అనే రాక్షసవీరుడు క్రుద్ధుడై అయిన నాలుకతో పెదవులు నావకూ “ఓ రాక్షసులారా, మీరు అందరూ నిర్భయముగా యధేచ్ఛముగా మీమీ పనులు చేసుకొంటూ ఇక్కడ ఉండండి, నేను ఒక్కణ్ణి పోయి ఆ వానర సమాహారము అన్నిటినీ భక్షించి వేస్తాను. మీరు నిశ్చింతగా స్వస్థముగా మద్యపానముచేస్తూ క్రీడిస్తూ ఉండండి. నేను ఒక్కణ్ణి లక్ష్మణునితో కూడా సుగ్రీవుణ్ణి అంగదుణ్ణి హనుమంతుణ్ణి రణకుంజరుడు అయిన ఆ రాముణ్ణి చంపి వేస్తాను” అని చెప్పినాడు.

౯

అంతట నికుంభుడూ రథసుడూ మహాబలవంతుడు అయిన నూర్య శత్రువూ సుప్రఘ్నుడూ యజ్ఞహుండు మహాపార్శ్వుడూ మహాదూరుడూ దుర్ధర్షుడు అయిన అగ్నికేతువూ రశ్మికేతువూ మహాతేజోవంతుడూ మహాబలవంతుడూ రావణాసురుడి పుత్రుడూ అయిన ఇంద్రజిత్తు ప్రహస్తుడూ విరూపాక్షుడూ మహాబలవంతుడు అయిన వజ్రదంష్ట్రుడూ ధూమ్రాక్షుడూ అతికాయుడూ దుర్ముఖుడూ మొదలు అయిన రాక్షసవీరులు అందరూ పరమక్రుద్ధులు అయి పరిభులూ పట్టిసాలూ ప్రాసాలూ శక్తులూ కూలాలూ గండ్రగొడ్డకూ విల్లింబులూ మహానిశిత ఖడ్గాలూ తీసుకొని పరమ పరాక్రమముతో తేజరిల్లుతూ రావణాసురుడి వంక చూచి “ఓ ప్రభూ మేము పోయి రాముణ్ణి లక్ష్మణుణ్ణి సుగ్రీవుణ్ణి మన లంకాపట్టణాన్ని చెదర కొట్టి పోయిన నీమణ్ణి హనుమంతుణ్ణి చంపి వేసి తిరిగి వస్తాము” అని చెప్పినారు.

అట్లా ఆయుధాలతో లేచిన వారిని అందరినీ అప్పుడు విభీషణుడు నివారించి వారిని అందరినీ కూర్చుండపెట్టి చేతులు జోడించి రావణాసురుణ్ణి చూచి “అన్నా, సామదానభేదాలు అనే మూడు ఉపాయాలతోనూ కార్యముపాధించలేక పోయేట్లయితే దండోపాయము ఉపయోగించవలెను అని పెద్దలు చెప్పతూ ఉంటారు.

“ఓ అన్నా, ఏమరుపాటుతో ఉన్న వారిని విషయాసక్తులు అయిన వారిని విరక్తులు అయిన వారిని రాజులు ఒకరితో ఒకరు పోట్లాడు కొంటున్న వారిని దైవము ప్రతికూలము అయిన వారిని బాలరను వృద్ధులనూ దీర్ఘరోగులూ మొదలు అయిన వారిని రాజనీతి ప్రకారము చక్కగా ఆలోచించి దండోపాయము ప్రయోగిస్తే కార్యము సిద్ధిస్తుంది.

“రాముడు ఏమరుపాటు లేనివాడు. అతడు విజగీషువు. బలవంతుడు. కోపాన్ని జయించినాడు. దురాధర్షుడు. అటువంటివాణ్ణి ఎట్లా ఎదిరించవలెను

అనుకొంటున్నాడు—హనుమంతుడు మహాభయంకరముఅయిన సముద్రాన్ని లంఘించివచ్చినాడు. అట్లా లంఘించినము దుర్బటముఅయిన కార్మము నెవడూ అట్లా సముద్రాన్ని లంఘించకలను అని మనస్సులోనయినా అనుకోడు.

“ఓ నిరాడమూరా, శ్రువుల బలమూ పరాక్రమమూ అప్రమేయముగా ఉన్నవి. మీరు అలోచించకుండా హఠాత్తుగా ఆ బలపరాక్రమాలు ఎటు వంటివి అయినప్పటికిన్ని చులకనచేసి మట్లాడటము మంచిదికాదు. రాముడు ఇదివరకు ఖరాదులను సంహరించేసి మన ప్రభువుకు అపకారము చేసినాడు. ఆ యశస్వి భార్యను జనసానమునుంచి మన ప్రభువు ఎత్తుకొనివచ్చినాడు. ఖరుడే ముందుగా రాముణ్ణి చంపబోయినాడు. యుద్ధములో రాముడిచేతిలో చచ్చిపోయినాడు. ప్రాణికోటి తమశక్తితో తమప్రాణాన్ని కాపాడుకొంటూ ఉంటుంది. అశేషముగా రాముడుచేసినాడు.

“ఓ రాక్షసులారా, పరదారలను తడివడమువల్ల అపకీర్తివస్తుంది. ఆయువు క్షీణిస్తుంది. ధనము నాశనము అయిపోతుంది. ఇంకా అనేక పాపాలు పట్టు కొంటుంది. మనకు ఇప్పుడు ఆ నైదేహినుంచి మహాభయము వచ్చింది. ఆమెను తెచ్చికందువల్ల ప్రయోజనముఏమిటి? ఇప్పుడు కలహములేకుండా ఉండవలెను అనేట్లుంటే ఆమెను పరిత్యజించవలెను. రాముడు మహాపరాక్రమశాలి. ధర్మానువర్తి. అతనితో నిరర్థకముఅయిన వైరముపెట్టుకోడము మనకు మంచిది కాదు. అతనికి ఆ మైథిలిని ఇచ్చివేయవలెను. ఏనుగులతోనూ గుర్రాలతోనూ అనేక రత్నాలతోనూ ఉన్న ఈ లంకాపట్టణాన్ని రాముడువచ్చి బాణాలతో చీల్చివేయక పూర్వమే మైథిలిని పంపించివేయవలెను. మహాభయంకరమూ దురాధర్షమూ అయిన వానరమహానైస్యమువచ్చి లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించక పూర్వమే సీతాదేవిని రాముడికి ఇచ్చివేయవలెను. ఆ రాముడికి అతని ప్రియ భార్యను మనము స్వయముగా ఇవ్వకపోయేట్లుంటే ఈ లంకాపట్టణము నాశనము అయిపోతుంది. రాక్షసవీరులు అందరూ హతముఅయిపోతారు.

“ఓప్రభూ, నీకూ నాకూ ఉన్న బంధుత్వమునుంచి నిన్ను నేను వేరు కొంటున్నాను. నేను చెప్పినట్టు చేయవలసింది. నేను నీ మేలుకోసము యధార్థము చెప్పుతున్నాను. రాముడికి నీవు ఆ మైథిలిని ఇచ్చివేయవలెను.

“ప్రభూ, ఆ రాజకుమారుడు రాముడు శరత్కాల నూర్యకిరణాలవంటి బాణాలను కొత్తిగా కొనలూ మొదిల్లూ వేసినవాటిని దృఢముఅయినవాటిని అమోఘముఅయిన వాటిని నిన్ను చంపివేయడానికి వదిలకపూర్వమే మైథిలిని నీవు ఆ గాశేరధికి ఇచ్చివేయడము మంచిది. కోపమువల్ల ధర్మమూ సుఖమూ

నాశకములయివోతవి. అంగువల్ల కోపాన్ని వదిలిపెట్టు. ధర్మాన్ని భజించు నీ కీర్తి ఆధికము అవుతుంది. నీ సంతోషము వృద్ధిపొవుతుంది. అనుగ్రహించు మనము సప్రత్యభాంగముగా బ్రతికి ఉండాము. ఆ దాశరథికి ఆ మైథిలీని ఇచ్చివెయ్యి" అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా విభీషణుని చెప్పిన మాటలను ఆ రాక్షసేశ్వరుడు గావణాసురుడు విని రాక్షసులను అందరినీ పంపించివేసి తన అంతఃపురములోకి పోయినాడు.

౧౦

ఆ రాత్రి కదలిపోయింది. ప్రాతఃకాలము అయింది. ఆ మహాగృతి మంతుడు ఆ పీఠుడు విభీషణుడు ధర్మార్థాలను నిశ్చయించినాడు. రావణాసురుడికి మేలు చేయడము అనే భయంకరము అయిన పని చేయడానికి బయలు పడెనాడు.

రావణాసురుడి గృహము పర్వతశిఖరసమూహాలతో పర్వతము అంత ఎత్తు అయింది. ఆ గృహములో మహాకక్ష్యలు అన్నీ చక్కగా విభజించి నిర్మించినవి. మతిమంతులూ స్వామి భక్తి పరాయణులూ అయిన మహామంత్రులూ వేద వేదాంగాలు అభ్యసించిన మహాజనులూ ఆ గృహవరణములోనే నివసిస్తూ ఉన్నారు. అట్టలూ సమర్థులూ అయిన రాక్షసులు అక్కడ అంతటా కావలి ఉన్నారు.

అప్పుడు మదపుటేనుగుల నిట్టాగ్నులతో గాలి వ్యాకులముగా పీఠా ఉంది. శంఖఘోషమహానాదమూ వాద్యోన్మయలూ ప్రతిఘోషిస్తూ ఉన్నవి. ప్రమదాజనము కిటకిటలాడుతూ ఉంది. అక్కడి మహాపథములో కలకల ధ్వనులు చెలరేపతున్నవి.

ఉత్తమాభరణాలతో అలంకరించిన తోరణాలతోనూ బంగారు తిన్నెల తోనూ గంధర్వనివాసము వలెనూ దీవతల నికేతనము వలెనూ రత్న సమూహాలతో సర్పరాజుల భవనము వలెనూ ఉండే ఆ రాక్షసాధిపతి రావణాసురుడి భవనము లోకి మహామేఘాలలోకి పోయే మార్గ్యణివలె నేమాకాంతులతో తేజరిల్లుతూ విభీషణుడు పోయినాడు. వేదవేత్తలు రావణాసురుడి విజయము కోసము పతిస్తున్న పుణ్యాచార్యులను విద్యనులు వింటూనూ మంత్ర వేద విగులు అయిన బ్రాహ్మణులు పట్టుకొని ఉన్న దధిపాత్రలనూ ఘృతిపాత్రలనూ అక్షతలనూ పూలదండలనూ చూస్తూనూ రాక్షసులు పూజిస్తూ ఉంటే స్వకేజముతో దీప్తివ్యూహముగా పింహాసనముమీద విరాజిల్లుతున్న కుబేరుడి తమ్ముణ్ణి తన అగ్రజుణ్ణి రావణాసురుణ్ణి విభీషణుడు చూచినాడు. నమస్కారము చేసినాడు.

ఆ విధీషణుడు ఆచారకోవిదుడు. అందువల్ల ఆ సమయమర్యాదను అనుసరించి “జయ జయ”లు చెప్పినాడు. రావణాసురుడి కన్ను సంజ్ఞలను పట్టి బంగారముతో అలంకరించిన ఆసనము మీద కూర్చున్నాడు. అప్పుడు ఆక్కడ మంత్రులు తప్ప మరి ఎవరూ లేకుండా ఉండటము చూచినాడు. అంతట ఆ మహాపరాక్రమశాలికి రావణాసురుడికి అనేక హేతువులతో నిశ్చయించిన హితకరము అయిననూట చెప్పడానికి ఉద్బుక్తుడు అయినాడు. విధీషణుడు ఈ లోకములో మంచి పెబ్బరలు అన్నీ తెలిసినవాడు. దేశకాలాలను పట్టి కార్యాకార్యాలను నిశ్చయించే సామర్థ్యము కలవాడు. అంతేకాదు. ఎప్పుడు ఏది చెప్పవలెనో చక్కగా ఎరిగినవాడు. అందువల్ల అన్నగారిని స్తోత్రాదులతో ప్రసన్నుణ్ణిగా చేసుకొన్నాడు. అంతట సాంత్యసముగా “అన్నా, ఆ నైదేహిని సీతాదేవిని నీవు లంకాపట్టణానికి తెచ్చింది మొదలు అన్నీ అశుభనిమిత్తాలే కనపడుతున్నవి. సమంత్రకముగా వేలుస్తూ ఉంటే అగ్నిహోత్రము కొద్ది కొద్దిగా అగ్నికణాలతో మంటలు లేస్తూ పొగలు కమ్ముకొంటున్నదే కాని ప్రజ్వరిల్లడము లేదు. అగ్నిహోత్ర గృహలోనూ పొయిల దగ్గరనూ ఇంకా వేదాధ్యయన స్థలాలలోనూ పాములు కనపడుతున్నవి హవిస్సులకు చీములు పట్టుతున్నవి. ఆవులకు పాలు ఎండిపోతున్నవి. మడపుటేనుగులు మదజలము కార్చుటము మానివేసినవి. గుర్రాలు దైన్యముతో ఇకిలిస్తున్నవి. ఒంటెలూ కంచరగాడిదలూ గాడిదలూ రోమాలు నక్కపొడుచుకొని (నక్కొరుపాయి) కన్నీళ్లు కారుస్తున్నవి. వైద్యులు ఆలోచించి చికిత్స చేస్తూ ఉన్నప్పటికీనీ ఈ జంతువులు ఎప్పటి మాదిరిగా ఉండడములేదు. మాలకొకులు ఎటు చూచినా గుంపులు గుంపులుగా మూగి ఘోరముగా అగుస్తున్నవి. విమానగృహశిఖరాలమీద గుంపులు గుంపులుగా మూగుతున్నవి. గడ్డలు గుంపులు కట్టి ఇంటి ఇంటి మీదనూ వాలుతున్నవి. తొలిమలి సంచలలో నక్కలు పట్టణ సమీపానికి వచ్చి అమంగళముగా ఆరిచి పోతున్నవి. కుక్కలూ మాంసములినే క్రూరమృగాలూ మన లంకాపురద్వారాల దగ్గరకు వచ్చి పిడుగుల మోతలతో అరుస్తున్నవి.

“అన్నా, ఇందుకు తగినట్లు లంకాదహనాదులు సంభవించినవి, కాబట్టి సీతాదేవిని రాముడికి ఇచ్చి వేయడము ప్రాయశ్చిత్తముగా నాకు తోచింది. మహారాజా, నేను అబ్బాసము వల్లనో ఆశే వల్లనో ఇట్లా చెప్పుతున్నాను. ఇది దోషముగా తలచ వద్దు. దుశ్శకునదోషము రాక్షసస్త్రీలకు పురుషులకూ అంతఃపురములో వారికి వారికి వీరికి ఏమిటి. ఈ లంకాపట్టణములో సమస్తము అయిన వారికిన్నీ తెలుసును. అయితే నీకు భయపడి ఈ ఆలోచన నీకు ఎవరూ చెప్పలేకుండా ఉన్నాడు. నేను నీ తమ్ముణ్ణి. అందువల్ల నేను చూచిందీ విన్నదీ నీకు

ఆవశ్యమూ చెప్పవలెను. కనుక చెప్పినాను. కాబట్టి నీవు ఆలోచించి వీడి న్యాయమో అది చేయవలెను” అని చెప్పినాడు.

అట్లా మృగువుగా యుక్తియుక్తముగా భూతభవిష్యత్సర్వమానకౌలాలలో మేలు చేసే మాటలు విభీషణుడు మంత్రులమధ్యను కూర్చుని ఉన్న రావణాసురుడితో చెప్పినాడు ఆ మహాపరాక్రమశాలికి మహాకోపము వచ్చింది. తన పట్టు వదిల కుండా “ఓ విభీషణుడా, నాకు వీ భయమూ లేదు. రాముడు సీతా జేవిని ఎన్నటికీ పొంద లేడు. దేవేంద్రునితో కూడా దేవతలు అందరూ ఏకము అయి నాయము వచ్చినా రాముడు యుద్ధములో నా ఎదుట నిలవ లేకు” అని శపసేనలకు నాశనముచేసి వేసిన ఆ మహాబలవంతుడు రణరంగములో ప్రచండ పరాక్రమముతో పోరాడే ఆ రావణాసురుడు చెప్పినాడు. అట్లా చెప్పి తనకు మంచి చెప్పిన తిమ్మగొట్టి పంపించి వేసినాడు.

౧౧

ఆపాపిష్టి రావణాసురుడు మైథిలీకౌమమోహితుడు అయినందువల్లనూ తాను చేసిన పాపకృత్యమువల్లను సుహృదులు అయిన విభీషణాదుల అనాద రమువల్లనూ వాడి పోయినాడు.

ఆ గోజు కడిచి పోయింది. యుద్ధము విషయము అమాత్యులతోనూ స్నేహితులతోనూ ఆలోచించి వలసిన సమయము ఆసన్నము అయింది అనుకొన్నాడు అంతట ఆ మహారథుడు రావణాసురుడు బంగారు కిటికీలతోనూ మణి విగ్రహభూషణాలతోనూ అలంకరించిన రథము ఎక్కినాడు. వివిగతులలో పోయే శిక్ష పొందిన గుర్రాలు పూంచిన ఆ మహారథము అప్పుడు మహామేఘ నిస్వనాలతో రాజసభాభవనము వైపు నడిచింది.

ఖడ్గాలూ డాళ్ళూ వివిధాయుధాలూ ధరించిన రాక్షసయోధులు కొందరు ఆ రథానికి ముందు నడిచినారు. వివిధవికృత వేషాలతోనూ నానావిభూషణాలతోనూ అలంకరించుకొన్న కొందరు రాక్షసయోధులు ఆరథానికి ఇరు ప్రక్కలనూ వెనకనూ నడిచినారు. అతిరథులు అయిన రాక్షసులు కొందరు రథాల మీదనూ కొందరు ఉత్తమజాతి మదపులేసుగుల మీదనూ కొందరు ఆట గుర్రాల మీదనూ ఎక్కి రావణాసురుడి రథము వెంట పోయినారు. గదలూ ఇనుప గుడియలూ పట్టుకొని కొందరూ గండ్రగొడ్డళ్లు పట్టుకొని కొందరూ శూలాలు పట్టుకొని కొందరూ పోయినారు.

ఆ మహారథచక్ర నేమిస్వనికి దిక్కులు మారుమోగి పోయినవి. సమస్త సంపన్నము అయిన రాజవీధిలోకి ఆ మహారథము తటాలన పోయింది. అది సభా

భవనము దగ్గరకు వాగానే కేలకొద్దీ వాద్యధ్వనులు మోగినవి. శంఖముహా ఘోషము భవానభోంతరాశాలు విందిపోయింది. ఆ గాత్రసంగ్రహిణి రాక్షసులు పట్టిన శ్వేతచ్ఛత్రము పూర్వచంద్రుడి వలె లేజరిల్లింది. నమమ బంగారు పూల గుచ్ఛలతో స్ఫటికాలవలె స్వచ్ఛకాంతులతో ఆ రావణాసురుడి ఉభయ పార్శ్వాలూ వింజాసురలు విరాజిల్లినవి. రథముమీద ఉన్న ఆ రాక్షసోక్త్రముడికి కేలమీద నిలుచున్న రాక్షసులు అందరూ తలలు ఒగ్గి నమ స్కారము చేసినారు. జయజయ ధ్వనులు చేసినారు. ఆశ్చర్యించినారు. స్తోత్రము చేసినారు. ఆ మహాతేజోవంతుడు ఆ శత్రుసంహారకుడు రావణాసురుడు ఆమహాధర్మము దిగి మరొకరము అయిన సభాభవనములోకి వచ్చినాడు. వెండి బంగారు స్తంభాలతోనూ స్ఫటికాలు పొడిగిన మృగప్రకృతాలతోనూ బంగారు వస్త్రాల ఆస్త్రరణాలతోనూ విశ్వేకర్మ నిర్మించిన ఆ సభాభవనాన్ని ఆరువందల పిఠాచాలు కావలి కాస్తున్నవి. అక్కడ నైదూర్యమణులు పొడిగిన పరమాననము మీద ప్రియకచర్యారణము కప్పి దిండ్లుపెట్టిఉన్నవి ఆ ఉత్తిమాననము మీద ఆ మహాతేజోవంతుడు రావణాసురుడు తన రోహకాంతులతో వెలుగుచూ కూర్చున్నాడు.

అంతట రావణాసురుడు అమితవేగముగా పోయే దూతలను చూచి “ఇప్పుడు ఒక మహాత్కేర్యము వచ్చింది. దానిని నిర్వహించవలెను. మీరు పోయి రాక్షసనాయకులను అందరినీ వెంటనే వెంటపెట్టుకొని రావలెను” అని ఆజ్ఞాపించినాడు. అప్పుడు ఆ దూతలు విహారశయనాదులమీద ఉన్నవారిద్దరికూ ఉద్యానవనాలలో విహరిస్తున్న వారిదగ్గరకూ నిర్భయముగా పోయి రావణాసురుడి ఆజ్ఞను తెలియచెప్పినారు. అంతేకాదు. ఆ దూతలు ఇంటి ఇంటికి పోయి రాజాజ్ఞను వెల్లడించినారు. ఆ వర్తమానము వినగానే లంకాపట్టణములో ఉంటూ ఉన్న రాక్షసులు అందరూ బయలుదేరినారు. కొందరు రథాలమీదనూ కొందరు పొగరు ఎక్కిన గుర్రాలమీదనూ కొందరు ముప్పు చేసుకుల మీదనూ సభాభవనానికి ప్రయాణము అయినారు. ఆ యా వాహనాలు లేచినారు పొద చారులు అయిపోయినారు. అట్లా ఆ లంకాపట్టణములో గుంపులు గుంపులుగా రథాలూ గుర్రాలూ వీనులూ ఆ యా వాహనాలూ పోతూఉంటే పక్షి సంఘాలు బారులుకట్టి ఆకాశములో పోతున్నట్టుగా తోచింది. ఆ రాక్షసులు అందరూ ఆ సభాభవనద్వారము దగ్గర వారి వారి వాహనాలు దిగి సింహాలు గిరి గుహలోకి పోయేట్టు ఆ సభాభవనములోకి పోయినారు. వారు అందరూ రావణాసురుడి పాదాలకు నమస్కారము చేసినారు. ఆ రాక్షసేంద్రుడు వారిని అందరినీ సమ్మానించి కొందరిని కొంచనాననాలమీదనూ కొందరిని దర్శన

నాల మీదనూ మిగిలినవారిని నేలమీదనూ కూర్చుండ నియమించినాడు. అట్లా రాక్షసనాయకులు అందరూ వారివారి యోగ్యతలనుపట్టి రావణాసురుడి సమీపములో కూర్చున్నారు. ఆ యాకార్యాలు నిశ్చయించిడిములో పండితులు అయిన ముఖ్యమంత్రులూ సర్వజ్ఞులూ గుణవంతులూ యుద్ధదర్శనులూ అయిన ఆమాత్యులూ అప్పుకు అక్కడ కూర్చున్నారు.

బంగారముతో విచిత్రముగా చేసిన రథము మీద అప్పుకు ఆ సభాభవనానికి విధ్వంసుడు వచ్చినాడు. అతడు అన్నగారికి తన పెద్ద ఇస్సకొని పాగాభీనందనము చేసినాడు. అజేనిగముగా పురుషుడూ ప్రహస్తుడూ సమస్కారము చేసినారు. అప్పుకు ఆముస్సరికి వారి వారి యోగ్యతలకు తగినట్లు రావణాసురుడు ఆసనాలు చూపించినాడు. అట్లా నానామణిభూషణాలతోనూ మంచి మంచి వస్త్రాలతోనూ శ్రేష్ఠము అయిన చందనాగరుమైపూతలతోనూ వచ్చి కూర్చున్న రాక్షసులు ధరించిన పూలమాలికలు సుగంధాన్ని ఆ సభాభవనము అంతటా గుబాళించినవి. ఆ సభికులు అరవ లేదు. వారిలో ఒక్కడున్నా అబద్ధము ఆడడు. వారు ఎవరూ గట్టిగా మాట్లాడరు. అందరూ తమ ప్రయోజనాలు ఈడేరిన వారు. అందియా భయంకరులు. పరాక్రమవంతులు. వారు అందరూ తమ విలీక వంక చూడ సాగినారు.

ఆ సభలో ఆయుధధారులూ బలవంతులూ ధీరహృదయులూ అయిన ఆ రాక్షసుల మధ్యను కూర్చున్న ఆ ధీరహృదయుడు రావణాసురుడు వసువుల మధ్యను కూర్చుండే దేవేంద్రుడి వలె తేజరిల్లినాడు.

౧౨

అప్పుకు ఆ జయశీలి రావణాసురుడు ఆ సభను అంతా కలయ చూచి ప్రహస్తుడితో “ఓ సేనాధిపతీ, నీవు ఇప్పుడు వివిధాయుధవిద్యలూ అభ్యసించిన మన చతుర్విధయోధులనూ నగర రక్షణానికి ఎప్పటికన్నా ఎక్కువ హెచ్చరికతో ఉంచవలెను” అని ఆజ్ఞాపించినాడు.

అంతట ప్రహస్తుడు రాజశాసనాన్ని ఆచరణలో పెట్టడానికి సైన్యములో కొంత భాగాన్ని రాజమందిరము దగ్గరనూ కొంత సైన్యాన్ని నగరము వెలుపలనూ, కొంత సైన్యాన్ని నగరము అంతటానూ నియమించి రాజసమ్మిఖానికి వచ్చి “రాజా, మన బలగాన్ని అంతా మన నగరానికి లోపలనూ వెలుపలనూ రాజమందిరము దగ్గరనూ ఉంచినాను. ఇక చేయవలసినపని యిద్దేవుముగా స్వస్థముగా చేసుకోవచ్చును” అని విన్నవించి కూర్చున్నాడు.

అంతట ఆ రాజ్యహితాశక్తుడు రావణాసురుడు తన సుఖాన్నే కాంక్షిస్తూ స్నేహితులతో “ఓ సభాసదులారా, ధర్మార్థకామాలకు సంబంధించిన సంకటము వచ్చినప్పుడు మీరు ప్రియాప్రియాలూ, సుఖదుఃఖాలూ, లాభాలాభాలూ, కీడుమేళూ తెలుసుకోగలరు. మీరు అన్నివిధాలా ఆలోచించి నిశ్చయించి నాచేత ఆరంభించి చేయించిన సమస్త కార్యాలూ సఫలము అయినవి. ఏ ఒక్కకార్యమూ ఎన్నడూ విఫలము అయిపోలేదు. మాన్య చంద్రులూ గ్రహసక్షత్రులూ శేవలిలూ తోడుపడినందువల్ల నేవేంద్రుడు జయలక్ష్మిని సంపాదించినాడు. అజేవిధముగా మీరు అందరూ తోడ్పడేట్లయితే నాకు జయలక్ష్మి లభ్యము అవుతుంది.

“ఇప్పుడు నేను చెప్పబోయే విషయము మీకు అందరికీ యిదివరకే తెలియ చెప్పవలెను అనుకొన్నాను. అయితే మహా బలవంతుడూ సర్వ శాస్త్రజ్ఞుడూ అయిన నాతమ్ముడు కుంభకర్ణుడు నిద్రపోతున్నందువల్ల చెప్పలేదు. వాడు ఆరునాసాలనుంచి నిద్రపోయి యిప్పుడు లేచి వచ్చినాడు. అందువల్ల కుంభకర్ణుడి సమక్షములో చెప్పతున్నాడు.

“ఓ స్నేహితులారా, నేను రాక్షసులు సంచరించిన దండకారణ్యము నుంచి జనకరాజపుత్రిని రాముడి పట్టుకొనిపోయి సీతాదేవిని లేవనెత్తుకొని వచ్చినాను. ఆ సీతతో సరిసమానము అయిన అందకత్తె మరి ఒకతె ముల్లోకాలలోనూ లేదు. ఆ ఆలసగామిని నాతో శయనించడానికి యింతివరకూ యిష్టపడలేదు. ఆ తను మన్య ముఖము శరత్కాల చంద్రబింబమువలెనూ ఆ పృథుశ్రోణి బంగారు బొమ్మవలెనూ అసమాన సౌందర్యవతి. ఆమె మయుడు సృష్టించిన మాయ (ఆశ్చర్య రూపము) వంటిది. మంచి ఎరని అరకాళ్లతో ఎరని గొళ్లితో సమసుగా నేలమీద మోపే ఆమె మృదుపాదాలనూ వేల్చిన అగ్రిహోత్రజ్వాల వలెనూ సూర్యప్రభల వలెనూ తేజరిల్లే ఆమె దేహకాంతులనూ చూస్తూ ఉంటే మనస్కంధుడు నన్ను దహించివేస్తున్నాడు. ఉన్నతము అయిన ముక్కు వెడల్పాటి అందము అయిన కన్నులూ సుందరవదనమూ చూచి నేను కామపరవశుడను అయిపోయాను. కోపముతో ఉన్నా సంతోషముతో ఉన్నా దేహవ్యభిరూపముతో ఉన్నా మనోవ్యభిరూపముతో ఉన్నా విడిచి పెట్టకుండా బాధపెట్టి దేహాన్ని వికర్ణముచేసే మనస్కంధుడు నన్ను కలవర పెట్టుతున్నాడు. ఆ భామిని తన పెనిమిటి రాకను ఎదురుచూస్తూ ఉంది. అందుకోసము ఆ విశాలశ్రేణి నన్ను ఒక సంవత్సరకాలము గడుపు అడిగింది. ఆచారు శ్రేణి కోరికను నేను అంగీకరించినాను. నేను బహుదూరము నడిచిన గుర్రము వలె కామభారమువల్ల అలసిపోయి ఉన్నాను.

“ఓ స్నేహితులారా, తిమితిమింగలాది బహుజలజంతువులతో నిండిపోయి కలత పెట్టడానికి అలవికాని సముద్రాన్ని వానరులు ఎట్లా దాటి వస్తారు. ఆ రామ లక్ష్మణులు ఎట్లా దాటి వస్తారు. వారు సముద్రాన్ని దాటిరారు అనుకోడానికి వీలులేదు. ఒక వేళ వాండ్లు వస్తే రావచ్చును. ఒక్క వానరుడు వచ్చి మనతో యుద్ధము చేసినాడు. ఏ ఏ పనులు ఎట్లా జరుగుతేవో ముందుగా తెలుసుకోలేము. అంగువల్ల ఈ విషయములో మీ బుద్ధికి తోచింది చెప్పవలెను. మీ అందరి సాయముతో దేవాసురయుద్ధములో నేను జయించినాను. అదే విధముగా అప్పటి నుంచి ఇప్పటి వరకూ నాకు సహాయులుగా ఉంటున్నాను. దేవతలను జయించిన నాకు మానవులు అంటే భయము ఏమిటి. అయినప్పటికినీ మీరు అందరూ ఈ విషయము ఆలోచించవలెను. రామలక్ష్మణులూ సుగ్రీవుడూ మొదలు అయిన వారు సీతాదేవి ఉన్నచోటు తెలుసుకొన్నారు. వారు ఇప్పుడు ఈ సముద్రము అవతలి గట్టుకు వచ్చి చేరినారు. సీతాదేవిని ఇవ్వకుండా ఆ రామలక్ష్మణులను చంపి వెనీ ఉపాయము మీరు జాగ్రత్తగా ఆలోచించి నిశ్చయించవలెను. వానరులను సాయము చేసుకొని సముద్రాన్ని దాటి వచ్చే సామర్థ్యము వారికి లేదు అనుకొంటున్నాను. నేను తిప్పకుండా జయించకలను అనుకొంటున్నాను” అని చెప్పినాడు.

రావణాసురుడు కామపరీతుడు అయి ఇట్లా పరిజేవనము చేయడము చూచి కోపమువచ్చి కంభకర్ణుడు “ఓ రాజా, నీ అంతట నీవు రాముడి భార్యను బలవంతముగా తెచ్చుకొన్నావు. నీవు ఎవరినీ ఆలోచించలేదు. ఆలోచించిన తర్వాత ఏ పనిని అయినా చేయవలెను. కాని పనిచేసిన తర్వాత ఆలోచించి ప్రయోజన ఉండదు. నీవు ఈ పని చేయడానికి ముందుగా మమ్ములను ఆలోచించి ఉన్నట్లయితే యామునపర్యవ్రతము యమునానదివలె నీకు ఏ మనఃకోభమా రాకుండా ఉపాయము చేసి ఉండేవాండ్లము. పనిచేసి ఇప్పుడు ప్రాణముమీదికి వచ్చినప్పుడు విచారపడ్డందువల్ల ప్రయోజనము ఏమిటి. ముందుగా ఆలోచించి నిశ్చయించి పనులు చేసే రాజు తగువాత పరితపించడు. కార్యనీతి ఎరగనివాడు ముందు చేయవలసిన పనులు వెనకా వెనుక చేయవలసిన పనులు ముందూ చేస్తూ ఉంటాడు. బలవంతుడు అయినప్పటికినీ యుద్ధములో జయించ నలవికానివాడు అయినప్పటికినీ బుద్ధిస్థితియు లేకుండా నియమము తప్పి పనులుచేసే నాడిలో లోపము కనిపెట్టి శత్రువులు సులభముగా జయిస్తారు. క్రొంచపర్యవ్రతము దాట నలవికానిది అయినప్పటికినీ హంసలూ మొదలు అయిన పక్షులు ఆ క్రొంచపర్యవ్రత రంధ్రములో నుంచి అవతలికి ఇవతలికి పోతూ వస్తూ ఉంటవి.

“అన్నా, నీవు అలోచించకుండా పెద్ద పని చేసినావు. నీవు చేసింది దోషయుక్తము అయిన పని. విషము కలిసిన మాంసమువంటిది. నిన్ను ఆ రాముడు వైవశిమువల్ల ఇంతవరకూ చంపివేయలేదు. ఎవరూ చేయలేని దుష్కార్యము నీవు తలపెట్టి చేసివేసినావు. నీవు నా తోబుట్టువు. కాబట్టి నేను సీతో నిలవక తప్పదు. అయిపోయినదానికి విచారపడి ప్రయోజనములేదు. నిన్ను కాపాడి కలిగినవాణ్ణి నేనే. నేను శత్రువులను చంపివేసి నీవు చేసిన ఈ తప్పు పనిని సరిదిద్దుతాను.

“అన్నా, నీ శత్రువులు ఇంద్రనూర్యులు అయినా అగ్ని వాయువులు అయినా కుబేరవక్షణులు అయినా నేను యుద్ధముచేసి సంహారము చేసి వేస్తాను. తీక్షణదంష్ట్రితోనూ పర్వతాకారముతోనూ ఉన్న నేను పెద్ద ఇనుపగుదియ తీసుకొని సింహనాదము చేస్తే దేవేంద్రుడు అయినా వెరచి వారిపోతాడు. ఆ రాముడు నా మీద ఒక బాణము వదిలి రెండవ బాణము తీసే లోపల నేను వాడి నెత్తురు తాగివేస్తాను. అన్నా, నీవు యశోష్ఠముగా హాయిగా ఇక్కడ ఉండు. నేను ఆ రాముణ్ణి సంహారముచేసి నీకు జయము సంపాదిస్తాను. నీవు సుఖపడేట్లు చేస్తాను. ఆ రామలక్ష్మణులను సంహారము చేసివేసి తిరునాట వానరశ్రేష్ఠులను అంజరిని నమిలివేస్తాను. నీవు యశోష్ఠముగా ఇక్కడ క్రీడిస్తూ ఉండు. నిర్భయుముగా నీ ఇష్టము వచ్చిన పక్షులు చెసుకొంటూ ఉండు. నేను ఆ రాముణ్ణి యమసదనానికి పంపించి వేస్తాను. అప్పుడు సీతాదేవి నీకు లొంగి పోతుంది” అని చెప్పినాడు.

౧౩

కుంభకర్ణుడు శైలియ చెప్పిన నీతిని తెలుసుకోలేక రావణాసురుడు క్రుద్ధుడు అయిపోయినాడు. ఆ సంగతి మహాబలవంతుడు మహాపార్శ్వుడు కనిపెట్టి నాడు. ఒక క్షణము అలోచించినాడు. అంతట చేతులు జోడించి “ప్రభూ, పెద్ద పులులూ మొదలు అయిన క్రూరమృగాలూ మహావిషసర్పాలూ ఉన్న వనములోకి పోయి అక్కడ దొరికిన తేనెను తాగకుండా వచ్చేవాడు మూర్ఖుడు. రాజా, నీవు శత్రు సంహారకుడవు. సర్వనియంతవు. నీకు మరి ఒక నియంత ఎవడు ఉన్నాడు. శత్రువుల శిరముమీద నీ పాదము ఉంచి నీవు ఆ వైదేహిని క్రీడించు. నీవు మహాబలవంతుడవు. కోడి మాదిరిగా ఒలవంతముగా ఆమెను ఆక్రమించు. ఆమెను వశపరుచుకో. అమభవించు. సంతోషించు. నీ కోరిక నెరవేర్చుకొన్న తరువాత భయము ఏమిటి ఉంటుంది. ఒకవేళ ఏది అయినా చిక్కు వచ్చేట్లయితే ప్రతీకారము చేయవచ్చును. వజ్రాయుధము తీసుకొని దేవేం

గ్రుడు ఆ రామునికి సాయము వచ్చినా మాతో కుంభకర్ణుడూ ఇంద్రజిత్తుడూ జేబ్బయితే చాలు. మేము వాడిని చంపి వేస్తాము. యుద్ధము చేయడము చేత కాని వాండ్లు సామదాన భేదోపాయాలు అనే మాటినీ ఏర్పరిచినారు. దండో పాయమువల్ల నే కార్యసిద్ధి అవుతుంది.

“ఓ రాజా, నీవు మహాబలవంతుడవు. ఇక్కడికి శత్రువులు వస్తే శస్త్రబలముతో వశపరుచుకొంటాము. సంజేహించవద్దు” అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా చెప్పిన మహాపార్శ్వజ్ఞి రావణాసురుడు మెచ్చుకొని “ఓ మహాపార్శ్వదా, నాకు సంబంధించిన రహస్యము ఒకటి ఉంది. అది చెప్పతాను విను. ఇదివరకు నేను ఒక పని చేసినాను. అది జరిగి చాలాకాలము అయింది. అగ్ని శిఖవంటి పుంజికస్తల అనే అపసరాంగన బ్రహ్మదేవుడి ఇంటికిపోతూ ఉంది. నేను తనను చూస్తాను ఏమోన అనే భయముతో ఆమె ఆకాశములో దాగుకొంటూ దాగుకొంటూ పోతూ ఉంది. నేను ఆ అపసరాంగనను చూచినాను. దానిని అప్పకు బలవంతముగా వివస్త్రము చేసినాను. భోగించినాను. అది అంతట నలిగిపోయిన తా మరతూడు వలె బ్రహ్మాశ్రుకి దగ్గరకుపోయింది. ఆ మహాత్ముడు జరిగిన సంగతి తెలుసుకొన్నాడు. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు కుపితుడు అయిపోయి నన్ను చూచి “ఇది మొదలు పరశ్రీలతో బలాత్కరముగా పోయేట్లయితే నీ తల నూరు ముక్కలుగా పగిలిపోతుంది, తప్పదు” అని కాపము పెట్టినాడు. నేను ఆకాపము భయమునుంచి ఆ వైదేహిని సీతాదేవిని నా శుభశయ్యమీదికి బలవంతముగా చేర్చలేదు.

“ఓ మహాపార్శ్వదా, సముద్రానికి ఉన్న వేగమూ వాయువుకు ఉన్న గమనమూ నాకుఉన్నవి అని ఆ రామునికి తెలియదు. అందువల్ల నే వాడు నామీదికి వస్తూఉన్నాడు. గిరిగుహలో ఉన్న సింహమువలెనూ క్రుద్ధమృత్యువువలెనూ ఉన్న నన్ను అందులో కోపిష్టివాణ్ణి అయిన నన్ను ఆ రాముడు రచ్చకొట్టుతున్నాడు. వాడు ఎంత తెలివితక్కువవాడు. రెండునాలుకల పాములవంటి తీక్షణబాణాలను నేను యుద్ధములో వదలడము ఆ రాముడు ఎన్నడూ చూచిఎరగడు, అందువల్ల నే వాడు నామీదికి వస్తున్నాడు. ఏసుగును కొరవులతో అడ్డగించేట్టు వజ్రాయుధాలవంటి బాణాలు వందలకొద్దీ వదిలి నేను ఆ రాముణ్ణి నిగ్రహిస్తాను. ప్రాతఃకాలాన ఉదయించే సూర్యుడు సక్షత్రాల కాంతులను లాగి వేసేటట్టు నేను నాచుట్టూఉండే సైన్యముతో విజృంభించి ఆ రాముడిబలాన్ని లాగివేస్తాను. వెయ్యికున్నుల దేవేంద్రుడున్నూ వరదాదేవుడున్నూ నన్ను యుద్ధములో జయించలేక పోయినారు.

ఈ లంకాపట్టణాన్ని పూర్వము పరిపాలించిన కుచేరుణ్ణి నేను నా బాహు బలముతో జయించివేసినాను. నాకు రామదూ వాడి వానరసైన్యమూ ఒక లెక్కా” అని చెప్పినాడు.

౧౪

కుంభకర్ణుడి గర్జనలను రావణాసురుడి ఉపన్యాసాన్ని విని విభీషణుడు లేచి ఆ రాక్షసరాజు మంచికోసము అరయుక్తముగా “ఓ రాజా, వత్సస్థలమే పడగగానూ చింతే విషముగానూ చిరునవ్వు కరుకు కోరలుగానూ అయిదు చేళ్లు అనే అయిదు తలల మహాకాయముతో ఉన్న సీతాదేవి అనే మహాసర్పాన్ని నీ మెడకు చుట్టినవాడు ఎవడు. గొల్లూ కోరలూ ఆయుధాలుగా పోరాడే వానర పీరులు పర్వతాకారులు లంకాపట్టణానికి వచ్చేలోపలనే మైథిలీని ఆ దాశరథికి ఇచ్చివేయవలెను. వాయువేగముతో వచ్చిపడే వజ్రాయుధాల వంటి బాణాలు రాముడువదిలి రాక్షసపీరుల శిరస్సులను తెగవేసేలోపలనే మైథిలీని ఆ దాశరథికి ఇచ్చివేయవలెను. అట్లా చేస్తేనే నీవు సుఖముగా ఉండకలుగుతావు.

“ఓ రాజా, యుద్ధములో రాముడిఎదిట కుంభకర్ణుడు కానీ ఇంద్ర జిత్తుకానీ మహాపార్శ్వముకానీ మహాద్రుడుకానీ, నిసంభుడుకానీ, కుంభకుడు కానీ అతికాయుడు కానీ నిలవలేరు. ఓ రాజా, నిన్ను నూర్చుడూ దేవతలూ దాచిపెట్టినా ఆ రాముడు వదిలిపెట్టకుండా పట్టు కొంటాడు. నీవు దేవేంద్రుడి ఒడిలో కుర్చున్నా మృత్యువు కాపాడినా నీవు ఆకాశానికి ఎగిరిపోయినా పాతాళలోకానికి పోయినా దాగుకొన్నా నిన్ను ఆ రాముడు వదిలిపెట్టడు. నిన్ను బ్రతుకనీయడు” అని చెప్పినాడు.

అప్పుడు ప్రహస్తుడు లేచి “ఓ విభీషణుడా, మాకు యుద్ధములో యక్ష గంధర్వ మహారిగుల వల్లకానీ పతిగోత్రిములవల్లకానీ మానవమాత్రులు రామ లక్ష్యణులవల్లకానీ ఎప్పుడూ విధియమూ లేదు” అని చెప్పినాడు.

ప్రహస్తుడు చెప్పిన ఆహితము విని రాజా మేలుకోలే ఆపూజ్యుడు విభీషణుడు సర్వార్థకామాలను మూడింటిని గురించి చక్కగా ఆలోచించి “ఓ ప్రహస్తుడా, ధార్మికుడు కానివాడు స్వర్గానికి పోలేడు. అజేవిధముగా రావణుడు మహాపార్శ్వము కుంభకర్ణుడూ చెప్పినట్లు రాముణ్ణి జయించలేడు. అట్లా జరగ డము అశక్యము, ఓ ప్రహస్తుడా, తెప్పకొయ్య అయినా లేనివాడు సముద్రాన్ని ఎట్లాదాటలేకపోతాడో ఆజేవిధముగా నీవుకానీ రాక్షసులు అందరూ

కానీ ఆ రాముణ్ణి చంపివేయలేదు. రాముడు మహారథుడు. పరమపరాక్రమవంతులు పుట్టిన ఇత్యోక్త వంశములో పుట్టినాడు. అతడు పరమధార్మికుడు. మహాసమర్థుడు. జనరంజకుడు. యుద్ధములో దేవతలు సహితము ఆ రాముడి ఎదుట మూఢులు అయి పోతారు.

“ప్రహస్తుడా, ఆ రాముడు తీక్షణుడు అయినబాణాలు వదులుతాడు. కంకపక్షి రక్కలతోనూ వంగిన కణుపులతోనూ అవి దురాసదముగా ఉంటవి. అవి నీ దేహాన్ని ఢేపించుకొని వానంతివరకూ నిన్ను నీవు పొగడు కొంటూ ఉంటావు. రాముడు యుద్ధములో దేవేంద్రుడితో సరిసమానము అయినవాడు. మా అన్న రావణుడు కానీ మహాబలవంతుడు అయిన త్రిశిర్షుడు కానీ కుంభకర్ణుడు కానీ వాడి కొడుకు నికుంభుడు కానీ ఇంద్రజిత్తు కానీ నీవుకానీ యుద్ధములో రాముణ్ణి ఓర్చుకోలేరు.

“దేవాంతికుడు కానీ సరాంశుడు కానీ అతిరథుడూ మహాబలవంతుడూ అయిన అతికాయుడు కానీ పర్వతసమాన బలవంతుడు అయిన అకంపనుడు కానీ యుద్ధములో రాముడి ఎదుట నిలువలేరు.

“ఓ ప్రహస్తుడా, మా అన్న రావణుడు స్వభావసిద్ధముగా ఉండుడు. ఇప్పుడు స్త్రీవ్యసనానికి లొంగిపోయినాడు. అలోచించకుండా ఈ పని చేసినాడు. రాక్షసులు అందరూ నాశనము అయిపోయే పని ఇప్పుడు తలపెట్టుతున్నాడు. మంత్రులు అయిన మీరు అందరూ శత్రువులవలె ప్రవర్తిస్తున్నారు. మిమ్ములను అతడు అనుసరిస్తున్నాడు. రామచైరము అనే వెయ్యితలలతో అంతులేని దేహముతో మహాభయంకరమూ బలవంతమూ అయిన మహాసర్పము రావణుణ్ణి గట్టిగా మట్టవేసుకున్నది. మీరు ఈ మహాసర్పమునుంచి రావణుణ్ణి విడిపించవలెను. భయంకర భూతా విఘ్నకు అయిన వాడి తలవెంట్రుకలను పట్టుకుని బయటికి ఈజ్జేటట్టు దుర్భాగ్గానికి ఒడిగట్టిన రాజును పరిపూర్ణకాయులు అయిన మంత్రులు అందరూ సన్మార్గము పట్టించవలెను. లక్ష్మణుడు అనే అగాధముఅయిన సముద్రములో మునిగి రాముడుఅనే బహుశాలాగ్నిముఖుని పవిత్రుని ఈరావణుణ్ణి మీరు అందరూ ఏకములయి అసముద్రములోనుంచి దాటించవలెను. నీతాదేవిని రాముడికి వెంటనే ఇచ్చివేసేట్లయితే మనరాజుకూ మన బంధుమిత్రులకూ సమస్తరాక్షసులకూ క్షేమకరముగా ఉంటుంది. నేను బాగా అలోచించి చెప్పుతున్నాను. తన బలపరాక్రమాలనూ శత్రువుల బలపరాక్రమాలనూ తన రాజు స్థానాన్నీ వృద్ధిక్షయాలనూ శత్రువుల స్థానాన్నీ వారి వృద్ధిక్షయాలనూ విమర్శించి అలోచించి తన స్వామికి మేలుఅయ్యేట్లు నిర్ణయించకలవాడే మంత్రీ” అని చెప్పినాడు.

౧౫

రాక్షసయోధులలో శ్రేష్ఠుడూ మహాబలవంతుడూ అయిన ఇంద్రజిత్తు బృహస్పతివంటి విభీషణుడు చెప్పినమాటలు విని “ఓ పినతండ్రీ, నీవు మహాభయ పడిపోయి అనర్హములయిన మాటలు చెప్పినావు. ఆద్యే, ఎటువంటి మాటలు ఆన్నావు. ఈ పులస్త్యవంశములో పుట్టినవాడు ఎవడూ నీవు చెప్పినట్లు చెప్పనే చెప్పడు. నీవు చెయ్యమన్నట్లు చేయనేచేయడు. ఈవంశములో నీవు విభీషణుడవు ఒక్కడివితప్ప బలమూ పరాక్రమమూ ప్రభావమూ శౌర్యమూ ధైర్యమూ లేజమూ లేనివాడు ఎవడున్నా పుట్టలేడు.

“ఓవిభీషణుడా, నీవు రాక్షసుడవు అయివుండినీ ఏమిటి-ఎందుకు ఆమానవ రాజపుత్రులను రామలక్ష్మణులను పొగడినావు. మాలో ఏ ఒకసామూ న్యుడు అయినా వాండ్లను చంపివేయకలడు. నీవు పిరికివాడవు. అందువల్ల మమ్ములను భయ పెట్టుతున్నావు. నీవు ఇటువంటిపని చేయవద్దు.

ఓయీ, త్రిలోకనాథుడూ దేవరాజులయిన దేవేంద్రుణ్ణి నేను ఈఘామి మీడికి లాగుకొనివచ్చి చెరసాలలో పెట్టినాను. సమస్తదేవతలూ నాకు భయపడి దశదిశలా పరుగులెత్తి పారిపోయినారు. పెద్దపెట్టున ఘోరకారాలు చేస్తూవచ్చిన విరావతాన్ని నేను శేలపడతోసినాను. దాని దంతాలను బలాత్కారముగా ఊడ పెరికినాను. నేను దేవతలదర్పాన్ని అణచివేసినాను. దైత్యోత్తములను దుఃఖాల పాలు చేసినాను. అటువంటి పరాక్రమకాలిని నేను మానవులను అందులో ప్రాకృతులను జయించలేనా” అని అడిగినాడు.

దేవేంద్రతుల్యుడూ దురాసనుడూ అయిన ఇంద్రజిత్తు అన్నమాటలు ఆయుధధారులలో శ్రేష్ఠుడు అయిన విభీషణుడు విని అధికార్థముగా “నాయనా నీకు ఆలోచించే శక్తి లేదు. నీవు పిల్లవాడవు. ఇంకా నీ బుద్ధి పరిపక్వము కాలేదు. నీవు నీ నాశనానికి అర్హములేని మాటలు అధికముగా పేలినావు. ఓ ఇంద్రజిత్తా, రాముడివల్ల సర్వనాశనము అయి పోతుంది అని మా అన్నతో చెప్పతూ ఉంటే నీవు అజ్ఞానమువల్ల ఈ విషయముగా మాట్లాడినావు. నీ లెండ్రీ నాశనము అయిపోవడానికి నీవు ఒప్పుకొంటున్నావు. నీవు మా అన్న రావణుడికి పుత్రుడవుగా ఉన్న మిత్రముఖమైరివి. ఇట్లా పిర్మినాశనాన్ని కోరుతున్న నిష్పచంపి వేయవలెను. నీవు బాలుడవు. సాహసివి. దుర్మతివి. బలవంతుడవు. ఇటువంటి నిన్ను మంత్రాంగము చేపే ఈ సభలోకి తీసుకొని వచ్చినవాడిని కూడా చంపి వేయవలెను.

“ఓ ఇంద్రజిత్రా, నీవు మూర్ఖుడవు. నీకు అణకువ లేదు. నీది తీక్షణ స్వభావము. అల్పబుద్ధివి. గర్విష్టివి. దురాత్ముడవు. నీవు నీకురతనము నుంచి ఏమీ తెలియకుండా మాట్లాడినావు. బ్రహ్మాదండము వలెనూ యమదండము వలెనూ జ్వలిస్తూ రాముడి బాణాలు మృత్యురూపముతో వచ్చి పడుతూ ఉంటే ఎవడు ఓర్పుకో కలడు.

“ఓ రాజా, ధనాన్నీ రత్నాలనూ ఆభరణాలనూ దివ్యము అయిన వస్త్రాలనూ చిత్ర విచిత్రము అయిన మణులనూ సీతాదేవిని రాముడికి సమర్పించు. నిర్భయముగా సుఖముగా ఉండాము” అని చెప్పినాడు.

౧౬

విభీషణుడు చక్కగా ఆలోచించి ఇట్లా చెప్పిన హితవాక్యాలను రావణాసురుడు విన్నాడు. అతనికి కాలము ముంచుకొని వస్తూ ఉంది. అందువల్ల అతిపరుషముగా “ఓ విభీషణుడా, కుపిత విషసర్పాలతో నివసించ వచ్చును. శత్రువులతో స్నేహము చేయవచ్చును. కాని స్నేహితుల వలె ఉంటూ శత్రువులను నేవించే వారిని మాత్రము దిరిచేరనీయకూడదు. ఓ రాక్షసుడా, ఈ లోకములో జ్ఞాతుల స్వభావము నేను ఎరుగదును. తమ వారికి కష్టాలవస్తే జ్ఞాతులు సంతోషిస్తారు. అంతేకాదు - తమలో ప్రధానుడు అయినవాణ్ణి కార్యసాధకుణ్ణి విద్వాంసుణ్ణి ధార్మికుణ్ణి శూరుణ్ణి జ్ఞాతులు ఎప్పుడూ అవమానిస్తారు. తిరస్కరిస్తారు. జ్ఞాతులు ఎప్పుడూ ప్రచ్ఛన్నహృదయులుగా ఉంటారు. పయికి ఒకటి మాట్లాడుతూ మనస్సులో మరి ఒకటి ఆలోచిస్తూ ఉంటారు, అన్యోన్యస్నేహముతో ఉంటూ ఉన్నట్టు ఉండి కష్టకాలము వచ్చినప్పుడు ద్రోహము చేస్తారు, జ్ఞాతులు భయం కరులు. భయావహాలు.

“ఓ విభీషణుడా, పద్మక వనములో ఒకప్పుడు ఒకచోట తమను పట్టుకోడానికి పాశిహస్తులు అయి వచ్చిన మనుష్యులను ఎనుగులు చూచి కొన్ని శ్లోకాలు పాడినవి. ఆ శ్లోకాలలో విషయము నేను చెప్పతాను, విను. “అగ్నిహోత్రము మనలను ఏమీ చేయలేదు, ఆయుధాలు మనలను ఏమీ చేయలేవు. పాశాలు అంత కన్నా మనలను ఏమీ చేయలేవు. మానవులు స్వప్రయోజనము కోసము వెంట పెట్టుకొని వచ్చే మన జ్ఞాతులు అయిన ఎనుగులు మాత్రము మనకు ఘోరము అయిన అపకారము చేస్తవి. మానవులు మనలను పట్టుకొని పోవడానికి ఉపాయము చెప్పేవి మనజ్ఞాతులు అయిన ఎనుగులే. సంజేహము లేదు. అందువల్ల మన జ్ఞాతులను చూచి భయపడవలెను. భయాలు అన్నిటికన్నా జ్ఞాతిభయము లాచా

గొప్పది. ఇది అందరికీ తెలిసిన విషయమే. సంపద అంతా ఆవులలో ఉంది ఇంద్రియనిగ్రహము ద్రాహ్మణులలో ఉంది. చాపల్యము స్త్రీలలో ఉంది. అపకారము అంతా జ్ఞాతులలో ఉంది" అని ఆ ఏనుగులు చెప్పినవి.

“ఓ విభీషణుడా, నీవు సౌమ్యుడవు అనుకొన్నాను. నన్ను లోకములంతా పూజించడమూ నేను సమస్తశైవ్యురాలూ అనుభవించడమూ జ్ఞాతులలో ముఖ్యుణ్ణిగా ఉండడమూ నీకు ఇష్టములేకు అని తెలుస్తున్నది. తామరాకులో పడ్డ నీటి బిందువులు ఒకదానితో ఒకటి కలియదు. అదేవిధముగా ఎంతి స్నేహము చేసినా జ్ఞాతి అయిన వాడు దుష్టుడు అయితే తనవారితో కలసి ఉండడు. తుమ్మెదలు పూలలో నుంచి తమకు కావలసినంత తేనెను తాగుతవి. ఆ తగువాత ఆ పూల దగ్గర ఉండకుండా పోతవి. అదేవిధముగా నా నుంచి నీవు సమస్త సౌఖ్యాలూ అనుభవించినావు. నా శత్రువుతో స్నేహము చేస్తున్నావు, నీవు తుమ్మెదలవలె ప్రవర్తిస్తున్నావు.

“ఓ విభీషణుడా, ఏనుగు ముందుగా స్నానంచేస్తుంది ఆ తరువాత తొండముతో దుమ్ము తీసుకొని ఒంటినిండా కొట్టుకొంటుంది అదేవిధముగా దుష్టుడు ముందుగా చాలా స్నేహము చేస్తాడు, ఆ తరువాత నెత్తిన దుమ్ముకొట్టి పోతాడు. శత్రుత్వాలములో మేఘాలు వానకురినేట్టట్టు ఉరుములు ఉరుముతనే కాని నేల మీద లేవు అయినా ఉండదు. అదేవిధముగా దుష్టుడు అయిన స్నేహితుడు ఉపకారము చేస్తూ ఉన్నట్టు గర్జిస్తూ అపకారముచేసి పోరుకుంటాడు. ఓ నిశాచరుడా, నీవు నాకు తమ్ముడవు అయి పోయినావు. అన్యడవు అయినట్లయితే నీ నోట ఇటువంటి మాటలు వెలువడేస ఉత్తరక్షణాన నీ ప్రాణాలు ఎగిరి పోయి ఉండేవి. నీవు కులపాంసనుడవు. ఛీ. ఛీ. అవతలికి పో అన్నాడు.

ఇట్లా రావణాసురుడు పరుషవాక్యాలు అనగానే ఆ న్యాయవాది విభీషణుడు గద చేతిలో పట్టుకొని నల్లరు రాక్షసులతో కూడా ఆకాశానికి ఎగిరి నాడు. ఆ కాంతిమంతుడికి విభీషణుడికి కోపము వచ్చి అంతరిక్షానికి పోయి అక్కడ నిలుచుని రావణాసురుణ్ణి చూచి “ఓరాజా, నీవు ఇంకా ఏమేమి అపవలెను అనుకొంటున్నావో అవి అన్నీ అను. నేను నీకు బదులు చెప్పను నీవు నాకు శత్రువుడవు. తండ్రితో సరి సమానము అయిన వాడవు. మాచ్యుడవు. అయితే నీవు ఇప్పుడు ధర్మచార్లము తప్పినావు. నన్ను గురించి నీవు అన్నది అంతా అబద్ధము. నీ పరుషవాక్యాలను మాత్రము నేను మన్నించ లేను. ఓదళాన నుడా, నీ మేలు కోరి నేను జాగ్రత్తగా ఆలోచించి నిశ్చయించింది నీకు చెప్పి నాను. మృత్యువశేంగతులూ బుద్ధిస్థైర్యము లేని వారూ నుంచి మాటలు వినరు. ఓ

రాజా, సంతోషపెట్టే మాటలు చెప్పేవారూ విశేషారూ ఎప్పుడూ సులభముగా దొరుకుతూనే ఉంటారు అప్రియము అయినప్పటికైనీ హితము చెప్పేవారూ విశేషారూ దొరకటము దుర్లభము. కాలపాశబద్ధుడవు అయి నాశనము కాబోతున్న నిన్ను చూచినాను. మంతుతూ ఉన్న ఇంటిని చూచి ఊరకుండ లేనట్లు నేను నీకు మేలు ఆయ్యే ఆలోచన చెప్పినాను. మంతే మంటల వంటి నిశితము అయిన ఒంగారు బాణాలకు నీ మీద రాముడు వగులుతూ ఉంటే చూరడము నాకు ఇష్టము లేదు. చూరులూ బలివంతులూ అస్త్రవేల్తలూ అయిన వాడ కాలము ముగించుకొని వచ్చినప్పుడు మహాప్రవాహానికి ఇసుకతో వేసిన ఆనకట్ట వలె యుద్ధములో కూలి పోతారు. నీవు నాకు ఆన్నవు అయినందువల్ల నేను నీ మేలు కోరి చెప్పినాను. అందుకు నీవు నన్ను మన్నించవలెను.

“ఓ అన్నా నీవు ఇక అన్నివిధాలా నిన్ను కాపాడుకో. ఈ లంకా పట్టణాన్నీ రాక్షసులూ రక్షించుకో. నీకు నేను స్వస్తి చెప్పతున్నాను. నేను వెళ్లి బాగున్నాను. నేను ఉండెను కనుక సుఖముగా ఉండు.

“ఓ నికాదగుడా, నేను నీ మేలు కోరి నిన్ను నివారించవలెను అనుకొన్నాను, నా మాటలు నీకు రుచించలేదు. ఆయువు అయి పోయిన వారు చచ్చి పోయిన వారితో సరిసమానులు. చచ్చిపోయిన వారు స్నేహితులు చెప్పేమాటలు వినడము ఉండదు” అన్నాడు.

౧౭

విభీషణుడు రావణాసురుడితో అట్లా అంత పరుషముగా మాట్లాడి ఆ తుణమే తన నల్గురు మంత్రులనూ వెంటపెట్టుకొని రామలక్ష్మణులు ఉన్న చోటకివచ్చినాడు.

కన్నులు చెదిరిపోయే మెరుపుల వలెనూ మేరుపర్వతశిఖరము వలెనూ ఆకాశములో వస్తూ ఉన్న ఆ విభీషణుణ్ణి అతడి అనుచరులనూ భూమిమీద ఉన్న వానరులు అందరూ చూచినారు. ఒక్కడే కాకుండా మరి నల్గురు రాక్షసులను వెంటపెట్టుకొని వస్తూ ఉన్న ఆ రాక్షసుణ్ణి వానరవాహినీవతి సుగ్రీవుడు చూచినాడు. ఆ గుర్తర్దుడు ఆ బుద్ధిమంతుడు సుగ్రీవుడు ఆ రాక్షసులను గురించి వానరులతో ఆలోచించినాడు. శ్వయముగా కొంచెము నేపు ఆలోచించి వాన వీగులను చూచి “ఓ వీరులారా, రాక్షసుడు తనతోపాటు మరి నల్గురితో వస్తున్నాడు. వాండు సమస్తాయుధాలూ ధరించినాడు. మనలను చంపి వేయడానికే వస్తున్నాడు” అన్నాడు. సుగ్రీవుడు ఈ మాటలు అనే అనడముతో వానరులు

అందరూ చేతులలో రాక్షా చెట్లూ తీసుకొని “రాజా, అజ్ఞాపించు. మేము ఆ దురాత్ములను చంపి వేస్తాము. వాండ్లు అల్ప తేజస్కులు. మేము వాండ్లను హత మారుస్తాము. నేల మీదికి పడకొట్టుతాము” అన్నారు.

అట్లా వానరవీరులు అన్యోన్యము మాట్లాడుకొంటూ ఉండగా విభీషణుడు ఆ సమద్రము ఉత్తరతీరానికి చేరినాడు. ఆకాశములో నిలుచుని ఆమహా ప్రాజ్ఞుడు ఆ పూజ్యుడు విభీషణుడు సుగ్రీవుణ్ణి వానరవీరులనూ చూచి పెద్ద గొంతుతో “ఓ వానరవీరులారా, రాక్షసరాజు రావణాసురుడు అనే వాడు ఒకడు ఉన్నాడు. వాడు దురాచారుడు. నేను వాడి తమ్ముణ్ణి. నా పేరు విభీషణుడు. వాడు ఆ రావణాసురుడు జటాయువును చంపి వేసి జనస్థానమునుంచి సీతాదేవిని దొంగతనముగా లేవనెత్తుకొని వచ్చినాడు. ఆ దీనురాలిని ఆవి వశము సీతాదేవిని రాక్షసాంగనల కాపలాలో ఉంచినాడు. ఆమెను నిర్బంధ పెట్టినాడు. రావణాసురుడితో సీతాదేవిని రాముడికి ఇచ్చివేయవలసింది అని నేను ఎన్నో హేతువులతో అనేక విధాల చెప్పినాను. నానావిధాలా బ్రతిమలాడినాను. వాడికి కాలము ముగించుకొని వస్తూ ఉంది. చావ పోయేవాడికి మందులు ఇవ్వడంలేదు నేను ఎన్ని విధాల చెప్పినా వాడికి నా మాటలు నచ్చలేదు. నా హిత వాక్యాలను వినకపోవడమే కాకుండా నన్ను నానామాటలూ అన్నాడు. తన బానిసనువలె నన్ను వాడు అవమానించివాడు. అందువల్ల నేను నా భార్య పుత్రులను వదిలిపెట్టి రాముణ్ణి శిరణము వేడడానికి వచ్చినాను. ఆమహాత్ముడికి ఆ సర్వలోక శిరణ్యుడికి ఆ రఘువంశలలాముడికి రాముడికి నేను విభీషణుణ్ణి శిరణము వేడడానికి వచ్చినాను అని మీరు వెంటనే చెప్పకొరుతున్నాను” అని చెప్పినాడు.

ఈ మాటలు సుగ్రీవుడు విన్నాడు. వెంటనే రామలక్ష్మణుల దగ్గరకు పోయి “రామప్రభూ, రావణాసురుడి తమ్ముడు విభీషణుడు అనే వాడు మరి నల్లరు రాక్షసులతో వచ్చినాడు. వాడు నీ శిరణము అడుగుతున్నాడు. ఓపరం తిపా, నీవు ఇప్పుడు సావధానచిత్తముతో ఆలోచించ వలెను. కార్య కార్య విచారములూ నేనలను వ్యూహము పన్నడములూ రాజనీతి ప్రకారము సామూద్యుపాయాలు ప్రయోగించడములూ గూఢచారులను నియమించడము లూనూ శత్రువులు నాశము అయి వానరులు జయించడములూనూ నీవు తగినట్టుగా ప్రవర్తించవలెను. నీకు శుభము అవుతుంది. ఈ రాక్షసులు కంటికి కనపడకుండా తిరుగుతూ ఉంటారు. వీండ్లు ఇచ్చాదీనరూపులు. ఎవరికి తెలియకుండా అనిష్టలు చేస్తారు. మహా మాయావులు, వీండ్లను ఎప్పుడూ ఎంతమా

త్రమా నమ్మకూడదు. ఇప్పుడు ఇక్కడికి వచ్చిన ఈ విభీషణుడు రావణాసురుడి గూఢచారుడు అయి ఉంటాడు. వీడు మనలో చేరి మనతో కలిసి మెలసి ఉండి మనలో మనకు తగాదాలు పెట్టడానికి వచ్చి ఉంటాడు. నిజముగా శరణాగతుడు కాదు. సందేహము లేదు. అట్లా కాక పోయేట్లయితే మనలో కలిసి మెలసి ఉంటూ మనలోపాలను అన్నిటినీ తెలుసుకొని ఎప్పుడో ఒకప్పుడు మనలను చెబ్బ తీయడానికి వచ్చి ఉంటాడు.

“ఓ రామప్రభూ, మిత్రులు పంపించిన సైనికులనూ అడవులలో నుంచి వచ్చిన సైనికులనూ జీతానికి వచ్చే సైనికులనూ మనము చేర్చుకోవచ్చును. కాని శత్రుపక్షములో నుంచి వచ్చిన వాణ్ణి మాత్రము మనము దరిచేర నీయకూడదు. ప్రభూ, వీడు నీ శత్రువు అయిన రాక్షసరాజు రావణాసురుడి తిమ్మకు. శత్రుపక్షమునుంచి వచ్చినాడు. వీణ్ణి నమ్మడము ఎటాగు. వీణ్ణి ఎంతమాత్రమూ నమ్మకూడదు. ఓ రామా, నీవు తూమావంతులలో శ్రేష్ఠుడవు, అందువల్ల చెప్పుతున్నాను. వీడు ఈ విభీషణుడు రావణాసురుడి వేగులవాడు. వీణ్ణి నిగ్రహించవలెను అని నేను అనుకొంటున్నాను.

“ఓ రామా, రావణాసురుడు కపటబుద్ధితో వీణ్ణి పంపించి ఉంటాడు. వీడు శరణాగతుణ్ణి అనే మాయవేషము వేసుకొని వచ్చినాడు. నిన్ను నమ్మిస్తాడు. ఆ తరువాత చెబ్బతీస్తారు. ప్రాజ్ఞుడు అయిన శత్రువు తన సంగతి ఎవరికీ తెలియనీయకుండా శత్రుస్వైర్యంలో చేరి వారి లోటుపాటు తెలుసుకొని గుడ్లగూబ కాకులను వలె దింపి వేస్తాడు. వీడు కూరుడుఅయిన రావణాసురుడి తమ్ముడు. అందువల్ల వీణ్ణి వీడి మంత్రులనూ లీలముగా దంశించి చంపివేయడము కర్తవ్యము” అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా ఆ వాక్యజ్ఞుడు వానరవాహినీపతి సుగ్రీవుడు కోపాటోపములో రాముడికి చెప్పి మెడలకుండా ఊరకున్నాడు. సమయోచితముగా మాట్లాడే ఆ మహాయుధుడు రాముడు అప్పుడు దగ్గిరవున్న హనుమంతుడు మొదలు అయిన వానరవీరులను అందరినీ దూచి “ఓ వానరవీరులారా, ఇప్పుడు సుగ్రీవుడు రావణాసురుడి తమ్ముణ్ణి విభీషణుణ్ణిగరించి సహేతుకముగానూ సప్రయోజనముగానూ చెప్పింది అంతా మీరు అందరూ విన్నారు. కార్యసంకటసమయములో బుద్ధిమంతుడూ సత్పురుషుడూ సమర్థుడూ శ్రేయస్కామిడూ అయిన వొక్క మిత్రుడు చెప్పినాడు అని తక్కిన మిత్రులు ఊరకుండరాదు. మిత్రులు ఐన వారు అందరూ ఎవరికి తోచిన అభిప్రాయాన్ని వారు చెప్పవలెను. మీరు అందరూ ఇప్పుడు ఈ విషయములో మీ మీ అభిప్రాయాలను చెప్పవలెను” అని అడిగినాడు.

ఆ హితచిక్కిరువులు అందరూ గౌరవపూర్వకముగా వెంటనే “ఓ ప్రభూ ముల్లోకాలలోనూ నీకు తెలియంది ఏమీ లేదు. నీకు సమస్త విషయాలూ తెలిసి నప్పటికిన్నీ మేము నీ స్నేహితులము అయినందువల్ల మమ్ములను గౌరవించడానికి నీవు ఆగుచున్నావు. నీవు సత్యవ్రతుడవు, ధార్మికుడవు, పరమ పరాక్రమశాలివి. ఏ పనిని అయినా చక్కగా ఆలోచించకుండా నీవు చేయవు. నీవు మరుపు లేనివాడవు. సర్వజ్ఞుడవు అయినప్పటికిన్నీ నీవు మిత్రాధీనుడవు అని తెలియ చెప్పడానికి మమ్ములను అడుగుతున్నావు. నీ సచివులు బుద్ధిసంపన్నులు, సమర్థులు, ఒక్కొక్కరే వారి వారి అభిప్రాయాలను సహేతుకముగా చెప్పవలెను” అన్నారు.

ఇట్లా వానరవృద్ధులు రాముడితో చెప్పగానే మతిమంతుడు అంగదుడు లేచి “ప్రభూ, ఈ విభీషణుడు శత్రువు దగ్గరనుంచి వచ్చినాడు. అందువల్ల వీణ్ణి మనము అన్నివిధాలా సందేహించవలసిందే. వీణ్ణి అంతమాత్రమూ నమ్ముకూడదు. కపటచిత్తులు తమ మనస్సులో అభిప్రాయాలను ఏమాత్రమూ పయికి తెలియనీయకుండా కలసి మెలసి ఉంటూ సమయము దొరకగానే దెబ్బతీస్తారు. అది గొప్ప ఆపాయము అవుతుంది. ఏ విషయములో నయినా గుణదోషములను ఆలోచించి గుణాలు ఎక్కువగా వుంటే తీసుకోవడమూ దోషాలు ఎక్కువగా వుంటే వదిలిపెట్టడమూ చేయవలెను. అనేవిధముగా ఈ విభీషణుడిలో సద్గుణాలు ఎక్కువగా ఉండి దుర్గుణాలు తక్కువగా ఉండేట్లయితే మనతో ఉంచుకోవచ్చును. దోషి అయ్యేట్లయితే వదిలివేద్దాము. అందువల్ల వీణ్ణి మనలో చేర్చుకొని పరీక్షించవలెను” అని చెప్పినాడు.

అంతట శరభుడు ఆలోచించి విభీషణుణ్ణి తమలో చేర్చుకొని పరీక్షించేట్లయితే ఆపకారము జరుగవచ్చును అనుకొని అంతకన్నా సులభోపాయముగా “ప్రభూ, ఈ విభీషణుడి దగ్గరకు వెంటనే ఒక గూఢచారుణ్ణి పంపించవలెను. వాడు మాతృబ్రుహ్మితో పరీక్షించి వీడి గుణదోషాలు తెలుసుకొన్న తరువాత మనలో చేర్చుకోవడమో చేర్చుకోకపోవడమో చేయవలెను” అని చెప్పినాడు.

అంతట జాంబవంతుడు లేచినాడు, అతడు వృద్ధు. విదత్తుణ్ణాజ్ఞానము కలవాడు. ఏదిఅయినా నీతిశాస్త్రము ప్రకారము ఆలోచిస్తాడు. జాంబవంతుడు “ఓ రామా, రావణాసురుడు బద్ధవైరముతో మనలను జయించవలెను అనుకొన్నాడు. పయిగా వాడు పాపాత్ముడు. వాణ్ణి వదిలిపెట్టి ఈ విభీషణుడు ఇక్కడికి వచ్చినాడు. వీడు ఇక్కడికి రావడానికి తగిన కారణము చెప్పలేను, తన అన్న రావణాసురుడు తనను తిట్టినాడు అనీ అందువల్ల వాణ్ణి వదిలిపెట్టి

వచ్చినాను అనీ చెప్పినాడు. వీరు రావడానికి అది అంత గొప్పకారణముగా తోచడములేదు. వీరు ఇదివరకు ఎన్నడూ నీ ముఖము చూచి ఎరగకు. అందు వల్ల వీడు వెతుకుకొంటూ ఇంతదూరము నీకోసము రవాణము నమ్మడానికి వీలు లేకుండా ఉంది. తనమాట విని అంతిమాత్రాన అంగులో ఆ పత్కాలములో ఉన్న అన్నను వదిలిపెట్టి శత్రువు దగ్గరకు రావడము అంతకన్నా నమ్మడానికి వీలులేకుండా ఉంది. అందువల్ల వీడు రాకూని సమయములో రాకూని దేశానికి వచ్చినాడు. పిణ్డి నమ్మడానికి వీలు లేకుండా ఉంది. కాబట్టి వీణ్ణి మనలో చేర్చుకోవద్దు అని యుక్తియుక్తముగా నిరపాయముగా ఉండడానికి చెప్పినాడు.

ఏపని నీతియుక్తమో ఏపని నీతియుక్తముకానో తెలిసిన మైందుడు ఆలోచించి సమయోచితముగా “ఓ రామప్రభూ, విభీషణుడి దగ్గరకు గూఢచారుడు పోయి ముచ్చటలుగూతూ చాటల ధోరణిలో గావడానుగూడెనిమిరించీ విడి అభిప్రాయమూ కనిపెట్టవలెను. మాటలలో నీకి విషయము అంతా తేలి పోతుంది. వీడు గుఱుడు అని తోస్తే దిండించడమూ మోసగ్గు అని తోస్తే మనలో చేర్చుకోవడమూ అప్పుడు చేయవచ్చును” అని చెప్పినాడు.

అంతట మంత్రులలో ఉత్తముడూ సకలశాస్త్ర జన్యజ్ఞానసంపన్నడూ అయిన నానుమంతుడు లేచి “ఓ ప్రభూ నీవు మతిమంతులలో శ్రేష్ఠుడవు ఆయా కార్యనిర్ణయములో సమగ్రుడవు నీవు నిర్ణయించిన పనులను గురించి నచ్చచెప్పడములో నీ అంత నేర్పరి మరిచుకులేకు. నిన్ను ఆతిథియించి మాట్లాడే శక్తి ఆ బృహస్పతికి అయినా లేదు నేనా నీకు ఉపదేశించ కలవాణ్ణి కాదు. అయినప్పటికినీ నాకు తోచింది చెప్పకున్నాను. ఇది నా తర్కకాశలము తెలియడముకోసము చెప్పడములేదు. తక్కిన మంత్రులు చెప్పింది తప్పు అని ఋజువుచేయడానికోసము చెప్పడములేదు. నా అంతి ఆలోచనాపగుడు ఎవడూ లేడు అని తెలియచెప్పకోడానికి చెప్పడములేదు. వీడు ఈ విభీషణుడు లంకా పట్టణములో నాకు అనుకూలముగా మాట్లాడినాడు అనే పక్షపాతిమదలనూ చెప్పడములేదు. ఓ రామప్రభూ, నీమీద నాకు ఉన్న గౌరవమునుంచి నాకు యధార్థము అని తోచింది చెప్పకున్నాను.

“ప్రభూ, మంత్రులలో ఒకరు విభీషణుడి కుఱవాలను చక్కగా పరీక్షించినతరువాత మనలో చేర్చుకోవడమో చేర్చుకోకపోవడమో చేయవలెను అని చెప్పినాడు. ఇందులో ఒక తప్పు కనపడుతున్నది ఏదీఅయినా గొప్పరాజ్య కార్యము నిర్వహిస్తే నేతప్ప ఒకటి కుఱవాలను తెలియవు. కుఱవాలను తెలిసి ఉంటే నేతప్ప ఒకడిని గొప్ప రాజ్యకార్యము నిర్వహించడానికి నియో

గించును. అంగువల్ల గుణదోషాలు పరీక్షచేసి చేర్చుకొండను అనే పద్ధతికి ఆనో న్యాయశ్రయదోషము పట్టింది.

ఒక మంత్రి ఆ వచ్చినవాడిదగ్గరకు గూఢచారుణ్ణి పంపించి వాడి గుణ దోషాలను తెలుసుకోవలెను అని చెప్పినాడు. అదిన్నీ సమంజసముగాలేదు. ఎక్కడనో దూరదేశములో ఉన్నవాణ్ణి పంపించి తెలుసుకోడానికి గూఢచారుణ్ణి పంపినే ఆక్కడికిపోయి సమస్తమూ విచారించి తెలుసుకొని రాకలుగుతాడు. కాని ఎట్లెదల కనపడుతున్న వాడిదగ్గర గూఢచారిపోయి ఏమి కనుక్కొ కలుగుతాడు.

ఒక మంత్రి సత్తెముడు ఈ విధీషణుడు అకాలములో అనుచిత ప్రదేశా నికి వచ్చినాడు అని చెప్పినాడు. ఇదిన్నీ సమంజసముగాలేదు. ఒక ప్రభూ, వీడు ఈ విధీషణుడు తన అన్న రావణాసురుడు పురుషాసుడు అనీ నీవు పురు షోత్తముడవు అనీ మననా విమర్శించి తెలుసుకొనిఉంటాడు. రావణుడు సీతా దేవిని అపహరించడమూ తాను మంచిచెప్పినా వినకపోవడమూ మొదలుఅయినవి స్వయముగా ఎరుగను. నీవు ఖరదూషణాదులను వధించడమూ వారిని సంహ రముచేసి సుగ్రీవుడికి పట్టముకట్టడమూ మొదలు నీ పరాక్రమాదులను తెలుసు క్కొనిఉంటాడు. అంతేకాదు దాటనలవికాని మహాసముద్రాన్ని చాటిపోయి లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించడానికోసము నీవు ఇక్కడికి ఇప్పుడు రావడ మున్నూ తెలుసుకొని అందువల్ల నిన్ను చేరడానికి ఇప్పుడు ఇక్కడికి వచ్చి నాడు. ఈ విధీషణుడు రావడానికి ఇదేసమయము—ఇదే సముచిత ప్రదేశము కూడాను.

ఒక మంత్రి గూఢచారుడు విధీషణుడి దగ్గరకుపోయి ఆయా ప్రశ్నలు చేసి మాటలధోరణిలో గుణదోషాలను తెలుసుకోవలెను అని చెప్పినాడు. అది పొసగదు. ఈ విధీషణుడు బుద్ధిమంతుడు. కాబట్టి పూర్వపరిచయము లేని వాడు ఒకడు ఏదీ అయినా ప్రశ్నించినప్పుడు ఏమి బహులుచెప్పితే ఏమి అవుతుందోను అనే సంజేహముతో బదులే చెప్పకపోవచ్చును. లేదా అర్థముకాకుండా ఉండే జవాబు వచ్చును. సరి అయిన సమాధానము చెప్పలేదు కనుక దోషిఅని ప్రశ్నలు అడిగినవాడు అనుకోవచ్చును. అడిగిన వారికి అందరికీ తమ విషయము అంతా తేటతెల్లముగా చెప్పవలెను అనే నిశ్చయము ఎవరికీ ఉండదు. ఇంతకూ మనము శత్రువులలో భేదము కలగజేసి వారిలో కొంతమందిని చీలతీసి మనలో కలుపుకొ వలసిన ప్రయత్నము చేయవలసి ఉండగా వాండ్లలో వాండ్లు మోట్లాడుకొని వాడి అంతట వాడువస్తే వాణ్ణి ఏదేవో ప్రశ్నలు చేయడము తెలివి తక్కువ. అందువల్ల మిత్రలాభము చేడిపోతుంది. ఇది నీతిశాస్త్ర సమ్మతము కాదు.

“ఓ ప్రభూ, ఈ లోకములో మనసుయిచ్చి మాట్లాడితే ఎదటివారున్ను మనసుయిచ్చి మాట్లాడుతారు. కపటముగా మాట్లాడితే ఎదటివారున్ను కపటముగా మాట్లాడుతారు. తమకు ఉన్న తెలివితేటలు ఎదటివారికి ఉండివు అనుకోడును బుద్ధితక్కువ. కుట్ర ప్రశ్నలకు బుద్ధిమంతులు కుట్రసమాధానాలే చెప్పతారు. అందువల్ల ఈ ప్రయత్నము నిరర్థకము. ప్రభూ, ఎదటివారి మన శుద్ధిని ఇంగితేమూ ఆకారమూ చేద్దలూ భాషా అనే నాల్గింటిని పట్టి తెలుసుకొంటూ ఉంటాము. ఈ విభీషణుడు మాట్లాడినప్పుడు దుష్టభావము ఏమీ లోచలేదు. అందువల్ల వీడు దుష్టుడుకాడు అని ఇంగితేమవల్ల తెలుస్తున్నది. వీడి ముఖములో ఏ వికారమూ లేకుండా ప్రసన్నముగా కనిపించినాడు. అందువల్ల వీడి ఆకారము శుద్ధముగా ఉంది. మోసగాడు ఏ జంకూ గొంకూ లేకుండా ఇంతిదూరము నిర్భయముగా వచ్చి ఇంత నిబ్బరముగా మాట్లాడలేడు. అందువల్ల వీడి చెష్టలలో లోపము కనిపించలేదు. వీడు అన్నవాక్యాలలో తొందరపాటు కానీ సందిగ్ధాలుకానీ లేవు. అందువల్ల వీడిభాషా శుద్ధిలో లోపము ఏమీ కనిపించలేదు.

“ప్రభూ, మోసముచేయడానికి వచ్చినవాడు తన మనోగతాభిప్రాయాన్ని ఎంత దాచిపెట్టినా దాగదు. అది ఎట్లాగో ఎప్పటికి అప్పుడు బయటపడుతూ ఉంటుంది. ఓ రామప్రభూ, నీవు కార్యనిదులలో శ్రేష్ఠుడవు. నీకు నేను చెప్పవలసిన పనిలేదు. దేశకాలాలను పట్టి చేసేపని త్వరగా సఫలము అవుతుంది.

“ఓప్రభూ, వీడు ఈ విభీషణుడు నీ నిరుపమానపరాక్రమాన్ని గురించి నీధార్మికతను గురించి తెలుసుకొన్నాడు. తన అన్నరావణుడు చేసే మాయ వ్యాపారాలను అన్నిటినీ స్వయముగా చూచినాడు, నీవు వాలిని దంపి వేసి సుగ్రీవుణ్ణి వానిరరాజును చేయడము విన్నాడు. ఇప్పుడు తనకు లంకా రాజ్యము ఇప్పించమని ప్రార్థించడానికి వచ్చినాడు. వీడు నీ శరణాగతుడు. వీణ్ణి నీవు దగ్గరకు తీయవలెను.

“ఓప్రభూ, నాకు తెలిసినంతవరకూ ఈ విభీషణుడు నిర్దోషి, నా బుద్ధికి గోచరించింది అంతా చెప్పినాను, ఇక మిగతా పని చేయవలసిన వాడవు నీవు” అని మనోహరముగానూ మధురముగానూ అర్థవంతముగానూ చెప్పినాడు.

౧౮

సర్వమూ తెలిసిన ఆ దుర్దర్శుడు రాముడు హనుమంతుడు చెప్పింది అంతా విన్నాడు. సంతోషుడు అయినాడు. అంతట తన మనస్సులో ఉంచి చెప్పి తల

చుకొని “ఓ వానరులారా, నేనుకూడా ఈ విభీషణుణ్ణి గురించి నాకు తోచింది చెప్పుతాను. మీరు అందరూ నా శ్రేయస్సు కోరేవారు, కనుక వినవలసింది. విభీషణుడిలో దోషము ఉన్నప్పటికిన్నీ ఇక్కడికి మన దగ్గరకు మిత్రభావముతో వచ్చినాడు. మిత్రభావముతో వచ్చినాడు కనుక నిమి అయింపుటకెక్కినీ వీణ్ణి నేను కాను అనను. దగ్గరకు తీస్తాను. మైత్రి చేయడానికి వచ్చిన వాణ్ణి దగ్గర చేర్చుకోవలసి అంటుంది అంగీకరించిన గర్భము” అన్నాడు.

రాముడు చెప్పిన ఈ మాటలు విని సుగ్రీవుడు ఆలోచించి “రామా, ఈ రాక్షసుడు దుష్టుడు అయితే నేమి. కాకపోతే నేమి; అది అట్లా ఉండ నివృత్తి. ఆపత్కలములో తన అన్నను వదిలిపెట్టి వచ్చిన వీణ్ణి ఎటువంటి వాడు అని అందాము. ఆ అన్న ఎటువంటి వాడు అయినా కావచ్చును. తిమ్మిడు అయిన వాడు అటువంటి సమయములో ఆ అన్నను వదిలి పెట్టి రాకూడదు,” అన్నాడు.

వానరాధిపతి సుగ్రీవుడు అన్న మాటలు సాకల్యముగా ఆ సత్యపరాక్రముడు రాముడు విని వానరులు అందరి వంకనూ చూచి పుణ్యలక్షణుడు అయిన లక్ష్మణుణ్ణి చూచి మందహాసము చేస్తూ ఓ వానరులారా, శాస్త్రాధ్యయనము చేసి పెద్దలను సేవించే వారు చెప్పే మాటలు వానరాధిపతి సుగ్రీవుడు చెప్పినాడు. అయితే ఈ విషయములో ప్రత్యేకముగా లౌకికముగా అయిన ధర్మసూక్ష్మము ఒకటి ఉంది. ఇరుగు పొరుగున ఉండే రాజులూ జ్ఞాతులూ కష్టకాలము వచ్చినప్పుడు చెబుతీస్తూ ఉంటారు. అందువల్ల నే ఇరుగు పొరుగు రాజులనూ జ్ఞాతులనూ బుద్ధి మంతులు అయిన రాజులు తమ శత్రువులుగా సరిగణిస్తూ ఉంటారు. ఇప్పుడు విభీషణుడు తన జ్ఞాతిఅయిన రావణాసురుణ్ణి చెబుతీయడానికి మందగ్గరకు ఇక్కడికి వచ్చినాడు. యోగ్యులఅయిన రాజులు తమకు మేలు చేసే జ్ఞాతులను గౌరవిస్తూఉంటారు. అట్లా అయింపుటికిన్నీ సమర్థులుఅయిన జ్ఞాతులను నమ్మరాదు. ఈవిభీషణుణ్ణి రావణాసురుడు శంకించిఉంటాడు. వాణ్ణి వీడికి విరోధము వచ్చిఉంటుంది. అందువల్ల వీడు ఇక్కడికి వచ్చినాడు.

“ఓసుగ్రీవుడా, శత్రుభూతిని స్వీకరించే విషయములో నీవు చెప్పిన దోషాన్ని యథాశాస్త్రముగా చెప్పుతాను విను. మనము రాక్షసవంశీయులము కాము. వారి దాయాదులము కాము. మనకు రాక్షసరాజ్యముతో నిమిత్తము లేదు. అందువల్ల విభీషణుడు మనలను ద్వేషించడు. ఈ రాక్షసుడు రాజ్య కాంక్షతో వచ్చినాడు. వీడు మనలను వదిలిపెట్టడు. రాక్షసులు వెర్రివాండ్లు కారు. వాండ్లలో పండితులు ఉన్నారు. విభీషణుడు అటువంటి వాడు. అందువల్ల అతనిని మనము చేర్చుకోవలెను. జ్ఞాతులు పరస్పర కలహాలులేకుండా సంతకు

వల్లలుగా కలసిమెలసి ఉండరు. ఎప్పుడూ విరోధముతో ఉంటూఉంటారు. ఈ విభేదణునికి ఆరావణునితో విరోధము వచ్చిఉంటుంది. అందువల్లనే ఈతెడు మనదగ్గరకు వచ్చినాడు.

“నాయనా, సుగ్రీవుడా తోబుట్టువులు అందరూ భరతుడి మాదిరిగా ఉండరు. తండ్రికి నావంటి కొడుకులున్నా పుట్టరు. నీవంటి స్నేహితులు ప్రతి వారికీ దొరకరు. అందరూ మనమాదిరిగా ఉంటారు అనుకోవద్దు” అని చెప్పినాడు.

రాముడు ఇట్లా చెప్పగానే ఆమహాప్రాజ్ఞుడు సుగ్రీవుడు లేచి నమస్కారము చేసి “ఓరామా, నీవు క్షమావంతులలో శ్రేష్ఠుడవు. ఈ విభేదణుణ్ణి ఆ రావణాసురుడే రహస్యముగా చెప్పి పంపించిఉంటాడు. వీణ్ణి నిగ్రహించడము మంచిది అని నేను అనుకుంటున్నాను. ఓరామా, నీవు పుణ్యాత్ముడవు. నీకు తెలియదు. రావణాసురుడు కుటిలోపాయముతో మనలను దెబ్బతీయడానికి ఈ విభేదణుణ్ణి పంపించినాడు. వీణ్ణి మనము నమ్మేటట్టుగా వీడు ప్రవర్తిస్తాడు. ఏమరుపాటుతో ఉన్నప్పుడు వీడు మనలను దెబ్బతీస్తాడు. మనలను అందరినీ ప్రచ్ఛన్నముగా చంపివేయడానికే వీడు ఇక్కడికి వచ్చినాడు. ఆరావణాసురుడు పరమకూరుడు అని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. వీడు వాడి తమ్ముడు. వీణ్ణి వీడి మంత్రులతోకూడా చంపివేయవలెను” అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా ఆ వానరరాజు రాముడితో చెప్పి ఊరుకున్నాడు. రాముడు ఆలోచించినాడు. సుగ్రీవుడితో శుభకరముగా “ఓమిత్రుడా, ఈవిభేదణుడు క్రూరుడు అయితే నాకు ఏమిటి - కాకపోతే నాకు ఏమిటి. వీడు నాకు ఏ విధము అయిన కీడూ చేయలేడు. ఈ ధూమి మీద ఉన్న రాక్షసులనూ పిశాచలనూ దానవులనూ నేను తలచుకొంటే నా గోటి మొనతో చంపివేయకలను. వీడు ఈ విభేదణుడు నన్ను ఏమి చేస్తాడు.

“ఓసుగ్రీవుడా ఒక పావురాయిని దాని శత్రువు శరణము అడిగినాడు. ఆ శత్రువు సామాన్యుడు కాదు. ఆ పావురాయి భార్యను చంపి వేసిన బోయవాడు. శరణాగతుడు అయినందువల్ల ఆ పావురాయి ఆ బోయవాణ్ణి గౌరవించింది. వాడి భోజనానికి తన దేహములో మాంసాన్ని సమర్పించింది. ఇది అందరికీ తెలిసిన కథే. ఇక నా వంటివాడు శరణాగతుణ్ణి కాపాడవలెను అని వేరే చెప్పవలెనా. కణ్వమహర్షి పుత్రుడు కందువు అనే ఆతడు సత్యవాది. పరమర్షి. అతడు పూర్వము పరమసర్వబోధకము. అయిన గాఢను చెప్పినాడు. అది చెప్పితాను. విను

“ఓపరంతపా, చేతులు జోడించి భయముతో శరణము వేడుతున్నవాణ్ణి శత్రువు అయినప్పటికినీ తనలో క్రౌర్యము లేదు అని తెలియ చేయడాని కోసము చంపి వేయ కూడదు. అర్జును అయినా గర్వి అయినా శత్రుపక్షములలో నుంచి వచ్చినా శరణము అడిగినవాణ్ణి అత్యవేత్త తన ప్రాణాన్ని వదులుకొని అయినా కాపాడవలెను. అట్లా శరణాగతుడు అయిన శత్రువును భయమువల్ల కానీ మోహమువల్ల కానీ కాపాడక పోయేట్లయితే పాపము వస్తుంది. తన శక్తికొద్దీ కాపాడకపోవడము లోకనిందితకార్యము. కాపాడనంగువల్ల శరణాగతుడు నాశనము అయి పోయేట్లయితే శరణాగతుడి పాపాలు కాపాడిని వాణ్ణి చుట్టు కొంటుని. కాపాడిని వాడి పుణ్యాన్ని అంతా తీసుకొని శరణాగతుడు ఉత్తమ లోకానికి పోతాడు. శరణాగతుణ్ణి కాపాడక పోయేట్లయితే ఇంత మహాపాపము వస్తుంది. అంగువల్ల స్వర్గాదిపుణ్యలోకాలు నశించి పోతవి, అపకీర్తి వస్తుంది. బలమూ పరాక్రమమూ నష్టము అయిపోతవి. ఇది యథార్థము. ఇట్లా కండు మహర్షి చెప్పినాడు. నేను మహర్షి చెప్పినట్టు చేయ నిశ్చయించుకొన్నాను. ఇది ధర్మము. ఇందువల్ల నాకు కీర్తి వస్తుంది. అభ్యుదయము అవుతుంది, నాకు పుణ్యలోకాలు సంప్రాప్తము అవుతవి.

“ఓ సుగ్రీవుడా, నేను నీ వాణ్ణి నీ శరణాగతుణ్ణి అని ఒక్కమారు నన్ను యాచించే ఎవడిని అయినా నేను కాపాడుతాను. సమస్త భూతకోటినుంచి భయము లేకుండా శరణాగతుణ్ణి కాపాడడమే నావ్రతము. ఈ వచ్చిన వాడు విభీషణుడు కానీ స్వయముగా రావణాసురుడే కానీ నీవు తీసుకొనిరా, నేను వీడికి అభయము ఇచ్చినాను” అని చెప్పినాడు.

రాముడు అన్న ఈ మాటలకు రాముడి వలెనే ప్రేమాతిశయముతో “ఓ ప్రభూ, నీవు ధర్మజ్ఞుడవు. లోకనాథులకు సుఖాన్ని ఇచ్చేవాడవు. సువ్రతు డవు. సత్పథగామివి, నీవు ఇటువంటి పూజ్యము అయినమాట చెప్పడములో ఆశ్చర్యము ఏమీలేదు.

¶ ఆ విభీషణుడు పరిసద్దుడు అని నా అంతరాత్మకు కూడా తోస్తున్నది. నా అనుమానాలను నివారించుకోడముకోసము నిన్ను అన్నివిధాలా పరీక్ష చేసి నాను. రామా, విభీషణుణ్ణి ఇప్పుడే తీసుకొని వస్తాను. ఆ మహాప్రాణ్ణాడున్నా మాలో ఒకడు అవుతాడు. నీకు స్నేహితుడున్నా అవుతాడు” అని సుగ్రీవుడు చెప్పినాడు.

౧౯

రాముడు అభయము ఇవ్వగానే విభీషణుడు సంతুষ্টుడు అయినాడు. అంతట ఆ మహాప్రాజ్ఞుడు స్వామి భక్తిపరాయణులు అయిన తన నల్లరు మంత్రిలతోనూ వినయ విధేయతలతో నేలవంక చూస్తూ ఆకాశమునుంచి కిందికి దిగినాడు. ఆ ధార్మికుడు విభీషణుడు తన రక్షకుణ్ణి రాముణ్ణి వెతుకు కొంటూ వచ్చి నల్లరు మంత్రిలతోకూడా సాష్టాంగ నమస్కారము చేసినాడు.

అప్పుడు విభీషణుడు సుగ్రీవాదులతో చెప్పినట్లు కాకుండా ధర్మయుక్తముగానూ మహాయోగ్యులుగానూ, “ప్రభూ, నేను రావణుడి తమ్ముడిను. నన్ను వాడు అవమానించినాడు. నేను, సర్వభూతశరణ్యుడవు అయిన నీ శరణము వేడడానికి వచ్చినాను. ఇప్పుడు నీ శరణు చొచ్చినాను. నేను లంకా పట్టణాన్నీ నా మిత్రులనూ నా సేనాన్నీ వదిలిపెట్టి నీ దగ్గరకు వచ్చినాను. ఇక నా రాజ్యము నావ్రాణము నా సమస్తసౌఖ్యాల్లా నీ అధీనము” అని చెప్పినాడు.

ఈ మాటలు విని రాముడు మంచి మాటలతో విభీషణుణ్ణి ఊరడించి ప్రసన్నదృష్టితో “ఓ విభీషణుడా, రాక్షసుల బలా బలాలనుగురించి యథార్థము చెప్పు అని అడిగినాడు.

ఎటువంటి కష్టకార్యాన్ని అయినా ఇచ్చే చేసి వేసే రాముడితో “ఓ రామప్రభూ! రావణాసురుడు గంధర్వాసుర రాక్షసులచేత కానీ సమస్త భూతాల చేత కానీ చావకుండా ఉండే వరము బ్రహ్మజేవుణ్ణి మెప్పించి సంపాదించినాడు. అందువల్ల వాడు ఎవడి చేతిలోనూ చావని పీరుడు. వాడి తరువాతవాడు నాకన్నా పెద్దవాడు కుంభకర్ణుడు ఉన్నాడు. వాడు మహాపరాక్రమవంతుడు. అమిత తేజోవంతుడు, యుద్ధములో జేవేంద్రుడితో సరిసమానము అయిన బలవంతుడు.

రావణుడి సేనాధిపతి ప్రహస్తుడు కైలాసపర్వతము మీద కుచేరుడి సేనా నాయకుణ్ణి మాణిభద్రుణ్ణి జయించినాడు. ఆ ప్రహస్తుణ్ణి గురించి మీరు వివే ఉంటారు. రావణుడి కొడుకు ఇంద్రజిత్తు గోధాంకుశీత్రాణము ధరించి అశేషము అయిన కవచము తొడుగుకొని పెద్దధనుస్సుతో యుద్ధరంగములోకి వస్తాడు. ఇరుపార్శ్వాలా వ్యూహాలు ఏర్పడగానే వాడు అగ్నిహోత్రుణ్ణి తృప్తి పరుస్తాడు. ఆ ప్రభావముతో వాడు కంటికి కనపడకుండా మాయము అయిపోయి శత్రువులను చంపి వేస్తాడు.

“మహాదరుడూ మహాపార్శ్వదూ అకంపనుడూ అనే ముగ్గురూ రావణుడి సైన్యములో మహావీరులు. వాండ్లు యుద్ధములో దిక్పాలకులతో సరిసమాన

ముగా బోరాడే శక్తిమంతులు, మాంసశోణితహారలూ కొమరూపులూ అయిన రాక్షసయోధులు పది వేల కోట్లమంది లంకాపట్టణములో ఉన్నారు. వాండ్లను అందిరినీ వెంటపెట్టుకొని రావణాసురుడు దేవతలతో యుద్ధము చేసినాడు. దేవతలనూ దిక్పాలకులనూ జయించినాడు” అని చెప్పినాడు.

విభీషణుడు చెప్పిన ఈ మాటలు ఆ దృఢపరాక్రమవంతుడు రాముడు విన్నాడు. మనసా ఆలోచించి “ఓ విభీషణుడా, రావణాసురుడి ఇదివరకటి కౌర్యకృత్యాలను గురించి చెప్పినావు. వాటిని అన్నిటినీ నేను విన్నాను. నేను అదశగ్రీవుణ్ణి సబాంధవముగా ప్రహస్తుడితో కూడా నింపి వేసి నిన్ను లంకాపట్టణానికి రాజును చేస్తాను. సత్యముగా చెప్పతున్నాను. రావణుడు రసాతలానికి పోయినా పాతాళలోకానికి పోయినా బ్రహ్మలోకానికి పోయినా వాణ్ణి ప్రాణాలతో వదిలి పెట్టను. వాడి ప్రాణము తీయకుండా ఉరుగుకొను. యుద్ధములో వాణ్ణి పుత్రులనూ వాడి బంధువులనూ వాడి చిత్తురంగ బలాలనూ సహారము చేయకుండా నేను తిరిగి అయోధ్యాపట్టణానికి పోను. నా ముగ్గురి తమ్ముల మీద ఒట్టు పెట్టికొని చెప్పతున్నాను” అన్నాడు.

రాముడు ఈ మాటలు అనే అనశముతోటే ఆ ధర్మాత్ముడు విభీషణుడు సాష్టాంగనమస్కారముచేసి లేచి “ఓ రామప్రభూ, లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించడములూ రాక్షసులను చంపివేయడములూ రాక్షస సైన్యములో సొరబడి యుద్ధము చేయడములూ నా శక్తికొద్దీ నీకు సాయపడుతాను” అని చెప్పతూఉంటే రాముడు సంతోషాతిశయముతో విభీషణుణ్ణి కాగలించుకొని లక్ష్మణుణ్ణిమాలి “తమ్ముడా, నీవు కులగౌరవము కాపాడడములో శ్రేష్ఠుడవు, ఇప్పుడు నేను సంతోషముగా చెప్పతున్నాను. నీవు ఇప్పుడే సముద్రజలాలను తీసుకొనిరా. ఈ మహాప్రాజ్ఞుణ్ణి ఈ విభీషణుణ్ణి రాక్షసులకు రాజుగా సముద్రజలాలతో ఆభిషేకించు” అని చెప్పినాడు.

అంతట లక్ష్మణుడు రాజకాసనాన్ని శిరసావహించి ఆ వానరవీరుల మధ్యను విభీషణుణ్ణి రాక్షసరాజుగా రాజ్యాభిషేకము చేసినాడు. రామానుగ్రహమువల్ల విభీషణుడు రాక్షసరాజు అయినందుకు వానరవీరులు అందరూ రాముణ్ణి ఉద్దేశించి “బాగుంది! బాగుంది” అని కేకలువేసినారు. కోలాహలధ్వనులు చేసినారు.

ఆ తరువాత సుగ్రీవుడూ హనుమంతుడూ విభీషణుణ్ణి ఏకాంతముగాచూచి “ఓ విభీషణుడా, అత్యోభ్యము అయిన ఈ మహాసముద్రాన్ని మనము అంద

రమా వానరసైన్యముతో దాటిపోవడము ఎట్లాగో మాకు తెలియలేదు. ఆ ఉపాయము నీవే మాకు చెప్పవలెను” అని అడిగినారు.

“ఓ మిత్రులారా, మన రామప్రభువు, సముద్రుణ్ణి శరణము వేడవలెను. ఈ అప్రమేయ మహాదధిని సగరచక్రవర్తి వృద్ధిచేసినాడు. సముద్రుడు మహామలిమంతుడు. తాను ఎట్లా వృద్ధిఅయిందీ ఎరుగను. రామకార్యము కొబ్బటి తప్పకుండా సాయపడుతాడు” అని విభీషణుడు చెప్పినాడు.

విభీషణుడు చెప్పింది విని సుగ్రీవుడు రామలక్ష్మణుల దగ్గరకుపోయినాడు. ఆ విప్రులగ్రీవుడు సుగ్రీవుడు రాముడితో సముద్రాన్ని ఉపాసించవలెను అని విభీషణుడు చెప్పిన మంగళకరము అయిన మాటను చెప్పినాడు. స్వభావసిద్ధముగా పరమధార్మికుడు అయిన రాముడికి ఆ మాటనచ్చింది. ఆ మహాతేజోవంతుడు ఆ కార్యదక్షుడు రాముడు లక్ష్మణుణ్ణి సుగ్రీవుణ్ణి చూచి మందిహాసము చేస్తూ “లక్ష్మణా, విభీషణుడు చెప్పిన ఆలోచన వాకు నచ్చింది. సుగ్రీవుడు పండితుడు. ఆలోచించడములో నీవు సమర్థుడవు. మీరు ఇద్దరున్నూ ఆలోచించండి. మీకున్నా నచ్చేట్లయితే చెప్పండి” అన్నాడు.

అప్పుడు ఆ వీరులు ఇద్దరూ గౌరవపూర్వకముగా “ప్రభూ, ఏమీ తోచకుండా ఉన్న ఈ సమయములో విభీషణుడు చక్కని ఉపాయము చెప్పినాడు. అది మాకు ఎంగుకు నచ్చును. సురాసురలు అందియా ఏకము అయి కేవలముడితో వచ్చినా సేతువు కట్టకుండా ఈ సముద్రాన్ని దాటి పోవడము అశక్యము. విభీషణుడు చెప్పినట్లు చేయ వలెను. ఆరణ్యము చేయ వద్దు. మన సైన్యముతో కూడా లంకాపట్టణము చేరడానికి నీవు సముద్రుణ్ణి ఆరాధించ వలెను.” అని చెప్పినారు.

అప్పుడు రాముడు ఆసముద్రతీరాన దొడ్లు పరుచుకొని వేదిలో అగ్నిహోత్రుడి వలె ఆ దొడ్లకయ్యి మీద పడుకొన్నాడు.

౨౦

వీర్యవంతుడు అయిన శార్వణుడు అనే రాక్షసుడు ఆ సముద్రతీరానికి వచ్చి సుగ్రీవుడి సైన్యానికై అగ్నితీసి జ్వాలిగా చూచినాడు. ఆ వెనులవాడు వెంటనే లంకాపట్టణానికి పోయి రావణాసురణ్ణి చూచి “రాజా, వానరసైన్యము ఇంత అంత అని లెక్క వేయడానికి అలవి కాకుండానూ లోపలికి చొరపకి చూడడానికి పలుకాకుండానూ మరి ఒక సముద్రము మాదిరిగా సముద్రతీరానికి వచ్చింది. రామలక్ష్మణులు ఉధియలూ ఉత్తమయుధాలు ధరించి వానర

సైన్యానిను వెంటపెట్టుకొని సీతాదేవి ఉన్న చోటు వెతకడానికి వస్తున్నారు. ఆ కొంతమంతలు ఇప్పుడు సముద్రము ఉత్తర తీరాన విడిచి చేసినారు. ఎటు చూచినా పడియోజనాలదూరము వారసైన్యము భూమిమీద కనిపించింది. రాజా, వెంటనే యథార్థము అంతా తెలుసుకో నీవు ఇప్పుడే దూతలను పంపించు. సామమో దానమో ధేనమో వెంటనే ప్రయోగించవలెను" అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా శార్దూలుగు చెప్పింది రావణాసురుడు విన్నాడు. నిమగ్నపాటు లేకుండా వెంటనే చేయవలసిన పనిని గురించి ఆలోచించి నిర్ణయించినాడు. కార్యవేత్తిలో ఉత్తముగు అయిన శుకుగు అనే రాక్షసుణ్ణి చూచి "ఓ శుకుడా, నీవు ఇప్పుడే వాయి వానరాజు సుగ్రీవుణ్ణి చూగు నేను చెప్పే మాటలు నేను చెప్పినట్లుగా ధైర్యముగా మృగవుగా స్పష్టముగా చెప్పు.

"ఓ వానగుడా, నీవు మహారాజువు. సత్కులములో పుట్టివావు. మహా బలవంతుడవు. బ్రహ్మకేవుడి పుత్రుడు అయిన ఋక్షరాజుడికి నీవు పుత్రుడవుగా పుట్టివావు. కాబట్టి నీవు నాకు మిత్రుడవు. నీవు నిష్కారణముగా నాతో వైరము పెట్టుకోవద్దు అంగవల్ల నీకు ప్రయోజనము ఏమీ ఉండదు నాతో వైరము పెట్టుకోకుండా బాధ్యుడైతే నీకు ఏ ఆనందమూ రాదు నేను నీకు తోబుట్టువు వంటి వాణ్ణి ఓ సుగ్రీవుడా, నేను రాముడి భార్యను లేవనెత్తుకొని వస్తే నీకు ఏమి సంబంధము. నీవు బుద్ధివంతుడవు. కాబట్టి ఆలోచించు. నీవు మోయిగా కిక్కిరింపు పో నీ వానరులు అంగరూ ఈ లంకాపట్టణానికి రాలేరు. కేవలం గంగగర్వలూ అయినా రాలేరు. ఇక నరులూ వానరులూ రాలేరు అని నేను వేరే చెప్పవలెనా.—

"ఓ శుకుడా, ఈ మాటలు సుగ్రీవుడితో చెప్పు" అన్నాడు.

అంతట శుకుడు పక్షిరూపము గరించి అప్పటికి అప్పుడు ఆకాశానికి ఎగిరినాడు. సముద్రానికి కొంచెము ఎత్తుగా ఆ దూరము అంతా ఎగిరి పోయి ఆకాశములో నిలుచుని సుగ్రీవుణ్ణి చూచి రావణాసురుడు చెప్పిన మాటలు యథాతథముగా చెప్పినాడు. అట్లా మాట్లాడుతున్న ఆ శుకుణ్ణి పట్టుకోడానికి వానరులు చటుక్కున ఆకాశానికి ఎగిరినారు. వాణ్ణి బలాత్కరముగా ఒడిసి పట్టుకొని పిడికిళ్లతో పొడిచి నేల మీదికి పడతోసినారు. అట్లా వానరులు కొట్టి చక్కలు విరిచి వేస్తూ ఉంటే ఆ రాక్షసుడు "ఓ రామప్రభూ, ధార్మికులు దూతను చంపివేయరు. నీవు ఈ వానరులను గట్టిగా నివారించవలెను. లేకపోతే వీండ్లు నన్ను చంపివేస్తారు. తన స్వామి చెప్పి పంపించిన

మాటలూ తన స్వామి అభిప్రాయమూ చెప్పకుండా తన స్వంతమాటలూ తన అభిప్రాయమూ చెప్పే దూతను చంపి వెయ్యవచ్చును. నేను అట్లా చేయలేదు. నా స్వామి చెప్పి పంపించిన మాటలే నేను చెప్పినాను" అని అరిచినాడు.

శకుని మొక్కుకోళ్లు విని రాముడు వానరులను చూచి "ఆ రాక్షసుణ్ణి చంపి వెయ్యవద్దు" అని చెప్పినాడు రాముడు ఆభయమునంచి శకుడు ఆకాశానికి ఎగిరినాడు. అక్కడ నిలుచుచి "ఓ, సుగ్రీవుడా, నీవు శక్తి సంపన్నుడవు మహాబలవంతుడవు పరాక్రమవంతుడవు. లోకాలను గగ్గోలు పెట్టిందే ఆ రాక్షసురుడితో నన్ను ఏమి చెప్పరుంటావు" అని అడిగినాడు.

అప్పుడు సుగ్రీవుడు ఆ రాక్షసదూతతో ఓయీ! మీ రాక్షసురుడితో నేను ఇట్లా చెప్పినాను అని చెప్పు.

"ఓ రాక్షసుడా నీవు నాకు స్నేహితుడవు కావు. నీవు నాకు ఏమీ ఉపకారము చేసినవాడవు కావు. నాకు ఇష్టమైనా కావు. నీవు నా స్నేహితుడు అయిన రామునికి విరోధిని. నా క్రతువు అయిన వారికి నీవు మిత్రుడవు. కాబట్టి నీవు నా పరమవిరోధిని. నిన్ను కనికరించ కూడదు. వారిని వధి నిన్ను చంపి వెయ్యవలెను. ఓ రాక్షసుడా నిన్ను నీ కొడుకులతోనూ నీ బంధువులతోనూ నీ జ్ఞాతులతోనూ చంపి వెయ్యవలెను. అచిరకాలములో నే నీ లంకా పట్టణానికి నా మహాస్వయముతో వచ్చాను నిన్నూ నీ పట్టణాన్ని భస్మము చేసి వేస్తాను ఓ రాక్షసుడా నీవు మూఢుడవు కేవేలగూడూ దేవతలూ నిన్ను దాచి పెట్టినా నీవు సూర్యపథానికి పోయినా పాతాళలోకానికి పోయినా రాముడు నిన్ను చంపకుండా చదిలిపెట్టడు. ముల్లోకాలలోనూ పితౄచారు కానీ రాక్షసులు కానీ అసురులు కానీ నిన్ను రాముడినుంచి రక్షించలేరు. ముసలి వాడు అయి శక్తి ఉడిగిపోయిన జటాయువును చంపివేసినావు. అది ఒక పరాక్రమమా? సీతాదేవిని తెచ్చుకొన్నాను అని ఒండు ఎరుగకుండా ఉన్నావు. రాముడు కానీ ఉక్మిణుడు కానీ అప్పుడు సమీపములో ఉన్నట్లయితే నీ పని ఏమి అయి ఉండేదో. వారు ఉభయులూ దగ్గిరలో లేనప్పుడు నీవు ఆ విశాలాక్షిని సీతాదేవిని దొంగిలించుకొని వచ్చినావు. ఆ మహాబలవంతుడు ఆ మహాత్ముడు దేవతలు అయినా ఎదిరించలేని ఆ రఘువంశలభాముడు రాముడు వచ్చి నీ ప్రాణాలు తీసి వేస్తాడు అని నీవు ఎరుగవు.

"ఓ రాక్షసుడా, నేను సుగ్రీవుణ్ణి, ఇట్లా చెప్పినాను అని రాక్షసురుడితో చెప్పు" అన్నాడు.

అంతట వానరశ్రేష్ఠుడు అంగదుడు సుగ్రీవుణ్ణి చూచి “మహారాజా, వీడు ఈ రాక్షసుడు దూత కాదు. వీడు గూఢచారుడు అని నాకు తోస్తున్నది. వీడు ఇక్కడ ఉన్నట్లు ఉండి మన సేనలను తుకము వేస్తున్నాడు. వీణ్ణి ఇప్పుడు పట్టుకోవలెను. వీణ్ణి లంకాపట్టణానికి పోనీయడము నాకు ఇవ్వము లేదు” అని చెప్పినాడు.

సుగ్రీవుడు ఆజ్ఞాపించినందువల్ల వానరులు ఆకాశానికి ఎగిరినారు. అనాథ తరె ఏడవడము మొదలు పెట్టిన ఆశువుణ్ణి పట్టుకొని కట్టివేసినారు. భయంకరాకారాలు అయిన ఆ వానరులు అందరూ కొట్టుతూ ఉంటే శుకుడు “రామ ప్రభూ, రక్షించు” అని పెద్ద పెట్టున ఏడుస్తూ “ఓ ప్రభూ ఈ వానరులు నా రక్కసులు ఉడకొట్టుతున్నారు. నా కళ్ళు పెరికి వేస్తున్నారు. నన్ను చంపి వేస్తున్నారు. నేను ఇక బ్రతుకను. నన్ను ఇట్లా వానరులు ఇక్కడ చంపి వేసేట్లయితే నేను పుట్టింది మొదలు నా ప్రాణాలు పోయేటంతవరకూ నేను చేసిన పాపాలు అన్నీ నిన్ను చుట్టుకొంటవి. ఓ రామా, నన్ను రక్షించు” అని ఏడ్చినాడు.

ఆ ఏడ్పు రామును విన్నాడు. ఆ దూతను వదిలి వేయమని వానరులతో చెప్పినాడు.

౨౦

ఆమహాదధితీరాన ఆ అరిందిముడు రాముడు దర్శశయ్యను అమర్చుకొన్నాడు. ప్రాజ్ఞులుడు ఆయి చేతులు జోడించి సముద్రుడికి సమస్కారము చేసినాడు. పాము శరీరమువంటి తన మృదుబాహువును తలగడగా పెట్టుకొని వ్రనుకొన్నాడు.

అట్లా తలగడగా పెట్టుకొన్న ఆ మహాశయ్యకి డక్షిణబాహువు అనివరకు ఆయోధ్యానగరములో ఉన్నప్పుడు నిర్మలచిత్తకాంచనాభరణాలతోనూ ముక్తామయాభరణాలతోనూ బంగారు బాహువులతోనూ శోభించింది. ఉర్తిమాంగ నలు స్నానాలంకరణాది సమయాలలో చందనాదు గంధాలు నలుగు పెట్టి రక్తచందనాదులు పై పూతలుగా పూసినందువల్ల ఆ బాహువు చాలనూర్మ్యప్రభలతో ధగధగలాడుతూ చందనాదు గంధవాసనలు సువాళించింది. శయనించినప్పుడు ఆ బాహువు గంగాజలాలలో తడుక న్నవికాయమువలె భాసించింది. సీతాదేవి తలగడగా చేసుకొని తన సేవను పెట్టుకొని పడుకొన్నప్పుడు ఆ బాహువు ఆమితముగా శోభించింది. కాడివంటి ఆ బాహువు శైల్రుచులను ఆధికముగా దుఖు పెట్టింది. స్నేహితులను ఆమితముగా సంతోష పెట్టింది. సముద్రము పాలి

మేరగా ఉన్న ధూమంజలీనికి అంతటికీ ఆ బాహువు ఆధారము అయింది. ఆ ప్రవక్షిణముగా బాణాలు వదిలేసప్పుడు ఆలైతాటి చెట్లలకు వర్తము పగిలి ఆ బాహువు కాయలు కాసింది. ఆ బాహువు మహాపరిపూయధము వంటిది. ఆ మహాస్ఫుటాన్ని ఆ మహాబాహువు రాముడు అప్పుడు తలచుచుగా పెట్టుకొని తనకు సముద్రతీరణమో లేక మరణమో తప్పదు అని నిశ్చయించుకొని కాయక నియమముతోనూ మనోనియమముతోనూ వాచిక నియమముతోనూ ఆ మహాదధి తీరావ శాస్త్రోక్తముగా దృఢశయ్యమిది పడుకొన్నాడు.

ఆ సీతజ్ఞుడు ఆ గర్భవత్సలుడు రాముడు ఆ సముద్రతీరావ దర్భశయ్యమిద పడుకొని సముగ్రుణ్ణి ఉపాసినాడు. మూడు ఆహారోక్తములు కడపినాడు. అంత నియమముతో అట్లా ఆరాధించినప్పటికినీ గాముడికి ఆ సముగ్రుడు సాక్షాత్కారము కాలేదు. అందుకు రాముడికి కోపము వచ్చింది. ఆ సముద్రము వంక చూచి కన్నులు ఎర్రచేసినాడు. సమీపములో ఉన్న తిమ్మణ్ణి పిలిచి “లక్ష్మణా నాకు సముగ్రుడు ఇంతవరకూ దిగ్భవము ఇయ్యలేదు. నీకు ఎంత గర్వముతో ఉన్నాడు. దుగ్ధణుడు. శాంతిమూక్షుకా ఆర్ధవమూ ప్రియభావణమూ మొదలు అయిన సద్గుణాలను అసామర్థ్య లక్షణాలుగా భావించాడు. తనను తాను పొగడుకొంటూ అందరినీ తిగుమకొట్టుతూ వంచనము చేస్తూ మంచి చెడ్డలు అనే భేదము లేకుండా నిర్ణయతో అందరినీ దండించే నుచ్చుణ్ణి ఈ లోకము గౌరవిస్తుంది. శివుడనాది సద్గుణసంపన్నుణ్ణి ఈ లోకము అగౌరవిస్తుంది.

“లక్ష్మణా, ఈ లోకములో బలవంతుడు అనే కీర్తి కానీ పరాక్రమ వంతుడు అనే యశస్సు కానీ మంచితనమువల్ల రావు. అంతే కాదు, సామో పాయముతో యుద్ధములో జయము సంపాదించకమున్నూ ఆశక్యమే. దండమే అన్నిటికీ నానము.

“లక్ష్మణా, ఈ మకరాలయము మీద నేను ఇప్పుడు నిశితబాణాలు వదులుతాను. నా బాణాలకు ఈ సముద్రములో ఉంటున్న మకరాలు అన్నీ ఛిన్నాభిన్నము అయి పయికి లేలుతవి. ఈ సముద్రజలాలు స్తంభించిపోతవి. మహాకాగాలతో సర్పాలూ గొండాలు తెగిపోయిన ఎనుగులవంటిమత్స్యలూ ముక్కలు ముక్కలు అయిపోయి పైకి లేలుతవి. నేను వదిలే బాణాలకు ఈ సముద్రజలాలు ఇంకిపోతవి. శంఖాలూ ముత్యపుచిప్పలూ మత్స్యలూ మకరాలూ కుప్పలు కుప్పలుగా బయట పడుతవి. తమృదా, ఇంతవరకూ ఓర్పుతో ఉండెడిము సుంచి ఈ సముద్రుడు నన్ను అసమర్థుణ్ణిగా భావించినాడు. అందు

వల్ల నన్ను ఉపేక్షించినాడు. ఈ సముద్రుడిదగ్గర ఓడ్డు ఏమాత్రమూ పని చేయను సామోపాయముతో నాకు సామోత్కారము కాదు.

“తిమ్మడా, క్రూర విషసర్పాలవంటి బాణాలనూ ధనుస్సునూ తెచ్చి పెట్టు. ఈ సముద్రాన్ని ఎంపెకొట్టుతాను. వానిరులు అందిరూ అవతిలి గట్టుకు నడిచి బోయేట్టు చేస్తాను. ఎవరికిన్నీ తోభ పెట్టడానికి అలవికాకుండా ఉన్న ఈ సముద్రాన్ని నేను ఇప్పుడు తోభ పెట్టుతాను. నాలుగు పక్కలా ఎల్లగా ఏర్పరిచిన శిలియలి కట్టను దాటకుండా అలలతో రెగుతూఉన్న ఈ సముద్రాన్ని ఇప్పుడు నా బాణాల దెబ్బకు హద్దులుదాటి ధూమిమీద వరదలుఅయి పాల్చెట్టు చేస్తాను. దానివలనమాహాంతోకూడా ఈ సముద్రాన్ని ఇప్పుడు నేను తోభ పెట్టుతాను” అంటూ భయంకరము అయిన ధనుస్సు చేతితో తీసుకొన్నాడు. సముద్రమువంక తేరిపారనూచినాడు. కుపితుడు అయినాడు. జ్వరిస్తూ ప్రళయకాలాగ్నిహోత్రము వలె దురర్దుకు అయినాడు. భయంకరము అయిన ఆ ధనుస్సు నకునును గట్టిగా పట్టుకొన్నాడు. ధనుస్సును సజ్యము చేసినాడు. ఆ ధనుష్టంకారానికి ఈ జగత్తులో ఉన్న జంతువులు అన్నీ గజగజ వానికి బోయినవి. నెవేంగ్రుడు వజ్రాయుధాలను వలె మహోగ్రబాణాలను సముద్రముమీద వదిలినాడు.

అగ్ని శిఖలవంటి ఆ బాణాలు అమిత వేగముతోబోయి సముద్రములో పడ్డవి. అందులో ఉన్న జలజంతువులు అన్నీ బెదిరి బోయినవి. భయంకరస్వనితో గాలి వీచింది. పెద్దపెద్ద అలలు లేచినవి. నక్రాలూ మకరాలూ తోభపడి బోయినవి. అలలు సుల్లు తిరగడము మొదలు పెట్టినవి. శంఖాలు ముత్రైపుచిప్పలూ ఆ అలలతో పైకి వచ్చినవి. అగ్ని జ్వాలతో బోయి పడ్డ బాణమునుంచి అలలతో పొగలు పయికి లేచినవి. ఆ బాణాలు పాతాళము వరకూ బోయినవి. ఆ పాతాళ లోకములో ఉన్న మహా పరాక్రమవంతులు అయిన దానవులు బాసపడి బోయినారు. మిలమిల మెరిసే పన్నుగుల ముఖాలు మంటలు మండుతూ విషము కక్కుతూ తోభ పడి బోయినవి. అప్పుడు సముద్రములో అలలు మొసళ్లతోనూ మత్స్యలతోనూ వందలకొద్దీ వేల కొద్దీ వింధ్యమందర పర్వతాల అంత ఎత్తున పైకి లేచినవి.

అంతట రాముడు మరింత కోపముతో నిట్టూర్పులు విడుస్తూ వింట. బాణాన్ని ఎక్కు పెట్టి మహోగ్ర వేగముతో వదల బోవడము లక్ష్మణుడు చూచి “వద్దు; వద్దు” అంటూ బోయి ఆ వింటివి పట్టుకొన్నాడు.

౨౨

అప్పుడు ఆ రఘువంశ శ్రేష్ఠుడు రాముడు సముద్రుణ్ణి ఉద్దేశించి “ఓ సముద్రుడా, నిన్ను నీలో ఉన్న వాతాళాన్నీ ఎంత కొట్టాతాను. నా బాణాలకు నీ జలాలు అన్నీ ఎండి పోయి. నీలో ఉన్న జలజంతువులు అన్నీ దగ్ధము అయిపోయి. నీవు ఉంటున్న స్థలము అంతా ఇసుకతో బయట పడుతుంది. నా ధనుస్సులోనుంచి కురిసే బాణ చక్షునికి నీవు ఎండి పోతావు. నా వానిసేంలు కాలింక నే నిన్ను చాటు పోయి.

“ఓ సముద్రుడా, నీలో దానవులు అందరూ నివసిస్తూ ఉన్నారు. వారి సహవాసదోషము వల్ల నీవు నా బానిన్ని కానీ పరాక్రమాన్ని కానీ ఆలోచించి కనుక్కోలేకుండా ఉన్నావు నేను నిన్ను తాపము ఎత్తిస్తాను అని శేలుకుకోలేకుండా ఉన్నావు” అని భయంకరముగా చెప్పినాడు. అంతట ఆ మహాబలవంతుడు రాముడు ఒక్కసారియు వంద బ్రాహ్మస్త్రాన్ని తీసినాడు. ఆ భయంకరాస్త్రాన్ని తన ధనుస్సుకు ఎక్కించినాడు. దానిని వదిలడానికి అలెలాటిని మోగించినాడు. ఆ ధనుష్టంకరానికి భూమ్యాకాశాలు పగిలి పోయినట్లుగా తోచింది.

అప్పుడు ఆ ధనుష్టంకరాస్త్రనికి పర్యతాలు కంపించి పోయినవి. లోకము అంతా చిమ్మచీకట్లు కమ్ముకొన్నవి. దిక్కులు తెలియకుండా పోయినవి. ఆ ఓణాన సముద్రదులూ సరస్సులూ తీగభీతియు ఆయి పోయినవి. నక్షత్రాలతో కూడా సూర్యుడంద్రులు వెనకకు నడిచినారు. ఆ అంధకారములో సూర్యురణాలు వందల కోట్ల ఉల్కల వలె (కొరవులవలె) ఆ కాశములో అగుపించినవి అంతరిక్షము నుంచి మహాస్పృశలతో పిడుగులు పడెవి. ఆ కాశము నుంచి వాయువు పంక్తులు పంక్తులుగా ప్రచండముగా వీచింది. ఆ వాయు ప్రసారానికి అప్పటికి అప్పుడు ఆ కాశము అంతటా మేఘాలు కమ్ముకొన్నవి. మహావృక్షాలు నేల కూలినవి. పువ్వతగ్రభాగాలూ పర్యతశిఖరాలూ అల్లల్లాడి పోయినవి మేఘాలు మహాభయంకరముగా ఉరుములు ఉరిమినవి. మెరుపులు నిస్సూయ కక్కిలము మొదలు పెట్టినవి. ఆ నిస్సూయ పిడుగులు అయి నేలమీద పడెవి. పిడుగుల స్పృశలకు కంటికి అగుపించే ప్రాణికోటి కంటికి అగుపించని పితాచాద భూత కోటి మహాభయంకరముగా అరిచినవి. నిద్రపోతున్న ప్రాణులు అన్నీ లేచి భయముతో గడగడ వణకుతూ కదిలలేకుండానూ మెదలలేకుండానూ ఎక్కడవి అక్కడనే ఉండి పోయినవి.

ఆ మహాత్ముడు రాముడు అదివరకు వదిలిన అగ్నిశిఖల వంటి బాణాలు బోయి పడీ పడడములో మహాదధి జలాలూ ఆ జలాలలో ఉంటూ ఉన్న పన్నగులూ రాక్షసులూ సమస్తప్రాణులూ లెల్లడిల్లి పోయినవి. ఆ సమద్రము వెల్లువలై లేచింది. ఆ వెల్లువ చెలియలికట్టను వదిలిపెట్టి ఒక్క యోజనము దూరము వెనకకు పోయింది. ఎన్నడూ చెలియలికట్టను వదిలిపెట్టి బోని ఆ గర్వితుడు సముద్రుడు వెనక్కు పారిపోతూ ఉంటే శత్రుసంహారకుడు రాముడు ఎక్కు పెట్టిన బ్రహ్మాస్త్రాన్ని వదిలకుండా నిలచుండి బోయినాడు.

అప్పుడు ఆ సమద్రము మగ్ధు నుంచి మహామేగువు పర్వతమువీడ ఉడియించే నూర్యుడి వలె సముద్రుడు స్వయముగా పయికి లేచి నాగు. ఆ సముద్రుడి శరీరము స్నిగ్ధనైదుర్య కాంశులతో లేజరిల్లింది. కన్నులు తామర రేకులవలె కనిపించినవి. ఎర్రటి పూడిండ్లు వేసుకొని ఎర్రటి వస్త్రాలు కట్టుకొని వున్నాడు. శిరస్సున రకరకాల పూల దండలతోనూ మెడలో జంటూనదిలో పుట్టిన బంగారముతో చేసిన ఆభరణాలతోనూ గనులలోనుంచి తీసినబంగారముతో చేసిన ఆభరణాలతోనూ కరగించిన బంగారముతో చేసిన ఆభరణాలతోనూ తనలో పుట్టిన ఉల్లియరత్నాలు పొదిగిన రత్నచోరాలతోనూ విశాలవక్షి క్షలమువీడ తిశితశీలాడే మత్తాల హారము మగ్ధును కాస్తుధిమణికి చోబుట్టువువలె పాటలప్రభలతో వెలుగుండుతున్న నాయకమణితోనూ ముఖాలు మంటలు మండుతూవున్న వాములతోనూ సముద్రుడు కనిపించినాడు. అప్పుడు ఆ సముద్రములో ఆలలు ఆకాశాన్ని అంటుతూ పయికి లేచినవి. అంతటా మహామేఘాలు కమ్ముకొన్నవి. గాలి విపరీతముగా వీస్తూవుంది. ఆ సమద్రము పయన మొసళ్లు మొగలు అయినవి తిరుగుతూనూ ఉరగులూ రాక్షసులూ లోపల ఖోభపడుతూనూ వివిధ గేవతా స్వరూపలు అయిన గంగా సింధు మొదలు అయిన నదులు చుట్టూ తిరుగుతూ ఉండగా ఆవీర్యమంతుడు సముద్రుడు రాముడి దగ్గరకు వచ్చినాడు.

ఆ బాణపాణిని రాముణ్ణి సముద్రుడు చూచి చేతులు జోపించి ముంగుగా సంబోధించి “ఓ పుణ్యాత్ముడా, పృథివీ, వాయువు, ఆకాశమూ, జలమూ, అగ్నిహోత్రమూ (అనే పంచభూతాలూ) తమ మర్యాదను ఎప్పుడూ తప్పకుండా వుంటూవున్నవి. అట్లా మర్యాదను తిప్పకుండా వుండడము వాటి సహజ స్వభావము. (పృథివి గట్టిగా వుండడమూ వాయువు అడ్డదిడ్డముగా తిరగడమూ ఆకాశము ఎడమ ఇవ్వడమూ జలము లోతుగా వుండడమూ అగ్ని

హోత్రబావలు పైకి లేవడమూ నాటి వాటి సహజ స్వభావాలు) అంగువల్ల నేను అగాధముగానూ నన్ను ఎవరూ దాటి పో నలవికాకుండానూ ఉంటున్నాను. ఇది నా సహజ స్వభావము. నేను ఈ స్వభావాన్ని వదిలి పెట్టడానికి వీలులేదు. లోతు లేకుండా వుండడము నా స్వభావానికి విరుద్ధము. అగ్నిహోత్రము నిప్పుగు అయినా చల్లగా వుంటుందా. ఉండదు. అదే విధముగా నేను లోతులేకుండా వుండను. ఓ రామప్రభూ, నేను నీకు యధార్థము చెప్పకొంటున్నాను.

“ఓరానూ, నీవు రాజపుత్రుడవు. అంగువల్ల సమస్తమంతావలనూ నీవు శుష్టిరముగా వుంచవలెను. నాజలాలలో నక్రాలూ గ్రాహాలూ మొదలుఅయినవి ఎన్నో జీవిస్తూవున్నవి. నేను ప్రంభించిపోయేట్లయితే (గడ్డకట్టుకునిపోయేట్లయితే) అవి అన్నీ బాధపడిపోతవి. నాశనముఅయిపోతవి. అంగువల్ల ఏమి ఆయినప్పటికినీ కామమువల్ల కానీ లోభమువల్ల కానీ భయమువల్ల కానీ నేను ప్రంభించిపోను. అయితే నాచేతనయినపనిమాత్రము చేసి నీకు సాయపడుతాను. నక్రాలూ గ్రాహాలూ మొదలుఅయినవి అన్నీ ఈ సముద్రాన్ని దాటి అవతలిగట్టుకు పోయేటంతవరకూ నీవైనాన్ని బాధపెట్టకుండా చేస్తాను.

“ఓరామప్రభూ, నీవానరినైవ్యము అంతా అవతలిగట్టుకు పోవడానికి నీవు ఈ సముద్రములో సేతువు కట్టవలెను. అంగుకు నేను మెరకచేస్తాను” అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా చెప్పిన ఆ సముద్రుణ్ణి చూచి రాముడు “ఓసముద్రుడా, నేనుఅమోఘముఅయిన మహాబాహుని వింట సంధించినాను అది బ్రహ్మాస్త్రము. దాన్ని వదిలకుండా ఊరక ఉండడానికి వీలులేదు. దానిని ఇప్పుడు ఎక్కడ వదిలి పెట్టమంటావో నీవే చెప్పు” అని అడిగినాడు.

ఆమహాబాహువువంతుడు సముద్రుడు ఆమహాశక్తిని చూచి “రామప్రభూ, నీవలెనే జగత్సృష్టికొక్క సమనోహరముఅయిన ద్రుమకుల్యము అనే ప్రదేశము ఇక్కడికి దగ్గరలోనే ఉత్తరదిక్కున వుంది. ఆ ప్రదేశములో అనేకమంది దివ్యులూ (దొంగలూ) ఆభీరులూ (గొల్లవాండ్లు) నివసిస్తూవున్నారు వాండ్లు భయంకరులు. భయంకరముఅయిన పనులు చేస్తూఉంటారు. వాండ్లు అందరూ పాపాత్ములు. ఆపాపిష్టివాండ్లు అందరూ ఆద్రుమకుల్యములో నేను కల్పించిన జలాలు తోగి బ్రతుకుతున్నాను. ఆ పాపాత్ముల సంస్కరము నేను సహించలేకుండా ఉన్నాను. అమోఘముఅయిన నీశశక్తిని ఆద్రుమకుల్యము మీది వదిలిపెట్టు. వాండ్లు అందరూ నాశనము అయిపోతారు” అని చెప్పినాడు.

అంతట రాముడు సముద్రుడు చూపించిన ఆ గ్రునుకుల్యముమీద మంటలు మండుతూవున్న బ్రహ్మాస్త్రాన్ని వదిలి పెట్టినాడు. ఆశిరము పడుకువలె మంటలు మండుతూ వాయి ఆ ప్రశంసలతో సద్దెది. మహాద్వనితో భూమిని చీల్చుకుంటూ ఆ బాణముర సాతలములోకి వాయింది. అప్పుడు ఆ రసాతలము నుంచి బాణము బోయిన కలుకురుండా జలము పైకి ఉదీరింది, ఆ జలము ఉదీరిన కూపము వ్రణ కూపము అని ప్రసిద్ధి కెక్కింది. ఆ వ్రణ కూపములో నుంచి నిరంతరమూ జలము పైకి వస్తూ ఉంటుంది. ఆ జలము సముద్రజలము వలె కనపడుతూ ఉంటుంది.

రామబాణము నుంచి ఆ గ్రునుకుల్యము మగ్గభాగాన పల్లాలలో ఉన్న జలాలు ఎంతిపోయినవి. ఆ పల్లాలలో జలాలే అక్కడివారికి అందరికీ జీవనాధారముగా ఉంటూ ఉండేవి. ఆ నీళ్ళను ఎండకోట్టడమే కాకుండా ఆ మహా పరాక్రమవంతుడు ఆ రణసంధితుడు రాముడు వదిలిన బ్రహ్మాస్త్రము అక్కడ నివసిస్తూ వచ్చిన పాపాత్ములను అందరినీ దగ్ధము చేసి వేసింది.

ఆ గ్రునుకుల్యము అప్పటినుంచి మరుకొంతారము అని ముల్లాలలో ను ప్రసిద్ధి కెక్కింది. ఆ మరుకొంతారములో ఆరోగులుగా బహుజనులు నివసించే టట్టుగానూ పువ్వులకు కొవలనెంతి పచ్చిదీ సముద్రముగా క్షీరాలూ కంద మాల ఫలాలూ తియ్యని తేనెలూ సుగంధము సుబాళించే ఓషధులూ దొరకేటట్టుగానూ రాముడు వరము ఇచ్చినాడు. ఆ వర ప్రభావమువల్ల అది అప్పటినుంచీ మంగళకరము అయిన ప్రదేశము అయింది.

సముద్రుడు తన కుక్షీలో ఉన్న ఆ గ్రునుకుల్యము దగ్ధము అయిపోగానే ఆ సర్వశాస్త్రజ్ఞుణ్ణి రాముణ్ణి చూచి “ఓ శాంతుడా, నీ వానరవైద్యములో నలుడు అనే వాడు ఒకడు ఉన్నాడు. వాడు విశ్వకర్మ పుత్రుడు. వాడి తిల్లికి విశ్వకర్మ తన అంతిటి పుత్రుడు పుట్టుతాడు అనే వరము ఇచ్చినాడు. అందువల్ల నలుడు వాగి తిండి విశ్వకర్మ అంతిటి వాడు. వాడు ధైర్యవంతుడు. మహా తాపి, వాడు నేతువును కట్టకలడు, ఆ నేతువు కిదివివాహండా నేను నిలుపుతాను” అని చెప్పి అంతిధానము అయిపోయినాడు.

సముద్రుడు ఇట్లా చెప్పి అదృష్టకు అయిపోగానే ఆ వానరోత్తముకు ఆ మహాబలవంతుడు నలుడు లేచి చేతులు జోగించి “రామప్రభూ, సముద్రుడు చెప్పింది యథార్థము. నా తిండి విశ్వకర్మ నాకు ఇచ్చిన సామర్థ్యముతో నేను ఈ సముద్రములో నేతువు కట్టకలను. ఓ వానరులారా, ఈ లోకములో పురుషుడికి దండోపాయమే శ్రేష్ఠము అయింది అని నా అభిప్రాయము. కృతిజ్ఞత లేనివాండ్ల దగ్ధర తుమ కానీ సామదానోపాయాలు కానీ

పనిచేయవు. సముద్రుణ్ణి పూర్వము మన రామప్రభువు పూర్వకుడు సగర చక్రవర్తి వృద్ధిచేసినాడు. ఆ ఉపకారము సముద్రుగను మించిపోయినాడు. ఇప్పుడు రామప్రభువు దండిస్తాడు అనే భయముతో పరుగెత్తుకొని వచ్చి సేనువు కట్టకోడానికి మొరకచేస్తాను అని చెప్పిపోయినాడు.

“ఓ రామప్రభూ, మందరపర్వతము మీద నాతిల్లికి చిశ్వకర్మ తన అంతటి పుత్రుడు పుట్టేట్లు వరము ఇచ్చినాడు. నేను ఆ చిశ్వకర్మచౌరసపుత్రుణ్ణి, శిష్టి విద్యలో నేను నా తండ్రి అంతటి వాణ్ణి. ఈ విషయము ఎవరూ చెప్పినందు వల్ల ఈపరి నేను చేయగలను అని నాఅంతట నేను చెప్పుకోలేదు. ఇప్పుడు సముద్రుడు ఈ సంగతి గుర్తుకు తెచ్చినాడు. నేను సేనువు కట్టగలను నీవు కావలెను అనేట్లయితే ఇప్పుడే వానిగురి సాయముతో సేనువు కట్టడము ఆరంభిస్తాను” అని చెప్పినాడు.

ఈ మాటలు నలుడు చెప్పగానే రాముడు సేనువును వెంటనే నిర్మించ వలసింది అని ఆజ్ఞాపించినాడు. అంతట వానరులు సంతోషముగా లక్షలు లక్షలుగా అన్నివైపులా అడవులకు పోయినారు. ఆ పర్వతాకాశాలు వానర యూథపతులు ఆ యా అరణ్యాలలో ఏగురుద్ది చెట్లనూ ఇరుమ్మ చెట్లనూ చంద్రచెట్లనూ కొండమల్లె చెట్లనూ తాటిచెట్లనూ బొట్టును చెట్లనూ తిమిశ్ర చెట్లనూ మారెమ్మచెట్లనూ ఏడావుల ఆరటిచెట్లనూ పూచిన కొండగోనుచెట్లనూ మామిడిచెట్లనూ ఆశోకచెట్లనూ వెగుళనూ ఇంకా నానావిధ వృక్షాలనూ పెళ్ళి గించి సముద్రతీరానికి చేర్చినారు. ఆ చెట్లను కొన్నిటిని సమూలముగానూ, కొన్నిటిని విమూలముగానూ ఇంద్రధ్వజాల వలె లేవనెత్తి సముద్రములో పడవేసినారు. ఈ చెప్పినవాటినే కాకుండా కొబ్బరిచెట్లనూ తాండ్రచెట్లనూ పొగడచెట్లనూ తుమ్మచెట్లనూ వేపచెట్లనూ తెచ్చి ఆ సముద్రములో వానరులు పడవేసినారు. ఆ మహాకాయులు వానరులు ఏనుగులు అంతి పెద్దపెద్ద రాళ్ళను పర్వతాలలో నుంచి పెళ్ళిగించి యంత్రాల మీద వేసి ఆ సముద్రతీరానికి తీసుకొని వచ్చినారు. అట్లా ఎంతో శ్రమపడి తెచ్చిన రాళ్లను తిటాలున సముద్రములో పడవేస్తూ ఉంటే జలాలు ఆకాశము ఎత్తున పయికిలేచినవి. ఆ వానరులు ఆవిధముగా ఆ సముద్రాన్ని తోధ పెట్టినారు.

ఆ వానరులలో కొందరు నూలులెడు పట్టికొంటూ నూరుయోజనాల దూరమూ పోయినారు. కొందరు వానరులు కొలతిబద్ధలు పట్టుకొని పనిచేయడం మొదలు పెట్టినారు. కొందరు వానరులు ఎక్కువ తిక్కువలు రాకుండా మట్టిము కట్టసాగినారు. కొందరు వానరులు పర్వత పాపాజాలను గబగబా పట్టుకొని

కావలసింది అని చెప్పించినాగినారు. అట్లా ఆ సమయములో పది యోజనాల వెడల్పునా నూరు యోజనాల పొడవునా నలుడు సేతువును కట్టడము మొదలు పెట్టినాడు.

రామాన్ని నీరసావహించి వండులకొద్దీ వానరులు నలుడు కట్టుకొంటూ పోతూ ఉన్న ఆ సేతువుమీద వేములకంటే పర్యతిశిలురాల శిలలనూ పచ్చిగడ్డినీ కొయ్యలనూ వేసి కట్టినారు. పూచిన చెట్ల కొమ్మలను తీసుకొనివచ్చి ఆ సేతువు మీద పరిచినారు. ఏనుగులు అంతటి వానరులు కొంచెం అంతటి రాతి బండలను పెల్లగించి పట్టుకొని పడుకొన్నకొంటూ వచ్చినారు. అబండులను సముద్రములో పడవేస్తూ ఉంటే దమ్ములు పక్కటెల్లి వాడేట్లు మహావ్యూహాలు బయలుదేరినవి.

ఏనుగుల వంటి ఆ మహాకాయులు వానరులు సంతోషముగా మొదలై కోణప పద్మాలను యోజనాల దూరము సేతువును కట్టినాగు ఆ మహా ఒలవంతులు ఆమగనాడు అమిత వేగముతో ఇరవై యోజనాల దూరము సేతువును నిర్మించినారు. ఆ మహాకాయులు మూడవనాగు ఇరవై ఒక్క యోజనాల దూరము మహావేగముతో నాల్గవనాడు ఇరవై గెండు యోజనాల దూరము ఐదవనాడు అంతకన్నా అమిత వేగముతో ఇరవై మూడు యోజనాల దూరము మువ్వాది వరకూ సేతువును కట్టినారు.

ఆ మహాబలవంతుడు అద్భుతవంతుడు వానరులున్నాడు నలుడు అతని తండ్రి విశ్వేశ్వర్యు వలె ఆ సమయములో కట్టిన సేతువు రమణీయముగానూ కాంతి మంతిముగానూ అకాశములో స్వాతిపథము వలె శోభించింది. ఆ అద్భుత సేతువును గంధర్వలూ గణతలూ సిగ్గులూ పరమగులూ అప్పుడు ఆకాశములో నిలుచులి నూచినారు. అట్లా వానరాలయములో సేతువును కట్టవచ్చును అని అదివరకు ఎవరూ యెన్నుకోనయినా ఆనుకోలేదు. ఓర్వ నలవికాని అంత కడును ఆయిన పవని అంత సులభముగా చేయవచ్చును అని ఎవరూ ఊహించినయినా లేదు. అది అద్భుతమునైన సేతువు. దాన్ని చూస్తే ఒళ్లు గరురు పొడుస్తుంది ఆ సేతువును సుమస్త ప్రాణికోటులూ చూచినవి. అబ్బుర పడిపోయినవి అట్లా ఆ సేతువును కట్టుతూ కోట్ల కొద్దీ వానరులు ఆమహాదధి అవతలి గట్టుకు వచ్చినారు. విట్టపల్లాలు లేకుండానూ వంకరటింకరలు లేకుండా నూటిగానూ శోభాయమానముగానూ నిర్మించిన ఆ సేతువు ఆ సమద్రానికి తాపటవలె భావించింది.

విభవముడు చేతిలో గద పట్టుకొని తన మంత్రిలతో కూడా ఆ సముద్రము దక్షిణ గట్టున శత్రువులు చచ్చి వైస పడితే కొట్టడానికి కావలి

ఉన్నాడు. అప్పుడు సుగ్రీవుడు రాముణ్ణి చూచి “ఓ సత్యపరాక్రమడా, నీవు ఈ హనుమంతుణ్ణి ఆరోపించు. లక్ష్మణుడు అంగదుణ్ణి ఆరోపిస్తాడు. మొసల్లికు ఉనికిపట్టు అయిన ఈ సముద్రములో మనము చాలా దూరము పోవలెను. మీరు నడువ వద్దు. ఈ వానరులు ఇద్దరూ ఆకాశ గాములు. అందు వల్ల ఎట్లా కావలెను అంటే అట్లా మిమ్ములను మోసుకొని పోకలరు” అని చెప్పినాడు.

అప్పుడు ఆ క్రిమంతుడు ఆ ధర్మాత్ముడు రాముడు ధనుర్దరుడు అయి లక్ష్మణుడితోనూ సుగ్రీవుడితోనూ ఆ నైస్యానికి అగ్రభాగాన బయలుదేరినాడు. అప్పుడు కొందరు వానరులు ఆ నేతువు మధ్యభాగాన నడిచినారు. కొందరు పక్కలను నడిచినారు. కొందరు జలాలలో పడి రేచినారు. దారి చాలనందు వల్ల కొందరు తీరానకని పెట్టుకొని ఉన్నారు. కొందరు గరుత్ మంతుడివలె ఆకాశములో ఎగిరిపోయినారు. భయంకరము అయిన ఆ వానరవాహిని సింహానాదాలు చేస్తూనూ కోలాహలస్వములు చేస్తూనూ ఆ సముద్రాన్ని దాటిపోతూ ఉంటే సముద్రభూపము వినిపించకుండా పోయింది.

నలుడు నిర్మించిన ఆ నేతువుమీదిగా ఆ వానరవాహిని రామ లక్ష్మణసుగ్రీవులతో కూడా ఆ సముద్రాన్ని దాటి అవతలి గట్టుకు పోయింది. అక్కడ ఫలమూలాలూ రుచ్యము అయిన నీరూ దొరికేచోట నిశిది చేసినారు. ఆ దుర్బట కార్యానికి ఆశ్చర్యపడిపోయి రాముణ్ణి చూడడానికి శేవతిలూ సీద్ధులూ చారణులూ మహర్షులూ అక్కడికి వచ్చినారు. వారు అందరూ మంగళజలాలలో వేరే వేరే రాముణ్ణి ఆభిషేకించినారు. నరులూ శేవతిలూ పూజించే ఆ రాముణ్ణి “ఓ రామా, నీవు నరులకు శత్రువు. నీ శత్రువులను అందరినీ జయించు. సముద్రవలయితోను అయిన ఈ భూమండలాన్ని బహుకాలము పరిపాలించు” అంటూ వివిధ మంగళవాక్యాలతో ఆ వచ్చిన వారు అందరూ స్తోత్రము చేసినారు.

౨౩

అప్పుడు రాముడు జరగపోయే కార్యాన్ని సూచించే నిమిత్తాలను చూచినాడు. ఆ యా నిమిత్తాలను అతడు లక్ష్మణుణ్ణి బాగా ఎరుగును. లక్ష్మణుణ్ణి కాగలించుకొని “లక్ష్మణా, ఈ వనములో ఫలమూలాలూ శీతలోదకాలూ సమృద్ధముగా ఉన్నవి. ఈ నైస్యాన్ని చిక్కగా విభజించి గరుడవృత్తముగా ఇక్కడనే ఉంచుదాము, ఈ కనపడుతున్న నిమిత్తాలను పట్టి లోకక్షయకరమూ భయంకరమూ అయిన

యుద్ధము త్వరగా జరుగుతుంది. మహాపరాక్రమవంశులు అయిన అనేక మంది రాక్షసులూ వానరులూ యుద్ధములో హతమయిపోతారు.

“తిమ్మడా, చూడు. గమ్మరెగురూ గాలివీస్తాడంటి, ధూమి కంపిస్తున్నది, పగ్యత్రాగాలు అల్లగాగురూ ఉన్నవి. మహావృక్షాలు నేలకూలుతున్నవి, గంధీర్వసులు చేసే మహామేఘాలు కర్ణకకోరముగా తోడేళ్లవలె అగుస్తన్నవి అంతేకోడు, మేఘాలు భయంకరముగా కనిపిస్తున్నవి, రక్తబిందువులతో వానపగుతున్నది. సంగ్రాహకాలము రక్తచందనకాంశులతో పరమదాగుణముగా కనిపడుతున్నది. సూర్యమండలములో మంటలు మంగుతూ ఉన్నవి. ఆ సూర్యమండలములో నుంచి అగ్నిపిండాలు కిందరాలుతున్నవి. సినాకారాలతో మృగాలూ పక్షులూ నూగ్యుకేకి ఎదుగురుండా వచ్చి కూరస్వరాలతోను దీనస్వరాలతోనూ అరుస్తూ భయముపుట్టిస్తున్నవి.

చంద్రుడు కాంతులు మనిషోయి తాపము ఎత్తిస్తున్నాడు. ప్రళయకాలములో వలె చంద్రుడి పరివేషము (గాలిచుడి) కొనలలో నల్లటి కాంశులతోనూ ఎర్రటి కాంశులతోనూ మగ్ధము పొటిగా మరింత ఎర్రని కాంశులతో భయంకరముగా కనిపడుతున్నది. ఇదివరకు చూచిన నిర్మలము అయిన సూర్యబింబములో నల్లని మచ్చు కనిపించింది, నక్షత్రాలు దుమ్ముకొట్టుకొన్నట్టుగా కనిపడుతూ యుగాంతికాలాన్ని నూచిస్తున్నవి. కాకులూ గడ్డలూ రాబందులూ మొదలు అయిన వాటిని దుర్బలపక్షులు చంపివేసినవి. నక్కలు అనుంగళముగా భయంకరముగా అరుస్తున్నవి.

“లక్ష్మణా, యుద్ధము జరుగుతుంది. ఆ యుద్ధములో రాక్షసులమీద వానరుల విపరీవేసే కొండలు మొదలు అయిన వాటివల్లనూ రాక్షసులు వానరుల మీద ప్రయోగించే శూలఖడ్గాద్రాక్షుధాలవల్లనూ ఈ ధూమిఅంతా రక్తమాంసాలతో బురద బురద అయిపోతుంది

“తిమ్మడా, మనము ఇప్పుడే సుగ్రీవుడూ అంగదుడూ హనుమంతుడూ మొదలు అయిన వానరముఖ్యులను వెంటపెట్టుకొనిపోయి రావణాసురుడు పరిపాలిస్తున్నందువల్ల ఎదిరించడానికి అలవికొకుండా ఉన్న లంకాపట్టణాన్ని చూదాము” అని చెప్పినాడు.

అంతట ఆ సర్వాత్ముడు రాముడు ధనుర్వరుడు అయి సంగ్రామాత్సహముతో లంకాపట్టణాభిముఖుడు అయి అందరికన్నా ముందుగా నడిచినాడు. అప్పుడు లక్ష్మణుడూ విభీషణుడూ సుగ్రీవుడూ ఇంకా తక్కినవానరవీరులూ శత్రువులను చంపివేయవలెను అనే నిశ్చయముతో రాముణ్ణి వెంబడించినారు.

వానరవీరులు అట్లాపోతూ రాముణ్ణి సంతోషపెట్టడానికి తోకలు పెట్టి కుప్పిగంతులు వేస్తూ సింహనాదాలు చేస్తూ నడిచినారు. వారి యుద్ధోత్సాహానికి రాముడు సంతోషించినాడు.

౨౪

అక్కడ ఆ వనములో రాముడు విడిది చేయించిన వానరవీరసమితి ఆకాశములో శుభనక్షత్రాలతోనూ చంద్రుడితోనూ శరత్కాల పున్నమి రాత్రి వలె ధూమిమీద శోభించింది. మహా సముద్రమువలె అపారముగా వచ్చిన ఆ వానరవాహినీ పాదఘట్టనలకు అప్పుడు ధూమి జగసుకొన్నట్లుగా కంపించింది. ఆ వానరసైన్యము అక్కడ దిగి విడుదులు విప్పిరదుకొని సర్దు మణిగిన తగునాతి ఆ వానరసైన్యానికి లంకాపట్టణములో మోగుతూ వున్న ఛేరీ మృగగర్వనలూ రాక్షసయోధుల కోలాహల స్వనులూ విరిపించినవి. ఆ ధ్వనులు విని వానరయోధులు సహించలేక పోయినారు. ఆ కోలాహలస్వనల కన్నా అధికముగా వానరయోధులు సింహనాదాలు చేయడము మొదలుపెట్టి నారు. అంగుకు వానరయూధపతులు అందరూ సంతోషించినారు. ఆకాశములో మేఘాలవలె గర్వాతిశయముతో వానిలూ చేసిన గంభీరస్వనులు లంకాపట్టణములో రాక్షసులు అందరూ విన్నారు.

చిత్రివిచిత్రము అయిన స్వజాలతోనూ పతాకాలతోనూ శోభిస్తూ వున్న లంకాపట్టణాన్ని అప్పుకు రాముకు చూచినాడు. అతని మనస్సు సీతాదేవి మీదికి పోయింది. అతనికి దుఃఖము వచ్చింది. అంగారకగ్రహము పీడిస్తూ వున్న రోహిణివలె రావణాసురుడి చెరలో వున్న ఆ మృగశాబాక్షుని సీతాదేవిని తలచుకొన్నాడు. దుఃఖము భరించలేకపోయినాడు. పెద్ద పెద్ద వేడి వేడి నిట్టూర్పులు విడిచినాడు. లక్ష్మణాణ్ణి చూచి సహయోచితముగా “తమ్ముడా, విశ్వకర్మ మనసా సంకల్పించి ఈ లంకాపట్టణాన్ని ఈ చిత్ర కూట పర్యతిము మీద నిర్మించినాడు. ఈ పట్టణము యెంతో యెత్తున ఆకాశాన్ని అంటుతూ వుంది. తెల్లటి మేఘాలు కమ్మకొన్న ఆకాశమువలె విమానాకార గృహాలతో ఈ ధూమిమీద ఈ లంకాపట్టణము శోభాయమానముగా వుంది. మనోహరము అయిన పుష్పఫలభరిత వృక్షాలతోనూ మధురగానము చేస్తూవున్న నానావిధ పక్షిసంఘాలతోనూ ఈ లంకాపట్టణము కుడే రుడే ప్రేతరథవనిము వలె నేత్రపర్యముగా వుంది. ఈ లంకాపట్టణ వనాలలో ఎప్పుడూ దొరికే పండ్లూ కాయలూ తిని పక్షులు మత్తు యెక్కి పాటలు పాడుతూ వున్నవి. ఎప్పుడూ పూచే రకరకాల పూలలో దొరికే తియ్యని

లేనెలు తాగి తుమ్మెదలు కదలకుండానూ మెదలకుండానూ వున్నవి. చిగురు టాకులు తింటూ కోకిలలు వృక్ష సమూహాలను వదిలిపెట్టకుండా శ్రవణ చేయుముగా కేకలు వేస్తూ వున్నవి” అని రాముడు చెప్పినాడు.

రాముడు ఆ తరువాతి నీతిశాస్త్రము ప్రకారము ఆ వానరసైన్యాన్ని చక్కగా విభజించి వ్యూహాకారములో ఉంచవలెను అనుకొన్నాడు. అంతట వానరయూధపతులను అందరినీ చూచి “ఓ వానరయూధపతులారా, దుర్ఘయుడూ మహాపరాక్రమవంశుడూ అయిన అంగదుడు తన సైన్యముతో ఈ మహా సైన్యవక్షిఃస్థలములో ఉండవలెను. వానరర్షభుడు ఋషభుడు తన సైన్యముతో ఈ మహా సైన్యానికి కుడి పక్కను ఉండి కాపాడవలెను. మదపు లేసుగువలె దుర్ఘర్షుడూ మహాబలవంతుడూ అయిన గంధర్వాదినుడు తన సైన్యముతో ఈ మహా సైన్యాన్ని ఎడమ పక్కను ఉండి కాపాడవలెను. మహాబలవంతులూ భల్లూక పీరులూ అయిన జాంబవంతుడూ సుషేణుడూ దీర్ఘదర్శి అనే ముగ్గురున్నూ ఈ సైన్యాన్ని మక్షి భాగములో కాపాడుతూ ఉండవలెను.

“ఓ పీరులారా, ఈ లోకానికి పశ్చిమ భాగాన లేజోవంతుడు అయిన వనరాశివుడు ఉంటూ ఉన్నట్టుగా కసిరాజూ కపిసేనానాయకుడూ అయిన సుగ్రీవుడు ఈ మహా సైన్యానికి వెనక పక్కను ఉండవలెను. నేను నా తమ్ముడు లక్ష్మణుడితో కూడా ఈ మహా సైన్యశిరోభాగములో ఉంటాను” అని రాముడు చెప్పినాడు.

ఆ వానర సైన్యాన్ని రాముడు అట్లా చక్కగా విభజించినాడు. ఆ సైన్యము వ్యూహాకారముగా ఏర్పడ్డది. అప్పుడు ఆ వానర సైన్యముతో ఆ ధూమి మేఘాలు సంచారము చేస్తున్న ఆ కాశ్యపురం లో భించింది. మహా లేజోవంతుడు రాముడు అప్పుడు సుగ్రీవుడితో “ఓ వానరాజూ, మన సైన్యాన్ని వ్యూహాకారములో ఉంచడము అయిపోయింది. ఇకను ఇప్పుడు శార్దూలుణ్ణి వదిలిపెట్టవచ్చును” అని చెప్పినాడు. రామాజ్ఞను శరణావహించి ఆ వానరేంద్రుడు ఆ రాక్షసమతాను శార్దూలుణ్ణి విడిచి పెట్టినాడు.

వానరులు పెట్టిన బాధలను వినుస్తూ భయపడుతూ శార్దూలుడు రావణాసురుడి దగ్గరకు పోయినాడు. వాణ్ణి చూచి రావణాసురుడు నవ్వుతూ “ఏమిరా, నీ రెక్కలు పరిగిపోయి కనపడుతున్నావు. నీవు ఆ చపలచిరుల చేతులలో చిక్కినావా” అని అడిగినాడు.

శార్దూలుడు తనను నిష్ప్రయోజకుడు అని రావణాసురుడు ఏమి చేస్తాడో అనే భయముతో తొట్టుపాటుతో “రాజా, నేను ఇక్కడనుంచి సము

ద్రుమ ఉద్భవతీరానికి పోయినాను. సుగ్రీవుణ్ణి చూచి మంచి తియ్యని మాటలతో సీపు చెప్పింది అంతా ఎక్కువ తక్కువలు లేకుండా చెప్పినాను. నిన్ను చూచి మానవముతో వానరులు అందరూ క్రుద్ధులు అయిపోయినారు. చటుక్కున ఆకాశానికి ఎగిరి నన్ను ఒడిసి పట్టకొని నేలమీదికి పడతోసినారు. పిడికిళ్ళతో పొడిచినారు. నన్ను చచ్చెట్టు కొట్టినారు. రాజా, వాండ్లతో మాట్లాడటానికే ఓలు లేకపోయింది. వాండ్లను అడిగి తెలుసుకోడము అంతకు ముందే అశక్యము అయిపోయింది. ఆ వానరులు అందరూ స్వాభావికముగా కోపిష్టి వాండ్లు.

“ప్రభూ, వాండ్లు సముద్రానికి నేతువు కట్టినారు. ఆ నేతువు మీగుగా వాండ్లు అందరూ సముద్రము దాటి ఇవతలికట్టుకు వచ్చినారు. విరాధుణ్ణి ఖరుణ్ణి కబంధుణ్ణి వధించిన ఆ రాముడు ఇప్పుడు సుగ్రీవుణ్ణి తో మాడా సీతతోనీ ఉన్న చోటు వెతకడానికి వస్తా ఉన్నాడు రాక్షసులను చ్చేకరించడానికి ఆ రాముడు ఇప్పుడు కలు వస్తున్నాడు.

“రాజా, ఆ వానరులెల్లాక వైద్యములో ఉన్న వాండ్లు అందరూ పవిత్రాకారులు. మనోమేమాటవంటి వాండ్లు. వాండ్లు వెలకు వెలు ఈ ధూమికన పడకుండా మూగినారు. ఈ వానరసేనలకూ రాక్షససేనలకూ సంభేకునలకు వానివైద్యులు గుండుగా మని లంకాపట్టణాదాకాలరూప పుచ్చిరి. రాజా, సీతతోనూ ఇప్పుడేమిచేసా ఇప్పుడుమీకు చెయ్యవలెనా వెంటనే నిర్ణయించవలెను. నెలకలు చేయవచ్చు” అని చెప్పినాడు.

కావ్యాలను చెప్పిన ఈ మాటలకు రావణాసురునికి కోపము వచ్చింది. కన్నులు ఎర్రపడి పోయినవి ఆ కన్నులలోనుంచి నిప్పుకణాలు రావస్తూ “శవదానవంశియులు అందరూ ఏకములయి యుద్ధము చేయడానికి వచ్చినా, సముద్రలోకాలా నా మీదికి వచ్చినా నేను సీతను ఎంతమాత్రముగా రామునికి ఇవ్వను నా బాణాలకు పనిలేకుండా అసురుల పొగులలో ఉంటూ ఉన్నవి, వసంతికాలములో పూచిన చెట్లకువలె నా బాణాలు రాముణ్ణి ముగ్ధుడుకొంటవి. భగవంతుని మంటలతో నా కౌర్మకములొననుంచి వెలువడే బాణాలు కొరవులు ఏమగుచువలె రాముణ్ణి నిగ్రహిస్తవి. ఉదయమూర్ధ్యకు సర్వవక్షాత్రిగ్రహకాంక్ష నూ గూవుమాపెట్టుగా నేను నా మనాత్తర వైద్యముతో వానరబాగాన్ని గాముని నాశిము చేసివేస్తాను. నాకు సముద్రమువంటి వేగమూ వాయువువంటి గమనమూ ఉన్నటు ఆ రాముడికి ఇవలవలె తెలియను. అంగువల్ల నే నాడు నాతో యుద్ధము చేయవలెను అనుకొంటున్నాడు. నాతొణీరములో ఉన్న

తీర్చివదిస్తూ వంటి బాణాలతో నేను యుద్ధము చేయవలయు ఎప్పుడూ రాముడు చూడలేదు. అందుచేతనే వాడు నా మీదికి యుద్ధానికి వస్తూ ఉన్నాడు. బోరాటములో నా పరాక్రమము వాడు ఇదివరకు ఎరగకు. నేను శత్రుసేనలు అనే నాబ్యురంగములలోకి బోయి కొనుపులతో వీణతంతులను మోగించేట్లు నావంటి బాణాలు ఎక్కించి అల్లెతాటిని మోగిస్తాను. నా భయముకొరానికి బాణపాతానికి సర్వమూ నాశనము అయిపోతూ ఉంటే నేను వికోపము అనుభవిస్తాను. శరాన్నితో ఆ సహస్రాక్షుడు దేవేంద్రుడు కానీ వరుణదేవుడు కానీ యమకర్మరాజు కానీ నన్ను ఎదిరించలేకపోయినాడు. ఇక తక్కిన వాండ్లను గురించి చెప్పేది ఏమిటి” అన్నాడు రావణాసురుడు.

౨౫.

రాముడు వానరసైన్యాన్ని వెంటపెట్టుకొని సముద్రాన్ని దాటి ఇవళికి చేరినాడు అని తెలియగానే ఆ దైత్యవంతుడు రావణాసురుడు తన మంత్రులను శుకసారణులను చూచి “ఓ మంత్రు పుంగవులారా, ఇదివరకు కనీ వినీ ఎరగనిసేతువును సముద్రముమీద రాముడు కట్టించినాడు అనీ ఇంతవరకు ఎవరికీ రావలవికొకుండాఉన్న సముద్రాన్ని వానరసైన్యముతోకూడా దాటి వచ్చినాడు అనీ తెలిసింది. సముద్రానికి సేతువు కట్టడము అనేది నేను నమ్మలేకుండా ఉన్నాను. అజేకొకుండా ఆ దాటివచ్చిన వానరసైన్యము ఎటువంటిదో తెలుసుకోవలెను అనుకుంటున్నాను. కొబ్బటి మీరు ఉభయులూ ఎవరికీ తెలియకుండా ఆ వానరసైన్యములోకి బోయి ఆ సైన్యపరిమాణము ఎంతో తెలుసుకొని రావలెను. ఆ వానరుల పరాక్రమమూ వారిలో ముఖ్యులు ఎవరో రాముడి మంత్రులు ఎవరో సుగ్రీవుడి మంత్రులు ఎవరో యుద్ధసమయములో ఆ వానర సైన్యములో ముందు నీలిచేవారు ఎవరో వారిలో శూరులు ఎవరో మీరు తెలుసుకొని రావలెను. అంటే కొకుండా మహాసముద్రానికి వారు సేతువును ఎట్లా కట్టిందిన్నీ, ఆ మహా బలవంతులయిన వానరులు అందరూ ఏ విదేశాలవారో విచారించవలెను. ఇప్పుడు రాముడి ప్రయత్నము ఏమిటో వాడి పరాక్రమము ఎటువంటిదో వారు ఏయే ఆయుధాలు ఉపయోగిస్తారో వాడి తమ్ముడు లక్ష్మణుడి పరాక్రమము ఎటువంటిదో మొదలు అయిన విషయాలు అన్నీ మీరు తెలుసుకోవలెను. మహాపరాక్రమవంతులు అయిన ఆ వానరులకు సేనానాయకుడు ఎవడో మీరు తెలుసుకోవలెను. ఆ ఈ విషయాలు అన్నీ ఉన్నవి ఉన్నట్లుగా తెలుసుకొని ఇక్కడికిమీరు వెంటనే రావలెను” అని చెప్పినాడు.

ఆ సకనారణులు ఇద్దరూ అంతట వానరజేహులు జేసుకొని ఆ వానర
నైస్యములోకి ఎవరికీ తెలియకుండా పోయినారు. ఆ నైస్యాన్ని అంతా చూచి
నారు. అది అచింత్యముగా తోచింది. ఆ నైస్య పరిమాణానికి వాండ్ల ఒళ్లు
గగుర్చుకొనింది. ఇంత అంత అది లెక్క జేయడము అలవి కాకపోయింది. ఆ
వానరనైస్యము పర్వత శిఖరలు మీదకూ కొండ బరియలలోనూ సముద్రతీరా
నకూ వనాలలోనూ ఉద్యాన వనాలలోనూ వ్యాపించి ఉంది. కొంతనైస్యము
అప్పుడే సముద్రాన్ని దాటి వచ్చింది. కొంత నైస్యము సముద్రాన్ని దాటివస్తూ
ఉంది. మరి కొంత నైస్యము సముద్రాన్ని దాటి గావడానికి అవతలి ఒడ్డున
సేద్యముగా ఉంది. అట్లా వానరనైస్యము భూమి అంతటా వానావిధాలుగా
వ్యాపించి ఉంది. ఆక్కడ విడిదిచేసిన మహాబలవంతులు సింహనాదాలు చేస్తూ
ఉన్నారు. ఆ మహానైస్యము తో జేర్చుకొనికొని మహాసముద్రము వరకు సక
నారణులకు తోచింది

ఆ సకనారణులు వానరనైస్యాన్ని అంతా పరికిరించిన్నారు. వాండ్లు
ఎంతో ప్రశ్నలనుగా తిరిగినారు. అయినప్పటికీనీ మహాభీతవంతులు విభీ
షణులు వాండ్లను పట్టుకొన్నాడు. అంతిల రాముడికి వాండ్లను ఒప్పించి
“ఓ రామా, నీవు పరపురంజయవైపు. కిండ్లు ఇద్దరూ రావణాసురుడి మంత్రిలు.
వీడి చేగు కుదు. వీడు నారణుడు. కిండ్లు మర రహస్యాలను తెలుసుకొని
పోవడానికి సూక్ష్మాదులుగా వచ్చినారు” అని చెప్పినాడు. అప్పుడు ఆ రాక్ష
సులు ఇద్దరూ రాముణ్ణిచూచి భయపడి పోయినారు. తమ ప్రాణాలమీద ఆశ
వదులుకొన్నారు. భయముతోనూ దిగులులోనూ చేతులు జోడించి “ఓ పుణ్య
కర్ముడా, ఈ వానరనైస్యాన్ని చూచి యిక్కడి సంగతులు అన్నీ తెలుసుకొని
రమ్మని మమ్ములను చూచిలిక రావణాసురుడు పంపించినాడు. మేము అందు
కోసమే ఇక్కడికి వచ్చినాము” అని చెప్పినారు.

సర్వప్రాణికోటిసీ ఎప్పుడూ కాపాడే ఆ రాముడు వాండ్లను ఇద్దరినీ
చూచి నవ్వుతూ “మా నైస్యాన్ని అంతా చూచినట్లయితే చుమ్మలను చక్కగా
పరికిరించి ఉన్నట్లయితే మీ ప్రభువు రావణాసురుడు మీకు చెప్పిన విషయాలు
అన్నీ తెలుసుకొని ఉన్నట్లయితే మీ దారిన మీరు యధేష్ఠముగా పొండి.
అట్లా కాకపోయినట్లయితే—ఏ కొంచెము అయినా చూడకపోయినట్లయితే
అంతా చక్కగా చూచి మరి పొండి. ఈ విభీషణుడే మా నైస్యాన్ని అంతా
సాకల్యముగా మీకు చూపిస్తాడు. మీరు మాకు పట్టపక్షండుకు భయపడవద్దు.
మీకు ప్రాణభయము ఏమీ అవసరములేదు. ఆయుధాలు లేని వాండ్లనూ, దూత
లనూ చంపివేయకూడదు. మేము మిమ్ములను చంపము.

“ఓ విభీషణుడా, సామాన్యుపాయాలతో శత్రుపక్షాన్ని ఆకర్షించకలము అనుకొని వీండ్లు ఇక్కడికి వచ్చినారు. అట్లా వచ్చిన వీండ్లు ఇప్పుడు మనలను తేదుకొంటున్నారు. కాబట్టి, వీండ్లను వదిలి వేయ వలసిందేను.”

“ఓ రాక్షస మంత్రులారా, మీరు లంకా పట్టణము పోయి మీ విలికకు నేను చెప్పే ఈ మాటలు ఎక్కువ తక్కువలు లేకుండా చెప్పవలెను.

“ఓ రావణాసురుడా, నీవు ఏ బలముతో నా భార్యను సీతను ఎత్తుకొని పోయినావో ఆ బలాన్ని అంతా నీవు ఇప్పుడు చూపించవలెను నీ సైన్యాలనూ నీ బంధువులనూ సమకూర్చుకొని యుద్ధానికి సిద్ధముగా ఉండు. నేను శత్రు ప్రాతిః కాలాన నీ లంకాపట్టణ బహిర్భాగాలనూ ప్రాకారాలనూ బద్ధులొట్టి నీ రాక్షస సైన్యాన్ని నా బాణాలతో ధ్వంసముచేసి వేస్తాను చూచుకో ఓ రావణుడా, దేవేంద్రుడు వజ్రాయుధాన్ని వలె భయంకరము అయిన బాణాలు నేను నీ మీద శత్రు ఉదయము వదులుతాను. నా లోపాన్ని తీర్చుకొంటాను. నీవు నీ బలముతో సిద్ధముగా ఉండు” అని శుకసారణులతో చెప్పినాడు.

ఆ మాటలకు అప్పుడు ఆ సర్వవస్థులున్న రాముణ్ణి జయించమని అభీషం దించి ఆ శుకసారణులు లంకా పట్టణానికి పోయినారు. వాంఛ, ఆంధ్రులు రావణాసురుని దగ్గరకు పోయి “ఓ రాజా, మేము పోయి వానర సైన్యాలను అన్నిటినీ చూచినాము. మమ్ములను విభీషణుడు పట్టుకొన్నాడు. ఆ సర్వాశ్చక్కుడు ఆ మహాశక్తుకు రాముడు మమ్ములను వదిలి పెట్టించినాడు. గాఢా, ఆ కాంభిమంతుడూ ఆతని తమ్ముడు లక్ష్మణుడూ మోక్షియుడు విభీషణుడూ మహా లేఖోవంతుడూ దేవేంద్రుని వంతు పరాక్రమంతుడూ అయిన సుగ్రీవుడూ దిక్పాలకుల వంటి వారు శూరులు అస్త్రప్రవర్తకులు, దృఢపరాక్రములు ఆ నల్లరు ఏకము అయినారు. వానర సైన్యాన్ని అట్లా ఉంచు రంమ లక్ష్మణుని విభీషణుని సుగ్రీవులు నలుగురే లంకా పట్టణాన్ని బహిర్భాగాలతోనూ ప్రాకారాలతోనూ పెట్లగించి వెయకలరు.

“ఓ రాజా, మేము రాముని ఆకారాన్ని చూచినాము. అతని ఆయుధాలను చూచినాము. లక్ష్మణుని విభీషణుని సుగ్రీవులు ముగ్ధురూ అక్కరలేను. రాముడు ఒక్కడే ఈ లంకా పట్టణాన్ని అంతా సంహారము చేసి వేయకలడు. రామలక్ష్మణుని సుగ్రీవులు కావాడుతూఉన్న ఆ వానర సైన్యము మీదికి సురాసురలు అందరూ ఏకము అయి దేవేంద్రునితో కూడా ఎత్తవచ్చినా ఏమీ చేయలేరు. రాజా, పది యోజనాలు వెడల్పునా నూరు యోజనాల చూడుకునా సముద్రానికి వానరులు నేతువు కట్టినారు. మేము ఆ నేతువును

కన్నులారా చూచినాము, ఆ సేతువు మీది నుంచే వానరసైన్యము అంతః సముద్రాన్ని దాటివచ్చింది. రాముడు ఇప్పుడు సముద్రతీరాన విడిది చేసి ఉన్నాడు. వానరసైన్యము చాలా భౌగము సముద్రాన్ని దాటి వచ్చింది ఇంకా కొంతవానర సైన్యము సముద్రాన్ని దాటి వస్తూ ఉంది. ఆ వానరసైన్యానికి అంతు కనపడలేదు. ఓ రాజా వానరవీరులు అందరూ మహాబలవంతులు. అందరూ యుద్ధోత్సాహముతో ఉన్నారు. ఏ క్షణము అయినా యుద్ధము చేయకలరు. వాంఛతో యుద్ధమువద్దు. నీవు కోపము వదిలిపెట్టు శాంతించు. రాముడికి సీతాదేవిని ఇవ్వు” అని శుకసారణులు చెప్పినారు.

౨౬

శుకసారణులు నిర్భయముగా చెప్పిన మంచిమాటలు రావణాసురుడు విని “ఓమంత్రిలారా, దేవదానవంధువులు అందరూ ఏకము అయి యుద్ధము చేయడానికి వచ్చినా సమస్తలోకాలు నన్ను బెదిరించడానికి వచ్చినా నేను పీరిను రాముడికి ఇవ్వను. ఓ వారణుడా, నీవు మెత్తని వాడవు, నిన్ను వానరులు కొట్టినారు ఏమో. నీవు బాగా భయపడి పోయినావు. అందువల్ల సీతను మళ్ళీ ఇచ్చి వేయమని చెప్పుకున్నావు. ఏ క్రతువు నన్ను యుద్ధములో జయించ కలడో నీవు చెప్ప” అని అడిగినాడు.

ఇట్లా కఠినముగా మాట్లాడి ఆ కాంతిమంతుడు రావణాసురుడు అంతట ఆ వానరసైన్యాన్ని మాగవలెను. అనుకోని మంచు మాదిరిగా తెల్లగా ఎన్నో తాటి చెట్ల ఎత్తున ఉన్న తన ప్రాసాదము ఎక్కినాడు. కపితుడు అయిపోయి శుకసారణులను వెంట ఉంచుకొని సముద్రప్రాంతములోనూ పర్వతాలమీదనూ వనాలలోనూ భూమి అంతటానూ ఉన్న వానరసైన్యాన్ని చూచినాడు, రెక్క వేయడానికి అలవి కాకుండా అపారముగా ఉన్న ఆ వానర మహా సైన్యాన్ని చూచి సారణుడితో “ ఓ సారణుడా, ఈ వానరముఖ్యులలో శూరులు ఎవరు. మహాబలవంతులు ఎవరు. పీరిలో మహా ఉత్సాహముతో ముందుగా పోరాటానికి వచ్చేవాగు ఎవరూ? శుగ్రీవుడు ఎవరిమాట వింటాడు. నేనా నాయకులకు నేనా నాయకుడు అయిన వాడు ఎవడు. సారణుడా, ఈ వానరవీరులలో ముఖ్యులు అయిన వాండ్లు ఎవరు. ఉన్నది ఉన్నట్టు చెప్ప” అని అడిగినాడు.

ఆవానరులలో ముఖ్యులు అయిన వారిని అందరినీ తెలుసుకొని వచ్చిన ఆ సారణుడు “ఓ రాజా, అదుగో నీలుడు. వేలకు వేలమంది చుట్టూ ఉన్నారు. లంకాభిముఖుడు అయి సింహనాదము చేస్తున్నాడు. వాడి మహాభూషణానికి

లంకాపట్టణ బహిర్వార్తాలూ వ్రాకారాలూ పర్వతాలూ వనాలూ పట్టణము అంతానూ చలించిపోతున్నవి.. మహాబలవంతుడు అయిన సుగ్రీవుడు సేనాముఖుని ఉన్నాడు. వీరుడు. ఈనీలుడే వానర సేనానాయకుడు.

“అనుగో పరమపరాక్రమవంతుడు అంగనుడు. చెతులు పయికి ఎత్తి లంకాభిముఖుడు అయి కోపముతో విజృంభించి నేలమీద నడిచి వస్తూవున్నాడు. పర్వతశిఖరము అంతి ఎత్తైన పద్మకింజల్క వర్షముతో కనబడుతున్నాడు. ఏకే దిశలూ మారుమోగిపోయేట్టు తో కను అమితవేగముతో పడేపడే నేలకు వెసే కొట్టుతున్నాడు. ఈ అంగనుణి వానరరాజు సుగ్రీవుడు యువరాజుగా అభిషేకించి నాడు. వీడు, వాలిపుత్రుడు. తండ్రితో సరిసమానము అయిన పరాక్రమ వంతుడు. సుగ్రీవుడికి ఎప్పుడూ ఇష్టం. దేవేంద్రుడికి పనిచేసి పెబ్బడానికి వరుణదేవునివలె రామకార్యార్థము పరాక్రమించి నిన్ను యుద్ధానికి ఆహ్వానిస్తున్నాడు.

“అనుగో వాడే జనకాత్మజును సీతాదేవిని చూడబోయిన రామహితైషి హనుమంతుడు. ఈ వానరనైవ్యము అంతా ఇక్కడికి రావడానికి వీడే కారకుడు. ఈ వీర్యవంతుడు ఈ దుర్గయుడు అనేక వానరయుధులతో సీమిడికి రావడానికి సిద్ధపడుతున్నాడు.

అంగనుడి వెనక అనుగో నలుడు. వాడే సముద్రానికి నేతువు కట్టినవాడు. వీరుడు. మహానైవ్యముతో యుద్ధానికి సంసిద్ధముగా ఉన్నాడు. చండినవనములో నివసించే పరాక్రమవంతులు అయిన వానరులు అందరూ ఆనలుడి వెంట వచ్చినారు. వాండ్లు అందరూ దేహాలు నిగిడ్చి సింహనాదాలు చెస్తూ ఉన్నారు. ఈ వెయ్యికోట్ల ఎనిమిదిలక్షల వానరులూ భయంకరులు మ్రూరులు, చండపరాక్రములు. ఈ నలుడు ఒక్కడే లంకాపట్టణాన్ని నాశనము చేస్తాను అని చెప్పినాడు.

“అనుగో శ్వేతుడు అనేవాడు. వెండివలె తెల్ల గాఉన్నాడు. వాడు యుద్ధదీపలుడు. భయంకర పరాక్రముడు. బుద్ధిమంతుడు. ముల్లూకాలలోనూ పరమపరాక్రమవంతుడు అని ప్రసిద్ధికెక్కినాడు. అనుగో వాడు ఆ శ్వేతుడు. సుగ్రీవుడి దగ్గరకు గణాగణాబోయి వానరనైవ్యాన్ని విభజిస్తున్నాడు. నైనికులను ప్రోత్సహిస్తున్నాడు. అనుగో వాడు అక్కడినుంచి మళ్ళీ ఎక్కడికో పోతున్నాడు. చూడు.

“అనుగో కుముదుడు, వీడు గోమతీనదీతీరాన వివిధశిఖరలతోనూ మనోహరముగాఉండే సంకోచనము అనే పర్వతముమీద నివసిస్తూ అక్కడి వానర

రాజ్యాన్ని పరిపాలిస్తున్నాడు. ఈ కుముదుడు ఒకకోటి వానరక్షీరులతో వచ్చి నాడు. అశుగో వాణితోక వెంట్రుకలు పొడుగుగా ఉన్నవి. ఎర్రగానూ పచ్చగానూ తెల్లగానూ ఆ లోక రంగురంగులతో కనపడుతున్నది. ఈ కుముదుడున్నా తన సైన్యముతో లంకాపట్టణాన్ని నాశనముచేసి పేర్లు నిశ్చయించుకొన్నాడు.

“ఓ రాజా, అశుగో రంభుడు. సింహాసనాన పరాక్రమవంతుడు. కపిల వర్షముతో దీప్తి శైత్రాలతో నిర్భలముగా నిలుచునిఉన్నాడు. తన సైత్యాలతో దిహించివేసేటట్టుగా లంకాపట్టణము వంకమాస్తున్నాడు. న్నాటముప్పయి లక్షలమంది వానరక్షీరులతో వచ్చినాడు. ఆ వానరులు అందరూ శూరులు, క్రూరులు, దండపరాక్రములు. ఈ రంభుడు వింధ్యపర్వతము సహస్రపర్వతము కృష్ణగిరి అనే మూడు పర్వతాలమీది ఉంటూఉన్న వానరులకు పరిపాలిస్తూ ఉన్నాడు.

“అశుగో శరభుడు అనే వానరయూధుడతి. చెవులు నిక్కబాదుచుకొని ఉన్నది. మాటిమాటికీ వాడు ఆవలిస్తూఉన్నాడు. ఈ శరభుడు చావుకు సరే వడు. యుద్ధములో ఎటువంటి సమయములోనయినా పరుగెత్తి పారిపోడు. కోపముతో వణికిపోతూ పడేపడే ఎగాదిగాచూస్తూఉన్నాడు. తన లోకము తిప్పలూ సింహవాదము చేస్తున్నాడు. మహా బలవంతుడు. భయము అనేది పిడు ఎరగడు. మనోహరము అయిన సాల్యేయపర్వతము మీద ఉన్న వానరులకు, అందిరికీ రాజు. రాజా, ఈ శరభుడి చేతికింద విభోదలు అనే ప్రసిద్ధ వానరొత్తిములు ఒక నలభై లక్షల మంది ఉన్నారు. వాండ్లు అందరూ మహా బలవంతులు.

“అశుగో పవనుడు. పర్వతాకారుడు. మేఘము ఆకాశాన్నీ ఆవరించి ఉరుగులు ఉరిమేట్టుగా పిడు ధేరీల వంటి స్వరంతో భయంకరముగా సింహావాదము చేస్తూ ఉన్నాడు. పిడు యుద్ధాన్ని కాంక్షిస్తున్నాడు. జీవతల మగ్గును శేషేంద్రుడివలె వానరొత్తిముల మగ్గును కూర్చుని ఉన్నాడు. పిడు భయంకరుడు. యుద్ధములో ఎదిరించ నలవికొనివాడు. పిడికన్నా పిరుగు ఇంకొకడు లేడు. పిడు పారియాత్రపర్వతము మీది వానరులను ఏలుతున్న రాజు. పిడొకింద ఏడై లక్షల మంది వానరొత్తిములు వేరే వేరే యుధాలుగా ఉన్నారు.

“అశుగో వినతుడు సముద్రతీరాన రెండవ సముద్రమువలె మహా భయంకరముగా వస్తూ ఉన్న సేనాసమూహములో శోభిస్తూ ఉన్నాడు. పిడు దద్దర్త

పర్వతముతో పరిసమానము అయిన వాడు. పర్వాసానదీ ప్రాంతములో వానడలను పరిపాలించే రాజు. వీడి సైన్యములో ఆరవై లక్షలమంది వానరవీరులు ఉన్నారు.

“అనుగో క్రోధనుడు. నిన్ను యుద్ధానికి పిలుస్తున్నాడు. వీడితో పరాక్రమవంతులూ బలవంతులూ అయిన వానరులు యూధాలు యూధాలుగా ఉన్నారు.

“అనుగో గవయును. బలవర్షితులు అయిన వానరులను అందరినీ తృప్తి కరించి యుద్ధోత్సాహముతో తన ఎర్రటి కహాన్ని పెంచుతున్నాడు. పరమ తేజోవంతుడు. కోపిష్ఠివాడు. నీ మీద పవలెను అనుకొంటున్నాడు. వీడికింద దెబ్బయి లక్షలమంది వానరవీరులు ఉన్నారు. వీడు తన సేనతో వచ్చి లంకా పట్టణాన్ని అంతా నాశనము చేయ విశ్వయించుకొన్నాడు.

“ఓ రాజా ఈ వానరయూధపతులు అందరూ జయించ నలవికాని కూరులు. బలవంతులు. కామరూపులు. వీండ్లకు ఒక్కొక్కరికి ఒక్కొక్క గొప్ప సైన్యము ఉంది.

౨౭

“రాజా, రామకార్యార్థము తమ ప్రాణాలను అయినా లెక్కచేయకుండా పరాక్రమముతో పోరాడే వానరయూధపతులను గురించి చెప్పతాను. చూడు. అనుగో వారుడు. బాగా పొడుగాటి తోకతో ఉన్నాడు. చూడు. ఆ తోకమీద వెంట్రుకలన్నూ పొడుగుగా పెరిగివని. ఆ వెంట్రుకలు ఎర్రగా తెల్లగా పసుపుగా విగవిగలాడుతూ ఉన్నవి. వాడు ఆ తోకను పయికి ఎత్తుతూ ఉంటే నూర్చుకు తన కరణాలను నేలమీద వెదచల్లుతున్నట్టుగా ఉంది. వీడు యూధపతి, వీడూ వీడి సైనికులూ ఆ వానరరాజు సుగ్రీవుడి కింకరులు. వానరులు వందలకొద్దీ వేలకొద్దీ చెల్లను పట్టుకొని లంకాపట్టణము ఎక్కడానికి ఆ హరుడి వెనక గబాగబా వస్తు ఉన్నారు. హరుడు వెయ్యికోట్లమంది వానరులతో వచ్చినాడు. నిన్ను తనే జయించవలెను అనుకొంటున్నాడు.

“రాజా, అనుగో భిల్లకవీరులు. నీలమేఘాలవలెనూ కాటుకకొండల వలెనూ వస్తూ ఉన్నారు. వారిని లెక్కచేయడానికి అలవికాకుండానూ ఇంత మౌరవము వరకూ ఉన్నారు అని నిర్దేశించడానికి పీలుకాకుండానూ మహాసముద్రమువలె వస్తున్నాడు. చూడు. వీండ్లు పర్వత ప్రదేశాలలోనూ విఘ్నాన్నత ప్రదేశాలలోనూ నదీ తీరాలలోనూ నివసిస్తూ ఉన్నారు. వీండ్లు అందరూ పరమ వీరులు. నిన్ను ఎదిరించడానికి వస్తున్నారు.

అదుగో చూడు—నీలమేఘాలమగ్ధును పద్మన్యూడివలె భల్లూకవీరుల మగ్ధును ఉన్నవాడు ధూమ్రుడు. వాడే సమస్త భల్లూక వీరులకున్నా అధిపతి. సర్వదాసదీ జలాలు తాగుతూ వాడు ఋతువంతము అనే పర్యతముమీద నిత సిస్తూ ఉన్నాడు. అదుగో వాడి ఒక్కనే పర్యతాకారుడు మరి ఒక భల్లూక వీరుడు కనపడుతున్నాడు. వాడు ధూమ్రుడి తమ్ముడు. రూపములో అన్నమ పోలి ఉన్నాడు. అయితే పరాక్రమములో అన్నకన్నా అధికుడు.

వాడేజాంబవంతుడు: మేటి సేనానాయకులకు సేనానాయకుడు. మహా పరాక్రమవంతుడు. గురుశుక్రూప చేసినాడు. యుద్ధములో వాణ్ణి ఎవరూ ఎది రించలేరు. వాడు బుద్ధిమంతుడు. దేవాసుర యుద్ధములో కేవేంద్రుడికి చాలా సాయము చేసినాడు. ఈ జాంబవంతుడు కేవేంద్రుణ్ణి మెప్పించి ఎన్నో వరాలు సంపాదించినాడు.

మహాకౌయాలతో ఉన్న భల్లూకవీరులు అందరూ రాక్షసులవంటి వాండ్లు పితాచాలవంటి వాండ్లు, అగ్నిహోత్రుడితో సరిసమానము అయిన కేజోవంతులు. అయితే పెద్ద పెద్ద రోమాలతో నల్లగా కనపడుతున్నారు. పర్యతాల పయికి ఎక్కి పెద్ద పెద్ద మేఘాలవంటి రాళ్ళను కిందికి ఇవ్వకు పడతోస్తూ ఉన్నారూ పీండ్లకు చావుఅంటే భయములేదు.

“రాజా, అదుగో ఎగురుతూ ఉన్నాడు దంభుడు అనే వాడు. వానర సమూహాలు ఆశ్చర్యముతో వాణ్ణి చూస్తూ ఉన్నవి దంభుడు మహాబలసంప మ్ముడు. వానర సేనానాయకులలో ముఖ్యుడు వాడు వాడి సైన్యముతో కేవేంద్రుణ్ణి మెప్పించినాడు.

“రాజా, అదుగో సన్నాదుడు అనే వానరవీరుడు. వాడు వానరులకు అందరికీ పితామహుడు. వాడు ఒక్క అడుగులో ఒక్క యోజనము దూరము పర్యతాన్ని ఆక్రమించి పోకలడు. అశేవిధముగా పయికి ఒక్క యోజనము ఎత్తున దేహముతో లేవకలడు. నతుష్టాజ్ఞంతువులలో దేనికిన్నీ వీడికన్నా పెద్ద దేహము లేదు. పూర్వము వీడు కేవేంద్రుడితో యుద్ధము చేసినాడు. ఓడిపో లేదు. వీడు అపరాధితుడు. కేవేంద్రుడితో సరిసమానము అయిన పరాక్రమ వంతుడు. దేవాసురయుద్ధములో దేవతలకు తోడుపడినానికి వీడు అగ్నిహోత్రు డికి ఒక గంధర్వకన్యకా పుట్టినాడు.

“అదుగో క్రథనుడు అనే వానరవీరుడు. వాడు యుద్ధాసక్తుడు. యుద్ధ ములో అపజయము ఎరిగడు. వెయ్యికోట్ల మంది వానరులతో వచ్చివాడు. వీడు హిమాలయపర్యతముమీద కిష్కరులు నేవినస్తానూ మీ అన్న కుచేరుడు విశా

రిస్తానూ ఉండే జంబూవనములో ఉంటూ ఉన్నాడు. వీడు ఒక్కడూ తన సైన్యముతో నిన్ను నీలంకా పట్టణాన్ని నాశనము చేసి వేయవలెను అనుకొంటున్నాడు.

“ఇదుగో, ప్రమాధి అనే వానరవీరుడు, పిట్టి చూడు.

పుర్యము శంబసాదనుడు అనే రాక్షసుడు గజాకారముతో మునిజనులను బాధ పెట్టసాగినాడు. అప్పుడు ఆ మునిజనులు నియోగించినందువల్ల ఆ గజాకారగాక్షసుణ్ణి కేసరి అనేవాడు చంపివేసినాడు. అప్పుడు వీనుగులకున్న వానరులకున్నా చైరము వచ్చింది. ఆ చైరాన్ని పురస్కరించుకొని ఇప్పటికిన్నీ ఈ ప్రమాధి కనపడదు పుట్టేనుగులను భయపెట్టుతూ వున్నాడు. వీనుగును పట్టుకొని పర్వతానికి వేసి కొట్టి చంపివేయడమో పర్వతాన్నే వీనుగునూద వేసి కొట్టి చంపివేయడమో పెద్ద పెద్ద వృక్షాలను పెళ్ళిగించి వాటితో వీనుగును కొట్టడమో వీనుగునే చెట్టుకు వేసి కొట్టి చంపడమో చేస్తూ వుంటాడు. వీడు గంగానదీ సమీపాన మందరపర్వతము వంటి ఉశీరవీజము అనే పర్వతముమీద కేవలకములో దేవేంద్రుడివలె విహరిస్తూ వుంటాడు. ఆ గిరి గుహలలో నివసిస్తూ ఆ గంగానదీ తీరాలలో తిగుతూ వీనుగులతో పోరాడుతూ వుంటాడు. వీడు నైయ్యలక్షల సైన్యముతో వచ్చినాడు. చూడు, వీడి సైనికులు అందరూ మహాబలవంతులు. ఉత్సాహముతో పరాక్రమముతో గర్వముతో వాండ్లు గర్విస్తున్నారు. వీడి సైనికుల సంరంభము నుంచి గాలికి దుమ్ము ఎర్రగా వివిధవర్ణాలతోనూ పయికి లేగుతూ వుంది. ఆ మహాసైన్యము మధ్యను ప్రమాధి మహామేఘము వలె కనపడుతున్నాడు.

“రాజా, అదుగో, గోలాంగూల ధీశ్వరుడు గవాక్షుడు. ఒక కోటిమంది గోలాంగూల వీరులను వెంట బెట్టుకొని సేతువు మీది నుంచి వస్తూ వున్నాడు. తెల్లని ముఖాలతో వస్తూవున్న ఆ బలవంతులను చూడు. ఈ ప్రమాధి తాను ఒక్కడే తన సైన్యముతో లంకాపట్టణాన్ని సర్వనాశనము చేసి వేస్తాము అని చెప్పినాడు.

“ఓ రాజా, ఏ పర్వతముమీద తియ్యరి పూవుతేనెలు తగడానికి తుమ్మెదలు ఎప్పుడూ మూగుతూ వుంటవో ఏ పర్వతము మీద ఫలవృక్షాలు కావలెను అని కోరుకొన్న పండ్లు అన్నీ పండుతూ ఉంటవో ఏ పర్వతము మీదికి మార్పుడు రాగానే ఆ పర్వతమువలె స్వర్ణరూపము ధరిస్తాడో ఏ పర్వతముమీద వృగాలూ పక్షులూ జంతువులూ సమస్తప్రాణులూ బంగారురంగుతో భాసిస్తూవుంటవో ఏపర్వతమెత్తలలో మహర్షులు ఎప్పుడూ నివసిస్తూవుంటారో

ఏ పరవ్రతముమీద ఏటికి ఏదాదీ ఫలవృక్షాలు అన్నీ అతి రుచ్యము అయిన పండ్లను కాస్తూ ఉంటావో రాజా, నీవు రాక్షసుల మగ్ధ్యను ఉంటూ ఉన్నట్టు అరవై వేల బంగారు కొండలమగ్ధ్యను ఏ పరవ్రతము ఉంటూ ఉందో ఆ కాంచిన పరవ్రతముమీద ఎప్పుడూ విహరించే వానర ముఖ్యులకు అందరికీ ముఖ్యులకు అయిన కేసరి అడుగో. వాడివెంటవచ్చిన వానరులను చూడు. కపిలముఖాల తోనూ శ్వేతముఖాలతోనూ తామ్రముఖాలతోనూ మధుపింగళి ముఖాలతోనూ తీక్ష్ణముఅయిన కోరలతోనూ ఆయుధాలుగా ఉపయోగించే నఖాలతోనూ నాలుగు కోరలసింహాల వలెనూ దగ్గరకుపో నలవికొని పెద్దపులుల వలెనూ కన పడుతున్నారు. వాండ్లుఅందరూ అగ్నిహోత్రముతో సరిమానముఅయిన లేబో వంతులు, మంటలునుండే విషముకక్కే మహాసర్పాలవంటి వాండ్లు. పెద్దపెద్ద లోకలతో మదపుటేసుగుల వలెనూ మహాపర్వతాల వలెనూ గుండ్రని ఎర్రని కన్నులతో భయంకరులకు భయంకరులుగానూ భయంకర వేగముతో మేఘు గంభీరవృషులతో సింహనాదాలు చేస్తూఉన్నారు.

“రాజా, అడుగో విఖ్యాతివీరుడు శిథిలలి అనేవాడు. ఆ కనపకుసున్న వానరపీరుల మగ్ధ్యను ఉన్నాడు. ఆ పరాక్రమవంతుడు జయముకోసము ఎప్పుడూ మాగుడ్డి ఉపాసిస్తూఉంటాడు. వాడు శూరుడు బలవంతుడు. పౌరు సాన్ని ఏమాత్రము వదిలడు. రానుణ్ణి సంతోష పెట్టడానికి తన ప్రాణాన్ని అయినా వదిలిపెట్టుతాడు. వాడుగూ తన సైన్యముతో నీ లంకాపట్టణాన్ని కొట్టడానికి నిశ్చయించుకొన్నాడు.

“రాజా, అడుగో, గజుడూ గవాక్షుడూ గవయడూ నలుడూ నీలుడూ—వాండ్లకు ఒక్కొక్కరికి పదికోట్ల సైన్యముఉంటే, వాండ్లే కాకుండా వింగ్ధ్యపరవ్రతముమీద నివసిస్తూఉన్న వానరులు ఆ నేకమంది వచ్చి నారు.

మహారాజా, ఈ వానరులు అందరూ మహాప్రభావులు. పర్వతాలు అంతటి ఔహేల్యో కనపడుతున్నారు. అందరూ క్షీణములో పర్వతాలను పగుల కొట్టి ఈ భూమిఅంతలా వెదచల్లకలగు అని సారణుడు చెప్పినాడు.

౨౮

ఈ విధముగా సారణుడు చెప్పినము అయిపోగానే శకుడు రావణా సురుణ్ణి చూచి “రాజా, మదపుటేసుగుల వలెనూ గంగాతీరాన ముర్రి చెట్లవలెనూ హిమవత్పరవ్రతము మీది మద్దిచెట్లవలెనూ ఎట్టఎదుట మహాకాయా

లతో కనపడుతూ ఉన్న వానరులను చూడు. వాండ్లు దుర్జయులు, ఋషో బల వంతులు, కామరూపులు, పోరాటములో చైత్ర్యదానవులతో సరిసమానము అయినవాండ్లు. దేవతలవంటి పరాక్రమవంతులు.

“ఈ వానరులు తొమ్మిది వేల కోట్లు అయిగువేల కోట్లు ఏడువేల కోట్లు అనేకవేల శంఖాలూ అనేకవందల బృందాలుగా అంతులేకుండా ఉన్నారు. వీరు అందరూ సుగ్రీవుడి అనుచరులు. ఎప్పుడూ కిష్కింధానగరములో ఉంటూ వున్నారు. దేవతలకూ గంధర్వులకూ వీండ్లు అందరూ పుట్టివారు. వీండ్లు అందరూ కూడా పుట్టుకతోనే కామరూపులు.

“నేనా. అరుగో ఇద్దరు యువకులు. తీర్చి దిద్దిన రూపాలతో కనపడు తున్నారు. చూడు, వాండ్ల నే మైంద ద్వివిధులు అంటారు. పోరాటములో వాండ్లతో సరిసమానము అయినవాండ్లు ఎవరూ లేరు. బ్రహ్మానుగ్రహము వల్ల వాండ్లు ఉభయలూ అమృతపానము చేసినారు. యుద్ధములో వాండ్లు తమ పరాక్రమముతో లంకాపట్టణాన్ని కొట్టవలెను అని కాంక్షిస్తున్నారు.

“ప్రభూ, అరుగో, మరి ఇద్దరు పర్వతాలు అంతటి మహాకాయలు. వారి చుట్టూ పదికోట్లు నైవ్యము ఉంది. చూడు, వాండ్లు యిద్దరూ లంకా పట్టణము వంక చూస్తున్నారు. వాండ్ల నే సుముఖుడూ దుర్ముఖుడూ అంటారు. వాండు ఇద్దరూ మృశ్యుడేవుడి పుత్రులు. తండ్రిగో సరి సమానము అయిన వాండ్లు.

“రాజా, అరుగో, చూడు. మదపులేనుగు వలె నిలుచుని వున్నాడు. వాడు ఇదివరకు లంకాపట్టణానికి వచ్చి సీతాదేవిని చూచి సీతో మాట్లాడి పోయి నాడు. ఇప్పుడు మళ్ళీ వచ్చినాడు. వీడు కేసరిభార్యకు తోలిచూలు బిడ్డ. వాయుదేవుడి పుత్రుడు. హనుమంతుడు అని ప్రసిద్ధి కెక్కినాడు. మొట్ట మొదట సముద్రలంఘనము చేసిన వానరవీరుడు. వీడు శ్రుద్ధుడు అయ్యేట్లయితే తన బలముతో సముద్రాన్ని అయినా తోటి పెట్టే సమర్థుడు. వీడు వీడి చిత్తము తచ్చిన రూపము ధరించగలడు. బలవంతుడు. రూపసి. వాయుదేవుడి తల ఎక్కడికి అయినా అనివార్యముగా పోతూ ఉంటాడు.

“ఈ హనుమంతుణ్ణి బాగా ఎరిగినవాడు నాకు ఒక ఆవుడు ఉన్నాడు. వాడు గొప్పింది చెప్పతాను నిను. వీడు పుట్టడమే ఎంతో బలముతోనూ దర్పము తోనూ పుట్టినాడు. వీడి పసితనములో ఒకనాడు ఉదయము వీడికి మంచి ఆకలి వేసింది. ఉదయిస్తూ ఉన్న సూర్యబింతాన్ని చూచి అది ఒక పండు అను తోన్నాడు. ఆ పండును తిని తన ఆకలి పోగొట్టుకోవచ్చును అనుకొని అప్పటికి

అప్పుడు కూడు వేల యోజనాలు ఎగిరి పోయినాడు. దేవతలూ మహర్షులూ సమీపించిరని నూర్యుణ్ణి వీడా పట్టకొనేది. అప్పుడు వీడు అక్కడినుంచి ఉదయగిరిమీద పడిపోయినాడు. ఆ పడడము ఒక రాత్రి బండ్లమీద పడ్డాడు. వీడి హనువు (చెక్కరి పై భాగము) కొంచెము చిలికిపోయింది. అందువల్ల వీణ్ణి హనుమంతుడు అన్నాడు. వీడి అంతటి బలవంతుడు మరి ఒకడు లేడు. వీడి ఆకారమువంటి ఉన్నతాకారము మరి ఎవడికీ లేదు. వీడు మహాప్రభావము కలవాడు. వీడు చుట్లాడేటట్టు ఎవడూ చుట్లాడలేదు. వీడు ఒక్కడే ఎవరి సహాయమూ లేకుండా లంకాపట్టణాన్ని కొట్టవలెను అనుకొంటున్నాడు.

“సీ ప్రభూ, అడుగో, హనుమంతుడి సమీపములో ఉన్న ఆ నూర్యుణ్ణి చూడు. అతడి దేహము శ్యామముగా ఉంది నేత్రాలు పద్మపుత్రాలు ముదిరిగా ఉన్నవి. అతడే ఇక్ష్వాకువంశములో పుటిన అతిరఘుడు రాముడు. ఈ లోకములో పరాక్రమానికి ప్రసిద్ధి కెక్కినాడు. ఎవరు ఏమి చెప్పినా ధర్మము తప్పదు. ఇంతవరకూ ధర్మాన్ని అతిక్రమించలేదు. వేదాగ్రయము చేసినాడు. వేదవేత్తలలో ఉత్తముడు. బ్రహ్మస్త్రము మొదలు అయిన సమస్త గన్యాస్త్రాలు తెలిసినవాడు. తన బాణాలతో ఆకాశాన్ని ఢేదించి వేయకలగా పర్యవాలను ఆ బాణాలతోనే పగలకొట్టి వేయకలగా. కోపానికి మృశ్యువు వంటివాడు. పరాక్రమానికి దేవేంద్రుడు వంటివాడు. నీవు జన్మస్థానమునంచి అపహరించి తెచ్చిన సీత ఈని భార్య, ఇప్పుడు నీతో యుద్ధము చేసేదానికి వస్తూ ఉన్నాడు.

“ఈ గాముడికి కుడి పక్కను బంగాళ రంధ్రంలో ఉన్నాడు ఈతని తిమ్మకు నీళ్ళులు మూడు. విశాలము అయిన వక్షోస్తలము ఎరని కన్నులు. ఉంగరము తిరిగిన నల్లని తల నెంట్టుకలు. ఈనిగు రాముడికి ప్రాణప్రియుడు. నీలిజ్ఞుడు. యుద్ధ కుశలుడు. సర్వస్త్రాస్త్ర విశారదుడు మహాకోపిష్ఠి దుర్లయుడు. ఇసుకపై పరాక్రమశాలి. బుద్ధిమంతుడు. రాముడి కుశేభుజము. అతడి బహిష్కరణము వీడు రాముడి కోసము తన ప్రాణాన్ని అయినా వదులుతాడు. యుద్ధములో సమస్తరాక్షసులను తానే సంహరించు చేయవలెను అని వీడు అనుకొంటున్నాడు.

“గాజా, రాముడి ఎడమ పక్కను విభీషణుడు తన నలుగు మంత్రులతోనూ ఉన్నాడు చూడు. ఆ గజగాజు - శ్రీమంతుడు రాముడు విభీషణుణ్ణి లంకాగాజ్యాధిపతిగా రాజ్యాధిపతిగా చేసినాడు. ఇప్పుడు అందువల్ల ఈ విభీషణుడు మహాసంరంభముతో నీ మీదకే యుద్ధానికి వస్తూ ఉన్నాడు.

“దేవా అగుగో రాముడికి విభీషణుడికి మధ్యను పర్యతమువలె అనలముగా నిలుచుని వున్నాడు సర్వ వానరరాజులకూ రాజు అయిన సుగ్రీవుడు. పర్వతాలు అన్నిటిలోనూ హిమవత్పర్యతము వలె ఈ సుగ్రీవుడు వానరరాజు వంశములో పుట్టి డేజోబలముతోనూ దేహబలముతోనూ బుద్ధిబలముతోనూ జ్ఞానబలముతోనూ వానరరాజులను అందరినీ అతిశయించినాడు. శుహృదాపము అయిన కిష్కింధా చగరములో చుట్టూ వనాలతోనూ, వానరయూః పతులతోనూ పర్యత దుర్గములో వుంటున్నాడు. చూడు! సుగ్రీవుకి వత్సస్థలము మీది లక్ష్మీప్రదము అయిన నూరు కమలాల కొంచనమాల శోభిస్తూ ఉంది. వీడు ఈ సుగ్రీవుడు రాముడి చేత వారిని చంపించి దేవతలకూ మానవులకూ దుర్లభము అయిన ఆ కొంచనమాలనూ (వారి భార్య అయిన) తారనూ సుస్థిరము అయిన వానరరాజ్యాన్ని సంపాదించినాడు. రాజా, ఆ కొంచనమాలను సరించి వాడు ఎన్నడు యుద్ధములో ఓడిపోడు.

“ఓ ప్రధూ, నూరు లక్షలు ఒక కోటి అనీ నూరువేల కోట్లు ఒక శంఖము అనీ నూరువేల శంఖాలు ఒక మహాశంఖము అనీ, నూరువేల మహాశంఖాలు ఒక బృంహము అనీ, నూరువేల బృందాలు ఒక మహాబృందము అనీ, నూరువేల మహాబృందాలు ఒక పద్మము అనీ, నూరువేల పద్మాలు ఒక మహాపద్మము అనీ, నూరువేల మహాపద్మాలు ఒక ఖర్వము అనీ, నూరువేల ఖర్వాలు ఒక మహాఖర్వము అనీ, నూరువేల మహాఖర్వాలు ఒక సముద్రము అనీ, నూరువేల సముద్రాలు ఒక ఓషుము అనీ నూరువేల ఓషాలు ఒక మహాషుము అనీ పెద్దలు చెప్పతారు.

“రాజా, ఇప్పుడు వానరరాజు సుగ్రీవుడు నీ తమ్ముడు విభీషణుణ్ణి అతని నలుగురు మంత్రులనూ కోటి మహాఘోర వానరసైన్యాన్ని వెంటబెట్టుకొని నీ మీదికి యుద్ధానికి వస్తున్నాడు.

“ఓ మహాప్రభూ, జ్వలిస్తూ ఉన్న గ్రహగోళము వలె వానరవాహిని వస్తూ ఉంది. చూడు. మనము జయించేట్లు శత్రువులు ఓడిపోయేట్లు పరమ ప్రయత్నము వెంటనే చేయవలెను” అని శుకుడు చెప్పినాడు.

౨౯

శుకుడు చెప్పింది అంతా రావణాసురుడు విన్నాడు. రాముణ్ణి అతని సమీపములో ఉన్న తన తమ్ముణ్ణి విభీషణుణ్ణి రాముడి కుడిభుజము వంటి వాడూ మహా పరాక్రమవంతుడూ అయిన లక్ష్మణుణ్ణి భయంకర పరాక్రముడూ సర్వ వానరరాజు అయిన సుగ్రీవుణ్ణి వానరయూఃపతులను చూచి

నాడు. కొంచెము గాఢరా వేసింది. కోపమువచ్చింది. చేతులు బోజించి నేల వంక చూస్తూ ఉన్న శుకసారణులను ఉడ్డేశించి కోపము నుంచి గద్గదస్వరముతో పరుషముగా, “ఓ పురుడా, ఓ సారణుడా, నిగ్రహముగ్రహ సురుభుడు అయిన ప్రభువును ఆశ్రయించుకొని జీవించే మంత్రులు తమ ప్రభువుకు అప్రియ వార్తలను ఎంతిమాత్రమూ చెప్పకూడదు. ప్రతిక్షులముగా యుద్ధానికి వస్తూవున్న శత్రువులను—అందులో యుద్ధాచంభ సమయములో స్తోత్రము చేయడము ఎంతి మాత్రమూ దిగివనికాదు. రాజనితిలో ముఖ్యము ఆయిన భృత్యైకర్కము మీకు తెలియలేదు. ఆచార్యులనూ గురువులనూ వృద్ధులనూ మీరు నేవించింది అంతా వృధా అయిపోయింది. మీరు ఒక వేళ నీతిశాస్త్రము గట్టిగా చదివి నవ్వుటికిన్నీ దాని అర్థము మీకు బోధపడి లేదు. ఒక వేళ అర్థము బోధ పడ్డప్పటికిన్నీ దానిని మీరు ఆచరణలో పెట్టలేదు. జ్ఞానబారాన్ని మాత్రము మోస్తున్నారు. మీరు మూర్ఖులు. మీరు నాకు మంత్రులు అయినారు. మీవల్ల నేను శత్రువుల చేతిలో ఎప్పుడో చచ్చిపోయి ఉండవలసింది. దైవ యోగమువల్ల బ్రతికి ఉన్నాను.

“నేను అజ్ఞాపిస్తే—నా నోటిలోనుంచి మాటలు వెలువడే లోపల నే కుభాసుభాలు అన్నీ జరిగిపోతవి. అటువంటి నాతో మీరు కఠినముగా మాట్లాడి నారు. మీకు మృత్యుభయము లేదో విమో. అడవిలో కార్పిచ్చుకు కొన్ని చెట్లు తగలబడిపోకుండా ఉంటే ఉంటవేమో, కాని నా కోపానికి పరితాపము అపరాధములు క్షేమముగా ఉండడము మాత్రము ఉద్రిది. మీరు ఇదివరకు చేసిన ఉపకారమునుంచి నా కోపము మెత్తిపడుతున్నది. శత్రువులన్నీ స్తోత్రముచేసే పాపిష్ఠులను మిమ్ములను నేను చంపివేసి ఉండేవాణ్ణి. మీరు మీ పదవులు వదిలి పెట్టిపొండి. మిమ్ములను చంపివేయడము నాకు ఇష్టములేదు. మీరు ఇదివరకు చేసిన ఉపకారాలు జ్ఞాపకము వచ్చి మిమ్ములను మన్నించినాను. మీరు కృతఘ్నులు. నామీద మీకు ఉన్న స్నేహము ఇప్పుడు పెడముఖము అయింది. నిజముగా మిమ్ములను చంపివేయవలెను. కాని వదిలివేస్తున్నాను.” అంటూ రావణాసురుడు భయపెట్టినాడు.

ఈ మాటలకు ఆ శుకసారణులు ఇద్దరూ సిగ్గుపడిపోయినారు రావణాసురుడు జయించవలెను అనిస్తోత్రముచేసి వెళ్ళిపోయినారు. అప్పుడు రావణాసురుడు మహోదదుణ్ణి చూచి నీతిశాస్త్రనిశారదులుఅయిన వేగులవాండ్లను పిలిపించవలసింది అని చెప్పినాడు. అతడు అట్లాగేను అని చెప్పి వెంటనే వేగులవాండ్లు రావణాసురుడి దగ్గరకు రావలెను అని ఆజ్ఞాపించినాడు. రాజభాష నాన్ని శిరసావహించి గూఢచారులు అప్పటికి అప్పుడు రావణాసురుడి దగ్గరకు

పోయి జయము ఆశీర్వాదించి చేతులు జోడించి నిలుచున్నారు. ఆ గూఢచారులు విశ్వసనీయులు. శూరులు. రాక్షస క్రిపరాయణులు. శత్రుభయము లేని వాండ్లు. రాక్షసాధిపతి రావణాసురుడు వాండ్లను అందరినీ చూచి “ఓ చారులారా మీరు ఇక్కడనుంచి ఇప్పుడే వానర సైన్యములోకి పోవలెను. రాముని యుద్ధ ప్రయత్నము ఏమిటో పరిశీలించి మీరు తెలుసుకోవలెను. అతనికి మంత్రులు ఎవరో ఆ మంత్రులలో అతని ఆంతరంగికులు ఎవరో అతడు ఎవరితో ఎక్కువ స్నేహముతో ఉంటున్నాడో కనిపెట్టవలెను. ఆ రాముడు ఎట్లా నిద్రపోతాడో ఆ యాపనులు అతడు ఎట్లా చేస్తాడో ఇంకా అతనిని గురించిన సమస్త సంగతులూ నిశ్చయముగా తెలుసుకొని మీరు తిరిగి రండి—ఓ చారులారా, బుద్ధి మంతులు అయిన రాజులు తమ చారులవల్ల సమస్త సంగతులూ తెలుసుకొని అతి స్వల్పప్రయత్నముతో శత్రువులను జయిస్తూ ఉంటారు. కాబట్టి మీరు ఇప్పుడు మీ ప్రజ్ఞతో సర్వమూ తెలుసుకొని రావలెను” అని చెప్పినాడు.

“అట్లాశను” అని చెప్పి ఆ గూఢచారులు పరమ సంతోషముతో శార్దూలుడి సెనక రావణాసురుడికి ప్రదక్షిణముచేసి రామలక్ష్మణులు ఉన్న చోటుకి ప్రయాణముఅయి పోయినారు. ప్రద్యున్నముగా సుగ్రీవ విభీషణులనూ రామ లక్ష్మణులనూ చూచినారు. వానర సైన్యాన్నీ ఆ నలుగురినీ చూచి కలవరపడి పోయినారు. అట్లా వాండ్లు ప్రద్యున్నముగా ఆ వానర సైన్యములో తిరుగుతూ ఉన్నప్పటికినీ హఠాత్తుగా విభీషణుడు వాండ్లను పట్టుకొన్నాడు. వాండ్లలో శార్దూలుగు పరమ పాక్షిణుడగు అని వాణ్ణి వానరులకు ఒప్పరించినాడు. వానర ఖిగలు తక్కిన వాండ్లను కూడా పట్టుకొన్నారు. ఆ పరమ పరాక్రమవంతులు వానరులు ఆ రాక్షస గూఢచారులను చంపి వేయబోతూ ఉంటే రాముడు అడ్డు పడి వాండ్లను అందరినీ విడిపించి వేసినాడు. ఆ రాక్షస గూఢచారులు అట్లా వానరులచేతి దెబ్బలుతిని నిట్టూర్పులు విడుస్తూ విమనస్కులు అయిపోయి మళ్ళీ లంకాపట్టణానికి వచ్చినారు.

ఆయా వృత్తాంతాలు తెలుసుకో నేటందుకు ఎప్పుడూ బయట తిగుకుతూ ఉండే ఆ మహాబలవంతులు ఆ నిశానర గూఢచారులు సువేల పర్యంత ప్రాంతములో వానర సైన్యముతో ఉన్న ఆ భీమబుడ్డి రాముణ్ణి గురించి విన్నవించడానికి రావణాసురుడు దగ్గరకు పోయినారు.

30

కోటి పెట్ట నలనికొని వానర సైన్యముతో రాముడు సువేల పర్యంత ప్రాంతములో ఉన్నాడు అని ఆ గూఢచారులు రావణాసురుడికి తెలియ చెప్పి

నారు. అది విని రావణాసురుడు కొంచెము కలవరపడి శార్దూలాణ్ణిచూచి “ఓ నిశాచరుడా, నీ ముఖము ఎప్పటిమాదిరిగా లేదు. దీనముగా ఉన్నావు. క్రుద్ధులు అయిన శత్రువుల చేతులలో నీవు చిక్కలేదుకదా” అని అడిగినాడు.

ఆ శార్దూలుడు భయవిహ్వలుడు అయిపోయి రాక్షసరాజ శార్దూలాణ్ణి చూచి మెల్లిగా “ప్రభూ, ఆ వానరపుంగవుల మధ్యనుపోయి వాండ్లనుగరించి విచారించి తెలుసుకోవడము వేగులవాండ్లకు అలవిఅయ్యే పనికాదు. వాండ్లు అందరూ పరాక్రమవంతులు. బలవంతులు. పయిగా వాండ్లను అందరినీ రాముడు కాపాడుతున్నాడు. వాండ్లతో మాట్లాడడము అశక్యము. ఇక వాండ్లను పరీక్షించడము అనేది అసలేలేదు. మార్గాలు అన్నిటిలోనూ పరిష్కారవంటి వానరులు కావలసి కాస్తున్నారు. ఆ వానర సైన్యములోకి మేము పోయినాము. నేను అటూ ఇటూ అయినా తిరగలేదు. నన్ను గుర్తుపట్టినారు. విభీషణుడి సచివులు నన్ను పట్టుకొన్నారు. బలవంతముగా నన్ను నేలమీద పార్చించినారు. వానరులు క్రుద్ధులు అయిపోయినారు. వాండ్లు నన్ను పిడికిళ్ళతో పొడిచినారు. కోరలతో కొరికినారు. అరచేతులతో చరిచినారు. కాళ్ళతో తన్నినారు. కొట్టినారు. గుద్దినారు. సైన్యము అంతటా నన్ను తిప్పినారు. నా దేహము అంతటా నెత్తురు కమ్ముకొన్నది. నా అవయవాలు స్వాధీనము తప్పిపోయినవి. వాండ్లు నన్ను చావకొట్టుతూ ఉంటే నేను చేతులుజోడించి ప్రార్థించినాను. అంతట వాండ్లు నన్ను రాముడి దగ్గరకు తీసుకొనిపోయినారు. ఆ రాముడు నన్ను కాపాడినాడు. నేను ఎట్లాగో బ్రతికి బయట పడ్డాను.

రాజా, ఆ రాముడు మహాసముద్రానికి రాళ్లు వేసి నేతువు కట్టించినాడు ఆ నేతువుమీద నుంచే సముద్రాన్ని దాటి వానరసైన్యముతో వచ్చినాడు. ఇప్పుడు సువేలపర్వతముమీద ససైన్యముగా సాయుధుడుగా ఉన్నాడు. అతడు ఇదివరకు నన్ను వదిలిపెట్టించక పూర్వమే వానరసైన్యాన్ని అంతా గరుడ వ్యూహాకారముగా ఉంచినాడు, రాముడు లంకాపట్టణానికి రావడానికి సిద్ధముగా ఉన్నాడు. అచిరకాలములోనే వచ్చి పట్టణ ప్రాకారాలను పడకొట్టుతాడు. నీవు నీతను అయినా ఇచ్చివేయవలెను, లేదా గొప్ప యుద్ధము అయినా చేయవలెను. ఈ రెండింటిలో ఏదోఒకటి వెంటనే చేయవలెను” అని చెప్పినాడు.

శార్దూలుడు ఇట్లా చెప్పగానే ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు రావణాసురుడు “ఓ నిశాచరుడా దేవదానవగంధర్వులు అందరూ ఏకము అయిపెత్తి వచ్చినా సమస్తలోకాలలో వారూ ఏకముఅయినన్ను ఎదిరించినా నేను నీతను రాముడికి

ఇవ్వను. అది అట్లా ఉండనివ్వు. నీవు వానరసేనను అంతా తిరిగి చూచినావు. కాబట్టి వాండ్లలో శూరులు ఎవరో చెప్పు. వాండ్లలో దురాసదులు ఎవరో చెప్పు. అసలు వాండ్లు ఎటువంటివాండ్లు. వాండ్ల ప్రభావము ఎటువంటిది, వాండ్ల తండ్రులు ఎవండ్లు, తాతలు ఎవండ్లు, వివరముగా చెప్పు. నీవు చెప్పేదానినిపట్టి వాండ్ల బలాబలాలు నాకు తెలుస్తవి. ఎవరెవరి విషయములో ఏమి ఏమి చేయవలసిందీ నేను నిర్ణయిస్తాను. యుద్ధము చేయతలచుకొన్న వాండ్లు శత్రుబలాన్ని గురించి అవశ్యమూ తెలుసుకోవలెను" అని చెప్పినాడు.

కార్డులుడు గూఢచారులలో శ్రేష్ఠుడు. వాడు అంతట రావణాసురుడితో "రాజా సుగ్రీవుడు ఋక్షరజాడి పుత్రుడు. వాణ్ణి ఆ సుగ్రీవుణ్ణి యుద్ధములో జయించడము అలవికొని పని. జాంబవంతుడు గద్గదుడి కొడుకు. ధూముడు అనే వాడు జాంబవంతుడి తమ్ముడు. పోరాటములో అనేకమంది రాక్షసులను చంపి వేసిన హనుమంతుడు కేసరి అనే వాడి పుత్రుడు. ఆ కేసరి తండ్రి బృహస్పతి.

"ప్రభూ మహాపరాక్రమవంతుడూ ధార్మికుడూ అయిన సుషేణుడి తండ్రి వరుణదేవుడు. దిగ్విముఖుడు అనే వాడు సౌమ్యుడు. వాడి తండ్రి చంగ్రుడు. వానర సైన్యములో సుముఖుడూ దుర్యుఖుడూ వేగదర్శి అనే ముగ్గురూ ముఖ్యులు. వాండ్లను వానరరూప మృత్యుదేవతలుగా బ్రహ్మదేవుడు స్వయముగా సృష్టించినాడు. వానరసేనా నాయకుడు నీలుడు. వాడు అగ్నిహోత్రుడికి పుట్టినాడు. కేసరి కొడుకు అని చెప్పిన హనుమంతుడు వాయుదేవుడికి పుట్టినాడు. అంగదుడు యువకుడు. వాణ్ణి ఎవరూ ఎదిరించలేరు. వాడు వాలి పుత్రుడు. దేవేంద్రుడి మనుమడు. మైందద్వివిదులు అశ్వినీదేవతలకు పుట్టినారు. గజాదూ గవాక్షుడూ గవయుడూ శిరభుడూ గంధమాదనుడూ అనే అయిదుగురున్నూ కాలాంతకుడి వంటి వాండ్లు. వాండ్లు యముడికి పుట్టినారు. శ్రేష్ఠుడూ జ్యోతి ర్ముఖుడూ అనే వాండ్లు ఇద్దరూ సూర్యుడికి పుట్టినారు. వరుణదేవుడికి హేమ కూటుడు అనే మరి ఒక పుత్రుడు ఉన్నాడు. మహావీరుడు నలుడు విశ్వకర్మకు పుట్టినాడు. దుర్బవుడు వసువు పుత్రుడు. రాజా వానరులు పదికోట్ల మంది ఉన్నారు. వాండ్లు అందరూ దేవతలకు పుట్టినారు. కౌంతిమంతులు శూరులు. వాండ్ల అందరి పేర్లూ చెప్పలేను. వాండ్లు అందరూ కూడా యుద్ధాన్ని కాంక్షిస్తున్నారు.

"ప్రభూ, ఖరదూషణ త్రిశూలను సంహారము చేసి వేసిన రాముడు శింశుమునుంటినాడు. యావకుడు. అతిథిలో పరిపూర్ణము అయిన పరాక్రమ వంతుడు మరి ఒకడు ధోధూలోకములో వేడు. విరాధుణ్ణి యముడివంటి కబం

భుణ్ణి జనస్థానములో రాక్షసులను అందరినీ రాముడు ఒక్కచే వధించి వేసి వాడు. అతడి బాణాల తాకిడికి జీవేంద్రుడు అయినా బ్రతుకడు. అతడు మహా వీరుడు. అంతేకాదు. అటువంటి సుగవంతుడు మానవులలో మరిఒకడు కన పడడు. అతడు ధర్మాత్ముడు. అతని తమ్ముడు లక్ష్మణుడు మదపుటేమగులలో శ్రేష్ఠముఅయిన మదపుటేనుగు వంటివాడు.

“ప్రభూ, ఆరాముడు నీతమ్ముణ్ణి విభీషణుణ్ణి లంకాధిపతిగా రాజ్యాభిషేకము చేసినాడు అందువల్ల అతడు ఇప్పుడు రామకౌర్యభురంధరుడు అయినాడు. రాముడికి మేలు చేయడానికి వ్రాసుకున్నాడు. రాజా, సువేలపర్వతము మీద విడిదిచేసిన వానరసైన్యాన్ని గురించి రాముడి ప్రయత్నాన్ని గురించి చెప్పినాను. ఇక మిగతా పనికి నీవే కర్తవు” అని చెప్పినాడు.

30

క్షోభపెట్టడానికి అలవికాకుండా సువేలపర్వతము మీద వానర సైన్యముతో విడిదిచేసిన రాముణ్ణి గురించి గూఢచారులు చెప్పిందిఅంతా లంకాధిపతి రావణాసురుడు విన్నాడు. కొంచెము భయపడ్డాడు. తన మంత్రులను మాచితాము ఆలోచించవలసిన సమయము ఆసన్నము అయిందిఅనే మంత్రులు అందరూ హెచ్చరికతో సమావేశము కావలెనుఅనీ ఆజ్ఞాపించినాడు. అతడి ఆజ్ఞప్రకారము మంత్రులు అందరూ సమావేశము అయినారు. అగుచ్ఛర్వుడు వారి అందరితోనూ చక్కగా ఆలోచించి అప్పుడు చేయవలసిన పనిని నిర్ణయించినాడు. ఆమంత్రులను అందరినీ పంపించి వేసి రావణాసురుడు అంతట తన భవనములోకి పోయినాడు.

రావణుడు మాయలమారివాడు. మాయపనులు చేయడములో మహా సమర్థుడూ మహాబలవంతుడూ అయిన విద్యుజ్జిహ్వణ్ణి పిలిచినాడు. సీతాదేవిని ఉంచిన ఆశోకవనానికి వాణ్ణి వెంటపెట్టుకుని బయలుదేరినాడు. ఆ జనకాత్మజను సీతాదేవిని తాము మాయచేసి మోసపుచ్చవలెను అనీ అందుకోసము రాముణ్ణి రస్సునూ రాముడు ఉపయోగించే పెద్దవింటినీ అంబునూ మాయతో కల్పించి ఆఆశోకవనానికి తెమ్మనీ విద్యుజ్జిహ్వణ్ణితో చెప్పినాడు. వాడు అందుకు సంతోషముగా ఒప్పుకున్నాడు. వాడు అట్లా చేస్తానుఅని చెప్పినందుకు రావణాసురుడు సంతోషాతిశయముతో వాడికి ఒక ఆభరణము బహుమానముగా ఇచ్చినాడు.

అంతట రావణాసురుడు సీతాదేవిని చూడటానికి ఆశోకవనములోకి పోయినాడు. ఎన్నడూ దైన్యము అనుభవించ కూడని ఆ సీతాదేవి దైన్యముతో

తలవంచుకొని భర్తను గురించి ధ్యానము చేస్తూ పరమ దుఃఖముతో నేలమీద కూర్చుని ఉంది. ఆమెకు అటూ ఇటూ భయంకరాకారలు అయిన రాక్షసాంగులు కావలి కాస్తున్నారు. రావణాసురుడు అప్పుడు ఆమెకు సంతోషవార్త చెప్పేవాడి వలె ఆమెను సమీపించి “ఓ మంగళరూపిణీ, నేను నిన్ను ఎంత మంచిగా వేడుకొన్నా నా మాట నీవు వినలేదు. ఏమి ఏమో వాగినావు. నీ భర్తను ఖరాదులను చంపి వేసిన నీ భర్తను రాముణ్ణి యుద్ధములో చంపి వేసినారు. నీ మూలాధారము తెగిపోయింది. నీ దర్పాన్ని అణచి వేయడము అయి పోయింది. నీ కష్టమునుంచి నీ వ్యసనమునుంచి నీ అంతట నీవే నాకు భార్యవు అవుతావు:

“ఓ మూఢురాలా, రాముడు తప్ప నీకు మరి ఒకడు భర్తగా పనికిరాడు అనుకొన్నావు. ఆ మతిని మార్చుకో. చచ్చిపోయిన భర్తతో ఏమి చేస్తావు. ఓ మంగళ రూపిణీ, నీవు ఇక నా భార్యలకు అందరికీ అధికారిణివి కా. ఓ నీతా, నీవు మూఢురాలవు. నీకు ఏమీ తెలియక పోయినప్పటికినీ సమస్తమూ తెలుసును అనుకొంటున్నావు. నీవు ఇదివరకే దక్కించుకోవలసిన అవకాశాన్ని పో కొట్టుకొన్నావు. నీవు దురదృష్టవంతురాలవు. ఇప్పుడు ఏమి చేస్తావు. వృత్రాసురుణ్ణివలె నీ భర్తను భయంకరముగా చంపి వేసినారు. ఎట్లా జరిగిందీ చెప్పలేను విను.

“రాముడు నన్ను చంపి వేయవలెను అని నానరరాజు సుగ్రీవుణ్ణి ఆతడి మహానైన్యాన్ని వెంట పెట్టుకొని సముద్ర తీరానికి వచ్చినాడు. అప్పుడు నూర్యాస్త్రమయము అయింది. ఆ మహానైన్యము మహాసముద్రము ఉత్తిరతీరాన దిగింది. బహుదూరమునుంచి నడిచి వచ్చినందువల్ల నైన్యాలు అన్నీ అలసి పోయినవి. అందుకూ సామ్యునిల్లి నిద్ర పోతున్నారు. అద్ద రాత్రము అయింది.

రాముడు వానర నైన్యముతో వస్తూ ఉన్నాడు అని మాకు ముందుగానే గూఢచారులవల్ల తెలిసింది. ప్రహస్తుడు నా మహానైన్యాన్ని తీసుకొని వారు దిగిన తావుకు. పోయినాడు. రామలక్ష్మణులూ వానర నైన్యమూ సామ్యునిల్లి నిద్రపోవడము చూచినాడు. పట్టిసాలూ పరిఘలూ చిన్న చిన్న చక్రాయుధాలూ పెద్ద పెద్ద ఇనుపదండాలూ ఖడ్గాలూ శూలాలూ తళతళలాడే కూటముర్దరాలూ తోమరాలూ ఈటెలూ పెద్ద పెద్ద చక్రాయుధాలూ ముసలాలూ బాణాలూ తీసుకొని రాక్షసులు ఆ అరరాత్రమప్పుడు వానర నైన్యము మీద పడ్డారు.

ప్రహస్తుడు ఖడ్గ ప్రహరణములో ఆరితేరిన వాడు. నిద్రపోతున్న రాముణ్ణి చూచినాడు. గట్టుక్కున తన మహా ఖడ్గముతో రాముడి శిరస్సును తెగ వేసినాడు.

అప్పుడు విభీషణుడు ఆకాశానికి ఎగిరిపోయినాడు. కాని వాణ్ణి రాక్షసులు పట్టుకొన్నాడు. లక్ష్మణుడూ వానరులూ దశదిశలూ పరుగెత్తి పారిపోయినారు. సుగ్రీవుడు గ్రీవము తెగి పడిపోయినాడు, హనుమంతుడు హనువులు పగిలి చచ్చిపోయినాడు. జాంబవంతుడు ఎగిరిపోతూ ఉంటే రాక్షసులు వాడి మోకాళ్లు తెగ వేసినారు. వాడు ఆ జాంబవంతుడు మోకాళ్లు తెగిపోయి మొదలు నరికిన చెట్టువలె నేలకూలినాడు. అరివిషాదములూ దీర్ఘదేహులూ అయిన మైంద ద్వివిగులు కత్తిచేటకు నడుములు తెగి తుండ్లు తుండ్లుగా నేలమీదపడి నెత్తురులో పొర్లాడుతూ నిట్టూర్పులు విడుస్తూ ఏడుస్తూ ప్రాణాలు వదిలినారు. పనసుడు పనసపండు మాదిరిగా నేలమీది రాలినాడు. దరీముఖుడు అనేక బాణాలు గుచ్చుకొని ఒక గుహలో పడిపోయినాడు, మహాపరాక్రమవంతుడు అయిన కుముదుడు చడీ చప్పుడూ లేక చచ్చిపోయినాడు. అంగదుడు బాహువులు తెగి నెత్తురు కక్కుతూ నేలకూలినాడు. ఏనుగుల కాళ్ళికిందపడి నిద్రపోతున్న వానరులు కొందరు చచ్చిపోయినారు. మహామేఘాలవలె వాయు వేగముతో పోయే గుర్రాల కాళ్ళికిందపడి కొందరు వానరులు చచ్చిపోయినారు. రాక్షసులు కపటోపాయముతో కొందరు వానరులను చంపి వేసినారు. కొందరు వానరులు భయపడి పరుగెత్తిపోయినారు. అట్లా వానరులు పరుగులెత్తుతూ ఉంటే ఏనుగులవెంట సింహాలవలె వాండ్లవెంట రాక్షసులు పడ్డారు. ఆ వానరులను రాక్షసులు చంపి వేసినారు. కొందరు వానరులు సముద్రములో పడిపోయినారు, కొందరు వానరులు ఆకాశానికి ఎగిరిపోయినారు. భిల్లాకవీరులు వానరవృత్తిని అవలంబించి పెద్ద పెద్ద చెట్లు ఎక్కినారు. రాక్షసులు ఆ సముద్రతీర ప్రదేశాలలోనూ పర్వతాలమీదనూ, వనాలలోనూ వానరులను కెదికి వెదికి పట్టుకొని చంపి వేసినారు. నీపెనిమిటిని రాముణ్ణి వానరనైవేద్యముతో కూడా నానైవేద్యము చంపి వేసింది.

"ఓ సీతా, నెత్తురుతో దుమ్ముకొట్టుకొని ఉన్న నీ పెనిమిటి శిరస్సును తెచ్చినారు" అంటూ ఆ పరమదుర్ధరుడు రాక్షసరాజు రావణాసురుడు ఒక రాక్షసాంగముతో సీతాదేవి విశేటట్టుగా "యుద్ధములోనుంచి రాముడి శిరస్సు న్యాయముగా తెచ్చిన ఆక్రూరకర్మిణ్ణి విద్యుజ్జ్వల్యుణ్ణి పిలుచుకొనిరా" అన్నాడు.

అప్పుడు విద్యుజ్జ్వల్యుడు రాముడి శిరస్సునూ ధనుస్సునూ తీసుకొనివచ్చి రావణాసురుడి ఎట్టెదురుట ఉంచి సాష్టాంగ సమస్కారము చేసినాడు. పెద్ద

శాలుకతో సమాపములూ నిలుచునిఉన్న ఆ విద్యుజ్జిహ్వుడితో “ఓ నికాదగుడా రాముడి శిరస్సును నా ఎదుటకాదు. ఈ సీతాదేవి ఎదట ఉంచు. ఈ దరిద్రురాలు తన పెనిమిటి చరమావస్థను చక్కగా చూస్తుంది” అన్నాడు. విద్యుజ్జిహ్వుడు చూడమన్నట్లకొలిపే రాముడి శిరస్సును సీతాదేవి ఎట్టఎదట ఉంచి అవతలిపోయి నిలుచున్నాడు.

“ఓ సీతా, అదుగో నీ పెనిమిటి కార్యక్రమము. ధగధగలాడుతూ ఉంది. ముల్లోకాలలోనూ మహాకార్యక్రమము అని ప్రసిద్ధికెక్కింది. ఓ సీతా, ఇంతకూ నీ పెనిమిటి మానవమాత్రుడు. అర్థరాత్రుము అప్పుడు ప్రహస్తుడు చంపివేసినాడు. నీ పెనిమిటి శిరస్సునూ అల్లెతాటితో కూడా ఈ ధనుస్సునూ ఇక్కడికి తెచ్చినారు” అని చెప్పి రావణాసురుడు విద్యుజ్జిహ్వుడిచేత ఆ శిరస్సునూ ఆ ధనుస్సునూ నేలమీద అభ్రతల పారవేయించి ఆ యశస్వినిని జనకాత్మజును సీతాదేవిని చూచి తన వశపర్తినిగా ఉండవలసింది అని చెప్పినాడు.

39

సీతాదేవి ఆ శిరస్సునూ ఉత్తమోత్తమము అయిన ఆ ధనుస్సునూ చూచింది. హనుమంతుడు అక్కడికి వచ్చినప్పుడు చెప్పిన రామునిగ్రుల సఖ్యాన్ని గురించి స్మరించింది. ఆ ముఖవైఖరినీ ఆ కన్నులనూ ఆ తలవెండ్రుకలనూ ఆ చూడామణినీ ఆ లలాటాన్నీ చూచింది. ఆ గుర్తులను పట్టి అదిరాముడి శిరమేను అనుకోన్నది. ఆమెకు పెద్దపెట్టున దుఃఖము వచ్చింది. ఏడుస్తూ లేడి పిల్లవలె అరిచింది. కైకేయీదేవిని నిందించింది. కైకేయీదేవి అప్పుడు అక్కడ ఉన్నట్టుగా “ఓ కైకేయీ, నీ కోరిక ఈజేరింది. ఇత్స్వాకులనందనుడు రాముడు హతము అయి పోయినాడు. నీ కలహాశీలముతో ఇత్స్వాకువంశము అంతా నాశనము అయిపోతుంది. తప్పదు. నీవు రాముడిచేత వల్కులాలు కట్టించి నాతో కూడా ఏ పనికోసము అడవికి పంపించినానో ఆ పని కాస్తా అయిపోయింది. ఓ పూజ్యురాలా, రాముడు నీకు ఏమి అపకారము చేసినాడు” అంటూ ఆ తపస్విని ఆ యువతి వైదేహి గజగజ వణికి పోతూ సరికివేసిన అరటి చెట్టువలె నేల మీద పడిపోయింది. సంజ్ఞలు తప్పి పోయింది. ఒక ముహూర్తము సేపటికి తేవ్వరిల్లింది. ఆ శిరసునిక చూస్తూ “మహా బాహూ, నీవు వీరవ్రతము అవలంబించినావు. నేను హతము అయిపోయినాను. నీ చరమావస్థ చూచినాను. నేను విధవను అయినాను. ఓ సదాచార సంపన్నుడా, భార్య చేసుకొన్న పాపము ముంచి భర్త ముందుగా పోతాడు అని పెద్దలు చెప్పతూ ఉంటారు. నీవు సన్నుతమైనావు. నా కన్నా ముందుగా పోయినావు. (నా పాపకర్మమే ఇందుకు

కొరణము అయి ఉంటుంది) దుఃఖము మీద దుఃఖము ముంచుకొని వచ్చి నేను దుఃఖసముద్రములో ముణిగి పోతూ ఉంటే నీవు నన్ను కాపాడటానికి వచ్చి దనిపోయావా.

“రామా, మా అత్త కొసల్యాదేవి దూడను ప్రేమించే గోవువంటిది. నీవు చనిపోయినందువల్ల దూడ కొస్తా పోయిన గోవువలె అయిపోతుంది. ఓ రామా నీది ఊహించనలవికాని పరాక్రమము, అంతే కాదు. నీది దీర్ఘాయుర్దాయము అని జ్యోతిష్కులు చెప్పినారు. అది అంతో అస్పృశము అయిపోయింది. నీవు అల్పాయుష్కుడవు అయి పోయావావు. నీ విషయములో ఆ జ్యోతిష్కుల బుద్ధి బుగ్గి అయిపోయి ఉంటుంది. నీకు కాలపరిపాకము ఇట్లా అయిపోయింది. సమస్త ప్రాణులకూ కాలమే కొరణము కదా. నీవు నీతిశాస్త్ర విదుడవు నీకు సమస్తోపాయాలూ తెలుసును. ఎటువంటి కష్టాలుఅయినా రాకుండా చూచుకొనే సామర్థ్యము నీకు ఉండే. ఎందువల్ల ఈ మాత్రము తెలుసుకోకుండా చనిపోయావావు. నా కొరణమునుంచి (నేను విషమన కావలసిన కొరణమునుంచి) ఓ కమలలోచనుడా, భయంకరమూ అతిక్రూరమూ అయిన కాళరాత్రి నిన్ను కాగలిగిచుకొన్నది. అది కనికరము లేకుండా నిన్ను తుంచితేసింది. ఓ పురుషపుంగవా, ఓ మహాబాహూ, నీ కోసము నిరంతరము తపస్సు చేస్తూఉన్న నన్ను వదిలిపెట్టి నీ ప్రియురాలినివలె పృథివిని కాగలిగిచుకొని పడుకొన్నావా.

“ఓ మీరుడా, ఈ కాండవాలంకృతి ధనుస్సు నాకు ఎంతో ప్రియుము అయింది. నీవూ నేనూ గంధమాల్వారులతో పూజించిన ఈ ధనుస్సు ఇప్పుడు ఇట్లా అయిపోయింది. ఓ రామా, నీవు పుణ్యాత్ముడవు. స్వర్గములో నీ తండ్రి నా మామగారూ అయిన దశరథమహారాజుతోనూ నీ పితృదేవతలతోనూ చేర్చి పోయావావు. నీవు ఆ స్వర్గములో నక్షత్రరూపము ధరించి ఉంటావు. మహాత్కర్మలు చేసిన ఇహ్మృకువంశ రాజర్షులనూ ఇంకా చూడవలసిన పుణ్యాత్ములనూ చూస్తూ వుంటావు.

“రామా, నేను చిన్నదానను. చిన్నతనము నుంచీ నేను నీదగ్గర వుంటూ వచ్చినాను. నేను నీ భార్యను. నీ సహచారిణిని. నన్ను ఎందుకు చూడవు నాతో ఎందుకు చూట్లాడవు. నీవు నా పాణిగ్రహణ సమయములో ఎప్పుడూ నాతోనే వుంటాను అని ప్రమాణము చేసినావు. జ్ఞాపకము తెచ్చుకో. ఇట్లా ఇంత దుఃఖములో వున్న నన్ను కూడా నీతోపాటు తీసుకొనిపో. ఓ రామా ఉత్తమలోకానికి పోయేవారిలో నీవు ఉత్తముడవు. నిన్ను వదిలిపెట్టి నేను

దుఃఖములో వున్నాను. నేను నీ ప్రియురాలిని. నన్ను వదిలిపెట్టి ఎందుకు ఈ లోకమునుంచి ఆ లోకానికి పోయినావు.

“ఓ రామా, మంగళ ద్రవ్యాలు అయిన చందనాదులు పూసిన నీ దేహాన్ని నేను ఇదివరకు కొగలించుకొంటూ వుండేదాన్ని. ఆ నీ దేహాన్ని ఇప్పుడు నక్కలూ కుక్కలూ మొదలయినవి ఈడ్చుకొని పోతున్నవా. ఆప్తవక్షిణలు యిచ్చి అగ్నిహోమాది యజ్ఞాలు చేసినావే. ఆ అగ్ని సంస్కారాదులు లేకుండా చనిపోయినావు ఏమిటి. (అందుకు నా పాపకర్మమే కారణమూ).

“ఓ రామా, అరణ్యవాసానికి వచ్చిన ముగ్గురిలో మిగిలిన ఒక్క లక్ష్మణుణ్ణి చూచి మీ అమ్మ కొసల్యాదేవి మనస్సు శోకముతో చలించిపోయి ఏమి ఏమో అడుగుతుంది. ఆప్పుడు ఆమెకు లక్ష్మణుడు నిన్ను నీ మిత్రుడినైనాగ్నిన్నీ రాత్రిపూట చంపివేసినారు అని చెప్పతాడు. విద్రవోతున్న నిన్ను రాక్షసులు చంపివేయడమూ నేను రాక్షస గృహములో ఉండడమూ వినీ వినవలసివో ఆమెకుండే పగలిపోతుంది. ఆమె బ్రతుకుదు. ప్రాణాలు వదిలివేస్తుంది. ఇంతకూ నేను దురదృష్టవంతురాలను. నా నిమిత్తము ఆ మహాబలవంతుడు రాముడు సమద్రాన్ని దాటి వచ్చినాడు. అన్నీయుగా ఒక ఊర్నుడు చేతిలో చనిపోయినాడు. నా నుంచి తన వంశము నాశనము అయిపోతుంది అని తెలియక నన్ను పెండ్లి ఆడినాడు. ఆ పూజ్యశికి రాముడికి భార్య మృత్యువు అయింది, నేను పూర్వజన్మలో ఏ సత్కన్యారాసమో నాడ కొట్టి ఉంటాను. అందువల్ల పరమసర్వాత్ముడు అయిన రాముడికి భార్యను అయినప్పటికినీ ఇప్పుడు ఇక్కడ ఇటువంటి దుఃఖము అనుభవిస్తున్నాను.

“ఓ రావణుడా, వెంటనే నన్ను ఆ రాముడిమీద పడవెయ్యి. భార్యను భోరతో చేర్చు. మంగళప్రదము అయిన ఈ పని చెయ్యి. ఓ రాక్షసరాజా, రాముడి శిరస్సుతో నా శిరస్సును చేర్చు. అతని కాయముతో నా కాయాన్ని చేర్చు. మహాత్ముడు అయిన నా పెనిమిటి వెంట నేనూ పోతాను” అని చెప్పతూ ఆ వికలాక్షి మాటి మాటికి ఆ తలనూ, ఆ వింటినీ చూస్తూ దుఃఖ ముతో తపించిపోతూ విలపించింది.

శీతాదేవి అట్లా ఏడుస్తూ ఉండగా రాక్షసద్వారపాలకుడు ఒకడు అక్కడికి వచ్చి చేతులుజోగించి రావణాసురుణ్ణి చూచి జయము ఆశీర్వదించి హస్తాంగనమస్కారము చేసి పవనయముగా. “ప్రభూ, నేనానాయకుడు ప్రహస్తాడు మంత్రులు అందరితోనూ వచ్చి కనిపెట్టుకొని ఉన్నాడు, మంత్రులు మంత్రము నీ దిక్కునాన్ని కౌంక్షిస్తున్నారు. వారు నన్ను ఈ విషయము విన్న

వించడానికి పంపించినారు. మహాసభా, కష్టసాధ్యము అయిన కార్యము ఒకటి వచ్చింది అనీ నీ ఆజ్ఞాకోసము కనిపెట్టికొని ఉన్నాము అనీ చెప్పుచున్నాడు. నీవు ఇప్పుడు వారికి దర్శనము ఈయవలెను" అని చెప్పినాడు.

ఆ ద్వారపాలకుడు చెప్పింది విని రావణాసురుడు అశోకవనములో నుంచి బయటికి బయలుదేరినాడు. అతడు అవతలకు పోగానే రాముడి శిరస్సు ధనుస్సు అంతర్దానము అయి పోయినది.

రావణాసురుడు అప్పుడు తన సభాభవనములోకి పోయినాడు. రాముడి పరాక్రమాన్ని గురించి తెలుసుకొన్నాడు, భయంకరపరాక్రములు అయిన మంత్రతులత' రాముణ్ణి గురించి ఆలోచించినాడు. ఏ ఏ పనులు ఎట్లా చేయవలసింది నిర్ణయించినాడు. మృత్యువుతో సరిసమానము అయిన ఆ రావణాసురుడు తన మేలు కోరే సేనావ్యూహాలను అందరినీ చూచి "దృఢదండముతో ఢేరిని మోగించండి. వెంటనే మన సైన్యాలను అన్నిటినీ రావించండి. కారణము చెప్పవద్దు" అని ఆజ్ఞాపించినాడు.

సేనా నాయకులు అందరూ అట్లాగేను అని చెప్పి తమ తమ మహాసైన్యాలను రావించినారు. సైన్యాలు అన్నీ సన్నద్ధము అయి వచ్చినవి అని సేనా నాయకులు ఆ యుద్ధకాముడికి రావణాసురుడికి విన్నవించినారు.

33

గుణపారవశ్యముతో ఒళ్లు ఎరగుకుండా పోయిన సీతాదేవిని సరమ చూచింది. ఆమె విభీషణుడి భార్య. సీతాదేవిని కాపాడడానికి ఆమెను అది కరకు రావణాసురుడు నియమించినాడు. ఆ సరమ స్నేహశీలి, దృఢవ్రత. ఆమెతో సీతాదేవి స్నేహము చేసింది సీతాదేవికి ఆమె ఇష్టరాలూ ఆప్తురాలూ అయింది.

సీతాదేవిని రావణాసురుడు మోసము చేయడము సరమ చూచింది. బహిరీక పోకొట్టుకోడానికి నేల మీద పడి పారాడి గుమ్ము కొట్టుకొని లేచిన ఆడుగుర్రము మాదిరిగా కనిపించిన సీతాదేవి దగ్గరకుపోయి ఆ మృగుభాషిణి సరమ "ఓ నై కహీ, ఊరడిల్లు. మనోవ్యస పడవద్దు. నీతో రావణాసురుడు మాట్లాడిందీ నీవు అందుకు అతడికి చెప్పిన బగులూ మాటలూ నీ మీద నాకు ఉన్న స్నేహాతి శయమునుంచి రావణాసురుడికి భయపడకుండా ఇక్కడ చెల్ల చాటున విర్లడ ప్రదేశములో ఉండి నేను విన్నాను.

"ఓ సీతా నీవు పిరికిదానవు. ఓ చిలాలాక్షీ, రావణాసురుడు అంత తొందరగా ఇక్కడినుంచి ఎందుకు వెళ్ళిపోయినాడో నీవు గమనించలేదు. నేను

పోయి అదిన్నీ తెలుసుకొని వచ్చినాను. రామప్రభువు చనిపోలేడు. అతడు నేను స్వయంగా తెలిసినవాడు. ఆ మహానుభావుడు ఎప్పుడూ మైమరచి నిద్రపోడు. ఒక వేళ రామప్రభువు నిద్ర పోయేట్లయితే లక్ష్మణుడు ఎంతమాత్రమూ నిద్ర పోడు. అందువల్ల నిద్రపోతూ ఉండగా రాముణ్ణి చంపివేసినారు అని చెప్పింది అంతా అబద్ధము. ఆ పురుష వ్యామాన్ని ఎవడూ వధించలేడు కేవలమనుజుడే పండుగడివలె వానరులను అందరినీ ఆ రామప్రభువు కాపాడుతూ ఉన్నాడు. పయిగా ఆ వానరులు అందరూ చెట్లను ఆయుధాలుగా చేసుకొని పోరాడుతారు. వాండ్లను రాక్షసులు ఏమి చేస్తారు ఏమీ చేయలేరు. వారు అందరూ సురక్షితముగా ఉన్నారు. నేను తెలుసుకొని వచ్చినాను ”

“ఓ సీతా, ఆ ఆజానుబాహువును ఆ విశాలవక్షుణ్ణి ఆ మహాసన్నిధి జగత్పూరిస్తాడని నిశ్చయించుకొని ఆ పరమపరాక్రమవంతుణ్ణి ఆ ధార్మికుణ్ణి ఆ నీతిశాస్త్రనిధుణ్ణి రాముణ్ణి చంపి వేయగలవాడు ఎవడూ ఈ జగత్తులో లేడు. ఆ మహాశూని బలము అచింత్యము. పౌరుషము అచింత్యము. అతడు శత్రుసేనాసమూహాలను చంపి వేస్తాడు! కాని శత్రువుల చేతులలో చచ్చిపోడు. ఆశ్రమంతుడు తననూ తన తమ్ముణ్ణి లక్ష్మణుణ్ణి తక్కిన వారిని కాపాడుకొంటూ కుశలముగా ఉన్నాడు.

“రావణుడు సర్వధాతవిరోధి, భయంకరుడు, మాయావి, అయోగ్యుడు అయిన బుద్ధితో నిన్ను మోసము చేయడానికి రాముడి మాయశిరస్సునూ మాయ ధనుస్సునూ తెప్పించినాడు.”

“ఓ సీతా, నేను నీకు ప్రియము చెప్పతున్నాను. నీ గుఱుము అంతా తీరిపోయింది. నీకు శుభము అవుతుంది. నీవు విశ్వేంద్రుని అనుభవించబోతున్నావు. నిజము. ఆ రామప్రభువు తమ్ముణ్ణి లక్ష్మణుణ్ణి వానర సైన్యాన్నీ వెంట పెట్టుకొని సముద్రాన్ని దాటి ఈ దక్షిణదిశకు వచ్చినాడు. ఇప్పుడు సముద్రతీరాన లక్ష్మణుడితోనూ వానర సైన్యముతోనూ విడిదీ చెసినాడు. సుఖముగా ఉన్నాడు. రావణాసురుడు పంపించిన చారులు ఈ సంగతి తెలుసుకొని వచ్చినారు. ఆ చారులు శీఘ్రముగా, వాండ్లు వచ్చి రామప్రభువు సముద్రము దాటివచ్చిన వృత్తాంతము చెప్పినందువల్ల నే ఇక్కడనుంచి రావణాసురుడు వెళ్లిపోయాడు. ఆ వృత్తాంతాన్ని గురించే రావణాసురుడు ఇప్పుడు మంత్రులు అందరితోనూ ఆలోచిస్తున్నాడు” అని చెప్పింది.

ఇట్లా సరమ సీతా దేవితో చెప్పతూ వుండగా రాక్షససైన్యాలు యుద్ధ సన్నద్ధము అవుతూ వున్నందువల్ల భైరవస్వని వినిపించింది. దృఢదండాలతో ప్రయోగిస్తూ వున్న భేరిలమహాస్వనము వింటూ ఆ మధురభాషిణి సరమ సీతా

దేవితో “ఓ భీరూ, నైనికులు యుద్ధసన్నద్ధులు కావలెను అని తెలియచేయడానికి మహాభైరవముగా భేరిలను మ్రోగిస్తున్నారు. ఈ భేరిల ధ్వని మేఘగర్జనమువలె వినిబడుతున్నది. వినుగులను యుద్ధానికి సిద్ధము చేస్తున్నారు. రథాలకు గుర్రాలను కట్టుతున్నారు. వేలకువేలు ఆస్థికులు ఈ టెలు తీసుకొని సంతోషముగా గుర్రాల మీద బయలుదేరుతున్నాడు. ఆ యా ప్రజేశాలనుంచి గుంపులు గుంపులుగా పదాతులు బయలుదేగి వస్తూ వున్నారు అద్భుతముగా అమిత వేగముతో మహాధ్వనులు చేస్తూ సైన్యాలు రాజవీధులలో నుంచి మహా ప్రవాహాలు సముద్రములోకి పోయేట్టుగా పోతున్నవి రాక్షసయోధులు ధరించిన కవచాల ధగధగలతోనూ డాలువాల్లే మిలమిలలతోనూ ఆయుధాల తిళతిళలతోనూ రథాలకూ గుర్రాలకూ ఏనుగులకూ అలంకరించిన ఆభరణకాంతులతోనూ ఎండాకాలములో అడిచిని దహించుకొంటూ పోయే కార్చిచ్చువలె వివిధ వర్ణాలతోనూ రాక్షససైన్యము సాగిపోతూ వుంది.

“అవిగో విను. ఘంటలు మ్రోగుతున్నవి. రథచక్రాలు మహాధ్వనులు చేస్తూ ఉన్నవి. గుర్రాలు సకిలిస్తున్నవి వాద్యధ్వనులు మిన్ను అంటుతున్నవి. ఎప్పుడూ రావణాసురుణ్ణి వెంబడించే రాక్షసయోధులు చేతులలో ఆయుధాలు పట్టుకొని చూచేవాండ్లకు ఒళ్ళు గగురు పుట్టేట్టు యుద్ధసన్నద్ధులు అవుతున్నారు.

“ఓ సీతా రాక్షసులకు భయమువచ్చి పడ్డది. నిన్ను జయింజ్ఞు వరించబోతున్నది. నీకు ఇక దుఃఖములేదు. ఆ అచింతిత్ర పరాక్రమవంతుడు ఆ కమల ప్రతాపుడు రామప్రభువు దేవేంద్రుడు దైత్యులనువలె రాక్షసులను అందరినీ సంహారము చేసివేస్తాడు. ఓ శుభ్రాంగీ, దేవేంద్రుడితో విష్ణుమూర్తివలె అత్యుబుడితో కూడా నీ పెనిమిటి రామప్రభువు రావణాసురుణ్ణి విక్రమించి నిన్ను చేరుతాడు. నిన్ను కాగలించుకొంటాడు. నీవు అప్పుడు ఆ మహానుభావుడి వికారవత్సః స్థలాన్ని ఆనందబాహులతో తిడిపివేస్తావు

“ఓ సీతా, చాలా మాసాలనుంచి నీ జఘనాలవరకూ జడకట్టుకొని పోయిన నీ తల వెంట్రుకలు ఆ మహాబలవంతుడి రాకతో చిక్కపీడి పోయివి. అచిరకాలములో నీవు ఉదయిస్తున్న పూర్ణ చంద్రబింబము వంటి ఆ రామప్రభు ముఖబింబాన్ని చూస్తావు. నీ దుఃఖాన్ని పాము కుటుసాన్ని వలె వదిలిపెట్టుతావు.

ఓ మైథిలీ, రామప్రభువు సుఖము అనుభవించ వలసినాడు. అచిరకాలములో రావణాసురుణ్ణి యుద్ధములో చంపివేస్తాడు. పరిపూర్ణ మనోరఘుడు

అవుతాడు. నీవు అతని ప్రియురాలవు. నీతో సుఖము అనుభవిస్తాడు. వానకు భూమిమీద పైరవలె ఆ మహాత్ముడి పరాక్రమానికి నీవు ఎంతో సంతోషిస్తావు.

“ఓ సీతా, మేరుపర్వతము చుట్టూ గుర్రమువలె గుండ్రముగా తిరిగే ఆ శేవుణ్ణి దినకరుణ్ణి నీవు వెంటనే ప్రార్థించు, ఆ మార్యుడే ప్రజలకు అందరికీ కాంతిని యిచ్చేవాడు” అని చెప్పింది.

38

సరమ అట్లా చెప్పింది. వంశులెండలకు ఎండిపోయిన భూమి వానకు చల్లపడ్డట్లు సీతాదేవి సరమ మంటలకు సంతోషపడ్డది. సరమ సమయజ్ఞురాలు. సమయానుకూలముగా మాట్లాడింది. సీతాశేఖరి తన స్నేహితీయమున సంతోష పెట్టవలెను అనుకొన్నది. మందిహాసముచేస్తూ మధురముగా, “ఓ సీతా, ఆధారము లేని ఆకాశసూర్యుల బోయే శక్తి నాకు ఉంది. నా అంతి వేగముగా గరుత్మంతుడు కానీ వాయుదేవుడు కానీ ఆకాశములో సంచారము చేయలేరు. నేను ఎవరికీ తెలియకుండా రామప్రభువు దగ్గరకు బోయి నీ క్షేమసహచారము చెప్పి రావలెను అనుకొంటున్నాను” అని సరమ అన్నది.

ఇట్లా మనోహరముగా చెప్పిన మాటలు సీతాదేవి విన్నది. అంతవరకూ దుఃఖపడుతూ ఉన్న ఆ సీతాదేవి సరమను చూచి “ఓ సరమా, ఆకాశములో కానీ పాతాళలోకములో కానీ బోయే సామర్థ్యము నీకు ఉంది అని నాకు తెలుసును. నా విషయములో ఎవరూ చేయలేని పని నీవు చేయకలవు అని కూడా నాకు తెలుసును. నీవు నిజముగా గట్టిగా నన్ను సంతోష పెట్ట తలచుకొన్నట్లయితే నీవు ఇప్పుడు ఇక్కడనుంచి బోయి ఆ రావణాసురుడు ఏమి చేస్తున్నాడో తెలుసుకొని వచ్చి చెప్పు. ఆ క్రూరుడు ఆ దుష్టాత్ముడు ఆ శత్రు రావణుడు రావణుడు తన మాయాబలముతో నన్ను మద్యము తాగి మతిపోయిన దానినిగా చేసివేస్తున్నాడు. నాకు కావలి ఉంచిన రాక్షసాంగవలె నన్ను ఎప్పుడూ భయపెట్టతూనూ బెదిరిస్తూనూ ఉండేట్లు చేసినాడు. నేను ఈ అశోకవనములో ఎప్పుడూ శోకమే అనుభవిస్తున్నాను. ఆ రావణుడు ఎప్పుడు వచ్చి నన్ను ఏమిచేస్తాడోనీ నే భయముతో బాధపడుతున్నాను. నన్ను బ్రతుక విస్తాడో లేడోనీ శంకిస్తున్నాను. నాకు ఏమాత్రము మనస్సాన్వయమా లేకుండాపోయింది. ఆ రావణుడు నన్ను ఏమిచేయ తలచుకొంటున్నది నీవు బోయి తెలుసుకొనివచ్చి నాకు చెప్పేట్లయితే నీవు నాకు ఎంతో మేలుచేసిన దానవు అవుతావు” అని చెప్పింది.

ఇట్లా చెప్పి కన్నీళ్ళు కారుస్తూ ఉన్న సీతాదేవి కన్నీళ్ళను ఆ మధుర భాషిణి సరమ తుడుస్తూ “ఓ బానకీ, నీ కోరిక ఇదా. అట్లా ఆయినట్లయితే ఇప్పుడే పోయివస్తాను. నీ శత్రువు అభిప్రాయము ఏమిటో కనుక్కంటాను. వెంటనే వచ్చి వేస్తాను. చూడు” అని చెప్పి రావణాసురుడు ఉన్నచోటకి పోయింది. అతడు అప్పుడు మంత్రులతో మాట్లాడుతున్నది అంతా విన్నది. వారి వారి నిశ్చయాలను గుర్తించడములో ఆమె సెర్పరి. ఆ దురాత్ముడి నిశ్చయము తెలుసుకొన్నది. వెంటనే అశోకవనానికి వచ్చింది. తన రాకను ఎదురు చూస్తో ఉన్న సీతాదేవి దగ్గరకుపోయింది. పద్యాసనము వదిలిపెట్టిన మహాలక్ష్మీ దేవివంటి ఆ సీతాదేవి లేచి ఆ సరమను కాగలిచుకొన్నది. ఆమెకు స్వయముగా ఆసనము ఇచ్చి “ఓ సరమా, సుఖముగా కూర్చో ఆ దురాత్ముడు రావణుడు ఏమి నిశ్చయించినాడో చెప్పు. ఉన్నది ఉన్నట్టు చెప్పు” అని అడిగింది.

అట్లా అడిగి గజగజ వణుకుతూ ఉన్న సీతాదేవితో ఆ మధురభాషిణి సరమ “ఓ వైదవీ, రావణాసురుడితో అరిచి తల్లి ఆ విధుడు అనే వృద్ధమంత్రి నిన్ను వదిలి పెట్టవలసింది అని ఎంతో బోధించినారు. ఆ మనుజేంద్రుణ్ణి రాముణ్ణి సత్కరించి మైథిలిని ఇచ్చివేయవలెను, అని చెప్పినారు. అట్లాచేయక పోయేటయితే సర్వనాశనము అయిపోతుంది అన్నారు. జనస్థానములో అంత మంది రాక్షసులను అంత అద్భుతముగా రానుకు సంహారము చేయడమే అంగుకు నిదర్శనము అని చెప్పినారు. అంతటితో వారు ఊగుకోలేదు. మామంతుకు సముద్రలంఘనము చేసి లంకాపట్టణానికి రావడమూ నీ దర్శనము చేయడమూ ఆ తిగువారే అంతమంది రాక్షసులను ఆ మామంతుకుడు ఒక్కడూ చంపి వేయడమూ ఈ భూమిమీద ఎప్పుడు ఆయినా ఎవడు ఆయినా చేసినాడా అని వారు అడిగినారు. ఇట్లా ఆ రావణాసురుడి తల్లి మంత్రివృద్ధుడు ఆవిధుడూ ఏమి అడిగినప్పటికిన్నీ ఎంత చెప్పినప్పటికిన్నీ ధనాకాపరుడు ఏమి అయినప్పటికిన్నీ తన ధనాన్ని వదులుకోడానికి అంగీకరించనట్లు ఆ రావణాసురుడు నిన్ను వదిలి పెట్టడానికి ఒప్పుకోలేదు.

“ఓ సీతా, రావణాసురుడు దచ్చి పోలే నే తప్ప బ్రతికి ఉండగా నిన్ను వదిలి పెట్టడు, ఆ క్రూరుడూ వాడి మంత్రులూ ఇట్లా నిశ్చయించినారు. చచ్చి పోవడానికే వాండ్లు ఈ విధముగా నిశ్చయించినారు. భయమునంచి విన్న రావణాసురుడు వదిలి పెట్టడు. యుద్ధములో రాక్షసులు అందరూ చచ్చి పోయినా నిన్ను వదిలి పెట్టడు. వాడు కూడా చచ్చిపోయిన తరువాత నే నిన్ను వదిలి పెట్టుతాడు.

“ఓ సీతా నీవు భయపడవద్దు, నీ నల్లని కన్నులు నాకు చెప్పుతున్నవి. యుద్ధములో రాముడు తన తీక్షణబాణాలతో రావణాసురుణ్ణి చంపి వేస్తాడు. నిన్ను అయోధ్యకు తీసుకొని పోతాడు” అని చెప్పింది.

ఇట్లా సరమ చెప్పతూ ఉండగా వానర సైన్యాలు భూమి అంతా కంపించి పోయేట్టుగా భేరిలు మోగిస్తూనూ శంఖాలు పూరిస్తూనూ సింహనాదాలు చేయడము వినిపించింది.

ఆ వానర సైన్యాల మహోర్వములు వినపడగానే లంకాపట్టణములో రాక్షస రాజభృత్యులముఖాలలో కళకాంతులు నూసిపోయినవి. అందరినీ దైవ్యము ఆవరించింది. ఆ మహోర్వములకు నిశ్చేష్టులు అయి పోయినారు. రాణి తప్పిదము మంచి తమకు చావు తప్పను అని రాక్షస సైన్యము అనుకొన్నది.

౩౫

శంఖఘోషాలతోనూ భేరిభాంకారాలతోనూ ఆ మహాబాహువు ఆ పర పురంజయుడు ఆ రఘువంశలలాముడు రాముడు లంకాపట్టణము మీదికి బయలు దేరినాడు.

రాక్షసేశ్వరుడు రావణాసురుడు ఆ మహోర్వములు విన్నాడు. ఒక మహాలాత్రము సేపు ఆలోచించినాడు. మంత్రుల వంక చూచినాడు, జగత్తును అంతా బాధపెట్టే ఆ నిర్దయుడు ఆ మహాబలవంతుడు రావణుడు అప్పుడు ఆ సభాభవనము దద్దరిల్లి పోయేట్టుగా “ఓ సచివులారా, రాముడు సముద్రము దాట రావడాన్ని గురించి అతని పరాక్రమాన్ని గురించి వానర సైన్యాన్ని గురించి మీరు చెప్పిందంతా నేను విన్నాను. మీరు అందరూ సత్యిపరాక్రములు అయి ఉండినీ మీకు అందరికీ రాముడి పరాక్రమాన్ని గురించి తెలిసి ఉండినీ ఇప్పుడు మీరు ఒకరిని ఒకరు చూచుకొంటూ గుడ్లు మిటకరించి ఊరక ఉండడమున్నూ చూస్తున్నాను” అని నిందించినాడు.

అట్లా మంత్రులను అందరినీ నిందిస్తూ ఉండగా రావణాసురుడి తల్లికి పిన తండ్రీ అయిన మాల్యవంతుడు అనే మహాప్రాణ్ణుడు రావణాసురుణ్ణి చూచి “రాజా, (అన్వీక్షి-త్రయీ-వార్త- దండనీతి అనే నాలుగు) విద్యులలోనూ గుళిక్కితుడు అయి రాజనీతిని అనుసరించి రాజ్యపాలనము చేసే రాజా చిర కాలమూ విశ్వరథము అనుభవిస్తాడు. శత్రువులను వశపరచుకొంటాడు. అటు తుంటే రాజా కాలాన్ని పట్టి శత్రువులతో నయినా సత్తి చేసుకొంటాడు. కాలాన్ని పట్టి యుద్ధము చేస్తాడు. స్వపక్షాన్ని వృద్ధిచేసుకొని మహాదైశ్వర్యము

అనుభవిస్తాడు. ఏ రాజు అయినా తన బలము తక్కువగా ఉన్నప్పుడున్నూ శత్రువు తనతో సరిసమానము అయిన బలవంతుడు అయినప్పుడున్నూ సంధి చేసుకొంటాడు. శత్రువుకన్నా తాను అధికబలవంతుడు అయిఉన్నప్పుడే శత్రువును తిరస్కరించి యుద్ధము చేయడము కర్తవ్యము.

“ఓ రావణుడా, నీవు ఇప్పుడు రాముడితో సంధి చెసుకోటము మంచిది అని నా అభిప్రాయము నీకు రాముడితో విరోధానికి కారణము సీత. నీవు ఆమెను అతడికి ఇచ్చి వేసేటలులే ఆ విరోధము పోతుంది. యుద్ధము జరగదు. దేవర్షులూ గంధర్వులూ మొసల అయిన వారు అందరూ రాముడి జయాన్ని కాంక్షిస్తున్నారు. నీకు అతడితో విరోధము వద్దు. సంధి చేసుకో, అది మంచిది.

“ఓ రావణుడా, భగవంతుడు బ్రహ్మదేవుడు సురాసురలూ ధర్మాధర్మాలూ అనే రెండుజంటలు సృష్టించినాడు. ధర్మము సురలనూ అధర్మము అసురలనూ ఆశ్రయించింది. మహాత్ములు అయిన దేవతలకు ధర్మము సాయపడుతున్నది అనీ అసురరాక్షసులకు అధర్మము సాయపడుతున్నది అనీ వింటున్నాము. ధర్మము అధర్మాన్ని మింగివేసినప్పుడు కృతయుగము అనీ అధర్మము ధర్మాన్ని మింగివేసినప్పుడు కలియుగము అనీ అంటూ ఉంటారు. నీవు దిగ్విజయము కోసము లోకాలలో తిరిగేటప్పుడు ధర్మాన్ని ధ్వంసము చేసివేసినావు. అధర్మాన్ని అవలంబించినావు. అందువల్ల శత్రువులు (ధార్మికులు) ఇప్పుడు మనకన్నా బలవంతులు అయినారు. నీ అజాగ్రత్తవల్ల అధర్మము అభివృద్ధి అయింది. ధర్మము మనలను మింగివేస్తున్నది అది (ధర్మము) దేవతలకు అనుకూలము చేస్తావుండి. ధర్మము వారికి సాయపడుతున్నది.

“ఓ రావణుడా, నీవు విషయాసక్తుడవు అయి పోయినావు. ఏ కించి త్కారణమువల్లనో (మునిపత్నులనూ మునికన్యలనూ అపహరించుకొని వచ్చి నందువల్లనో ఏమో) అగ్నిహోత్రాలవంటి మహర్షులకు నీవు మహామనస్తాపము కలుగచేసినావు. ఆ మహర్షుల ప్రభావము ఎదిరించ నలవికొకుండా మంటలు మండే అగ్నిహోత్రము వంటిది. వారు యథాశాస్త్రముగా అగ్నిహోత్రాలు వేలుస్తున్నారు. వేదాలను గట్టిగా చదువుతున్నారు. రాక్షసులు పారిపోయేట్టు వారు బ్రహ్మఘోషము చేస్తున్నారు. గ్రీష్మకాలములో మేఘాల వలె రాక్షసులు అందరూ ఆ యాదిక్కులకు పారిపోతున్నారు. అగ్నిహోత్రాల వంటి ఆ మహర్షుల అగ్నిహోత్రాలలోనుంచి లేస్తావున్న పాగలు దళదిశలూ వ్యాపించి రాక్షసుల కేజాన్ని అణచివేస్తూ వున్నవి. మహర్షులు ఆ యా పవిత్ర ప్రదేశాలలో దృఢనియమాలుతో తపస్సు చేస్తున్నారు. ఆ తపస్సే రాక్షసులను తాపము ఎత్తిస్తున్నది.

“ఓ రాజా, నీవు దేవదానవయుక్షులూ ముసుల అయిన వారివల్ల చావు రాకుండా ఉండే వరము సంపాదించినావు, అయితే ఇప్పుడు మహా సైన్యముతో బలవంతులూ దృఢవిక్రములూ అయిన నరులూ నానరులూ వచ్చినారు. వారితో ఇంకా భలూకపీరులూ గోలాంగుల పీరులూ వచ్చి సింహనాదాలు చేస్తున్నారు. అంతేకాదు, ఇప్పుడు అనేక ఉత్పతాలు భయంకరముగా అంతరిక్షములోనూ భూమి మీదనూ కనపడుతున్నవి. రాక్షసులు అంబరూ నాశనము అయి పోలాచేమో ననిపిస్తూ ఉండి, వికృతరూపముతో మేఘాలు తీక్షణముగానూ భయంకరముగానూ గర్జిస్తూ లంకాపట్టణము అంతటా వేడివేడి నెత్తురు వాన కురుస్తున్నవి. గుర్రాలూ వినుగులూ కన్నీళ్లు కారుస్తూ ఏడుస్తున్నవి. దుమ్ముకొట్టుకొని ధ్వజాలు వివర్ణము అయిపోయినవి. అవి ఇదివరకటి వలె భాసించడము లేదు. తోడేళ్ళూ నక్కలూ గద్దలూ ఎప్పుడు పడితే అప్పుడు లంకాపట్టణము లోకి వచ్చి భయంకరముగా అరుస్తున్నవి. నల్లటి స్త్రీలు మాటలతో బెదిరిస్తూ ఆయా వస్తువులు ఇండ్లలోనుంచి దొంగిలించుకొని పోతూ ఎదురు అయినవారిని చూచి తెల్లటి పళ్లు బయటపడేట్టు నవ్వుతూ కలలలో కనపడుతున్నారు. ఇండ్లలో పూజ చేయడానికి ఉంచుకొన్న హవిస్సును కుక్కలు వచ్చి తిని పోతున్నవి. ఆవులకు గాడిదలు పుట్టుతున్నవి. ముంగిసలకు ఎలుకలు పుట్టుతున్నవి. పిల్లలు పెద్దపులులతోనూ ఊరుపందులు కుక్కలతోనూ చేగుతున్నవి. కెన్నరులు రాక్షసులతోనూ మనుష్యులతోనూ కలుస్తున్నారు. తెలుపూ ఎరుపూ పాదాలతో పావురాళ్లు రాక్షస వినాశాన్ని నూచిస్తూ దైవికముగా తిరుగుతూ ఉన్నవి. ఇండ్లలో పెంచుకుంటూ ఉన్న గోరువంకలు మధురముగా కూడుడము మాని వేసి వీచీ కూచీ మని క్రూరముగా అరుస్తున్నవి. పక్షులూ మృగాలూ పోట్లాడుకొని ఓడిపోయినవి. మల్కీ గుంపులు గుంపులుగా మృగాలమీదికి పక్షులూ పక్షుల మీదికి మృగాలూ పరుగులెత్తుతున్నవి. అవి అన్నీ నూరుగ్రాడి వైపు ముఖము పెట్టి ఏడుస్తున్నవి.

మృత్యువు పురుషరూపము ధరించి గొరిగించుకొన్న తలతో వికలాంగముతో భయంకరాకారముతో ఆయాకాలాలలో అందరి ఇండ్లూ చూస్తూవుంది. ఇవే కావు. ఇంకా ఇతర దుష్టనిమిత్తాలు కనపడుతున్నవి. ఓ రాజా, ఆలోచించు. ఇక ముందు ఏ బాధా రాకుండా ఉండడానికి ఏమి చేయవలెనో నిశ్చయించు” అని చెప్పినాడు.

ఈ విధముగా ఆ ఉత్తమాత్మను పౌరుషవంతుడు ఆ బలవంతుడు మాల్యవంతుడు చెప్పి రావణాసుధుని పరిశీలించి చూచినాడు. తన మాటలు ఆతనికి అయిష్టము అయినట్లు తెలుసుకొని ఊరుకున్నాడు.

3౬

ఆ దుష్టాత్ముడు రావణుడు మృత్యువు చేతికి చిక్కిపోతున్నాడు. అంగుల్ల మాల్యవంతుడు చెప్పిన మంచి మాటలు మనస్సుకు ఎక్కలేదు. అంతేకాదు. ఆ మాటలకు అతడికి కోపము వచ్చింది కూడా. కోపముతో కనుబొమ్మలు ముడి వేసి కను గుడ్లు తిప్పకూ మాల్యవంతుణ్ణి చూచి “ఓ ముసలి వాడా, నీవు శత్రుపక్షం చేరినావు. హితము చెప్పతున్నటుగా నాకు ఆహితము చెప్పినావు. నాకు ఏదో మేలు చెయ్యడము కోసము అన్నట్లు పరుషముగా మాట్లాడినావు. నీవు నన్ను మోసము చేయలేవు. ఇటువంటి మాటలు నా చెవికి ఎక్కవు.

“ఓ మాల్యవంతుడా, వాడు మానవుడు. నీచుడు. ఏకాకి. కోతులు వాడికి ఆశ్రయము ఇచ్చినవి. వాణ్ణి వాడి తండ్రి పెళ్లి కొట్టినాడు. అడవే వాడికి ఆనాసము అయింది. వాణ్ణి ఆ రాముణ్ణి సమర్థుడు అని నీవు ఎందుకు అనుకొంటున్నావో చెప్పు. నేను సమస్తరాక్షసులకున్నా ప్రభువును. పరమ పరాక్రమకాలిని. దేవతలు నన్ను చూచి భయపడుతున్నారు. నేను ఎందులో తక్కువ వాణ్ణి అనుకొంటున్నావో చెప్పు. రాక్షసవంశములో నీ కన్నా పరాక్రమవంతుడు అయిన వాడు ఉండడము ఓర్వ లేకనో శత్రుపక్షపాతము వల్లనో కాక శత్రువుల ప్రోత్సాహము వల్లనో నీవు నాతో పరుషముగా మాట్లాడినావు అనుకొంటున్నాను. శత్రువుల ప్రోత్సాహమే లేకపోయినట్లయితే పండితుడూ శాస్త్రజ్ఞుడూ అయిన నీ బోటివాడు ఎవడూ రాజ్యాధికారములో ఉన్న వాడితో అంగులో నిగ్రహానుగ్రహసామర్థ్యము ఉన్న వాడితో పరుషముగా మాట్లాడడు.

“ఓ మాల్యవంతుడా, పద్మాసనము లేని మహాలక్ష్మీదేవి వంటి సీతను నేను అడవిలో నుంచి తెచ్చుకొన్నాను. నేను రాముడికి ఎందుకు ఇస్తాను. భయమువల్ల నా — నాకు అటువంటిది లేదు. నేను కొద్ది రోజులలోనే ఆ రాముణ్ణి ఆ లక్ష్మణుణ్ణి, ఆ గుగ్గివుణ్ణి చంపి వేస్తాను. వాండ్లువెంట తెచ్చుకొన్న వానిరైనాన్ని నాశనము చేసి వేస్తాను. నీవు చూస్తావు. దేవతలు అయినా ద్వంద్వయుద్ధములో నా ఎదుట నిలవ లేరు. అటువంటి నేను యుద్ధానికి భయపడటము ఎందుకు. నా శిరస్సు చేదించినప్పటికీనీ నేను ఒకడికి లొంగి పోవు. అది నా స్వభావము. అది దోషము అయితే కావచ్చును. సహజస్వభావాన్ని ఎవడూ అతిక్రమించ లేడు. రాముడు యాదృచ్ఛికముగా సముద్రానికి సేతువు కట్టి ఉండవచ్చును. అందుకు నీవు ఎందుకు భయపడవలెను. అందులో ఆశ్చర్యము

రథము ఏమి ఉంది. ఆ రాముడు వానరసైన్యముతో సముద్రాన్ని దాటి వచ్చి నాడే కాని ప్రాణాలతో తిరిగి పోవడము ఉత్తది. నేను సత్యము చెప్పుతున్నాను. శపథము చేసి చెప్పుతున్నాను” అన్నాడు.

ఈ విధముగా ఇంత గర్వముతో మాట్లాడిన రావణాసురుణ్ణి చూచి అతడికి కోపము వచ్చింది అని తెలుసుకొన్నాడు. తాను అతడితో అట్లా మాట్లాడినందుకు సిగ్గు పడి పోయినాడు. రావణాసురుడు అడిగిన మాటలకు జవాబు చెప్పకుండా యశోచితముగా జయము ఆశీర్వదించి రావణాసురుడి అనుజ్ఞతో మాల్యవంతుడు అక్కడ నుంచి తన ఇంటికి పోయినాడు.

అంతట రావణుడు తన మంత్రులతో ఆలోచించినాడు. విమర్శించినాడు. లంకాపట్టణానికి అసమానము అయిన రక్షణము ఏర్పాటు చేసినాడు. తూర్పు ద్వారము దగ్గర ప్రహస్తుణ్ణి ఉండమనీ దక్షిణద్వారము దగ్గర మహా దరుణ్ణి మహాపార్శ్వన్ణి ఉండమనీ పశ్చిమద్వారము దగ్గర మహా మాయావి అయిన తన కొడుకును ఇంద్రజిత్తును అనేకమంది రాక్షసయోధులతో ఉండమనీ ఉత్తర ద్వారము దగ్గర శుకసారణులను ఉండమనీ ఆజ్ఞాపించినాడు. తానూ స్వయముగా ఆ ఉత్తరద్వారము దగ్గరనే ఉంటాను అని చెప్పినాడు. పట్టణమగ్ధములో మహాబలవంతుడు అయిన విరూపాక్షుడు అనే రాక్షసుణ్ణి అనేకమంది రాక్షసయోధులతో ఉండమని ఆజ్ఞాపించినాడు.

ఈ విధముగా ఆ రాక్షసపుంగవుడు రావణుడు లంకాపట్టణాన్ని కాపాడడానికి ఏర్పాట్లు చేసి కాలము ముగించుకొని వస్తూ ఉన్నందువల్ల తాను కృతకృత్యుడు అయినట్టు భావించుకొన్నాడు.

అట్లా ఆ లంకాపట్టణానికి రావణాసురుడు సమగ్రము అయిన రక్షణ సంవిధానము ఏర్పాటు చేసినాడు. మంత్రులు అందరూ అతనికి జయము ఆశీర్వదించి పూజించినారు. అంతట ఆ సంపన్నుడు రావణుడు మంత్రులను వదిలి పెట్టి తన అంతఃపురములోకి పోయినాడు.

32

రామలక్ష్మణులూ వానరరాజు సుగ్రీవుడూ వాయుపుత్రుడు హనుమంతుడూ భల్లూకరాజు బాంబవంతుడూ రాక్షసరాజు తమ్ముడు విభీషణుడూ వారి పుత్రుడు అంగదుడూ శరభుడూ సుషేణుడూ అతని బంధువులూ మైందుడూ ద్వైపికుడూ గజాడూ గపాత్యుడూ కుయుడుడూ నలుడూ పనసుడూ లంకాపట్టణము దగ్గరకు పోగానే జరగవలసిన కార్యాన్ని గురించి ఆలోచించసాగినారు.

“ఇదిగో, రావణాసురుడు విలుతూవున్న లంకాపట్టణము. ఎట్టఎదుట కనబడుతున్నది. సురాసురోరగ గంధర్వులకు ఎవరికీ జయించనలవికాకుండావుండి ఇక్కడ ఈపట్టణములో రాక్షసాధిపతి రావణాసురుడు ఎప్పుడూ సన్నిహితుడుగా ఉంటున్నాడు. కాబట్టి మనకు కార్యసిద్ధిఅయ్యే ఉపాయము ముందుగా ఆలోచించవలెను” అని రాముడు చెప్పినాడు.

అప్పుడు విభీషణుడు పాండికాయిన మాటలతో అధికార్థముగ “ప్రభూ, నామంత్రులు అనలదూ శరభదూ సంపాతీ ప్రభుసుదూ అనే నలుగురున్నా పక్షులరూపము ధరించి లంకాపట్టణములోకి పోయి శత్రుసైన్యములో చొరబడి రావణాసురుడు చేసిన ఏర్పాట్లను అన్నిటిని చూచి తిరిగి వచ్చినారు. ప్రభూ ఆదురాత్ముడు రావణాసురుడు నగరరక్షణము కోసము చేసిన ఏర్పాట్లను అన్నిటిని నా నలుగురు మంత్రులూ నాకు చెప్పినారు. వారు చెప్పింది అంతా నేను చెప్పతాను వివరించింది. ప్రహస్తుడు వాడి నైవ్యాలతో తూర్పుద్వారాన్ని మహాబలవంతులు అయిన మహాపార్శ్వదూ మహాబదుదూ వాంఙ్ల సైన్యాలతో దక్షిణద్వారాన్ని రావణాసురుడి కొడుకు ఇంద్రజిత్తు పట్టిసానిధానుష్కులతోనూ కూటముద్గరపాణులతోనూ ఇంకా నానావిధాయుధధారులు అయిన శూరులతోనూ పశ్చిమద్వారాన్ని కావలి కాసే ఏర్పాటు రావణాసురుడు చేసినాడు.

రావణాసురుడు స్వయముగా నిర్భయముగా ఉత్తర ద్వారములో ఉన్నాడు. వేలవేలు రాక్షసయోధులు ఆయుధపాణులుఅయి అతనిచుట్టూ వున్నారు. యోధులేకాకుండా ప్రధానముఅయిన రాక్షసులు అందరూ అక్కడనే ఉన్నారు శూలాలూ ఖడ్గాలూ ధనుస్సులూ ధరించిన మహాసైన్యమూ ప్రధానరాక్షసులూ లంకాపట్టణ మధ్యగుల్మములో విరూపాక్షుడితో ఉన్నారు.

ఒక వెయ్యిమంది గజసాదులూ పదివేలమంది రథికులూ ఇరవైవేలమంది ఆశ్వికులూ ఒక కోటిమంది పదాతులూ రావణాసురుడి వెంట ఎప్పుడూ వుంటారు. వాంఙ్లు అతడికి ఇష్టులు. వాంఙ్లు అందరూ బలవంతులు. పరమపరాక్రమవంతులు. యుద్ధములో శూరులు. వాంఙ్లకు ఒక్కొక్కళ్ళకు ఒక్కొక్కలక్ష పరివారము ఉంది. వాంఙ్లు ఎప్పుడూ యుద్ధానికి సంసిద్ధులుగాఉంటారు” అని చెప్పి లంకాపట్టణము పోయివచ్చిన తన నలుగురు మంత్రులనూ విభీషణుడు రాముడికి చూపించినాడు. ఆ నలుగురు రాక్షసమంత్రులున్నూ లంకాపట్టణములో ఏర్పాట్లను అన్నిటిని రాముడికి స్వయముగా తెలియచెప్పినారు.

ఆ శ్రీమంతుడు విభీషణుడు మళ్ళీ ఆ కమలపత్రాక్షుణ్ణి రాముణ్ణి చూచి “రామా, రావణుడు కుడేరుడి మీదికి యుద్ధానికి పోయినప్పుడు పది లక్షల

మంది రాక్షసయోధులను వెంట తీసుకొని పోయినాడు. వాండ్లు అందరూ ఆ దురాత్ముడితో నరసమానము అయిన పరాక్రమవంతులు, బలవంతులు, శేఖో వంతులు. ధైర్యములో కానీ దర్పములో కానీ వాండ్లు తమ ఏలికకు తీసిపోరు. ఇట్లా చెప్పతున్నందుకు నన్ను కోప పడవద్దు. నిన్ను భయపెట్టడానికి నేను ఇట్లా చెప్పడములేదు. నీకు రోషమువచ్చి వెంటనే రావణాసురుణ్ణి సంహారము చేయడానికోసము చెప్పతున్నాను. ఓ ప్రభూ నీవు నీ పరాక్రమముతో జేవ తలను అయినా విగ్రహించకలవు. నీకు ఆ సామర్థ్యము ఉంది. ఇప్పుడు నీ చుట్టూ ఉన్న మహావానర సైన్యాన్ని నాలుగు అవయవాలుగా పూర్వము పన్ను, రావణాసురుణ్ణి వధించు” అని చెప్పినాడు.

ఈ విధముగా విభీషణుడు చెప్పిన తరువాత రాముడు శత్రుసంహారము చేయడానికి వానరయూధపతులను చూచి “ఓ వానరవీరులారా, మీలో నీలుడు వానరయోధులను వెంట పెట్టుకొని ఈ లంకాపట్టణ తూర్పు ద్వారములో ఉన్న ప్రహస్తుడితో పోరాడవలెను. వారి పుత్రుడు అంగదుడు వానర సైన్యముతో పోయి దక్షిణ ద్వారములో ఉన్న మహాద్రుతితోనూ మహాపాద్మునితోనూ యుద్ధము చేయవలెను. అప్రమేయబలుడు హనుమంతుడు వానర సైన్యముతో పోయి పశ్చిమ ద్వారాన్ని పడకొట్టవలెను.

“దైత్యదానవసంఘాలకున్నూ మహాత్ములు అయిన మహర్షులకున్నూ అపకారము చేసిన ఆ తుంగ్రుణ్ణి బ్రహ్మదేవుడి వరదానమువల్ల బలవంతుడు అయి ప్రజలను హింసిస్తూ ఉన్న ఆ క్రూరుణ్ణి సమస్త లోకాలలోనూ యధేష్ఠముగా తిరుగుతూ ఉన్న ఆ రాక్షసాధిపతిని రావణాసురుణ్ణి స్వయముగా నేనే సంహారముచేయ నిచ్చియించుకొన్నాను. ఆ రావణాసురుడు వాడి సైన్యా లతో ఉన్న ఉత్తరద్వారము దిగ్గరకు నేను నా తమ్ముడు లక్ష్మణుడితో పోయి పోరాడితాను.

“వానరరాజా సుగ్రీవుడూ భల్లూకరాజు జాంబవంతుడూ రాక్షసరాజు తమ్ముడు విభీషణుడూ ఆకాశమార్గాన పోయి లంకాపట్టణమగ్ధగులత్వములో పోరాడవలెను.

ఈ యుద్ధములో వానరులు మనుష్య స్వరూపము ధరించకూడదు. వానర రూపముతోనే ఉండవలెను. అదే మన సైనికులు అని తలచియడానికి గుర్తు మహాపరాక్రమంతుడు నా తమ్ముడూ లక్ష్మణుడూ నేనూ నీలుడూ అంగదుడూ హనుమంతుడూ సుగ్రీవుడూ మన స్నేహితుడు విభీషణుడూ మొత్తము మేము విడుదలకూ మనుష్యరూపముతో యుద్ధము చేస్తాము” అని చెప్పినాడు.

ఆ మతిమంతుడు రాముడు కార్యసిద్ధి కోసము ఈ విధముగా నిర్ణయించినాడు. రమణీయము అయిన సువేల పర్వతతటాన్ని చూచినాడు. ఆ ప్రదేశానికి ఎక్కి పోవలెను అనుకొన్నాడు.

అంతట మహా బుద్ధిమంతుడు ఆ మహాధైర్యవంతుడు రాముడు మహాత్తరము అయిన వానర సైన్యముతో ఈ పృథ్వీని అంతా ఆచ్ఛాదించి పరమ సంతోషముతో లంకాపట్టణము మీదికి పోయినాడు.

౩౮

రాముడు లక్ష్మణునితో ఆలోచించినాడు. అంతట ఆ సువేల పర్వతశిఖరముమీదికి పోవడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. ధర్మజ్ఞులూ మంత్రజ్ఞులూ కార్యవిధిజ్ఞులూ అమరవృత్తులూ అయిన సుగ్రీవుణ్ణి విభీషణుణ్ణి చూచి మధురముగా “ఓ మిత్రులారా, ధాతువులతో దగధగలాడుతూ ఉన్న ఈ సువేలపర్వతశిఖరము మీదికి మనము అందిరమూ పోదాము. ఇప్పుడు లంకాపట్టణము ఎట్లా ఉందీ మనకు అక్కడనుంచి కనబడుతుంది. మనము అందరమూ ఈ రాత్రి అక్కడనే ఉండిపోదాము.

“వాడు రావణుడు తన చావుకోసము నా భార్యను ఎత్తుకొనిపోయినాడు. వాడు ధర్మాధర్మాలూ ఆలోచించలేదు. సదాచారాన్ని పాటించలేదు. పులస్త్యవంశశ్రౌరవాన్ని గణించలేదు. రాక్షససాధారణము అయిన నీచబుద్ధితో నింద్యము అయిన పరదారాపహరణము చేసినాడు. ఆ నీచుడి అపరాధమునుంచి ఇప్పుడు రాక్షసులు అందరూ చచ్చిపోయే దురవస్థ వచ్చింది. ఆ రాక్షసాధముడి పేరు చెప్పితే నాకు కోపము వస్తుంది. ఒక్కడు కాలపాశెవరింగతుడు అయి పాపిష్టి పని చేస్తాడు. ఆ నీచుడి అపచారమునుంచి వాడి వంశము అంతా నాశనము అయిపోతుంది” అని కోపముతో చెప్పతూనే రాముడు ఆరాత్రి ఉండడానికి ఆ సువేలపర్వతము మీదికి సదుపసాగినాడు. హెచ్చరికతో మహాచచ్చరము తీసుకొని ఆ పరమపరాక్రమవంతుడు లక్ష్మణుడు రాముణ్ణి వెంబడించినాడు. ఆలక్ష్మణుని వెనక సుగ్రీవుడున్ను తన నల్లరు మంత్రులతో విభీషణుడున్ను నడిచినారు.

హనుమంతుడూ అంగనుడూ నీలుడూ నలుడూ మైంగుడూ ద్వివిదుడూ గజుడూ గవాక్షుడూ గవయుడూ శరభుడూ గంధమాదనుడూ పనసుడూ కుముదుడూ హరుడూ రంభుడూ జాంబవంతుడూ సుషేణుడూ ఋషభుడూ శతవరీ మొదలు అయిన వానరయూధపతులూ యింకా తక్కిన వానరయోధులూ

రాముణ్ణి చేరడానికి ఆ సువేలపర్వతము మీదికి వాయువేగముతో పోయినారు. అచిరకాలములో ఆ సువేలపర్వతశిఖరముమీద రామాదులను కలసుకొన్నారు.

ఆ సువేలపర్వతానికి ఎట్టఎదుట త్రికూటపర్వత శిఖరముమీద ఉన్న లంకాపట్టణాన్ని వారు అందరూ చూచినారు. అది ఆకాశాన్ని చొరుచుకొని పోయినట్టుగా కనిపించింది. అందుకు అయిన బహిర్ద్వారాలతోనూ ఎత్తు అయిన ప్రాకారాలతోనూ రాక్షససమూహాలతోనూ శోభిస్తూనూ ఎత్తు అయిన ప్రాకారము మీద నల్లటి రాక్షసులతో మరి ఒక ప్రాకారముగానూ ఉన్న లంకాపట్టణాన్ని వానరయూగపతులు అందరూ చూచినారు. అంతట ఆ వానరవీరులు అందరూ యుద్ధోత్సాహులు అయినారు. రాముడి అనుమతితో నానావిధ సింహనాదాలు చేసినారు.

అప్పుడు సంధ్యాకాలము అయినందువల్ల సూర్యుడు ఎర్రబడిపోయినాడు. అంతట అస్తమించినాడు. అప్పుడు పూర్ణచంద్రుడితో శోభాయమానముగా వెన్నెల వచ్చింది.

సుగ్రీవుడు అప్పుడు అక్కడ వానరసైన్యానికి వానర యూధపతులకూ రామలక్ష్మణులకూ చిక్కిని వసతులు ఏర్పాటు చేయించినాడు. అందుకు ఆ వానర వాహినీపతిని విభీషణుడు అభినందించి గౌరవించినాడు.

3౯

ఆ వానరవీరులు ఆ రాత్రి అంత ఆ సువేలపర్వతము మీద హాయిగా కాలము గడిపినారు. వనదుర్గముగా ఉన్న మహావనాలనూ ఉద్యానవనాలనూ తెల్లవారుతూనే చూచినారు. అవి అన్నీ మిట్టపల్లాలు లేవి సమప్రదేశములో (సువేలపర్వతమునుంచి త్రికూటపర్వతము వరకూ) ఎంతో దూరము విశాలముగానూ రమణీయముగానూ నేత్రపర్వతముగానూ కనిపించినవి. ఆ వనాలనూ ఆ ఉద్యానవనాలనూ వానరులు అందరూ చూచినారు.

ఆ వనాలలో సంపెంగిచెట్లూ సురపాన్నచెట్లూ మద్దిచెట్లూ నేల కనపడకుండా కానుకు తీపులూ పంక్తులు పంక్తులుగా నాగకేసరచెట్లూ అశోక వృక్షాలూ తాటిచెట్లూ మద్దిచెట్లూ వీరుమద్దిచెట్లూ కడిమిచెట్లూ పూచిన ఏడాకుల అరటిచెట్లూ కొండగోకుచెట్లూ కలిగొట్టుచెట్లూ కనిపించినవి. ఆయా మహాన్నతవృక్షాలకు రకరకాల లతలూ అల్లకొన్నవి. అట్లా అల్లకొన్న ఆ లతలూ ఆ చెట్లూ పూలు పూసినవి. అందువల్ల ఆ వృక్షాల చివరను ఎర్రటి పసుపుతో చిగుట్లా చిత్రచిత్రము అయిన రంగులతో పూలూ కనిపించినవి.

చుట్టూ చిత్రచిత్రము అయిన వనాలతోనూ ఉద్యానవనాలతోనూ పచ్చిక బయ్యలతోనూ జంజాయాలతోనూ ఆ లంకాపట్టణము దేవేంద్రుడి అమరావతి పట్టణమువలె శోభాయమానముగా కనిపించింది. మధురవాసాలు గుబాళించే మహారమణీయము అయిన పూలతోనూ పంపితోనూ అయా వృక్షాలు దండవ చర్మ చేసుకొని ఆభరణాలతో అలంకరించుకొన్న దేవతలవలె కనిపించినవి.

ఆ మహావనము సర్వర్షపులలో తుమ్మెదలు మూగే రమ్యమూ మనోజ్ఞమూ అయిన కుబేరడి వైత్తిరగవనము వలెనూ దేవేంద్రుడి సంవనోద్యాన వనము వలెనూ లోచించింది. ఆ మహావనములో నెలవిగ్గరిగ్గర నీరకొక్కా చీకకొక్కారలూ తిరుగుతూనూ నెమిళ్లు నాట్యము ఆడుతూనూ కోకిలలు మచరగానము చేస్తూనూ ఉండెను. ఆ వానరవీగులు అందరూ గమించినారు. ఆగూ పక్షులపాటలు విన్నారు. సంతోషాతిశయముతో ఆ కామరూపుల దేహాలు ఉప్పొంగి పోయినవి.

ఆయా పుష్పఫలభరితవృక్షాలమీద మడించిన పక్షులు పాటలు పాడుతూనూ తుమ్మెదలు పూలతేనెలు తాగుతూనూ (గృంగరాజాలు) గండు తుమ్మెదలు ఝంకారము చేస్తూనూ వృక్షసమూహాలలో కోకిలలు పాటలు పాడుతూనూ కౌజాపిట్టలూ బెంగురుపక్షులూ మధురస్వనులు చేస్తూనూ ఉన్న ఆ లంకాపట్టణ ప్రాంతవనాలలోకి వానరవీగులు పోయినారు. ఆ వనాలలో పుష్ప సంసర్గమువల్ల గుంభంబు గుబాళించే వాయువు చల్లగా పోయిగా వీచినందువల్ల ఆ వానరవీగుల ప్రూణేంద్రియాలు తృప్తిచెందిన మే కాకుండా దేహాలు పులకలు ఎత్తినవి. అప్పుడు కొంతమంది వానరయూధపతులు సుగ్రీవుడి ఆనుజ్ఞతో లంకా పట్టణాన్ని చూచి రావడానికి ముందుగా బయలుదేరి పోయినారు.

అమిత వేగముతో బయలుదేరి పోయిన ఆ వానరవీగుల పాదఘట్టనలకు భూమి అదిరి పోయింది. భూమి మీదనుంచి లేచిన దుమ్ము ఆకాశాన్ని కనపడకుండా ఆవరించింది. వారి సింహనాదాలకు ఆవనాలలో ఉన్న పక్షులూ జింకలూ ఏనుగులూ ఎలుగుబంట్రూ అడవి పండులూ అడవి దున్నలూ సింహాలూ బెదిరిపోయి దిశదిశలూ పరుగులెత్తినవి ఆ మహాస్థనికి లంకాపట్టణము అంతా సంచలించి పోయింది.

(ఆ లంకాపట్టణానికి సముద్రము జలదుర్గము. అది దాటినతిరువాత. సువేదా పర్వతము పర్వతదుర్గము, ఆ పర్వతదుర్గము దాటిన తరువాత వనదుర్గము ఆ వనదుర్గముదాటిన తరువాత త్రికూటపర్వతముమీద లంకాపట్టణము ఉంది). ఆ త్రికూటపర్వతము చాలా ఎత్తు అయింది. అది ఆకాశాన్ని స్పృశిస్తున్నట్టుగా

కనపడుతుంది. అంతటా తెల్లటి పూలతోనూ బంగారువన్నెతోనూ భగభగలాడుతూ రమణీయముగా శైత్రపర్వముగా ఉంటుంది. ఆ ఎత్తుకు పక్షులు సయితము ఎగిరిపోలేవు” అక్కడి కిపోకలము అని మనస్సులోనయినా ఎవరూ అనుకోలేదు. కాలినడకను అక్కడికి పోవడము ఉత్తిది అని వేరే చెప్పునక్కర లేదు.

ఆ త్రికూటపర్వతము మీద రావణాసురుడు ఏలతూ ఉన్న లంకాపట్టణము పొడుగు నూరు యోజనాలు. వెడల్పు ముప్పయి యోజనాలు, ఆ లంకా పురద్వారాలు తెల్లటి మేఘాలవలెనూ ప్రాకారములు వెండి బంగారు కాంతులతోనూ తేజరిల్లుతూ ఉంటవి, ఆకాశమగ్ధములో వర్షాకాలమేఘాల వలె అక్కడి ప్రసాదగృహాలూ విమానగృహాలూ శోభిస్తూ ఉంటవి. కైలాస శిఖరము వలె అక్కడ వెయ్యి స్తంభాలతో ప్రాసాదభవనము ఆకాశములోకి చొగుచు కొని పోతున్నట్లుగా కనపడుతుంది. అక్కడ నూర్లకొద్దీ రాక్షసులు కావలికొస్తూ ఉంటారు. ఆ రాక్షసేంద్రుడి ఆ చైత్ర్యప్రాసాదభవనము ఆ లంకా పట్టణానికి ఒక ఆ భరణము వంటిది.

ఆ శ్రీమంతుడు ఆ పరాక్రమవంతుడు రాముడు లక్ష్మణుణ్ణి వానరయూధ పతులను వెంట పెట్టుకొని మధురగానము చేసే పక్షులూ వివిధ మృగాలూ ఉన్న మహారణ్యాలతోనూ వివిధ ధాతువులతోనూ భగభగలాడే సర్వతాలతోనూ మనోహరము అయిన ఉద్యానవనాలతోనూ కిటకిటలాడే మహాగృహాలతోనూ అనేక ప్రాసాదగృహ పంక్తులతోనూ వివిధరాక్షస సమూహాలతోనూ నానావిధ రక్షణలతోనూ గొప్ప యంత్రాలు అమర్చిన బహిర్ధ్వార కవాటాలతోనూ సమస్త ద్రవ్య సమృద్ధముగా ఉన్న లంకాపట్టణాన్ని చూచి ఆశ్చర్యపడి పోయినాడు.

౪౦

ఆ సువేలపర్వతము మీద రెండు యోజనాల వలయములో ఉన్న వానర సైన్యముతోనూ వానర యూధపతులతోనూ సుగ్రీవుడితోనూ లక్ష్మణుడితోనూ రాముడు ఒక ముచ్చూర్తము పేపు దశదిశలూ పరిశీలించి చూచినాడు. మనోహరము అయిన త్రికూటపర్వతముమీద రమణీయము అయిన వనాలతో విశ్వకర్మ విర్మించిన ఆ లంకాపట్టణాన్ని ఆ పట్టణ గోపురశిఖరము మీద ఉన్న శావణాసురుణ్ణి రాముడు అప్పగింపు చూచినాడు.

ఆ రావణాసురుడికి ఇరువైపులా తెల్లటి వింజామరలతో వీస్తున్నాయి. అవి మహావీరము అయిన ఛత్రము పట్టివారు. ఒంటివిండా రక్తవందనము పూసి

ఉంది. మెడలో నుంచి వేల్చాడుతూ ఉన్న రత్నాభరణాలు తళతళలాడుతూ అతడు నీలమేఘమువలె కనిపించినాడు. అతని వక్షస్థలము మీద విరావతము కొమ్ములతో గిరిన గాయాల మచ్చలు కనిపించినవి. బంగారు జరీ ఉత్తరీయము వేసుకొన్నాడు. కుండేటి నెత్తురువంటి ఎరటి వస్త్రము కట్టికొన్నాడు. ఆకాశములో సంద్యారాగము అలముకొన్న మహానీలమేఘమువలె తోచినాడు.

అట్లా కనిపించిన ఆ రాక్షసరాజును రావణాసురుణ్ణి రామలక్ష్మణులూ వాసరవీరులు అందరూ చూస్తూఉన్నారు. ఆ రాక్షసరాజును చూచే మోడలముతో సుగ్రీవుడికి పట్టరాని కోసము వచ్చింది. ఆ ధైర్యవంతుడు ఆ బలవంతుడు హఠాత్తుగా లేచినాడు. ఆ సువేల పగ్వత శిఖరము మీదినుంచి ఎగిరిఇట్లే రావణాసురుడు ఉన్న గోపురము మీదికి జోయినాడు. ఆ రావణాసురుణ్ణి ఒకక్షణము సేపు తేరి పారచూచినాడు. నిర్భయముగా అతణ్ణి ఒక గడ్డిపోవగా భావించి పరుచుచుగా “ఓ రాక్షసుడా, నేను లోకనాథుడు రాముడి దాసుణ్ణి. ఆ మహాసుభావుడు మాత్రము నన్ను తన స్నేహితును అని చెప్పతూ ఉంటాడు. ఆ రామప్రభు లేజము నాలోఉంది. నీవు ఇప్పుడు నన్ను తిప్పించుకొని పోలేవు” అంటూ సుగ్రీవుడు తటాలున పయికిఎగిరి రావణాసురుడి కిరిబాన్ని లాగి నేలమీద పారవేసినాడు.

అంత వేగముతో తన మీదికి వస్తూఉన్న సుగ్రీవుణ్ణి చూచి ఆ రాక్షసరాజు రావణాసురుడు “ఓరీ, నీవు నాకు కనపడనంతవరకూ సుగ్రీవుడవు (నుంచి మెడకలవాడవు) ఇప్పుడు నీవు హింసగ్రీవుడవు (మెడ లేని వాడవు)” అంటూ లేచి తన గెండుచేతులతోనూ సుగ్రీవుణ్ణి నేలమీద పడతొసినాడు. నేలమీద పడ్డ సుగ్రీవుడు బంతివలె పయికి ఎగిరి తన గెండు చేతులతోనూ రావణాసురుడి మీది కలియపడ్డాడు.

అప్పుడు ఆ ఉభయుల దేహాలనుంచి చెమటలు కారిసవి. ఉభయుల కేహాల నిండా నెత్తురు కమ్ముకొన్నది. ఒకరిని ఒకరు పెనవేసి పట్టుకొని క్షణము సేపు కదలకుండా మెదలకుండా నిలుచున్నారు. అప్పుడు ఒకరు పూచిన బూరుగు చెట్టువలెనూ ఒకరు పూచిన మోగుగుచెట్టు వలెనూ కనిపించినారు.

ఆ వాసరరాజు ఆ రాక్షసరాజు ఒకరిని ఒకరు పిడిగుద్దులు గుద్దుకొన్నారు. అరచేతులతో బాదుకొన్నారు. మోచేతులతో పొడుచుకొన్నారు. గోళ్లతో గిచ్చుకొన్నారు. సహించలేని బాధతో ఒకరితో ఒకరు పోట్లాడినారు.

ఆ గోపురపు తిన్నెల మధ్యను ఆ ఇద్దరు మహాబలవంతులూ భయంకర వేగముతో చేతులతో పట్టు పట్టినారు. ఒకరిని ఒకరు పయికి ఎగరవేసినారు.

ఒకరిని ఒకరు కింద పడలాగినారు. ఒకరి కేహాన్ని ఒకరు వంగ తీసినారు. ఉభయలూ ఆ గోపుర వేదికలకు పాదాలు తన్ని పట్టి ఒకరిని ఒకరు పడలాగినారు. ఒకరి దేహాన్ని ఒకరు చేతులతో పెనవేసి పట్టుకొన్నారు. ప్రాకారము పక్కను ఉన్న అగడ్తలో ఇద్దరూ పడ్డారు. ఇద్దరూ ఎగిరి చేతులు నేలమీద మోపి ఒక తూణమునేపు బుసలుకొట్టి ఒకరిని ఒకరు పెనవేసి పట్టుకొన్నారు. సయికి ఎగిరినారు. బాహుపాశాలతో బంధించుకొన్నారు.

అంతట ఆ యిద్దరూ అభ్యాసబలముతోనూ సహజ బలముతోనూ చెలరేగినారు. సింహాలవలెనూ పెద్దపులులవలెనూ తిరుగుతూ వివిధ పద్ధతులతో పోరాడినారు. ఒకరికి ఒకరు ఎగురుగుండా పోయి నిలుచున్నారు. ఎగురు రొమ్ములతో ఒకరిని ఒకరు కొట్టుకున్నారు. ఏకకాలాన నేలమీద పడ్డారు. ఒక్కసారిగా ఉభయలూ నేలమీది నుంచి లేచినారు. ఒకరిని ఒకరు కొట్టుతూ అనేకవిధాల పోరాడినారు.

వాడు ఉభయలూ బలవంతులు మాత్రమే కొడు. ఉభయలూ వ్యాయామ శిక్ష పొందినవారు. ఉభయలూ చక్కగా సాముచేసిన వారు. ఉభయలూ మదపుటెనుగుల వంటివారు. ఏనుగుల కట్టు స్తంభాలవంటి తిమ చేతులతో ఎంత నేపు బాదుకొన్నా ఒక్కరున్నూ అలసిపోలేదు. ఉభయలూ అమితవేగముతో గుండ్రముగా తిరుగుతూ ఎంతోనేపు పోరాడినారు సుగ్రీవుణ్ణి రావణుడు చంపివేయవలెను అనుకొన్నాడు. రావణుణ్ణి సుగ్రీవుడు చంపివేయవలెను అనుకొన్నాడు. ఎలుకకోసము పొంచివుండే పిల్లిమాదిరిగా ఇద్దరూ సమయముకోసం కనిపెట్టుకొని ఎప్పుటికి అప్పుడు ఒకరిమీదికి ఒకరు దూకడానికి సిద్ధము అయినారు.

ఆ వానరరాజు సుగ్రీవుడూ రాక్షసరాజు రావణాసురుడూ మల్లయుద్ధ వికారదులు. వివిధవిధాలపోరాటములలోనూ ఆరితేరినవారు. విచిత్రము అయిన మండలాకారముగా వైష్ణవమూ వైశాఖమూ మండలమూ ప్రత్యక్షమూ ఆరితమూ అనే స్థానాలలో నిలుచుంటూనూ గోమాత్రకము వలె విచిత్రముగా దగ్గరకు పోతూనూ వెనకకు పోతూనూ పక్కకు పోతూనూ దెబ్బలు తప్పించుకోడానికి సవ్యాససవ్యముగా తిరుగుతూనూ పారిపోతున్నట్లు పరుగెత్తి ఎగురుగుండా వచ్చి కొంచెము దూరములో నిర్భయముగా నిలుచుంటూనూ పరాజ్ఞులు అయినట్లు వెనకకుపోతూనూ శిరిరాన్ని సంకోచించి వంగి ఎదిరి ఛట్ట తప్పించుకొంటూనూ ఎదిరిని కాలితో తన్నడానికి పయికి ఎగురుతూనూ ఎదిరి తన చెయ్యి పట్టుకోవనూడం లే చెయ్యిముడుచుకొంటూనూ పోరాడినారు.

అంతః రావణాసుగుడు తన మాయలు మాపించడానికి మొదలుపెట్టి నాడు. సుగ్రీవుడు అది కనిపెట్టినాడు. అతడు అప్పటికీ ఏ మాత్రమూ అలసి పోలేదు. దయశాలిగా నే ఉన్నాడు. అయితే రావణాసుగుడి అలాగే చనితేలుసుకొన్నాడు. అతగాణ్ణి మోసము చేయవలెను అనుకొన్నాడు. ఇట్లే అకాశానికి ఎగిరినాడు. అప్పుడు రావణాసుగుడు తెల్లబోయి ఆక్కడ నేలించుచున్నాడు.

రావణాసుగుడు అలసి సాలసి పోయేటంతి వరకూ సుగ్రీవుడు అలాగే నాడు. ఆ సూర్యపుత్రుడు సుగ్రీవుడు అంతట అతి విగాళు అయిన అకాశాన్ని లంఘించి వానర వీరులమధ్యను ఉన్న రాముడి వార్షానికి చేరవలెను అనుకొన్నాడు. రాముడికి యుద్ధోత్సాహము కలగచేయడానికి అంతట సుగ్రీవుడు వాయు వేగముతో సంతోషముగా వానరసేనా సమూహములోకి వచ్చి వాలినాడు.

౪౦

రామలక్ష్మణులు గాయాలతో వచ్చిన సుగ్రీవుణ్ణి చూచినారు. ఆ వానర రాజును రాముడు కాగలించుకొని “మిత్రుడా, నీవు నాతో కూడా ఆలోచించకుండా సాహసము చేసినావు. ఇటువంటి సాహసపు పనులు రాజులు ఎవరూ చేయరు. నీవు వీరుడవు. అయితే సాహసప్రియుడవు. నేనూ ఈ విభీషణుడూ ఈ వానర సైన్యము సందేహముతో బాధపడ్డాము. నీవు ఇటువంటి సాహసము చేసినావు. ఓ సుగ్రీవుడా, ఇప్పుడు చేసినట్లుగా ఇకను ఎప్పుడూ నాతో ఆలోచించకుండా చేయవద్దు.

“ఓ మహాబాహూ! నీవు శత్రువులను వధించగలవు. నాకు తెలుసును! కాని నీకు ఏ ఆపద అయినా వచ్చేట్లయితే నాకు సీతతో కానీ భరణుశితో కానీ లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులతో కానీ చివరకు నా శరీరముతో కానీ నాకు ఏమి పని. మిత్రుడా, నీవు దేవేంద్రుడు అంతటి పరాక్రమవంతుడవు. రుద్రాదేవుడు అంతటి సాహసివి, నేను నిన్ను ఎరిగి ఉన్నప్పటికినీ నీవు తిరిగి వచ్చేటంత వరకూ ఏమి ఆపద వస్తుందోను అని భయపడ్డాను.

“ఓ బలవంతుడా, నేను యుద్ధములో ఆ రావణాసురుణ్ణి పుత్రబంధు సైన్య సమేతముగా సంహారము చేసివేసి అంకా పట్టణములో విభీషణుడికి రాజ్యాభిషేకము చేసి అయోధ్యానగరానికి పోయి భరతుడికి రాజ్యము ఒప్పు గించి దేహము చాలించవలెను అనుకొంటున్నాను” అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా రాముడు చెప్పిన మాటలు విని సుగ్రీవుడు “రామా, నీవు మహావీరుడవు. నీవు నేను ఏమి అని చెప్పేది. నీ భార్యను ఎత్తుకొని పోయిన రాక్షసుణ్ణి చూచినాను. నేను సహించలేకపోయానాను. నేను పౌరుషము కలవాణ్ణి. నిలువలేకపోయానాను. అయితే, వాణ్ణి నీవే వధించవలెను కాబట్టి నేను వాణ్ణి చంపివేయకుండా తిరిగి వచ్చినాను” అని చెప్పినాడు.

రాముడు ఆ వీరుణ్ణి సుగ్రీవుణ్ణి కాగలించుకొని అభినందించినాడు. అంతట లక్ష్మణుణ్ణి చూచి “లక్ష్మణా, చల్లని జలాలతోనూ రుద్రము అయిన ఘోర తోనూ ఉన్న ఈ వనములోనే ఈ సేనాసమూహాలను చక్కగా విభజించి పూర్వహాలు ఏర్పాటు చేసి యుద్ధ సన్నద్ధము చేయవలెను. భోక్తృయంకరమూ భయంకరమూ అయ్యే ఋక్ష వానర రాక్షసవం జరుగుతుంది అని నాకు తోస్తున్నది. భయపడిపోతున్న కనపడుతున్నవి. చూడు, గాలిదోహాన్ని పెట్టకొట్టుతున్నది భూమి కగులుతూ ఉంది పర్వత శిఖరాలు విణుగుతూ ఉన్నవి. చెట్లు విరిగి పడిపోతున్నవి. మేఘాలు క్రూరము అయిన పక్షుల వలె భయంకరముగా గర్జిస్తున్నవి. రక్తబిందువులతో మహాభయంకరముగా వాన కురుస్తున్నది. రక్త చందన కాంతులతో సంస్కృత పరమ దాహణముగా కనపడుతున్నది. నూర్యమంజలము నుంచి అగ్నికణాలు రాలి పడుతున్నవి. భయంకరము అయిన మృగపక్షి సమూహాలు అమంగళముగా నూర్యుడికి ఎగురుకుండా నిలుచుని ఏడుస్తున్నవి. మహాభయము పుట్టేట్లు అరుస్తున్నవి. ప్రళయకాలములో వలె చంద్రుడు కాంతి హీనుడు అయిపోయి నలులూ ఎరులూ కిరణాలతో రాత్రిపూట జీవాతాపము ఎత్తిస్తున్నాడు. అంటే కాదు. చంద్రుడి గాలిగుడి కురచ అయిపోయింది. రక్త వర్షముతో భయంకరముగా కనపడుతున్నది. పగలు నూర్యమంజలములో నల్లటి మచ్చ కనపడింది. నక్షత్రాలు ఎప్పటికీహాదిరిగా కనపడెడివి లేదు. చూడు. కాకులు డేగలతోనూ గద్దలు చిన్న చిన్న పిట్టలతోనూ కలుస్తున్నవి. నక్కలు పెద్ద పెట్టున అమంగళముగా అరుస్తున్నవి. మనము వెంటనే ఇప్పుడే ఈ వానరనైన్యాన్ని వెంటపెట్టుకుని లంకాపట్టణాన్ని పోదాము. ఆ పట్టణము ఇంతవరకూ ఎవరికీ ఎదిరించ నలవికాకుండా ఉంది. మనము వేగముగా ముట్టడించడము మంచిది” అని చెప్పినాడు.

ఆ మహాబలవంతుడు ఆ పరమపరాక్రమవంతుడు రాముడు ఇట్లా లక్ష్మణుడితో చెప్పి అప్పటికి అప్పుడు ఆ పర్వత శిఖరము మీది నుంచి కిందికి దిగినాడు. దుర్గర్థము అయిన వానరనైన్యాన్ని చూచినాడు. ఆ కాలజ్ఞుడు ఆ ధర్మజ్ఞుడు రాముడు అంతట సుగ్రీవుడి సాయముతో ఆ వానరనైన్యాన్ని యుద్ధసన్నద్ధము చేసినాడు.

ఆ మహాధానుష్కుడు రాముడు ప్రాతఃకాలాన ఆ అనంతవానరవాహినికి ముందు లంకాపట్టణానికి నడువ సాగినాడు. అప్పుడు ఆ మహానుభావుడి వెంట విభీషణుడూ సుగ్రీవుడూ లక్ష్మణుడూ హనుమంతుడూ జాంబవంతుడూ సుషేణుడూ నడిచినారు. వారి వెనుక భిల్లుకపీరులతోనూ వానరకీడులతోనూ ఆ మహావానరవాహిని భూమిని అంతా ఆవరించి నడిచింది. ఏనుగుల వంటి వానరపీరులు పెరిగి పెద్ద పెద్ద ఛెట్లను చేతులలో పట్టుకొని అడ్డగించ నలవి కాకుండా నడిచినారు. పతాకపంక్తులతోనూ ఎంతో ఎత్తు అయిన ప్రాకారము తోనూ బహిర్వార్తాలతోనూ జేవతిలకు అయినా నొర నలవి కాకుండా ఉన్న లంకాపట్టణము దగ్గరకు పోయినారు.

ఆ లంకాపట్టణోత్తరద్వారము పర్యవేక్షింపరము అంతే ఎత్తున ఉంది. ఆ ద్వారాన్ని రావణాసురుడు కాస్తున్నాడు. భయంకరాకారులూ వివిధాయుధ ధారులూ అయిన రాక్షసులు అక్కడ అంతటా యుద్ధసన్నద్ధులుగా ఉన్నారు. అది వరుణజేవుడు పరిపాలించే భయంకరము అయిన మహాసముద్రము వలెనూ దానవులు కాపాడే పాతాళలోకము వలెనూ కనిపించింది. ఆ ద్వారాన్ని సామాన్యులు చూస్తే దద్దిరిల్లి పోతారు. ఆ ఉత్తరద్వారాన్ని కొట్టే సామర్థ్యము రాముడికి తప్ప మరెవరికీ లేదు. ఆ ఉత్తరద్వారములో ఉన్న రాక్షస యోధుల వివిధాయుధాలనూ వారు తొడుగుకొన్న కవచాలనూ రాముడు చూచినాడు.

వానరసేనానాయకుడూ పరమపరాక్రమవంతుడూ అయిన నీలుడు మ్రొందెద్దివిదులతో తూర్పు ద్వారము దగ్గర నిలచినాడు. మహాబలవంతుడు అంగదుడు ఋషభుడితోనూ గవాక్షుడుతోనూ గజాడితోనూ గవయుశితోనూ దక్షిణద్వారము దగ్గర నిలచినాడు. హనుమంతుడు ప్రమాధీ ప్రభువుడూ మొదలు అయిన వానరపీరులతో పశ్చిమద్వారము దగ్గర నిలచినాడు. ఉత్తర పశ్చిమద్వారాల మధ్యను గరుత్మంతుడితోనూ వాయుజేవుడితోనూ సరి సమానము అయిన వేగముతో పోరాడే వానరయూధపతులతోనూ ముప్పయి ఆరు కోట్ల మంది వానరయోధులతోనూ సుగ్రీవుడు నిలచినాడు. అది ఆ నైన్యానికి మధ్య గుర్తు.

అప్పుడు రామాజ్ఞను శిరసావహించి లక్ష్మణుడూ విభీషణుడూ ఒక్కొక్క ద్వారము దగ్గర ఒక్కొక్క కోటి మంది, వానరపీరులను ఉంచినారు. బహునైన్యముతో జాంబవంతుడు సుగ్రీవుడి సమీపముగో నిలచినాడు. ఆ వానరయోధులు అందరూ పెద్దపులుల వలె గోళ్లతోనూ కోరలతోనూ పోరాడు

తాడు. ఆ వానరయోధులు అప్పుడు సంతోషముతో పర్వతశిఖరాల వంటి పెద్ద పెద్ద రాళ్లు పట్టుకొని చెట్లు పట్టుకొని యుద్ధానికి సంసిద్ధము అయినారు.

ఆ వానరయోధులు అందరూ తమ తమ తోకలు పైకి ఎత్తినారు. కోపముతో నేత్రాలూ ముఖాలూ ఎర్ర చేసినారు. గోళ్లతో చీల్చి వేయడానికి కోరలతో కొరికి వేయడానికి సంసిద్ధులు అయినారు. చిత్రవిచిత్రము అయిన దేహాలతోనూ విశృతావలతోనూ ఆ వానరులు అందరూ లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించడానికి సంసిద్ధముగా నిలుచున్నారు.

ఆ వానరులలో కొందరు పది ఏనుగుల బలము కలవారు. కొందరు నూరు ఏనుగుల బలము కలవారు. కొందరు వెయ్యి ఏనుగుల బలము కలవారు. కొందరు వానరయూధపతులు ఓఘసంఖ్యాకము అయిన ఏనుగుల బలము కలవారు. కొందరు అంతకు నూరింతలు బలము కలవారు. కొందరు ఇంత అంతి అని లెక్క వేయ నలవి కాని బలవంతులు. అప్పుడు అక్కడ ఆ వానర సైన్యము మిశ్రతల దంకు వలె విచిత్రముగా కనిపించింది అట్లా ఆ లంకా పట్టణము దగ్గర ఉన్న వానరులే కాకుండా ఇంకా నెనక నుంచి ఆకాశమార్గాన ఎగిరి వస్తూ ఉన్న వానరులతోనూ భూమిమీద నడిచి వస్తూ ఉన్న వానరులతోనూ ఎటు ఆకాశమూ ఇటు భూమి కనిపించకుండా పోయినవి. అదివరకు నియమించిన వానర యోధులే కాకుండా ఒక్కొక్క ద్వారము దగ్గర ఒక్కొక్క కోటి మంది భట్టాకవీరలూ ఇంకా ఇతర వానరయోధులూ వచ్చి చేరినారు. ఆ యా ద్వారాల దగ్గర నే కాకుండా ఆ లంకాపట్టణము చుట్టూ కోట్ల కోట్ల వానరులు నిలిచినారు. అట్లా వానరసమూహాలు చుట్టూ మూడడుము నుంచి ఆ లంకాపట్టణములోకి గాలి చొరపడి పీచలేక పోయింది.

అంత వేగముగా అంత మంది వానరులు మహామేఘాలు కమ్ముకొన్నట్లు ఆ లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించడము చూచి రాక్షసులు విస్మయ పడి పోయినారు. ఆ వానరసేనాసమూహాలు అట్లా వస్తూ ఉంటే సముద్రము కెలియలి కట్టసుతెంచుకొని మహాధ్వని చేస్తూ ప్రవహిస్తున్నట్లుగా తోచింది. ఆ మహాధ్వనికి లంకాపట్టణప్రాంతమనాలూ ప్రాకారాలూ బహిర్వార్తాలూ అవీ ఇవీ ఏమిటి ఆ పట్టణము పట్టణము అంతా చలించి పోయింది. దేవాసురులు అందరూ ఏకము అయినా ఎదిరించ నలవి కాకుండా ఆ వానర సైన్యము రామలక్ష్మణ శుగ్రీవులతో నిలచింది.

లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించడానికి రాక్షసులను అందరినీ సంచారము చేయడానికి వానర సైన్యము సంసిద్ధము అయింది. ఆ యా కాలానుగుణముగా

సామద్యపాయాలను ప్రయోగించే క్రమము తెలిసిన రాముడు తదనంతరకౌర్య క్రమాన్ని గురించి మంత్రులతో ఒకటికి పదిసార్లు ఆలోచించినాడు. విభీషణుడితో సంప్రదించినాడు, రాజగర్భముపాటించ వలసిందేను అని నిశ్చయించి అంగదుణ్ణి పిలిచి “నాయనా, అంగదుడా, నీవు ఇప్పుడు నిర్భయముగా ఆశ్రమముగా ఆకాశమార్గాన లంకాపట్టణములో దశగ్రీవుడి దగ్గరకు పోయి రావలెను, నేను చెప్పినట్లు ఈ మాటలు వాడితో నీవు చెప్పవలెను.

“ఓ రాక్షసుడా, నీ విశ్వరథము అయి పోయింది. నీ రాజకీయము అంత రించి పోయింది. నీ తెలివితేటలు అడుగు అంటే పోయినవి. నీవు చావఁబోతున్నావు; బ్రహ్మదేవుడు ఇచ్చిన వరము నుంచి నీవు మదిము ఎక్కి మహర్షులనూ జేవతలనూ గంధర్వులనూ ఆప్యరసలనూ వాసులనూ యక్షులనూ వారూ వీరు ఏమిటి—సమస్తము అయిన వారిని హింసించినావు; ఒళ్లి ఎరగకుండా సమస్త పాపకౌర్యాలూ చేసినావు. నేటితో నీ దర్పము అంతము అయిపోతుంది. వాస్తవము. నేను దండగరుణ్ణి. నిన్ను దండించడానికి వచ్చి నీ లంకాపట్టణ ద్వారము దగ్గర కనిపెట్టుకొని ఉన్నాను. నిన్ను చంపివేస్తాను. ఓరాక్షసుడా, నీవు నా చేతిలో వచ్చిపోతావు, కనుక, మహర్షులూ రాజర్షులూ మొదలు అయిన వారు పోయే లోకానికి పోతావు.

“ఓ రాక్షసాధముడా, నీవు నన్ను అవతలకు పోనిచ్చి ఏ బలముతో సీతను అపహరించి తెచ్చుకొన్నావో ఆ బలము అంతా ఇప్పుడు చూపించు; లేదా నీవు ఇప్పుడు మైధిలీని తీసుకొని వచ్చి నాకుఇచ్చి నన్ను కరణము వేడుకో, నీవు ఇట్లా చేయక పోయేట్లయితే నా తీక్షణబాణాలతో నిన్ను చంపి వేస్తాను. ఈలోకము అంతటా అరాక్షసము చేసి వేస్తాను, రాక్షసోత్తముడూ ధర్మాశ్వుడూ అయిన విభీషణుడు నాకరణం చొచ్చినాడు. ఇకను ఆశ్రమంతుడు అకంటకము అయిన లంకాధిపత్యము వహిస్తాడు, సందేహము లేదు. నీకు ఏమీ తెలియడము లేదు. నీకు మూర్ఖులు సహాయులు అయినారు, నీవు పాపిష్టి వాడవు ధర్మహానిచేసిన వాడవు. నీవు ఒక్క ఊణము అయినా రాజుగా ఉండిడానికి వీలు లేదు.

“ఓ రాక్షసుడా, ధైర్యము తెచ్చుకో, కౌర్యముతో ప్రవర్తించు, యుద్ధానికి దిగు, నా బాణాలతో నిన్ను చంపివేస్తాను. నీవు పవిత్రుడవు అయి పోతావు, అట్లా కాకుండా నీవు పక్షివై ముల్లోకాలలో ఎక్కడ నా కంటపడినా బ్రతుకడము ఉత్తది.

“ఓ రాక్షసుడా, నీకు మీతియు చెప్పితాను, విను, నీవు ఇకను చూడ పోయేది ఉండదు కనుక ఇప్పుడే లంకాపట్టణము అంతా చక్కగా తిరిగి చూడు నీ బౌద్ధ్యవైహికక్రియలు నీవే చేసుకో, నీకు నేను అవకాశము ఇస్తున్నాను.

ఓ అంగదుడా ఈ నా మాటలు ఎక్కువ తిక్కువలు లేకుండా రావణాసురుడితో చెప్ప, వాడు ఏమి చెప్పితాడో విని రా” అని చెప్పినాడు.

రామాజ్ఞను తలదాల్చి అంగదుడు అప్పటికి అప్పుడు ఆకాశానికి ఎగిరినాడు ఆకారము ధరించిన అగ్నిహోత్రమువలె ఆకాశమార్గాన ఒక్కముహూర్తములో ఆ కాంతిమంతుడు రావణాసురుడి మందిరములోకి పోయినాడు, ఏమరుపాటు లేకుండా మంత్రులతో కూర్చున్న రావణాసురుణ్ణి చూచినాడు, అంతట ఆకన కాంగదుడు అంగదుడు రావణాసురుడి సమీపానికి నేల మీదికి పోయి భగభగ మంటలు మండుతున్న అగ్నిహోత్రమువలె నిలచున్నాడు. అట్లా మంత్రులతో కూర్చుని ఉన్న రావణాసురుడితో తనను గురించి తానే చెప్పుకొని రాముడు చెప్పి పంపించిన మాటలు ఎక్కువ తిక్కువలు. లేకుండా చెప్పితలచుకొని “ఓ రాక్షసరాజా, కోసలదేశాధిపతి రామప్రభువు నన్ను పంపించినాడు, నేను ఆయన దూతిగా వచ్చినాను నా పేరు అంగదుడు, నేను నాలి పుత్రుడను, నీవు నా పేరు వినే ఉంటావు, రఘువంశలలాముడు రాముడు నిన్ను ఉద్దేశించి ఈ విధముగా చెప్పినాడు.

“ఓ క్రూరుడా, నీకు పౌరుషముఉంటే ఇప్పుడు బయటకి వచ్చి నాతో పోరాడు. నిన్ను నీ పుత్రులనూ నీ జ్ఞాతులనూ నీ బంధువులనూ చంపివేయడానికి వచ్చినాను. ముల్లోకాలలోనూ నీ భయములేకుండా చేసి వేస్తాను. నీవు దేవతలకూ దాసవులకూ కంటకునవు అయి పోయినావు, నేను నిన్ను ఇప్పుడు వధించి వేస్తాను, నీవు బ్రతుక తలచుకొన్నట్లయితే ఇప్పుడు నీవు నా పాదాలు పట్టుకొని సమస్కారము చేసి నన్ను సత్కరించి వైచీహీని నాకు ఇవ్వవలెను. అట్లా చేయక పోయేట్లయితే నిన్ను చంపివేస్తాను. నీ రాజ్యము విభీషణుడికి ఒప్పిస్తాను.” ఈవిధముగా రామప్రభువు చెప్ప మన్నాడు” అని పూర్తిచేసినాడు.

ఇంత పరుషముగా అంగదుడు చెప్పతూ ఉంటే రావణాసురుడు రోషతామ్రాక్షుడు అయి మంత్రులను చూచి “ఈ బుద్ధిహీనుణ్ణి పట్టుకొండి. చంపివేయండి అని పదే పదే ఆజ్ఞాపించినాడు.

రావణాసురుడు అట్లా అనే అనడముతో జ్వలిస్తూ ఉన్న అగ్నిహోత్రము వంటి భయంకరాకారాలు నల్లరు రాక్షసులు అంగదుణ్ణి పట్టుకొని వచ్చి వారు. అప్పుడు అక్కడ ఉన్న రాక్షసులకు అందరికీ తన బలమూ సామ

ర్థ్యమా చూపించడానికి ఆ దైత్యవంతుడు ఆ పరమ పరాక్రమవంతుడు అంగ దుడు ఆ రాక్షసులకు నలుగురికీ పట్టుపడి పోయినాడు. అట్లా తన గెండు బాహు పులనూ పట్టకొన్న నల్లరు రాక్షసులనూ పక్షులవలె తన బాహుద్వయముతో ఇరికించుకొని పరవ్రతము అంత ఎత్తున ఉన్న ఆ ప్రాసాద శిఖరము మీదికి అంగ దుడు ఎగిరిపోయినాడు.

రాక్షసేశ్వరుడు రావణాసురుడూ తక్కిన రాక్షసులూ చూస్తూఉండగా అమిత వేగముతో అంతరిక్షమునుంచి, నేలమీదికి ఆ నల్లరు రాక్షసులను అంగ దుడు విసరి వేసినాడు. అంతట ఆ ప్రతాపవంతుడు అంగదుడు ఆ ప్రాసాదశిఖ రముమీదికి పోయినాడు. దేవేంద్రుడు హిమవత్పర్వత శిఖరాన్ని వలె అంగ దుడు తన పాదఘాతముతో ఆ ప్రాసాదశిఖరాన్ని పగులకొట్టడము మొదలు పెట్టినాడు. తన పేరు రాక్షసులకు అందరికీ తెలియదానికోసము ప్రాసాద శిఖ రాన్ని పగులకొట్టుతూ సింహనాదము చేసి ఆకాశానికి ఎగిరిపోయినాడు.

అట్లా రాక్షసులను అందరినీ వ్యభిచారి వానరులను సంతోష పెట్టడానికి అంగదుడు వానర సైన్యము మధ్యను ఉన్న రాముడి పార్శ్వానికి పోయి నిలు చున్నాడు.

రాక్షాసురుడు తన ప్రాసాదాన్ని అంగదుడు పగులకొట్టివంగుకు పరమ కుపితుడు అయిపోయినాడు. తనకు వచ్చిన కీడునుగురించి ఆలోచించుకొంటూ నిట్టూర్పులు విడిచినాడు.

రాముడు తనవెంటఉన్న వానరవీరులు అందరూ సంతోషాతిశయముతో సింహనాదాలు చేస్తూఉంటే యుద్ధసన్నద్ధుడు అయినాడు.

మహా పరాక్రమశాలీ పరవ్రతాకౌరుడూ దుర్దర్శుడూ అయిన సుషేణుడు శుగ్రీవాజ్ఞను శిరసావహించి వానరవీరులను అందరినీ వెంటపెట్టుకొని నక్షత్రా లలో చంద్రుడివలె లంకాపట్టణానికి ఉన్న నాల్గద్వారాలూ తిరిగి చూచినాడు.

రాక్షసులు అందరూ లంకాపట్టణము చుట్టూ సమప్రవాన్ని మించి నిలిచిన వానరాక్ష హిణీకౌలను చూచి ఆశ్చర్యచకితులు అయినారు. కొందరు భయపడి పోయినారు. కొందరు యుద్ధోత్సాహముతో సంతోషపడ్డారు. ప్రాకారపరిఖర మధ్యప్రదేశము అంతటా వ్యాపించి వానరులు వానరమయప్రాకారముగా కనపడుతూఉంటే రాక్షసులు అందరూ చూచినారు. దీనులు అయిపోయి నారు. భయముతో ఒండ్లుఎరగపండాపోయి హాహాకారాలు చేసినారు.

ఆ రాక్షసరాజధానీ నగరములో రాక్షసయోధులు మహాయుధాలు ధరించి మహాభయంకరము అయిన కోలాహలస్వనులతో ప్రళయ కాలవాయువులవలె అప్పుడు సంచరించినారు.

౪౨

అంతట రాక్షసయోధులు రాజమందిరములోకి పోయి తమ విలికను రావణాసురుణ్ణి చూచి రాముడు వానరసైన్యాలతో వచ్చి లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించినాడు అని చెప్పినారు. ఆ మాట విని విసడముతో ఆ నిశాచర రాజుకు కోపము వచ్చింది. తల్క్షణమే నగరరక్షణపు విర్వాల్లను అదివర కట్టికన్నా రెట్టింపు చేయించినాడు. అంతట తన ప్రాసాదము మీదికి పోయినాడు.

రాముడు వానరసైన్యాలతో కూడా లంకాపట్టణ ప్రాకారాన్ని అంతా తిరిగి చూచినాడు. రాక్షసులు ఆ నగరాన్ని ఎట్లా కాపాడుతూ ఉందీ గమనించినాడు. ఎదిరించ నలవి కాకుండానూ ధ్వజాలతోనూ పతాకాలతోనూ శోభాయమానముగానూ ఉన్న ఆ లంకాపట్టణాన్ని చూస్తూ ఉండిగా ఆ మహాసుభావుడి మనస్సు సీతాదేవి మీదికి పోయింది. తన కోసము ఆ మృగ శబాషీ ఆ జనకరాజతనయ సీతాదేవి నిద్రాహారాలు లేకుండా కృశించిపోయి కట్టిక నేలమీద పడుకొంటూ దుఃఖపడుతూ ఉంటుంది అనీ ఆమెను రాక్షసులు బాధ పెట్టుతూ ఉంటారు అనీ విచారపడి పోయినాడు. ఆ వైదేహిని గురించి ఆ ధర్మాత్ముడు కొంచెము నేపు ఆలోచించినాడు. అంతట లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించవలసింది అని వానరసైన్యాలను ఆజ్ఞాపించినాడు.

రాముడు ఏ పనిని అయినా నిరాటంకముగా చేసి వేస్తాడు. అటువంటి ఆ రాముడు ఆజ్ఞాపించగానే వానరసేనాసమూహాలు మేము అంటే మేము అని పోటీ పడి సింహనాదాలు చేసినవి. కొనలు లేలిన పెద్ద పెద్ద రాళ్లతోనూ పెద్ద పెద్ద చెట్లతోనూ పిడికిలి గుద్దులతోనూ ఆ లంకాపట్టణాన్ని పిండి పిండి చేయవచ్చును అని వానరసేనానాయకులు అనుకొన్నారు. అంతట వానర వీరులు కొనలు లేలిన పెద్ద పెద్ద రాళ్లనూ పెద్ద పెద్ద చెట్లనూ ఇంకా పెద్ద పెద్ద ఇండలనూ పెళ్ళిగించి తెచ్చి యుద్ధసన్నద్ధులు అయి నిలుచున్నారు.

రావణాసురుడు అప్పుడు తన ప్రాసాదముమీదికి పోయినాడు. ఆ లంకా పట్టణ పర్యటనమీదనూ వనాలలోనూ ఉద్యానవనాలలోనూ లెక్కలేనంత నలభి కోలాహలము చేర్చి వానరసేనాసమూహాలను చూచినాడు. అట్లా భూమిని అంతా

కబళించి వేసి ఆ వానరవాహినీ సమూహాలను అన్నిటిని నాశనము చేసివేయ
దుము ఎట్లాగా అని చాలా నేపు ఆలోచించినాడు. దైత్యము తెచ్చుకొన్నాడు.
తన విశాలనేత్రాలు తెరిచి తేరిపార చూచినాడు.

ఆ రావణాసురుడు అట్లా చూస్తూ ఉండగానే వానరనైన్యాలు దాగాలు
భాగాలుగా ఏర్పడి తన పట్టణప్రాకారము మీదికి ఎక్కడము వెదలు పెట్టి
నవి. వానరయోధులు బంగారు వన్నె దేహాలతోనూ ఎర్రటి ముఖాలతోనూ
ధగధగలాడుతూ ముద్దిచెట్లనూ తాటిచెట్లనూ పెద్ద పెద్ద రాళ్ళనూ చేతులలో తీసు
కొని రామకార్యార్థము తమ ప్రాణాలను అయినా లెక్క చేయకుండా లంకా
పట్టణప్రాకారగ్రాభాగాలనూ బహిర్ద్వారాలనూ పగుల కొట్టడము ఆరంభించి
నారు. ఉద్యానవనాలను ధ్వంసముచేసి వేసినారు. స్వచ్ఛందలాలు ఉన్న అగ
స్త్యులూ రాళ్ళూ కర్రలూ గడ్డి వేసి ముచ్చటోసి పూశ్చి వేసినారు. అంతట వేల
కొద్దీ లక్షల కొద్దీ కొట్టి కొద్ది వానరనైనికులను వెంట పెట్టుకొని వానరయూధ
భటులు ప్రాకారము మీదికి ఎక్కినారు.

పెద్ద పెద్ద ఏనుగులవంటి ఆ వానరవీరులు ప్రాకారానికి అమర్చినబంగారు
బహిర్ద్వారాలు పగులకొట్టుతూనూ కైలాసపర్వత శిఖరమువంటి ఆ బహిర్ద్వార
గోపురాలను పడకొట్టుతూనూ ఎగిరి గంతులు వేసి పెద్ద పెద్ద కేకలు పెట్టినారు.
అప్పుడు వెనక నుంచి వానరసేనాసమూహాలు ఆ లంకాపట్టణప్రాకారము మీదికి
పరుగెత్తుకొని వచ్చినవి. అతి బలవంతుడికి రాముడికి జయము!
మహాబలవంతుడికి లక్ష్మణుడికి జయము! సుగ్రీవరాజుకు
జయము అంటూ జయజయలు పలుకుతూ సింహనాదాలుచేస్తూ ఆ కామరూ
పులు వానరవీరులు ఆ లంకాపట్టణప్రాకారాన్ని పడ కొట్టినారు. ప్రసిద్ధవానర
సేనానాయకులు అయిన వీరభాహువు సుభాహువు నలుడూ ఆ ప్రాకారాన్ని
పడకొట్టించి ఆ వానరనైన్యాలు అక్కడ విడిదిచేసే ఏర్పాట్లు చేయ సాగినారు.

అప్పుడు కుముదుడు జయోత్సాహముతో లేజరిల్లుతూ ఉన్న పదికొట్ల
మంది వానరనైనికులను వెంటపెట్టుకొనిపోయి ఆ లంకాపట్టణ తూర్పు
ద్వారాన్ని కమ్ముకొన్నాడు. ఆ కుముదుడికి నోడ్వడడానికి అనేకమంది
వానరవీరులతో ప్రభుసుడూ పనసుడూ నిలచినారు. వీరుడూ బలవంతుడూ
అయిన శతవతి ఇరవైకొట్ల మంది వానరులను వెంటపెట్టుకొని పోయి దక్షిణ
ద్వారాన్ని కమ్ముకొన్నాడు. మహాబలవంతుడూ తార తండ్రి అయిన సుషే
ణుడు అరవైకొట్ల మంది వానరవీరులతో పోయి పశ్చిమద్వారాన్ని కమ్ము
కొన్నాడు.

రామలక్ష్మణులు సుగ్రీవుడితో కూడా ఆలంకౌపట్టణ ఉత్తరద్వారాన్ని కమ్మకొన్నాడు. భయంకరుడూ మహాకాయుడూ అమిత వీర్యవంతుడూ గోలాంగూలూడూ అయిన గవాక్షుడు ఒక కోటమంది వానరవీరులతోనూ మహా వీర్యవంతుడూ శత్రుస్వంసకుడూ అయిన ధూమ్రుడు భీమవేగులు అయిన ఒక కోటిమంది భిల్లూకవీరులతోనూ గద చేతిలో పట్టుకొని మహా వీర్యవంతుడూ మహా బలవంతుడూ అయిన విభీషణుడు యుద్ధసన్నద్ధులు అయిన తన నలుగురు మంత్రులతోనూ రాముడి పక్కను నిలచినారు.

గజాదూ గవాక్షుడూ (వానరుడు) గవయుడూ శరభుడూ గంధమాదనుడూ అన్ని వైపులా తిరుగుతూ వానరసైన్యాన్ని కాపాడుతూ ఉన్నారు.

రావణాసురుడు ఆ వానరసేనా సన్నివేశాన్ని చూచినాడు. శోపపరీతుడు అయిపోయినాడు. తన సర్వసైన్యాలనూ వెలుపలికి పొమ్మని ఆజ్ఞాపించినాడు. అంతట రాక్షసయోధులు భయంకరముగా సింహనాదాలు చేస్తూ చంద్రబింబము వలె తెల్లటి ముఖాలు ఉన్న భేరిలను బంగారు దండాలతో భయంకరముగా అంతటా వినిపించేటట్లు మ్రోగించినారు. భయంకరాకౌరులు అయిన ఆ రాక్షసులు వందల కొద్దీ వేల కొద్దీ శంఖాలు పూరించినారు. నిగ నిగ లాడే ఆ నీలాంగులు నిశాచరులు అప్పుడు అట్లా భేరిలు మ్రోగిస్తూ శంఖాలు పూరిస్తూ ఉంటే మెరుపులు మెరుస్తూ కొంగల పంక్తులు కనపడుతూ ఉరుములు ఉరిమే నీలమేఘాల వలె కనిపించినారు. రావణాసురుడు ఆజ్ఞాపించిన ఆ రాక్షస సైన్యాలు అప్పుడు పర్వసమయములో సముద్రప్రవాహాలు పొంగి పొర్లి ప్రవహించేట్లుగా బయలుదేరినవి.

అప్పుడు వానరయోధులు అందరూ ఆ త్రికూట పర్వత శిఖరలలోనూ చరియలలోనూ గుహలలోనూ ఆలంకౌద్వీపము అంతటానూ మారుమోగి పోయేట్లుగా సింహనాదాలు చేసినారు. వానరుల సింహనాదాలతోనూ రాక్షసుల సింహనాదాలతోనూ ఇంకా ఆ రాక్షసుల శంఖదుందుభుల ఘోషంతోనూ ఎనుగుల ఘంకారాలతోనూ గుర్రాల సకిలింతులతోనూ రథచక్రాల చప్పుళ్లతోనూ భూమ్యాకాశాలు బద్దలు అయిపోతున్నట్లుగా తోచింది. అదివరకటి జేవాసుర యుద్ధమువలె అప్పుడు వానరులకూ రాక్షసులకూ ఘోర సంగ్రామము ఆరంభమై అయింది.

భయంకరాకౌరులు అయిన రాక్షసులు తమ తమ ప్రతాపము చెప్పుకుంటూ ధగ ధగలాడే గద్దలతోనూ తళ్ల తళ్లలాడే కూలాలతోనూ శత్రుయోధులతోనూ గొప్పదనాద్దీలలోనూ వానరులను కొట్టినారు. మహాకాయులు అయిన

వానరయోధులు పెద్ద పెద్ద చెట్లతోనూ పెద్ద కొనలులేలిన పెద్ద పెద్ద రాళ్ళతోనూ రాక్షసులను కొట్టినారు. అంతటితో ఆగకుండా ఆ వానరులు రాక్షసుల మీదికి పరుగెత్తుకొని పోయి గోళ్ళతో వాండ్లను చీల్చివేసినారు. కోరలతో కొరికినారు. తమ తమ కేర్లూ తమ పరాక్రమమూ చెప్పుకుంటూ “జయజయ సుగ్రీవరాజా” అని అరిచినారు. ప్రాకారము మీద ఉన్న రాక్షసులు ఇంకా ఇతర రాక్షసులూ భిండివాలాలతోనూ (విడిచివాటు ఇనుప గుడియలతోనూ) ఖడ్గాలతోనూ శూలాలతోనూ నేలమీద ఉన్న వానరులను ఛేదించినారు. నేల మీద ఉన్న వానరులు అప్పుడు పురు క్రుద్ధులు అయిపోయి పయికి యెగిరి ప్రాకారము మీద ఉన్న రాక్షస యోధులను పట్టుకొని కింద పడత్రోసినారు.

అప్పుడు రాక్షసులకూ వానరులకూ అట్లా దొమ్మిగా జరిగిన ఆ పోరాటములో అక్కడి నేల అంతా నెత్తురుతోనూ మాంసముతోనూ బురద బురద అయిపోయింది.

౪౩

ఆ మహాభలవంతులు వానరులు అట్లా పోరాడుతూ ఉంటే రాక్షసులు సహించలేక పోయినారు. వాండ్లకు భయంకరము అయిన కోపము వచ్చింది.

అంతట బంగారు శిరోఘావణాలు అలంకరించిన గుర్రాలతోనూ అగ్ని హోత్రము వలె ధగ ధగలాడే ధ్వజాలతోనూ మధ్యాహ్న సూర్యకాంతులవలె దుర్నిరీక్ష్యము అయిన రథాలతోనూ రమణీయము అయిన కవచాలతోనూ దళ దళలా మారుమోగి పోయేట్లు మహాధ్వనులు చేస్తూ రావణాసురుడి జయము కొంక్షించే పెద్ద పులివంటి రాక్షసోత్తములు బయలుదేరి వచ్చినారు. జయము కొంక్షించి అట్లా బయలుదేరి వచ్చిన ఆ కామరూపులను రాక్షసులను ఆ మహా వానర సైన్యము ఎదిరించింది. అట్లా ఒకండ్లను ఒకండ్లు ఎదిరించడములో రాక్షసులకూ వానరులకూ అప్పుడు ద్వివిధ యుద్ధము జరిగింది.

మహా లేజోవంతుడు అయిన ఇంద్రజిత్తు అంగదుడితోనూ ప్రజంఘుడు అనే రాక్షసుడు విభీషణుడి మంత్రి అయిన సంపాతితోనూ మిత్రఘ్నుడు అనే రాక్షసుడు విభీషణుడితోనూ తపసుడు అనే రాక్షసుడు గజాడితోనూ నిఖంభుడు అనే రాక్షసుడు నీలుడితోనూ ప్రఘుసుడు అనే రాక్షసుడు సుగ్రీవుడితోనూ విరూపాక్షుడు అనే రాక్షసుడు లక్ష్మణుడితోనూ సప్రఘ్నుడు అగ్ని కేతువూ రశ్మికేతువూ అనే రాక్షసులు రాముడితోనూ వజ్రముషి అనే రాక్షసుడు మైందుడితోనూ అశనిప్రభుడు అనే రాక్షసుడు ద్వివిధుడితోనూ ప్రతప

నుడు అనే రాక్షసుడు నలుడితోనూ విద్యున్నాలి అనే రాక్షసుడు సుషేణుడితోనూ పోరాటానికి తెలపడినారు.

వీరే కాకుండా ఇంకా భయంకరాకారులు అయిన రాక్షసులు అనేకమంది వానరులతో బహువిధాల ద్వంద్వయుద్ధము సాగించినారు. పరస్పర జయేచ్ఛతో రాక్షసులకూ వానరులకూ గొప్ప పోరాటము దొమ్మిగా ఒళ్లు గగురు పొడిచేట్టుగా జరిగింది. ఆ రాక్షసుల దేహాలనుంచి వానరుల దేహాల నుంచి నెత్తురు వెలువలు అయి పారుతూ ఉంటే వారి దేహాలమీద వెంట్రుకలు పచ్చిక పడియల వలెనూ వారి శరీరాల ఖండాలు కట్టెల పోగుల వలెనూ కనిపించినవి. శత్రుసైన్యాలను నాశనము చేసి వేసే వీరుణ్ణి అంగదుణ్ణి కేవేంద్రుడు వజ్రాయుధముతో వలె ఇంద్రజిత్తు తన గదతో కొట్టినాడు. అప్పుడు ఆ కాంతిమంతుడు అమిత వేగముతో ఇంద్రజిత్తు ఎక్కివచ్చిన బంగారు రథాన్ని విరగగొట్టినాడు. గుఱ్ఱాలనూ సారథినీ చంపివేసినాడు. ప్రజంఘుడు సంపాతి మీద మూడు బాణాలు వదిలినాడు. అతడు ఆ బాణాలు తప్పించుకొని ఇనుమద్దిచెట్టుతో కొట్టి ప్రజంఘుణ్ణి చంపివేసినాడు. మహాబలమంతుడు జంబుమాలి రథముమీద వచ్చి పరమసుధుడు అయి రథశక్తితో హనుమంతుడి వక్షఃస్థలాన కొట్టినాడు. అప్పుడు ఆ మారుతాత్మజుడు హనుమంతుడు అమిత వేగముతో ఆ రథము ఎక్కి ఆ జంబుమాలినీ అరచేతులతో చరచినాడు. భయంకరాకారుడు అయిన ప్రతపనుడు గర్జిస్తూ నలుడిమీదికి వస్తూ ఉంటే ఆ నలుడు అమిత వేగముతో ఎదురుగుండా పోయి ఆ ప్రతపనుడి రెండు కన్నులూ ఊడబెరికినాడు. తీక్ష్ణబాణాలు వదులుతూ అందరినీ మింగివేసేటట్టు నోరు తెరుచుకొని వస్తూ ఉన్న ప్రభుసుణ్ణి ముగ్ధివుడు న ప్రపర్ణవృక్షముతో కొట్టి చంపివేసినాడు. అగ్ని కేతుపూ రశ్మికేతుపూ సుప్రభుడూ యజ్ఞకోపుడూ అనే నల్లరు రాక్షసులూ రాముడిమీద బాణాలు వదిలినారు. రాముడు అగ్ని శిఖల వంటి బాణాలను వదిలి ఆ నల్లరు రాక్షసుల శిరస్సులూ తెగవేసినాడు. మైండుడి పిడికిలిపోటుకు వజ్రముష్టి అనే రాక్షసుడు చచ్చిపోయినాడు. ఆ వజ్రముష్టి గుఱ్ఱాలూ రథమూ మైండుడి పిడికిలిపోటుకు పోటుబురుజుల వలె నేలకూలినవి. నూర్యుడు నీలమేఘాల మీద తన కిరణాలు ప్రసరించేట్టు నికుంభుడు నల్లటి కాటుక కొండవంటి నీలుడిమీద తీక్ష్ణబాణాలను వదిలినాడు. అట్లా అమిత వేగముతో నూరు బాణాలు వదిలి నవ్వుతూ ఉన్న నికుంభుణ్ణి చూచి నీలుడు విష్ణుదేవుడివలె విక్రమించి ఆ నికుంభుడి శిరము తెగవేసి వాడి రథవక్రముతో సారథిని ఛేదించి వేసినాడు. వజ్రదేహుడు ద్వివిదుడు అశవిప్రభుణ్ణి రాక్షసులు అందరూ చూస్తూ ఉండగా కొనలు లేలిన పెద్ద పెద్ద నాశ్వుతో కొట్టినాడు. అట్లా రాశ్వుతో తనను కొట్టుతూ ఉన్న ఆ ద్వివి

దుడిమిద అశనిప్రభుడు పిడుగులవంటి బాణాలు వదిలినాడు. ఆ బాణాలకు దేహము అంతటా గాయాలు అయి ద్వివిదుడికి అత్యుత్పాతము అయిన శోషము వచ్చింది. అంతట ఆ ద్వివిదుడు ముద్దచెట్టుతో అశనిప్రభుణ్ణి కొట్టి చంపివేసినాడు. అతడి రథాన్ని విరగ కొట్టినాడు. గుర్రాలను చంపివేసినాడు. రథముమీద ఉన్న విద్యున్నాల్ని బంగారు ములకులు వేసిన బాణాలు సుషేణుడిమీద వదిలి పడే పడే అరిచినాడు. అంతట ఆ వానరోత్రముడు సుషేణుడు రాక్షతో విద్యున్నాల్ని రథాన్ని పడకొట్టినాడు. విద్యున్నాల్ని ఆ రథముమీది నుంచి ఇట్టే కిందికి దిగి చేతులో గు తీసుకొని సుషేణుడి మీదికి పరుగెత్తినాడు. అప్పుడు ఆ వానర పుంగవుడు సుషేణుడు అది చూచి శ్రోతావేశపరవసుడు అయి పెద్ద రాయి తీసుకొని విద్యున్నాల్ని మీదికి పోయినాడు. అట్లా పెద్ద రాయి తీసుకొని తన మీదికి వస్తూ ఉన్న సుషేణుణ్ణి చూచి విద్యున్నాల్ని తన గదతో ఆ వానరుడి వక్షఃస్థలముమీద కొట్టినాడు. ఘోరము అయిన ఆ గదాప్రహారాన్ని లెక్క చేయకుండా ఆ వానరోత్రముడు సుషేణుడు తన చేతిలో ఉన్న రాయిని విద్యున్నాల్ని వక్షఃస్థలముమీద విసరి వేసినాడు. ఆ రాలి దెబ్బకు విద్యున్నాల్ని గుండె చిలికిపోయింది. ప్రాణము పోయి నేల కూలినాడు.

ఈ విధముగా ఆ ద్వంద్వయుద్ధములో వానరవీరులు రాక్షసవీరులను కొట్టి చంపి వేసినారు. విరిగిపోయిన ఖడాలతోనూ గదలతోనూ శక్త్రైయుధాలతోనూ తోమరాయుధాలతోనూ ముక్కలు చెక్కలు అయిపోయిన రథాలతోనూ మగ్గు మగ్గు అయిపోయిన ఆ రథచక్రాలతోనూ ఆ చక్రాల కళ్ళతోనూ కాండ్లతోనూ తెగి పడిపోయిన గుర్రాలతోనూ చచ్చి పడిపోయిన వీరుగులతోనూ హతులు అయి పడిపోయిన వానరయోధులతోనూ రాక్షస వీరులతోనూ ఆ శవాలను తినడానికి వచ్చిన ఘోరము అయిన నక్కలతోనూ ఆ యుద్ధధూమి భయంకరముగా కనిపించింది. దొమ్మిగా జరిగిన ఆ యుద్ధములో రాక్షసవీరుల మొండెములూ వానరయోధుల మొండెములూ చెల్లా చెదిరుగా అన్ని దిక్కులా పడిపోయినవి.

అప్పుడు వానరవీరులు రాక్షసయోధులను అట్లా చిల్చి వేస్తూ ఉంటే సైన్యము కమ్మకొన్న దేహాలతో రాక్షసవీరులు నూర్యాస్త్రమయ్యాన్ని కాంక్షిస్తూ మళ్ళీ యుద్ధము చేయడానికి సన్నద్ధులు అయినారు.

౪౪

వానరులూ రాక్షసులూ అట్లా యుద్ధము చేస్తూఉండగానే ప్రాణాలు తీసి వేసే రాక్షి వచ్చింది. అప్పుడు బద్ధవైరముతో పరస్పరజయేచ్ఛతో వానరులకూ రాక్షసులకూ ఘోరయుద్ధము జరిగింది.

భయంకరము అయిన చీకటిలో “నీవు రాక్షసుడవా” “నీవు వానరుడవా” అని కేకలు వేస్తూ ఆరుస్తూ అనోన్యమూ కొట్టుకొన్నారు. ఆ చిమ్మచీకటిలో “చంపు” “చీల్చు” “ఎట్లా పారిపోతావు” అనే కేకలు గోలగా వినిపించినవి. బంగారు కవచాలు లోడుగుకొన్న రాక్షసుయోధులు ఆ చిమ్మచీకటిలో ఓషధులతో జ్వలించే పర్వతాలవలె కనిపించినారు. అపారము అయిన ఆ గాఢాంధకారములో రాక్షసులు క్రోధపరచుటలు అయిపోయి అమితవేగముగా వానరులను పట్టుకొని తింటూ తిరిగినారు. అప్పుడు వానరపీరులు మహాకోపముతో ఆకొశానికి ఎగిరినారు. బంగారు ఖిరోధూషణాలతో అలంకరించిన గుర్రాలను కోరలతో గోల్లతో చీల్చి వేసినారు. అగ్నిజ్వాలలవంటి ధ్వజాలను విరగకొట్టినారు. అట్లా ఆ వానరపీరులు రాక్షసులను యోధులపెట్టుతూ కోపావేశముతో ఏనుగులనూ ఏనుగు ఎక్కిన వారినీ కొరికి వేసినారు. రథాలమీది ధ్వజాలనూ పతాకాలనూ పడలగినారు. అప్పుడు కనిపించిన రాక్షసులనూ కనపడని రాక్షసులనూ రామలక్ష్మణులు వివస్వాలవంటి బాణాలను వదిలి చంపి వేసినారు. గుర్రాల గట్టల తాకిడికిన్నీ రథచక్రాల తాకిడికిన్నీ రేగిన దుమ్మునుంచి కన్నులకు ఏమీ కనిపించకుండా పోయింది. వాటి చప్పుళ్లునుంచి చెవులకు ఏమీ వినిపించకుండా పోయింది. అట్లా ఒళ్లు గగురు పొడిచేట్టుగా మహాభయంకరముగా ఆ రాత్రి యుద్ధము జరిగింది. ఆ యుద్ధభూమిలో రక్తము ఏరులుఅయి ఘోరముగా ప్రవహించింది.

అప్పుడు శంఖ వేణుస్వనాలతో కలసిన భేరిమృదంగధ్వనులూ సణగాల మోతెలూ అద్భుతముగానూ రాక్షసులూ వానరులూ కొట్టుకొంటూ ఆరిచిన అరుపులూ దెబ్బలు తిన్నవాండ్ల మూలుగులూ పరిమదారుణముగానూ వినిపించినవి. ఆ పోరాటములో రాక్షసులు వానరులను చంపి వేయడానికి శక్త్యాయుధాలనూ శూలాయుధాలనూ గండ్రగొడ్డళ్లనూ ఉపయోగించినారు. ఆ కౌమర్యపులను రాక్షసులను చంపి వేయడానికి వానరులు పెద్ద పెద్ద రాళ్లనూ చెట్లనూ వాడినారు. ఆ ఆయుధాలు అన్నీ ఆ యుద్ధభూమిలో పడిపోయి ఆ భూమిని పూజించిన పూలవలె కనిపించినవి. రక్తము ప్రవించి ఆ యుద్ధభూమి అంతా బురద బురద అయినందువల్ల లోపలికి పోనలని కాకుండానూ ఎవరు చచ్చి పోయిందీ తెలుసుకో నలవికాకుండానూ అయిపోయింది. వానరుల ప్రాణాలూ రాక్షసుల ప్రాణాలూ ఘోరముగా పోతున్న ఆ రాత్రి సమస్తప్రాణికోటికీ కాళరాత్రివలె ఎంతసేపటికీ తెల్ల వారేటట్లు కనిపించలేదు.

ఆపరమ దారుణము అయిన చీకటిలో ఆరుగురు రాక్షసులు బాణవర్షము కురిపిస్తూ రాముడిమీదికి పోయినారు. కుపితులుఅయి అట్లా తనపైకి వస్తూఉన్న

ఆరాక్షసుల గర్జాధ్వనులు ప్రళయకాలములో సప్తసముద్రాలు ఉప్పొంగేటప్పుడు అయ్యేట్లంత మహాధ్వనిగా రాముడికి వినిపించింది. రెప్పపాటులో ఆ ఆరుగురు రాక్షసులమీదనూ అగ్నిజ్వాలలవంటి ఆరు లీకణబాణాలను రాముడు వదిలినాడు. ఆరామబాణాలూ మర్మస్థానాలలో పడ్డందువల్ల ఎదిరించ నలవికొని ఆ ఆరుగురు రాక్షసులూ మహాదీరుడూ మహాపార్శ్వదూ యమశత్రువు మహాకౌయము అయిన వజ్రసంహ్లాదూ శుకసారణులూ ఆ యుద్ధరంగములోనుంచి పారిపోయి ప్రాణాలు దిక్కించుకున్నారు. అప్పుడు ఆ మహాబలవంతుడు రాముడు బంగారు ములుకులతో అగ్నిజ్వాలలవంటి బాణాలు వేసి దిక్కులూ విదిక్కులూ వెలుతురుతో కనిపించేట్లు చేసినాడు. ఆ రామబాణాన్ని అప్పుడు అక్కడ ఎటెవడట నిలిచిన రాక్షసులు అందరూ అగ్నిహోత్రములో పడ్డ మిడుతలవలె నాశనము అయిపోయినారు. అప్పుడు రాముడు వదిలిన బంగారు ములుకుల బాణాలు వేలకొద్దీవచ్చి అన్నిదిక్కులూ పడుతూఉంటే అది మిణుగురు పురుగులతో శరత్కాల రాత్రిమాదిరిగా విచిత్రముగా కనిపించింది. ఆసలే భయంకరముగాఉన్న ఆరాత్రి వానరుల సింహనాదాలవల్లనూ రాక్షసుల మహాగర్జాధ్వనులవల్లనూ మరింత భయంకరముగా తోచింది. అన్నివైపులా ఆమహాధ్వనులు ఎక్కువ అయిపోయి ఆ త్రికూటపర్వత గుహలోనుంచి ప్రతిధ్వనిస్తూ ఉంటే ఆత్రికూటపర్వతము అప్పుడు పెద్దపెట్టున అరుస్తున్నట్లుగా వినిపించింది.

అంధకారమువంటి నల్లటి మహాకాయాలతో గోలాంగూలవీరులు తమ చేతులతో రాక్షసులను పైనవేసి పట్టుకొని భక్షించడము మొదలుపెట్టినారు. అంగదుడు అప్పుడు ఇంద్రజిత్తును వధించడానికి పోయి చటుక్కున వాడి గుర్రాలనూ సారథినీ చంపి వేసినాడు. తన గుర్రాలనూ సారథినీ చంపి వేసినందువల్ల అప్పుడు అక్కడ ఘోరసంగ్రామము సాగుతూ ఉన్నప్పటికిన్నీ ఆ మహాకౌయము ఇంద్రజిత్తు ఆరథాన్ని అక్కడనే వదిలిపెట్టి అంతర్ధానము అయి పోయినాడు. ఆ ఇంద్రజిత్తు సారథినీ గుర్రాలనూ చంపి వేసినందుకు ఆ పూనీయుణ్ణి అంగదుణ్ణి రామలక్ష్మణులు మెచ్చుకున్నారు. ఇంద్రజిత్తు ప్రభావము సర్వప్రాణికోటికిన్నీ తెలుసును. ఆమహాపరాక్రమకాలి ఇంద్రజిత్తు యుద్ధములో పరాజితుడు అయి పారిపోయినందుకు అందరూ సంతోషించినారు. అందరూ అంగదుణ్ణి స్తోత్రము చేసినారు. అప్పుడు సుగ్రీవుడూ విభీషణుడూ అంధధువానరయోధులూ అంగదుణ్ణి చూచి సంతోషాతిశయముతో “భలే-భలే” అని శేకలు వేసినారు.

ఆ యుద్ధములో భయంకరకర్మడు అయిన అంగదుడు తనను జయించినందుకు పరమదారుణము అయిన శోపము వచ్చి ఇంద్రజిత్తు అంతర్ధానము అయి

వాడు. అది రాముడు గమనించినాడు. వానరవీరులను ఆందరినీ చూచి “ఓ వీరు లారా, మీరు అందరూ ఇప్పుడు మీ కపిరాజు వెంట జాగ్రత్తగా ఉండవలెను. వాడు ఆ ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మదేవుడు ఇచ్చిన వంతు నుంచి ముగ్ధుకాల వారిని ఎంతో బాధిస్తూ ఉన్నాడు. వాడికి ఇప్పుడు కాలము ముసించుకొని వచ్చింది. అందువల్లనే వాడు మన మీదికి వచ్చినాడు. మనకు కార్యసిద్ధి ఆవుతుంది. అయితే నా కోసము మీరు అందరూ ఓర్పు కోవలెను. మీ భయము అంతా తీరి పోతుంది. వాడు పాపాత్ముడు, అంతర్ధానము అయి పోయినాడు. యుద్ధములో వాడు కతినుడు, మన కంటికి కనపడకుండా వాడు ఇప్పుడు మంటలుమండే పిడుగులవంటి బాణాలను మన మీది వదులుతాడు” అని రాముడు చెప్పనము వూర్తి చేయకముందే ఆ ఇంద్రజిత్తు రామలక్ష్మణుల కరచరణాది సమస్తావయవాల మీదనూ నాగపాశాలు అనే భయంకరము అయిన బాణాలను వదిలినాడు. వాడు మాయావి, ఆ యుద్ధభూమిలో ఎవరికి కనపడకుండా పోయి ఆ ఇంద్రజిత్తు అప్పుడు కూటయుద్ధానికి దిగినాడు. రామలక్ష్మణులను నాగపాశాలతో బంధించి వేసినా, కూరవిషసర్పాలవంటి ఆ బాణాలు అప్పటికి అప్పుడు ఆ వీరులను ఆ పురుషవ్యాఘ్రాలను రామలక్ష్మణులను పాములవలె చుట్టి వేసుకొని కరవశము మొదలు పెట్టినవి. అంతట వారు ఉభయులూ ఒళ్లు తెలియకుండా నేలమీద పడిపోయినారు. అది అంతా వానరులు చూచినారు.

ఎట్ట ఎడట కనపడుతూ ఉంటే రామలక్ష్మణులతో పోరాడే శక్తి ఆ రాక్షస రాజపుత్రుడికి ఇంద్రజిత్తుకు లేకపోయింది. అందువల్లనే అప్పుడు ఆ మాయావి అదృష్ట్యుడు అయిపోయి ఆ అన్నతమ్ములను రామలక్ష్మణులను నాగ పాశాలతో కట్టి వేసినాడు.

౪౫.

ఇంద్రజిత్తు ఎక్కడ ఉందీ తెలుసుకో వలసింది అని ఆ మహాపరాక్రమ వంతుడు అతి బలవంతుడు రాముడు పదిమంది వానరయోధులను ఆజ్ఞాపించి నాడు. ఆ పరంతపుష్టి ఆజ్ఞను శిరసావహించి సుషేణుడి ఇద్దరు పుత్రులూ వారి పుత్రుడు అంగదుడూ వానరపుంగవుడు నీచుడూ బలవంతుడు అయిన శరభుడూ విసతుడూ జంబవంతుడూ నానుప్రస్థుడూ యువభుడూ ఋషభస్కంధుడూ పెద్ద పెద్ద చెట్లను తీసుకొని దశ దిశలా ఇంద్రజిత్తును వెతికడానికి సంతోషముగా ఆకాశానికి ఎగిరినారు.

ఆ వానరవీరులను ఆందరినీ ఆ ఇంద్రజిత్తు చూచినాడు. అతడు అస్త్ర వేత్త, అమితవేగముతో పోయే బాణాలను పరమాస్త్రమంత్రముతో ఆభిమం

త్రించి ఆ వాసరవీరుల మీద వదిలినాడు. ఆ బాణాలకు భీమజేనులజేహాలు గాయాలు అయినవి. ఆ అంధకారములో ఇంద్రజిత్తు నీలమేఘుల చాటుకు పోయిన నూరున్నది నలె ఆ వాసరవీరులకు కనిపించకుండా దాసుకొన్నాడు.

అంతట ఆ జయశాలి ఇంద్రజిత్తు రామలక్ష్మణుల సమస్తావయనాలనూ భేదించే బాణాలు వదిలినాడు. వాడి కోపము అంతటితో ఆగలేదు. నాగపాశాలను (బాణ రూపములో ఉన్న పాములను) ఆ అన్న తేమ్ముల దేహముమీద సందు లేకుండా ఉండేట్టు వదిలినాడు. ఆ బాణాలకు రామ లక్ష్మణులు కట్టుబడి పోయినారు. వారి దేహాలు గాయాలు అయినవి. ఆ గాయాలలో నుంచి అమితముగా రక్తము ప్రవించింది. అప్పుడు ఆ అన్నతేమ్ములు ఉధియులూ పూచిన మోదుగు చెట్లవలె కనిపించినారు.

ఎర్రటి కనుకొనలతో కాటుకరాళివలె కనుపించే ఇంద్రజిత్తు అప్పుడు రామలక్ష్మణులకు కనపడకుండా నే వారిని ఉద్దేశించి “ఓ సోదరులారా, నేను అంతర్ధానముఅయి పోరాడుతూ ఉంటే దేవేంద్రుడు అయినప్పటికిన్నీ నన్ను కనిపెట్టి పట్టుకోలేడు. ఇక మిమ్ములను గురించి, చెప్పేది ఏమిటి. ఓ రామ లక్ష్మణులారా, నన్ను కోపము కమ్ముకొన్నది. మిమ్ములను కంకపక్షి రెక్కల బాణాలు కమ్ముకొన్నవి. ఇకను ఇప్పుడే మిమ్ములను యమనదినానికి పంపించి వేస్తాను” అని చెప్పి ఆ ధర్మజ్ఞులను నిశితబాణాలతో నొప్పించి పక్కన నవ్వి నాడు. పెద్ద పెట్టున అగించినాడు. అంతట తన పెద్దబింటివి తీసుకొని దిక్కులు దద్దరిల్లి పోయేట్టు వారి సారింపించినాడు. పక్షి పక్షి రామలక్ష్మణుల మీద ఘోరముగా బాణాలు వదిలినాడు. ఆయువు పట్టులు తెలిసిన ఆ ఇంద్రజిత్తు అట్లా రామలక్ష్మణుల ఆయువు పట్టులలో నిశితాస్త్రాలు వేస్తూ మాట మాటికీ అరిచినాడు. ఆ పోరాటములో ఆ నిశితాస్త్రాలకు రామలక్ష్మణులు కట్టుపడి పోయినారు. నిమిషములో వారికి కన్నులు కనిపించకుండా పోయినవి.

ఆ మహాధనుర్ధరులు ఆ మహావీరులు ఆ జగతీపతులు రామలక్ష్మణులు ఆ విభముగా బాణపూర్ణ దేహులు అయి పోయినారు. సర్వాంగాలూ గాయాలు అయినవి. ఆయువుపట్టులలో తిగిలిన చెబ్బలకు నిలవలేక పోయినారు. విడిచి పోయినారు. నేలమీద పడిపోయినారు. ఆ వీరులు ఒంటినిండా గుమ్ముకొన్న బాణాలనుంచి నెత్తురుతో తడిసి పోయి ఆరులు అయి పోయి ఆ నేలమీద పడుకొని బాధపడ సాగినారు. వారి దేహాలలో చేతుల చేళ్ళ వరకూ బాణాలు తిగలకుండానూ చీలి పోకుండానూ గాయాలు కౌకుండానూ ఉన్న ప్రదేశము ఒక అంగుళము అయినా లేదు.

ఆ కామరూపుడు ఆ క్రూరకర్ముడు ఇంద్రజిత్తు వేసిన తీవ్ర బాణాల నుంచి ప్రసవణపర్వతమునుంచి జలప్రవాహాల వలె రామలక్ష్మణుల శేవాల నుంచి రక్తము ఏరులు అయి పారింది. పూర్వము శేవేంద్రుణ్ణి జయించిన ఆ ఇంద్రజిత్తు వదిలిన బాణాలు ఆయువు పట్టులలో తగిలి రాముడే ముందుగా నేలమీద పడిపోయినాడు. ఇంద్రజిత్తు నాగపాశాలు అనే బాణాలు వేసి ముంగుగా రాముణ్ణి కదలకుండా మెదలకుండా ఉండేటట్లు చేసి వేసినాడు. అంతట బంగారు పింజలతో వాడి అయిన ములుకులతో పై నుంచి కిందికి దూకే బాణాలతోనూ వంకరటింకరలు లేకుండా గుండ్రముగా ఉండే నార పాలు అనే బాణాలతోనూ గండ్ర గొడ్డల్లి వంటి బాణాలతోనూ చేమొడ్డుల వంటి బాణాలతోనూ అర్ధచంద్రాకారపు బాణాలతోనూ రాముణ్ణి ఇంద్రజిత్తు కొట్టినాడు. పిడికిలి పట్టు వదిలిపోయి నారి ఎక్కించని మువ్వంకల బంగారు ధనుస్సు చేతిలో పట్టుకొని రాముడు ఆ యుద్ధభూమిలో నేలమీద పడు కొన్నాడు. అట్లా బాణాలకు కట్టు పడిపోయి దేహము అంతటా గాయాలు అయి నేలమీద బాణతిల్యము మగ్నమై పడి ఉన్న ఆ పురుషోత్తముణ్ణి ఆ కమల పత్రాక్షుణ్ణి తన అన్నను రాముణ్ణి నేలమీద పడి ఉన్న లక్ష్మణుడు ఎట్లాగో కన్నులు తెరిచి చూచినాడు. బ్రహ్మకడిగము నిరాశ చేసుకొన్నాడు.

నాగపాశబద్ధులు అయి అట్లా నేలమీద పడిఉన్న ఆ రామలక్ష్మణుల చుట్టూ వాయుసుతుడూ మొదలు అయిన వానరోత్తములు చేరి ఆర్తులు అయి పోయినారు.

౪౬

ఇంద్రజిత్తును కనిపెట్టడానికి ఆకాశములోనూ భూమిమీదనూ వెతు కుతూ ఉన్న వానరోత్తములు అప్పుడు బాణాలతో ఒళ్లు అంతా గాయాలు అయి నేలమీదపడిఉన్న రామలక్ష్మణులను చూచినారు.

పేఘము వాన కురిసి వెలిసినట్టు ఇంద్రజిత్తు కావలెను అనుకొన్న పని చేసి విరమించినాడు. అప్పుడు సుగ్రీవుడితో కూడా విభీషణుడు రాముడు పడి ఉన్న చోటికి వచ్చినాడు. వానుమంతుడితో కూడా నీలఁడూ మైందుడూ ద్వివిగుడూ సుషేణుడూ కుముదుడూ ఆంగదుడూ వేగముగాపోయి రామలక్ష్మణులను చూచినారు. వారు అందరూ దిగులుపడి పోయినారు.

అప్పుడు రామలక్ష్మణులు చేష్టలు తిప్పిపోయి మందము మందముగా నిట్టూర్పులు విడుస్తూ దేహము అంతటా సందు లేకుండా గుచ్చుకొన్న బాణాల

నుంచి నెత్తురు కారుతూ శరతల్పముమీద స్తబ్ధులు అయి పడిఉన్నారు. కొంచెము నేపటికి పాములవలె నిట్టూర్పులు విడుస్తూ నిశ్చేష్టులు అయిపోయినారు. వారి విక్రమము మందగించింది. వారి దేహము అంతటా నెత్తురు కమ్ముకొన్నది. వారు అప్పుడు బంగారు భవజాలవలె కనిపించినారు.

ఆ యుద్ధభూమిలో దేహము అంతటా బాణాలు గుచ్చుకొని పడిపోయి చేష్టలు మందగించిన రామలక్ష్మణుల చుట్టూ వానరులు అందరూ మూగినారు. అందరూ కన్నీళ్లు కారుస్తూ విడువసాగినారు. ఆ యుద్ధము జరిగేటప్పుడు ఆకాశములోనూ అన్ని దిక్కులానూ వెలికినారు. రాక్షసుమాయతో వారికి ఎక్కడనూ ఇంద్రజిత్తు కనిపించలేదు. కనపడి ఉన్నట్లయితే వాణ్ణి ఆ ఇంద్రజిత్తు ప్రాణాలతో పోనిచ్చి ఉండేవాండ్లు కారు.

అప్పుడు విభీషణుడు మాయతో కనపడకుండా పోయేవాండ్లను కనుక్కొనే మాయవిద్యాబలముతో ఆ అప్రతిమకర్ముణ్ణి వరదానమువల్ల అంతర్హితుడు అయ్యే ఆ వీరుణ్ణి ఆ రాక్షసుణ్ణి తన అన్నకొడుకును ఇంద్రజిత్తును చూచినాడు.

అప్పుడు ఇంద్రజిత్తు తన ప్రభావమువల్ల రామలక్ష్మణులు వేలమీద పడిపోవడము చూచి ఎంతో సంతోషించి తన వెంటఉన్న రాక్షసులతో “ఓ రాక్షసులారా, ఖరుణ్ణి దూషణుణ్ణి చంపివేసిన అన్న తమ్ములను మహాబలవంతులను రామలక్ష్మణులను ఇప్పుడు నా బాణాలతో నాశనము చేసివేసినాను. మహర్షులు అందరూ దేవతలు అందరూ వచ్చినప్పటికీనీ నాగపాశబంధములనుంచి ఈ రామలక్ష్మణులను విడిపించలేదు. ఈ రాముడిని గురించి నా తండ్రి రావణాసురుడు ఎప్పుడూ ఆలోచిస్తూ దుఃఖముతో బాధపడుతూ ఉన్నాడు. రాత్రి మూడు ఝాములూ కయ్యమీద పడుకోవడములేదు.

“ఈ రాముడి భయమునుంచి వర్షాకాలములో నదీజలాలు బురదలు బురదలు అయిపోయేట్టు మన లంకాపట్టణములో అందరి మనస్సులూ పాడుఅయిపోయినవి. మనము అందరమూ సమూలముగా నాశనము అయిపోయే అనర్థము రాకుండా ఉండడానికి నేను ఈ రాముణ్ణి చంపివేసినాను. ఇప్పుడు రాముడి పరాక్రమము లక్ష్మణుడి విక్రమము వానరుల అందరి బలమూ శరత్కాలములో మేఘాలవలె అగుపించకుండా పోయినవి” అని చెప్పి వానరయూధ పతులు అందరిమీదనూ బాణాలు వదిలినాడు.

శత్రుసంహారకుడు ఆ ఇంద్రజిత్తు అప్పుడు నీలుడిమీద ఒక తొమ్మిది బాణాలూ మైందద్దివిరుల మీద మూడు ఘూడు బాణాలూ జాంబవంతుడిమీద

ఒక్క బాణమూ హనుమంతుడిమీద పడినాణాలూ గనాత్తుడిమీదనూ శరభుడి మీదనూ రెండేసి బాణాలూ గోలాంగూలుకుఅయిన గనాత్తుడిమీదనూ అంగ దుడుమీదనూ అనేక బాణాలూ వదిలినాడు. అగ్నిశిఖలవంటి ఆ బాణాలను అట్లా ఆ వానరవీరులమీద వదిలి ఆ మహాబలవంతుడు ఇంద్రజిత్తు సింహనాదము చేసినాడు. ఆ వానరవీరులను అట్లా బాధపెట్టి భయపెట్టి సంతోషాతిశయముతో పక పక నవ్వుతూ వెంట ఉన్న రాక్షసులతో “ఓ రాక్షసులారా, సేనాముఖాన నేను వదిలిన భయంకర బాణాలకు కట్టుపడిపోయిన ఆ అన్నతమ్ములను రామ లక్ష్మణులను చూడండి. వారు చచ్చిపోయినారు” అన్నాడు.

ఇంద్రజిత్తు చెప్పిన ఈ మాటలకు ఆ కూటయోధులు ఎంతో సంతోష పడ్డారు. ఆశ్చర్యపడ్డారు. రాముడు చచ్చిపోయినాడు అని నీలమేనులవంటి ఆ రాక్షసులు అందరూ ఖసుకొన్నారు. పెద్దపెట్టున అరిచినారు. ఇంద్రజిత్తును పూజించినారు. అప్పుడు ఆ ఇంద్రజిత్తు నేలమీద కదలకుండా మెదలకుండా ఉచ్చాస్యసనిశ్చాస్వనాలు లేకుండా పడి ఉన్నరామలక్ష్మణులను మళ్ళీ చూచినాడు. ఆ ఉధయలూ చచ్చిపోయినారు అని నిశ్చయించుకొన్నాడు. అంతట ఆ జయశాలి ఇంద్రజిత్తు సంతోషపరవసుడు అయి లంకాపట్టణానికి ప్రయాణము అయినాడు.

రామలక్ష్మణుల సర్వాంగోపాంగాలలోనూ బాణాలు గుచ్చుకొని కదలకుండా మెదలకుండా పడి ఉండడము చూచి సుగ్రీవుడు ఖిన్నుడు అయి పోయినాడు. భయపడి పోయినాడు. అట్లా భయపడి కన్నీళ్లు కారుస్తూ వెలా తెలా పోతున్న సుగ్రీవుణ్ణి చూచి విభీషణుడు “ఓ సుగ్రీవుడా, భయపడడము చాలిండు, నీవు కన్నీళ్లు కార్చవద్దు, యుద్ధాలు ఈ విధముగానే ఉంటవి. విజయానికి నియమములేదు. ఒక కొంచెము సేపు ఒకడు జయించవచ్చును. చివరకు ఎవడు జయిస్తాడో తెలియదు.

“సుగ్రీవుడా, నీవు వీరుడవు. అదైర్యపడవద్దు. మనకు ఇంకా మిగిలి ఉన్న జీవితములో మనము ఏమి అయినా భాగ్యము అనుభవించవలసి ఉన్నట్లయితే ఈ దైర్యవంతులు ఈ మహాబలవంతులు రామలక్ష్మణులు మూర్ఖులేరుకొంటారు. ఓ సుగ్రీవుడా నీవు స్థిరచిత్తముతో ఉండు. అనాథుణ్ణి నన్ను స్థిరచిత్తముతో ఉండ నివ్వ. సత్యధర్మపరాయణులకు మృత్యుభయము ఉండదు” అని చెప్పి నీళ్లు తీసుకొని తన చేతులతో సుగ్రీవుడి కన్నీళ్లను కడిగినాడు. అంతట ఆ ధర్మాత్ముడు విభీషణుడు మళ్ళీ నీళ్లు తీసుకొని మంత్రముతో అభిమంత్రించి ఆనీళ్లతో సుగ్రీవుడి కన్నులు తుచిడినాడు, ఆ బుద్ధివంతుడు కవీరాజు

వ్యాసుల పదమండా ఉండడానికి సుమోచితముగా విధిపణుడు “ఓ కపి రాజా, వైక్లవానికి ఇది సమయము కాను. ఇది అపత్యలము. అతి స్నేహమువల్ల దిగులుపడవచ్చు. ఆ అతిస్నేహము మరణకారణము అవుతుంది. అందువల్ల వైక్లవాన్ని వదిలిపెట్టు. అది సమస్తకార్యాలను నాశము చేసి వేస్తుంది. రాముడి ముంగు నడిచే నీ వానరసైన్యాల మంచిని గురించి ఆలోచించు. అట్లా కాదు అనుకో నేట్లయితే రామలక్ష్మణులు మూర్ఖులేనానో నే వరకూ వారిని కనిపెట్టుకొని ఉండు. వారు జేగుకోగానే వాడే మన భయాలను అన్నిటిని వోకొట్టుతారు. ఈ మూర్ఖువల్ల రాముడు ఏమాత్రమూ చచ్చిపోను. అ మహాసుభావుడి ముఖకాంతులు మాసిపోలేదు. చచ్చిపోయేవాడి ముఖాన ఆ కాంతులు ఉండవు.

“ఓ సుగ్రీవుడా, నీవు ఊరజిల్లు. నీ సైన్యాన్ని ఊరడించు. నేను మళ్ళీ అన్ని పనులూ చక్క పెట్టుతాను. అంతవరకూ నీవు నెమ్మదిగా ఉండు. ఓ వానరసత్తమా, ఈ వానరులు అందరూ భయపడి పోయినారు. కన్నులు తెరిచి అన్ని వైపులాతేరి పారదూస్తున్నారు. పారిపోవడానికి గుసగుసలాడు తున్నారు. నన్ను అండగా చూచుకో. పరుగెత్తిపోతున్న నీ వానరసైన్యానికి ధైర్యము చెప్పు. భయపడకుండా చూడు. వారిని ఉత్సాహపరుచు. అనుభవించిన పూలదండనువలె నీవు భయాన్ని వదిలిపెట్టు” అని చెప్పినాడు.

ఇట్లావిధిపణుడు సుగ్రీవుణ్ణి ఊరడించి భయపడి పారిపోబోతున్న వానర సైన్యానికి ధైర్యము చెప్పినాడు.

ఆ మహామాయావి ఇంద్రజిత్తు అనుచరులతో లంకాపట్టణములోకి పోయినాడు. హుటా హుటే తండ్రి దగ్గరకు పోయినాడు. చేతులు జోడించి నమస్కారముచేసి “రామలక్ష్మణులను చంపి వేసివాను. వారు చచ్చిపోయినారు” అని సంతోషముగా చెప్పినాడు. సభామధ్యములో కూర్చున్న రావణాసురుడు ఆ మాట విన్నాడు. శత్రువు చచ్చిపోయినాడు అని సంతోషపడ్డాడు. కూర్చున్న పీఠముమీదినుంచి లేచి ఆ వర్తమానము చెప్పిన తన కొమారుణ్ణి కాగలించుకొన్నాడు. సంతోషాతిశయముతో అతడి శిరము ఆఘ్రాణించినాడు. ఆ రామలక్ష్మణులను ఎట్లా చంపి వేసిందీ చెప్పమని అడిగినాడు.

అంతట ఇంద్రజిత్తు రామలక్ష్మణులను ఎట్లా నాగపాళబద్ధులను చేసిందీ వారు ఎట్లా చేవల ఉడిగిపోయిందీ వారి కాంతులు ఎట్లా మాసిపోయిందీ జరిగిందీ జరిగినట్లు చెప్పినాడు.

తననూ సారథినీ గుర్రాలనూ కాపాడుకొంటూ పడకొండు వేలమంది విలు
కొండ్లతో పోరాడే ఇంద్రజిత్తు చెప్పిన మాటలకు రావణాసురుడు ఉప్పొంగి
పోయినాడు. రామలక్ష్మణులను గురించిన మనోవ్యాకులము అంతా రావణా
సురుడికి పోయింది. సంతోషించినాడు. పుత్రుణ్ణి ఇంద్రజిత్తును మెచ్చు
కొన్నాడు.

౪౭

ఇంద్రజిత్తు ఆట్లా కృతార్థుడు అయి లంకాపట్టణానికి పోయినాడు.

ఆ యుద్ధభూమిలో హనుమంతుడూ అంగరుడూ నీలుడూ సుషేణుడూ
కుముదుడూ నలుడూ గజుడూ గవాక్షుడూ గవయుడూ గంగమాదనుడూ శర
భుడూ రంభుడూ వృథుడూ శతవలీ మొదలుఅయిన వానరపీఠులు అందరూ
ఆర్దులుఅయిపోయి రామలక్ష్మణులచుట్టూ కనిపెట్టుకొని ఉన్నారు.

వానరయోధులు అందరూ చెట్లను చేతులలో పట్టుకొని వ్రూహాలు తీర్చి
సర్వసంసిద్ధులుఅయి అన్నిదిక్కులానూ అటు పైకి ఇటు కిందికి దూస్తూ నిలుచు
న్నారు. గడ్డిపోచ కదిలితే రాక్షసులు వస్తూఉన్నారు ఏమోను అనుకొంటూ
హెచ్చరికతో ఉన్నారు.

అక్కడ లంకాపట్టణములో అప్పడు రావణాసురుడు సంతోషముగా
తన కొడుకుకు ఇంద్రజిత్తుకు వీడ్కోలుచెప్పి పంపించివేసి సీతాదేవికి కావలి
ఉంటాఉన్న రాక్షసాంగనలను రావించినాడు. రావణాసురుడి ఆజ్ఞప్రకారము
త్రిజట మొదలుఅయిన రాక్షసాంగనలు వచ్చినారు. ఆ రాక్షసాధిపతి
రావణాసురుడు సంతోషముతో ఆ రాక్షసాంగనలను అందరినీ చూచి “ఓ
అంగనలారా, రామలక్ష్మణులను ఇంద్రజిత్తు చంపివేసినాడు. మీరు ఈ సంగతి
సీతాదేవికిచెప్పి ఆమెను పుష్పకవిమానముమీద ఎక్కించుకొనిపోయి యుద్ధ
భూమిలో చచ్చిపడిఉన్న రామలక్ష్మణులను ఆమెకు చూపించవలెను.

సీతాదేవి రామలక్ష్మణుల అండచూచుకొని గర్వముఎక్కి నన్ను చేర
కుండా ఉంది. ఈమె పెనిమిటి రాముడూ వాడితమ్ముడు లక్ష్మణుడూ యుద్ధ
ములో చనిపోయినారు. రామలక్ష్మణులు వస్తారు అనే ఆశ అంతముఅయి
పోతుంది. కనుక మైధిలి నిర్విశంకముగా ఏ దిగులూలేకుండా సమస్తాభరణాల
తోనూ అలంకరించుకొని నన్ను చేరుతుంది. యుద్ధములో చనిపోయిన రామ
లక్ష్మణులను ఈ విశాలాక్షి చూడవలెను. అంతటితో వారి ఆశ నిరాశ అయి

పోతుంది. నాకన్నా వేరేగతి ఈమెకు కనపడదు. ఇతరాచేతు లేకుండా తనంతట తానే ఈమె నన్ను చేరుతుంది" అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా ఆ దురాత్ముడు రావణాసురుడు చెప్పింది ఆ రాక్షసాంగనలు విని "అట్లాగేను" అన్నారు. అంతట వాండ్లు పుష్పకవిమానము ఉన్నచోటికి పోయినారు. రావణాసురుడు అజ్ఞాపించినట్లుగా ఆ పుష్పకవిమానాన్ని తీసుకొని అశోకవనములో సీతాదేవిని గ్రహించుకొని పోయినారు. భర్తృశోకముతో కుమిలిపోతూ ఉన్న ఆ సీతాదేవిని త్రిజటతోకూడా ఆ రాక్షసాంగనలు అప్పుడు ఆ పుష్పక విమానము ఎక్కించి రామలక్ష్మణులను చూపించడానికి తీసుకొనిపోయినారు.

"ఇంద్రజిత్తు రామలక్ష్మణులను చంపి వేసినాడు" అని రావణాసురుడు సంతోషాతిశయముతో లంకాపట్టణము అంతటా చాటింపు వేయించినాడు. ధ్వజాలకు అలంకారము చేయించినాడు. పతాకాలు ఎత్తించినాడు.

ఆ పుష్పకవిమానములో వచ్చిన త్రిజటను వెంట పెట్టుకొని సీతాదేవి సంతోషాతిశయముతో తిరుగుతూ ఉన్న రాక్షసయోధులనూ చచ్చిపడి ఉన్న వానరయోధులనూ చూచింది. దుఃఖార్తులు అయి రామలక్ష్మణుల చుట్టూ ఉన్న వానరవీరులను చూచింది.

బాణాల పాన్పుమీద రామలక్ష్మణులు విసంజ్ఞులుగా పడి ఉన్నారు. ఒంటినిండా బాణాలు గుచ్చుకొన్నందువల్ల గాయాలతోనూ బాణాలతోనూ ఉన్నారు. వారి కవచాలు చిరిగిపోయినవి. వారి ధనుస్సులు జారి పక్కనుపడి ఉన్నవి. అట్లా బాణమయము అయిపోయిన దేవాలతో పడిఉన్న రాముణ్ణీ లక్ష్మణుణ్ణీ సీతాదేవి చూచింది. అట్లా శరతల్పముమీద పడిఉన్న ఆ వీరులను ఆ పురుష పుంగవులను ఆ పుంసరీకాక్షులను అగ్నిహోత్రోద్భవులు అయిన వక్రంధవిఖలులవంటి ఆ అన్నరీముఖులను రామలక్ష్మణులను చూచింది. ఆమెకు చెప్ప నలవికాని దుఃఖము వచ్చింది. ఎంతోనేపు ఏడ్చింది.

ఆ అనవద్యాంగి ఆ అపితేక్షణ జనకాత్మజ సీతాదేవి దుమ్ము కొట్టుకొని అట్లా పడిఉన్న తన పెనిమిటిని రాముణ్ణీ తన మరిదిని లక్ష్మణుణ్ణీ చూచింది. పెద్ద పెట్టున ఏడ్చింది.

కన్నీళ్లు కన్నులనిండా కమ్ముకొన్నందువల్లనూ దుఃఖమువల్లనూ ఏమీ తెలియకుండా పోయి దేవతలవంటి ఆ మహానుభావులు రామలక్ష్మణులు తన పోయినారు అనుకొన్నది.

౪౮

ఆ మహాబలవంశుడు తన భర్త రాముడూ తన మరిది లక్ష్మణుడూ చచ్చి పడి ఉన్నట్టుగా తోచి సీతదేవి జాలి పుట్టేట్టుగా ఏడ్చింది.

“అయ్యో, నాకు పుత్రుడు పుట్టాడని అని నేను వైధవ్యము అనుభవించను అనీ సాముద్రకము తెలిసినవారు చెప్పినారు. నా భర్త అశ్వమేధాది యజ్ఞాలూ సత్రయాగాలూ చేస్తాడు అనికూడా చెప్పినారు. కార్తాంతికులు ఇంకా అనేక కుభాలు చెప్పినారు. నా భర్త పరమ పరాక్రమవంతుడు అనీ నేను ధన్యురాలను అనీ చెప్పినారు. ఇప్పుడు రామప్రభువు దనిహావడముతో ఆ చెప్పినవి అన్నీ అబద్ధాలు అయిపోయినవి.

“పాదాలలో పద్మరేఖ ఉన్న స్త్రీ మహారాజభార్య అవుతుంది అనీ ఆ మహారాజుతో కూడా ఆమెకు రాజ్యాభిషేకము అవుతుంది అనీ చెప్పాతారు. నా పాదాలలో స్పష్టముగా పద్మరేఖలు ఉన్నవి. ఇట్లా అయిపోయింది ఏమిటి. ఏ లక్షణాలు ఉంటే స్త్రీలు నిర్భాగ్యులు అయి వైధవ్యము అనుభవిస్తారు అని చెప్పాతారో ఆ లక్షణాలు ఏవీ నాకు లేవే. నేను ఇట్లా అయి పోయినాను ఏమిటి. పద్మరేఖలు అమోఘము అయిన ఫలము ఇస్తవి అని చెప్పింది అంతా అబద్ధము అయిపోయింది.”

“నాతల వెంట్రుకలు ఎంతో నూత్నముగా ఎక్కువ తక్కువలు లేకుండా నల్లగా ఉన్నవి. నా కనుబొమలు ఒక దానితో ఒకటి కలిసిపోలేదు. రోమాలు లేకుండా నా పిక్కలు గుండ్రముగా ఉన్నవి. నా కన్నులూ నా కణితలూ నా చేతులూ నా గోడలూ నా చీలమండలూ నా పాదాలూ బలుపుగా ఉన్నవి. గుండ్రని గోళ్లతో నా వేళ్ళు నా చేతులకు తగినట్టుగా ఉన్నవి ఎవరూ లేకుండా నా పీనస్తనాలు మొనలు అంటుకొని పోయిఉన్నవి. నా నాభి లోతుగా ఉంది. నా మొత్తలు ఎత్తు అయినవి. నా వక్షస్థలము పక్కలు బలుపుగా ఉన్నవి. నా దేహము మీద (ఉండవలసిన) వెంట్రుకలు మృదువు అయినవి. నా దేహ క్కాంతి నిగ నిగ లాడే రత్నము వంటిది. నా రెండు పాదాలూ వాటి పదివేళ్లూ (అరకాళ్లు) నేలను అంటుకొని ఉంటవి. ఇవి అన్నీ కుభలక్షణాలు అని పండితులు చెప్పినారు.

నా అరకాళ్లలోనూ అరచేతులలోనూ సమగ్రము అయిన యవాకార రేఖలు ఉన్నవి. వేళ్లు సంగులు లేకుండా ఉన్నవి. నేను ఎప్పుడూ చిరునవ్వు వచ్చుతూ ఉన్నట్టు కనపడుతాను అనీ, ఇవి అన్నీ కుభలక్షణాలు అనీ

తెలిసిన బ్రాహ్మణులు చెప్పినారు నా పెనిమిటితో కూడా నాకు రాజ్యాభిషేకము జరుగుతుంది అని జ్యోతిషికులు అయిన బ్రాహ్మణులు చెప్పినారు. ఆ చెప్పినవి అన్నీ ఇప్పుడు అబద్ధాలు అయిపోయినవి.

ఆ అన్నతమ్ములు ఆ జనస్థానములో నన్ను వెదకి వెదకి నేను ఎక్కడ ఉందీ తెలుసుకొని దాటి రా నలవికొని మహాసముద్రాన్ని దాటివచ్చి ఇక్కడ గోష్ఠ్యదము అంత మాయలో పడి చచ్చి పోయినారు. అయ్యో రామలక్ష్మణులు వారుదాస్త్రాన్ని ఆగ్నేయాస్త్రాన్ని బంధాస్త్రాన్ని బ్రహ్మ శిరోనామకాస్త్రాన్ని సంపాదించినారే. ఆ అస్త్రాలను ఎండుకు ఉపయోగించలేదు. ఇప్పుడు నేను అనాధను అయి పోయినాను. నా రక్షకులు రామలక్ష్మణులు దేవేంద్రుడితో సరి సమానము అయిన వారు. యుద్ధములో ఇంద్రజిత్తు కంటికి కనపడకుండా చూయము అయి పోయినందువల్ల నే నా పెనిమిటిని నా మరదినీ చంపి వేయ కలిగినాడు. మరోవేగము వంట వేగము కలవాడు ఆయనప్పటికిన్నీ శత్రువు కంట పడితే నా పెనిమిటి బ్రతుకనీయడు. అటువంటి రామప్రభువు తమ్ముడితో కూడా యుద్ధములో హతుడుఅయి నేలమీద పడిఉన్నాడు. కాలమహిమ. కాలానికి అశక్యము అయింది ఏదీలేదు. దైవాన్ని జయించడము అసంభవము.

నేను ఆ తపస్వినిని మా ఆత్మగారిని గురించి దుఃఖించినంతగా రామ ప్రభువును గురించి కానీ ఆ మహాబలవంతుడు లక్ష్మణుణ్ణి గురించి కానీ నా తల్లినిగురించి కానీ చివరకు నన్ను గురించి కానీ దుఃఖించను. వనవాస వ్రతము ముగించుకొని రామప్రభువు లక్ష్మణుణ్ణి సీతనూ వెంటపెట్టుకొని ఎప్పుడు వస్తాడా అనీ ఎప్పుడు చూస్తానా అనీ ఆమె ఎప్పుడూ ఎదురు చూస్తూ ఉంటుంది" అంటూ ఏడ్చింది.

అట్లా పరిదేవనము చేస్తూ ఉన్న సీతాదేవితో వెంట ఉన్న త్రిజట "ఓ దేవీ నీవు దుఃఖపడవద్దు. నీ భర్త జీవించి ఉన్నాడు. ఓ దేవీ, అన్నతమ్ములు ఇద్దరూ జీవించి ఉన్నారు అని చెప్పడానికి తగిన కారణాలు ఎన్నో కనపడుతున్నవి. రాజా యుద్ధములో చనిపోయినప్పుడు యోధుల ముఖాలలో సంతోషము కానీ యుద్ధోత్సాహము కానీ కోపముకానీ కనపడవు.

— "ఓ వైదేహీ, అంతేకాదు. మనము ఎక్కివచ్చిన పుష్పకవిమానము నేవ లోకము లోనిది. రామలక్ష్మణులు నిజముగా చచ్చిపోయి ఉన్నట్లయితే ఈ పుష్పకవిమానము నిన్ను మోసుకొని వచ్చేది కాదు." యుద్ధములో ప్రధానవీరుడు చనిపోయినప్పుడు వైద్యునికి యుద్ధోత్సాహము హతము అయిపోతుంది. ఏ

ప్రయత్నమూ చేయకపోవడమే కాకుండా సైన్యమంతా గలివిలి అయిపోతుంది. చుక్కాని కాసేవాడు లేని నాక జలాలలోవలె యుద్ధధూమిలో సైన్యము గందరగోళముగా తిరుగుతూ ఉంటుంది. ఈ వానరసైన్యము ఇప్పుడు అట్లాలేదు. ఈ సైన్యములో కలవరమే కనిపించడం లేదు. భయపడటం లేదు. వానరపిరులు బాగ్రత్తగా రామలక్ష్మణులను చూస్తూ ఉన్నారు. నామాట నమ్ము. ఈ గుభ లక్షణాలు అన్ని చూడు. రామలక్ష్మణులు జీవించి ఉన్నారు.

“ఓ సీతా, నీమీద నాకు ఉన్న స్నేహమునుంచి ఇది అంతా చెప్పు తున్నాను. నేను అబద్ధము ఆడనులేదు. నేను ఇదివరకు ఎన్నడూ నీతో అబద్ధము చెప్పి ఎరుగను. నేను ఎప్పుడూ నీతో అబద్ధము ఆడను. నీ సచ్చిలము నుంచీ నీ సత్ప్రవర్తనము నుంచీ నీవు నా మనస్సుకు వచ్చినావు. సురాసురలు అందరూ ఏకము అయి దేవేంద్రుడితో ఎత్తి వచ్చినా రామలక్ష్మణులను జయించలేరు.

“ఓ జానకీ, రామలక్ష్మణులు జీవించి ఉన్నారు. నాకు అట్లా కనపడు తున్నారు. అందువల్ల చెప్పుతున్నాను. ఓ మైథిలీ, ఇది చాలా గొప్ప లక్షణము. చూడు. ఈ రామలక్ష్మణులు ఇద్దరూ విసంజ్ఞలుగా పడి ఉన్నప్పటికీనీ వీరి ముఖాలమీద కళ్ళ కాంతులు ఏమాత్రమూ చూసిపోలేదు. ఆయుస్సు తీరిపోయిన వారి ముఖాలమీదనూ చచ్చిపోయినవారి ముఖాలమీదనూ కనిపించే పరమవికారము ఏమిన్నీ వీరి ముఖాలమీద కనిపించడము లేదు. నీవు ఈ రామలక్ష్మణుల కోసము దుఃఖపరవశవుఅయిపోవద్దు. నీవు దుఃఖము వదిలిపెట్టు. వీరు బ్రతుక కుండా పోవడము అనేది లేదు” అని చెప్పింది.

ఇట్లా త్రిజట చెప్పింది దేవకన్యవంటి సీతా దేవి విన్నది. చేతులుజోడించి “అట్లా జరగవలెను” అన్నది.

మనో వేగముతో పోయే ఆ పుష్పకవిమానముమీద దుఃఖపడుతూ ఉన్న సీతా దేవిని మళ్ళీ ఎక్కించుకొని అప్పుడు త్రిజట తిరిగి లంకాపట్టణానికి తీసుకొని పోయింది. అంతట రాక్షసాంగనలు త్రిజటతోకూడా సీతా దేవిని ఆ విమాన ములో నుంచి దింపి అశోకవనానికి తీసుకొని పోయినారు.

రాక్షసరాజు రావణాసురుడు విహరించే ఆ అశోకవనములో సీతాదేవి తాను చూచి వచ్చిన రామలక్ష్మణులను గురించి తెలచుకొంటూ దుఃఖ పడసాగింది.

౪౯

భయంకరము అయిన నాగపాశాలకు కట్టుబడిపోయి పాములవలె నిట్టూర్పులు విడువనూ నెత్తురుతో ఒళ్లు అంతా తడిసిపోయి నేలమీద పడుకొని ఉన్న రామలక్ష్మణుల చుట్టూ మహాబలవంతుడు అయిన సుగ్రీవుడితో కూడా వానర వీరులు అందరూ దుఃఖపడుతూ కనిపెట్టకొని ఉన్నారు. అట్లా ఆ వానరవీరులు అందరూ చూస్తూ ఉండగా ఆ పీఠ్యవంతుడు రాముడు కన్నులు తెరిచినాడు. నాగపాశబద్ధుడు అయినప్పటికిన్ని బలమువల్లనూ ధైర్యమువల్లనూ మూర్ఛ లేరుకొన్నాడు. గాఢముగా బాణాలు గుచ్చుకొని ఒళ్లు అంతా నెత్తురుతో తడిసిపోయి విచణ్ణుడు అయి దీనవదనముతో పడి ఉన్న తన తమ్ముణ్ణి లక్ష్మణుణ్ణి చూచినాడు. దుఃఖము పొంగి పొర్లింది. అంతట రాముడు విలపించినాడు.

కన్నుల వెంట నీరు కారుతూ “అయ్యో, నా తమ్ముడు లక్ష్మణుడు యుద్ధములో పరాజితుడు అయి పడి ఉన్నాడు. ఇప్పుడు నాకు సీతతో పని ఏమిటి. నేను బ్రతికి ఉండి ప్రయోజనము ఏమిటి. ఈ భూలోకములో వెతికితే ఎక్కడను అయినా సీతవంటి స్త్రీని సంపాదించుకో వచ్చును. కాని ఈ విధముగా సాయపడేవాణ్ణి యుద్ధసమర్థుణ్ణి నా తమ్ముడు లక్ష్మణుడి వంటివాణ్ణి సంపాదించుకోవడము ఆసంభవము. సుమిత్రాదేవిని సంతోషపెట్టే నా తమ్ముడు లక్ష్మణుడు చనిపోయేట్లయితే నేను ఈ వానరులు అందరూ చూస్తూ ఉండగానే ప్రాణము వదులుతాను.

“నేను మా అమ్మ కొసల్యాదేవికి ఏమి చెప్పేది. కైకేయాదేవికి ఏమి చెప్పేది. నేను వెంట లక్ష్మణుడు లేకుండా అయోధ్యకు పోయేట్లయితే పుత్ర దర్శనలాలస అయి దూడ పోయిన లేడివలె ఏళ్ళే సుమిత్రాదేవిని ఓదార్చడము ఎట్లాగు. ఆ యశస్వితి భరతుడికి ఏమి అని చెప్పడము. శత్రుఘ్నుడికి ఏమి అని చెప్పడము. ఎట్లా చెప్పడము. నా వెంట ఆడవికి వచ్చిన తమ్ముడు లేకుండా నేను అయోధ్యకు పోయేట్లయితే సుమిత్రాదేవి నన్ను నిందిస్తుంది. ఆమె నిందిస్తే నేను ఓర్పుకోలేను. అయ్యో, నేను ఇక బ్రతికి ఉండడము ఎందుకు. ఇక్కడనే ప్రాణము వదిలి పెట్టుతాను. నా కోసము ఈ లక్ష్మణుడు కరతల్పముమీద పడి పోయినాడు. చచ్చిపోయినట్లుగా ఉన్నాడు. అయ్యో, నేను ఏమిపాప కార్యము చేసినానో-ఏమి దుష్టకార్యము చేసినానో.

“ఓ లక్ష్మణా, నేను ఎప్పుడు విచణ్ణుణ్ణి అయినా నీవు నన్ను ఓదార్చేవాడవు. నేను ఇప్పుడు ఇట్లా దుఃఖపడుతూ ఉంటే నీవు నన్ను ఓదార్చు

లేకుండా ఉన్నావు. రాక్షసులను పడకొట్టిన నిన్ను రాక్షసులు పడకొట్టినారు. ఒంటి నిండా బాణాలు గుచ్చుకొని నెత్తురు వెల్లువలు అయి పారుతూ బాణాల పాన్పుమీద పడి ఉన్న లక్ష్మణుడు అస్తమిస్తున్న సూర్యశివలె లేజరిల్లు తున్నాడు. అన్ని ఆయువుపట్టులలోనూ యెబ్బలు తగిలినవి. మాట్లాడలేకుండా ఉన్నాడు. మాట్లాడలేకుండా ఉన్నప్పటికీన్నీ లక్ష్మణుడి బాధ చూపుల వల్లనే తెలుస్తున్నది. ఈ మహాద్యుతిమంతుడు ఎట్లా నా వెంట అడవికి వచ్చి నాడో నేనూ అట్లాగే వీడి వెంట యమసదనానికి వోతాను. వీడు ఎప్పుడూ నన్ను అనుసరించుకొని నా వెంట ఉన్నాడు. వీడు బంధుజనులకు అందరికీ ఇష్టుడు. అయినప్పటికీన్నీ నన్ను వదిలిపెట్టి ఎరగడు. నేను అభాగ్యుణ్ణి. నా అభాగ్యమవల్ల వీడికి ఈ దురవస్థ వచ్చింది. ఈ వీరుడికి లక్ష్మణుడికి ఎంత కోపము వచ్చినా ఒక్క పరుషవాక్యము అని ఎరగడు. ఒక్క అమ్రియము ఆడి ఎరగడు. వీడు అట్లా అన్నట్టు మరి ఒకడు ఎవడూ నాతో చెప్పి ఉండలేదు. ఏకవేగముతో అయిదు వందల బాణాలను వదిలే. కౌర్తవీర్యార్థనుడికన్నా నా తమ్ముడు లక్ష్మణుడు అధికుడు. ఆ కౌర్తవీర్యార్థనుడికి వెయ్యి చేతులు ఉండేవి. నా తమ్ముడికి లక్ష్మణుడికి రెండే చేతులు అయినప్పటికీన్నీ ఆ కౌర్తవీర్యార్థనుడి కన్నా ఏకకాలాన ఎక్కువ బాణాలు వదిలేవాడు. మహాపరాక్రమ వంతుడు అయిన దేవేంద్రుడి బాణాలను అయినా తన అస్త్రాలతో కొట్టే లక్ష్మణుడు-మహార్థము అయిన శయ్యమీద పడుకోవలసిన లక్ష్మణుడు ఒక రాక్షసుడి బాణాలకు నేలమీద పడి ఉన్నాడు.

“అయ్యో, విభీషణుణ్ణి రాక్షసరాజుగా నేను లంకాపట్టణములో రాజ్యాభిషేకము చేయలేదు. నా వాగ్దానము అబద్ధము అయింది. అదే నన్ను దహించి వేస్తుంది. సందేహము లేదు.

“ఓ సుగ్రీవుడా, నీవు క్షిప్రంధానగరానికి ఇప్పుడే తిరిగిపో. రావణాసురుడు బలవంతుడు, నేను ఉండను కనుక నిన్ను తరిమికొట్టుతాడు. నీవు అంగదుణ్ణి పురస్కరించుకొని నీ స్నేహితులనూ నలుణ్ణి నీలుణ్ణి తక్కిన వానరవీరులనూ వెంటపెట్టుకొని సముద్రాన్ని దాటిపో. ఈ యుద్ధములో ఇతరులు ఎవరూ చేయలేని పని హనుమంతుడు చేసినాడు. భల్లూకరాజు జాంబవంతుడూ గోలాం గూల రాజు గవాక్షుడూ చక్కగా పోరాడినారు. నేను సంతోష పడు తున్నాను. ఈ యుద్ధములో మైందుడూ ద్వివిదుడూ కష్టపడి పనిచేసినారు. కేసరీ సంపాతీ ఘోరముగా పోరాడినారు. గజాడూ గవయుడూ గవాక్షుడూ శరభుడూ ఇంకా ఇతరులూ నా నిమిత్తము ప్రాణాలు వదులుకోడానికి సిద్ధము అయి చక్కగా యుద్ధముచేసినారు.

“ఓ సుగ్రీవుడా, ఎవరు ఏమి చేస్తే నేమిటి- మానవుడు దైవాన్ని అతిక్రమించలేడు. సుగ్రీవుడా, నీవు పరంతపుడవు, నాకు స్నేహితుడవు. నీ హృదయము మంచిది. అధర్మానికి భయపడి నీవు చేయవలసింది అంతా నీ శక్తి వంశన లేకుండా చేసినావు.

“ఓ వానరులారా, మీరు అందరూ ఏ లోపమూ లేకుండా మీ మిత్రుడి పని చేసిపెట్టినారు. మీరు అందరూ ఇప్పుడు తిరిగి పోవలసింది. అందుకు నేను అనుమతిస్తున్నాను. మీరు యధేచ్ఛముగా వెళ్ళిపొండి” అని చెప్పి రాముడు మళ్ళీ మూర్ఛపోయినాడు.

రాముడి పరిచేవనము వానరులు అందరూ విన్నారు. అతడు మూర్ఛ పోవడము చూచినారు. దుఃఖపడి పోయినారు. విచ్చి విచ్చి వానరులు అందరి కన్నులూ ఎర్రపడి పోయినవి.

అదివరకు పారిపోవడానికి ప్రయత్నము చేసిన వానరసైన్యాలను అన్నిటిని పారిపోకుండా నచ్చ చెప్పి విభీషణుడు గద చేతులో పట్టుకొని గబా గబా రాముడు ఉన్న చోటికి బయలుదేరినాడు. అట్లా అమిత వేగముతో వస్తూ ఉన్న కాటుక కొండవంటి ఆ విభీషణుణ్ణి రాముడి దగ్గర ఉన్న వానరయోధులు చూచినారు. ఇంద్రజిత్తు అనుకొన్నారు. భయపడ్డారు. పారిపోవడానికి ప్రయత్నము చేయసాగినాడు.

౫౦

అప్పుడు ఆ మహాతేజోవంతుడు ఆ మహాబలవంతుడు వానరరాజు సుగ్రీవుడు వానరవిరులను అందరినీ చూచి “ఓ వీరులారా, జలమస్యములో ఎదురుగాలికి నాకవలె మన సైన్యము అడ్డముఖము పెట్టుతున్నది ఏమిటి” అని అడిగినాడు.

అందుకు అంగదుడు “రాజా, ఒంటినిండా బాణాలు గుచ్చుకొని నెత్తురు కొరతూ బాణాల పాస్సుమీద పడుకొని ఉన్న రామలక్ష్మణులను నీవు చూడటము లేదా” అని అడిగినాడు.

అంతట సుగ్రీవుడు “అంగదుడా, అది కౌరవముగా కనపడటము లేదు. వానరయోధులు అందరూ మరి దేవికో భయపడుతున్నట్టు నాకు తోస్తున్నది. అందరూ ఏదో ఒకే భయమునుంచి నేతులలో ఉన్న చెల్లెలు వదిలి పెట్టినారు. అందరి ముఖాలలోనూ దిగులు కనపడుతున్నది. అన్ని దిక్కులా తేరిపార చూస్తూ పరిగెత్తి పారి పోతున్నారు. ఒకండ్లను చూచి ఒకండ్లు సిగ్గు పడటము

లేదు. వెనకకు తిరిగి చూడకుండా పరుగెత్తుతున్నారు. ఒకండ్లను ఒకండ్లు లాక్కొని పోతున్నారు. పడిపోయినవారి మీదుగా దాటి పోతున్నారు” అన్నాడు.

అప్పుడు ఆ సమయాన రాక్షసవీరుడు విభీషణుడు గదను చేతిలో పట్టుకొని అక్కడికి వచ్చినాడు. సుగ్రీవుణ్ణి ఆశీర్వదించి రామలక్ష్మణులను చూచినాడు. ఆ విభీషణుణ్ణి చూచే, వానరయోధులు అందరూ భయపడి పారి పోతున్నారు అని ఊహించి సుగ్రీవుడు తన సమీపములో ఉన్న జాంబ వంతుణ్ణి చూచి “ఓ భల్లూకరాజా, ఈ వచ్చిన విభీషణుణ్ణి మన వానరయోధులు అందరూ ఇంద్రజిత్తు అనుకొని భయపడి పరుగెత్తి పారి పోతున్నారు. నీవు వెంటనే పోయి వాండ్లకు అందరికీ ఈ వచ్చినవాడు ఇంద్రజిత్తు కాడు అని విభీషణుడు అని నచ్చ చెప్పి వాండ్లను అందరినీ మళ్ళించుకొని రావలెను” అని ఆజ్ఞాపించినాడు.

అప్పుడు ఆ భల్లూకరాజు జాంబవంతుడు పరుగెత్తి పారిపోతున్న వానరు లకు అందరికీ నచ్చచెప్పినాడు. వాండ్లను అందరినీ తిరిగి తీసుకొని వచ్చినాడు. ఆ జాంబవంతుడి మాటలను అనుసరించి వచ్చి చూచి తాము చూచింది ఇంద్ర జిత్తు కాడు అని విభీషణుడు అని తెలుసుకొన్నారు. వారిభయము అంతటితో తీరిపోయింది. వానరయోధులు అందరూ తిరిగి సన్నద్ధులు అయినారు.

ఆ ధార్మికుడు విభీషణుడు రామ లక్ష్మణులను చూచి దుఃఖపడి పోయి నాడు. చేతితో నీళ్లు తీసుకొని ఆ అన్నతమ్ముల కన్నులు తుడిచినాడు. వారు మూర్ఛ లేరుకోలేదు. విభీషణుడు శోకముతో బాధపడ్డాడు ఏడుస్తూ “ఈరామ లక్ష్మణులు బలవంతులు. పరాక్రమవంతులు. యుద్ధప్రియులు. కూటయుద్ధము చేసే రాక్షసులనుంచి వీరికి ఈ దురవస్థ వచ్చింది. ఇంద్రజిత్తు దురాత్ముడు తిల్లి కడుపు చెడపుట్టినాడు. రాక్షస సాధారణము అయిన కుటిలబుద్ధితో కూట యుద్ధము చేయని ఈ రామలక్ష్మణులను మోసము చేసినాడు. అయ్యో, వీరి దేహమంతలా బాణాలు గుచ్చుకొని నెత్తురుతో తడిసి నేలమీద పడిపోయినారు. నేను వీరి పరాక్రమాన్ని ఆశ్రయించినాను. నాకు సమస్తగౌరవాలూ సంప్రాప్తము అవుతవి అనుకొన్నాను. అయ్యో ఈ పురుషపుంగవులు ఉభయులూ దేహాత్మయము శోసము నిద్ర పోతున్నారు. నాకు రాజ్యము విలవలెను అనే కోరిక పోయింది. నేను ఇక బలికి ఉండేట్లయితే ఆపదలపాలు అయిపోతాను. నా శత్రువు రావణాసురుడి ప్రతిజ్ఞ నెరవేరుతుంది. వాడికోరిక నెరవేరుతుంది” అంటూ ఉన్న విభీషణుణ్ణి సుగ్రీవుడు కాగలించుకొని “ఓ విభీష

బుడా, నీవు ధర్మజ్ఞుడవు. రావణాసురుడి కోరిక నెరవేరదు. వాడి కొడుకు కోరిక నెరవేరదు. నీవు లంకారాజ్యము వీలుతావు. సంజేహము లేదు. ఈ రామలక్ష్మణులు మూర్ఖులేదువుంటారు. వీరు యుద్ధములో రాక్షస సమానములతోకూడా రావణాసురుణ్ణి సంహారము చేసి వేస్తారు" అని చెప్పి ఓదార్చినాడు.

అంతట సుగ్రీవుడు సుషేణుణ్ణి చూచి "నీవు ఈ అరిందములు రామలక్ష్మణులు మూర్ఖులేరుకోగానే వీరిని తీసుకొని వానరయోధులతోకూడా కిష్కింధానగరానికి పో. నేను రావణాసురుణ్ణి పుత్ర మిత్ర బాంధవముగా చంపి వేసి కోలు పోయిన రాజ్యలక్ష్మిని వామనమూర్తి దేవేంద్రుడికి ఒప్పించినట్లు సీతాదేవిని తీసుకునివచ్చి రాముడికి సమర్పిస్తాను" అని చెప్పినాడు.

ఈమాటలకు సుషేణుడు "రాజా, పూర్వము వేవాసురయుద్ధము మహాభయంకరముగా జరిగింది. నేను ఆయుద్ధము చూచినాను. బాణప్రయోగకోవిదులూ శస్త్రురిగులూ అయిన దానవులు ఆయుద్ధములో వివిధాయుధాలూ దేవతలమీద ఎడతెగకుండా వర్షముగా కురిపించినారు. అప్పుడు ప్రాణాలుపోయిన వారికి మూర్ఖపోయినవారికి బృహస్పతి మంత్రవిద్యతోనూ ఓషధులతోనూ చికిత్సచేసినాడు. ఆమూలికలు అన్నీ క్షీరసముద్రతీరాన దొరుకుతవి. వాటిని లేవడానికి నీవు వెంటనే ఇప్పుడే వానరవీరులను పంపించవలెను. పర్యతాలలో దొరికే మహావీరులను మన వానరులు బాగా ఎరుగుదురు. సంజీవకరణీ విశేల్యకరణీ అనే రెండుమూలికలను దేవతలు సృష్టించినారు. వాటిని రెంటినీ ఇప్పుడు తెప్పించవలెను. పరమోత్తము అయిన పాలసముద్రాన్ని పూర్వము దేవతల అమృతముతోసము చిలికినారు. అక్కడ ఆపాలసముద్రములో ద్రోణపర్వతమూ చంద్రపర్వతమూ అనే రెండు పర్వతాలు ఉన్నవి. ఆ పర్వతాలమీద సంజీవకరణీ, విశేల్యకరణీ అనే రెండు పరమావధాలూ ఉన్నవి. ఆ పరమావధులు రెంటినీ దేవతలు ఆ రెండు పర్వతాలమీదనూ వాటినారు. రాజా, వాయు సుతుణ్ణి హనుమంతుణ్ణి అక్కడికి పంపించు. అతడు పోయి వాటిని తీసుకొని వస్తాడు" అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా సుషేణుడు చెప్పతూ ఉండగా మెరుపులతో మేఘాలనూ సముద్రజలాలనూ చెదరకొట్టుతూనూ భూమి అంతా కదిలిపోతున్నట్లు గాలి వీచింది. ఆగాలికి లంకాద్వీపములో ఉన్న మహావృక్షాలు కొమ్మలతో విరిగి సమూలముగా పెళ్లగిలి సముద్రములో పడి పోయినవి. అక్కడ ఉంటూ ఉన్న మహాసర్పాలూ జలజంతువులూ భయపడి దాసుకోడానికి సముద్రములో మునిగి

పోయినవి. అంతట కొంచెమునేటికి మహాబలవంతుడు వినతాపుత్రుడు గరుత్మంతుడు జ్వలిస్తూ ఉన్న అగ్నిహోత్రుడి వలె అక్కడ వానరులకు అందరికీ కనిపించినాడు. మహాబలవంతులను రామలక్ష్మణులను బాణరూపాన చుట్టి వేసుకొని ఉన్న పాములు అన్నీ ఆ వచ్చిన గరుత్మంతుణ్ణి చూచి పారి పోయినవి. అప్పుడు ఆ గరుత్మంతుడు రామలక్ష్మణులను చూచి చంద్రవసు కాంతులతో లేజరిల్లుతూ ఉన్న తన చేతులలో ఆ రామలక్ష్మణులను సంతోషముగా తడవినాడు. అంతట ఆ అన్నతమ్ముల శరీరాల మీద గాయాలు అన్నీ కనపడకుండా పోయినవి. అంతే కాదు. వారి దేహాలు అప్పుడు మంచిన న్నెతో నున్న గా అయిపోయినవి. వారి లేజన్నా ఓజన్నా వీర్యమూ బలమూ ఉత్సాహమూ నూత్నార్థపరిజ్ఞానమూ జ్ఞాపకశక్తి యిద్దికుశలతా అదివరకటి కన్నా రెట్టింపు అయినవి.

ఆ మహావీర్యవంతుడు గరుత్మంతుడు సంతోషముగా రామలక్ష్మణులను భేదనెత్తి కాగలించుకొన్నాడు.

అప్పుడు రాముడు గరుత్మంతుడితో “ఓ మహానుభావుడా, నీ అనుగ్రహమువల్ల మేము ఇంద్రజిత్తు పెట్టిన కష్టసముద్రములో నుంచి ఇప్పుడు గట్టు ఎక్కినాము. మాకు ఇప్పుడు ఇదివరకటి బలము వచ్చింది. నిన్ను చూస్తూ ఉంటే మా తండ్రి భిక్షంధనుమహారాజును చూస్తూ ఉన్నట్టుగా ఉంది.

“ఓ రూపసంపన్నుడా, నీవు ఎవరవు. దివ్యపుష్పచూలికలూ దివ్యాభరణాలూ ధరించినావు. సుగంధలేపనముతో ఘుమఘుమలాడుతూ ఉన్నావు. నిర్మలవస్త్రము కట్టికొన్నావు, నీవు ఎవరవో చెప్పు” అని అడిగినాడు.

రాముడు అడిగిన ఈ ప్రశ్నకు ఆ మహాలేఖోవంతుడు ఆ మహాబలవంతుడు ఆ పక్షిరాజా వై న లేయుడు అపరిమితము అయిన సంతోషముతో ఆనందిభాష్యములు వదులుతూ “ఓ రామా, నేను నీ స్నేహితుణ్ణి. నిన్ను సంతోష పెట్టడమే నా పని. నేను నీ బహిష్కృత ప్రాణమువంటి వాడను. నాపేరు గరుత్మంతుడు. నీకు సహాయపడడానికి వచ్చినాను. ఆ క్రూరకగ్నుడు ఇంద్రజిత్తు తన మాయాబలముతో నిర్మించిన నాగపాళాలను మహా వీర్యవంతులు అయిన అసురులుకానీ మహా బలవంతులు అయిన దానవులుకానీ ఓ వేంగ్రుడితో దేవతలూ గంధర్వులూ కానీ విడిపించలేరు. మహాధిషముతో కరుకు కోంలతో కద్రువకు పుట్టిన నాగులు అనే మహాసర్పాలను ఇంద్రజిత్తు తన రాక్షసమాయాప్రభావముతో బాణాలుగా చేసి మీమీద వదిలినాడు. ఓ రామా, నీవు ధర్మజ్ఞుడవు. నీ పరాక్రమము నిష్పక్షపాత వ్యర్థము అయిపోదు. ఈ యుద్ధములో నీవు నీ తమ్ముడూ శత్రువులను అరిగిరినీ సంహారము చేసేవస్తారు. మీరు జయిస్తారు.

“ఓ రామా, మిమ్ములను ఇంద్రజిత్తు నాగపాళాలతో బంధించి వేసినాడు అని వినిగానే బయలుదేరినాను. స్నేహసర్వాన్ని వాటించి ఇక్కడికి వచ్చినాను. మిమ్ములను మహాభూతము అయిన నాగపాళాలనుంచి విడిపించినాను. మీరు ఇకను ఎప్పుడూ ఏమరుపాటు లేకుండా ఉండవలెను. కూటయుద్ధము చేయడము రాక్షసుల స్వభావము. మీరు పరిశుద్ధులు. కూరులు. మీరు ఋజువర్తనులు. అదే మీ బలము. అందువల్ల మీరు ఎప్పుడూ హెచ్చరికతో ఉండవలెను. యుద్ధభూమిలో రాక్షసులను ఎప్పుడూ మీరు నమ్మకూడదు. ఈ నిదర్శనము వల్లనే రాక్షసులు ఎప్పుడూ కుట్రలు అని తేలిపోయింది” అంటూ ఆ మహాబలవంతుడు గరుత్మంతుడు రాముడితో చెప్పినాడు. స్నేహాతిశయముతో రాముణ్ణి కాగలించుకొని “ఓ మిత్రుడా, నీవు ధర్మము తెలిసినవాడవు. శత్రువులమీద కూడా నీకు వాత్సల్యము ఉంది.

“ఓ రామా, నాకు అనుజ్ఞ ఇవ్వు. నేను పోయి వస్తాను. నేను నీకు ఎట్లా స్నేహితుడనో తెలుసుకోవలెను అనే కుతూహలము వద్దు. నీవు వీరుడవు. యుద్ధములో కృతకృత్యుడవు అవుతావు. అప్పుడు నేను ఎవనినో నీకు తెలుస్తుంది. రామప్రభూ, లంకాపట్టణములో బాలవృద్ధులనుమాత్రము వధిలి పెట్టి తక్కిన వారిని అందరినీ నీ బాణవరంపరలతో ముంచి వేయవలెను. నీ శత్రువును రావణాసురుణ్ణి చంపి వేయవలెను. సీతాదేవిని తెచ్చుకోవలెను” అని చెప్పి అమితవేగముతో పోయే ఆ వీర్యవంతుడు గరుత్మంతుడు వానరుల మధ్యను ఉన్న రామలక్ష్మణులకు ప్రదక్షిణము చేసి వారిని కాగలించుకొని వారికి సమస్కారపురస్కరముగా పిడ్డోలు చెప్పి ఆకాశమార్గాన వాయుదేవుడి వలె సాగి పోయినాడు.

ఏ బాధా లేకుండా హాయిగా ఉన్న రామలక్ష్మణులను చూచి వానరులు సంతోషముతో సింహనాదాలు చేసినారు. అదివరకటి వలె భేరిలు మ్రోగించినారు మృదంగాలు వాయిచినారు. శంఖాలు పూరించినారు. తోకలు రుగ్గాడించినారు. మరింత సంతోషముతో సింహనాదాలు చేసినారు. వృక్షాలు తీసుకొని పోరాడే ఆ వానరయోధులు అంతట ప్రకాశమించి భుజాలు చిరిచి వానావిషమహావృక్షాలనూ పెళ్ళిగించి లక్షల కొద్దీ యుద్ధసన్నద్ధులు అయినారు. అప్పుడు వానరయోధులు అందరూ మహాధ్వనులు చేస్తూ విశాచరులను భయపెట్టుతూ యుద్ధకాముకులు అయి లంకాపట్టణద్వారాలను ఎరుగొన్నారు.

ఆ మహానిశీఘములో వానరయోధుల మహానాదాలు గ్రేష్మిస్తున్నాయి పోయిన తరువాత తొలకరి మేఘాలు ఉరిమే ఉరుముల వలె గలిబిలిగా మహాభయంకరముగా వినిపించినవి.

౫౦

అప్పుడు ఆ బలవంతులు వానరులు చేసిన కోలాహలస్వరాలూ సింహ నాదాలు రాక్షసులమధ్యను సభాభవనములో ఉన్న రావణాసురుడు విన్నాడు. ఆ గంభీరఘోషాన్ని వినీ వివేచముతో మంత్రుల వంక చూచి వానరులు అందరూ మహా మేఘాలవలె గర్జిస్తున్నారు. వాండ్లకు అందరికీ పరమసంతోషము వేసి ఉండవలెను. స్పష్టముగా తెలుస్తున్నది. పరమసంతోషమే వేయకపోయి నట్లయితే వాండ్లు అందరూ అట్లా అరవరు. సంశేహము లేదు. ఆ మహా ధ్వని నుంచే సముద్రము అల్లకల్లోలముగా ఉంది. రామలక్ష్మణులు ఇంద్రజిత్తు వదిలిన తీక్షణాణాలకు కట్టుబడిపోయినారు. ఇప్పుడు వానరుల కోలాహలస్వరాలు వినపడుతున్నవి ఒక వేళ వారికి ఆ శరబంధాలు వదిలిపోయినవి. ఏమోన అని నాకు తోస్తూ ఉంది అని చెప్పి దాపునవున్న రాక్షసయోధులను చూచి “ఓ యోధులారా, వానరులు ఇప్పుడు దుఃఖపడుతూ ఉండవలసింది పోయి కోలా హలస్వరాలు చేస్తూఉన్నారు అందుకు కారణము ఏమిటో మీరు యిప్పుడే పోయి తెలుసుకొని రావలెను” అని రావణాసురుడు ఆజ్ఞాపించినాడు.

ఈ మాటలకు ఆ రాక్షసయోధులు అందరూ కలవర పడిపోయినారు. వెంటనే పోయి ప్రాకారము ఎక్కినారు. వానరసైన్యాన్ని చూచినారు. మహా భయంకరము అయిన నాగపాశబంధాలు విడిచిపోయి రామలక్ష్మణులు హాయిగా తిరుగుతూ ఉండడము కనిపించింది. అందుకు ఆ భయంకరులు భయపడిపోయి నారు వారికి దిగులు వేసింది. ఆ ప్రాకారము మీదినుంచి కిందికిదిగి ముఖాలు వెల వెల పోతూ తమ ఏలికదగ్గరకు పోయినారు. వాండ్లు ఏ మాటలు ఎప్పుడు ఎవరితో చెప్పవలెనో తెలిసిన సేర్పరులు. ఆ అప్రియము అప్పుడు తమ ఏలి కతో విన్నవించడము మంచిది అనుకొన్నారు.

ఆ రాక్షసయోధులు అప్పుడు రావణాసురుణ్ణి చూచి “రాజా, యుద్ధ ములో ఇంద్రజిత్తు వదిలిన నాగపాశాలకు అటూ ఇటూ కదలకుండా మెదల కుండా కట్టుబడిపోయిన రామలక్ష్మణులు ఆ నాగపాశాల కట్టు వదిలిపోయి కట్టు తాడు తెంచుకొన్న మదిపుటైసుగులవలె చెలరేగి తిరుగుతున్నారు. మేము చూచినాము” అని చెప్పినారు.

ఈ విధముగా ఆ రాక్షసయోధులు చెప్పింది ఆ మహాబలవంతుడు రావణా సురుడు విన్నాడు. అతడికి దిగులు వేసింది. ఆలోచనలో పడ్డాడు. అతని ముఖము వెల వెల పోయింది. దిగులుపడుతూ “ఇంద్రజిత్తు వదిలిన బాణాలు

భయంకరము అయినవి. అమోఘము అయినవి. వాటిని వాడు వరదానమువల్ల సంపాదించినాడు. అవి తీక్షణివనర్పాల వంటివి. అవి క్షేజములో నూర్యుడితో సరిసమానము అయినవి. ఆ బాణాలతో ఇంద్రజిత్తు రామలక్ష్మణులను బంధించి వేసినాడు. ఆ బాణబంధము నుంచి శత్రువులు ఇద్దరూ ఇప్పుడు విముక్తులు అయి ఉన్నట్లయితే రాక్షసనైన్యాలికి అంతటికీ ప్రాణసంశయావస్థ వచ్చింది అన్నమాట. అట్లా నాకు తోస్తూ ఉంది. ఆ బాణాలు వాసుకి క్షేజము వంటివి. ఇదివరకు అవి యుద్ధాలలో శత్రువుల ప్రాణాలను తీసి వేసినవి. అవి ఎన్నడూ నిష్ఫలము అయిపోలేదు. ఆ బాణాలు ఇప్పుడు పనికి రాకుండా పోయినవి” అంటూ రావణాసురుడు వ్రద్దుడు అయిపోయాడు. మహాసర్పమువలె నిట్టూర్పులు విడిచినాడు. ఆ రాక్షసుల మగ్గను ఉన్న ధూమ్రాక్షుణ్ణి చూచి “ఓ ధూమ్రాక్షుడా, నీ పరాక్రమము భయంకరము అయినది. కొబట్టి నీవు ఇప్పుడు మన రాక్షసనైన్యాలలో గొప్ప నైన్యాన్ని తీసుకొనిపోయి వానరులతో కూడా ఆ రామలక్ష్మణులను చంపి వేయవలెను” అని చెప్పినాడు.

అంతట ధూమ్రాక్షుడు ఆ ధీమంతుడికి రావణాసురుడికి నమస్కారము చేసి పరమసంతోషముతో ఆ రాజగృహములో నుంచి బయలుదేరినాడు. ఆ రాజగృహద్వారము దాటి వచ్చి యుద్ధోత్సాహముతో సేనాగ్ధ్యక్షుణ్ణి చూచి సేనలను వెంటనే పంపించమని చెప్పినాడు. ఆ సేనాగ్ధ్యక్షుడు ధూమ్రాక్షుడు చెప్పిన రాజాజ్ఞను శిరసా వహించి అప్పటికి అప్పుడు రాక్షస నైన్యాన్ని సిద్ధము చేసినాడు.

నడుములకు గంటలు కట్టుకొన్న భయంకరాకారాలు అయిన నిశాచర యోధులు కూలాలూ ముద్గరాలూ మొదలు అయిన వివిధాయుధాలూ చేతులలో పట్టుకొని సంతోషాతీతయముతో గర్జిస్తూ ధూమ్రాక్షుణ్ణి వెంట నడిచినారు. అప్పుడు ఆ ధూమ్రాక్షుణ్ణి వెంట పోవడానికి నాల్గు వైపులనుంచి రాక్షస యోధులు గదలూ ఇనుపదండాలూ ముసలాయుధాలూ ఇనుప గుదియలూ విడిచి వాటు గుదియలూ బలెములూ ఈటెలూ గండ్రగొడ్డల్లా తీసుకొని మహామేఘాల వలె గర్జిస్తూ వచ్చి చేరినారు.

ధ్వజాలతోనూ బంగారు కిటికీలతోనూ ఉన్న రథాలకు వివిధముఖాల కంచర గాడిదలనూ వూన్చినారు. ఆ రథాలమీద కవచాలు తోడుగుకొన్న రాక్షసయోధులు కొందరు బయలుదేరినారు. పెద్ద పులలవలె దురానదులు అయిన రాక్షసయోధులు కొందరు సుగ్రాల మీదనూ కొందరు మదపు టేనుగుల మీదనూ బయలుదేరినారు.

ధూమ్రాక్షుడు తోడేళ్లవంటి ముఖాలతోనూ సింహాలవంటి ముఖాలతోనూ బంగారు అలంకరణాలతోనూ ఉన్న కంచరగాడిదలు పూన్చిన రథము ఎక్కినాడు. ఆ రథము భయంకరస్వరముతో కదిలింది. రాక్షససైన్యము ఆ రథము వెంట నడిచింది. వానరయూధాలతో హనుమంతుడు ముట్టడించిన లంకాపట్టణ పశ్చిమద్వారము వైపుకు ఆ రథముమీది ధూమ్రాక్షుడు ఖులాసాగా నవ్వుతూ బయలుదేరినాడు.

అట్లా పశ్చిమద్వారానికి పోతూ ఉన్న ఆ మహాభయంకరుడికి ఆ భీమవిక్రముడికి ధూమ్రాక్షుడికి అంబెరిక్షును నుంచి ఘోరము అయిన పక్షులు అడ్డము వచ్చినవి. ఆ రథశీర్షముమీద మహాభయంకరము అయిన ఒక గద్ద వాలింది. శివాలను తినే రాబంగు పక్షులు ఆ రథగృజముమీద వాలి అవి అక్కడ నిలవలేక నేల కూలినవి. నెత్తురుతో తడిసిన తెల్లటి మొండెము ఒకటి వికృతస్వరముతో ఏడుస్తూ ధూమ్రాక్షుడి సమీపములో నేలమీద పడ్డది. నెత్తురు వాన కురిసింది. భూమి చలించింది. పిశుగుల స్వనితో గాలి ఎడా పెడా కొట్టింది దిక్కులు అన్నీ చీకట్లు కమ్మకొన్నవి. ఆ మహాఘోరము అయిన ఉత్పాతాలను చూచి ధూమ్రాక్షుడు మనస్సులో దిగులు పడ్డాడు. రాక్షసయోధులు అందరూ భయపడిపోయినారు. ఆ ధూమ్రాక్షుడి ముందు నడుస్తూ ఉన్న రాక్షసయోధులు దిగులతో భయముతో మూర్ఛ పోయినారు. అయితే ఆ బలవంతుడు ఆ మహాభయంకరుడు ధూమ్రాక్షుడు యుద్ధోత్సాహము నుంచి ఆ దుశ్శేఖనాలను లెక్కచేయలేదు. ఆ రాక్షససైన్యముతో ముందుకు సాగిపోయినాడు. రామాజ్ఞలను శిరసా వహించి ఎదురుగుండా మహాప్రవాహము వలె సాగివస్తూ ఉన్న వానరవాహినులను ధూమ్రాక్షుడు చూచినాడు.

౫౨

అట్లా తమమీదికి వస్తూఉన్న ఆ భయంకర పరాక్రముణ్ణి ధూమ్రాక్షుణ్ణి వానరులు అందరూ చూచినారు. యుద్ధకాంక్షతో సంతోషపడ్డారు. సింహనాదాలు చేసినారు. అప్పుడు వానరులకూ రాక్షసులకూ దొమ్మిగా పెద్ద యుద్ధము జరిగింది.

కూలాలతోనూ ముగ్గరాలతోనూ భయంకరము అయిన పరిఘాయుధాలతోనూ నానా వర్ణాల కూలాలతోనూ రాక్షసులూ చెట్లతోనూ రాళ్లతోనూ వానరులూ పోరాటము సాగించినారు. పరస్పరమూ ఘోరముగా కొట్టుకొన్నారు. ఆ ఘోరాకారులు రాక్షసులు వానరులను అనేకమందిని లెగవేసి

నారు. వానరులు చెట్లతో కొట్టి రాక్షసులను అనేకమందిని నేలమట్టము చేసి వేసినారు. రాక్షసులు క్రుద్ధులు అయిపోయి కంకపక్షి రెక్కలతో నూటిగా పోయే తీక్షణబాణాలను భయంకరముగా వదిలి వానరులను చంపివేసినారు. అంతే కాదు, వాండ్లు ఆ రాక్షసులు భయంకరముఅయిన గజలతోనూ పట్టపాలతోనూ కూటాలతోనూ ముద్గరాలతోనూ ఆ మహాబలవంతులను వానరులను అనేకమందిని కొట్టి చంపివేసినారు.

ఆంధుకు వానరపీఠులు భయపడలేదు. వారి యుద్ధోత్సాహము తగ్గలేదు. రోషము హెచ్చింది. రాక్షసులు అట్లా తమ యోధుల సేవలను బాణాలతోనూ కూలాలతోనూ భేదిస్తూ ఉన్నప్పటికిన్నీ వానర యోధులు మహారోషముతో పోరాటము సాగించడానికి వివిధవృత్తులనూ వివిధలనూ పెళ్లి గించుకొని వచ్చినారు. సింహవాదాలు చెప్తూనూ తమ తమ పేర్లు చెప్పుకొంటూనూ అంతకు అంతకూ భయంకరవేగముతో విజృంభించి ఆ భయంకరాకారులను రాక్షసులను అద్భుతముగా నలగకొట్టినారు. ఆ జయశీలురు వానర పీఠులు రాక్షసులను కొంతమందిని చితుకకొట్టినారు. నెత్తురుతాగే ఆ రాక్షసులను కొంతమందిని నెత్తురు కక్కుకొని చచ్చేట్లు కొట్టినారు. కొంతమందిని రెండుపక్షులుగా చీల్చి వేసినారు. వృక్షాల చెబ్బలకు రాక్షసులు కుప్పలు కుప్పలుగా పడిపోయినారు. రాళ్ళచెబ్బలకు సుగ్గుసుగ్గు అయిపోయినారు.

వానరులు రుద్దిన రాళ్లకు రథాల ధ్వజాలు విరిగిపోయి ఆ రథాలకు కట్టిన కంఠరగాడిదలు చచ్చిపోయి ఆ రథాలు ముక్కలు ముక్కలుఅయి పేలపాలు అయినవి. పర్వతాలు అంతంత ఏనుగులూ ఆ ఏనుగులమీది రాక్షసులూ గుర్రాలూ ఆ గుర్రాలమీది రాక్షసులూ చచ్చి పడిపోయి పెద్ద పెద్ద పర్వతాలు అంత కుప్పలు కుప్పలుగా ఆ యుద్ధభూమిలో కనిపించినవి. ఆ భయంకర పరాక్రములు వానరులు అమిత వేగముతో పయికి ఎగిరి తీక్షణముఅయిన తమ తమ గోళ్లతో రాక్షసుల ముఖాలు గీరి సేవలను చీల్చివేసినారు. రాక్షసులు అనేకమంది తల వెంట్రుకలు విరచుకొని నెత్తురుతో తడిసిపోయి ముఖాలు వివర్ణము అయిపోయి నేలమీద పడి మూర్ఛిపోయినారు. అప్పుడు కొందరు రాక్షసులు పరమ కుపితులుఅయి భయంకరముగా గర్జిస్తూ వైజాయుధాలవంటి తమ తమ చేతులతో కొట్టి వానరులను తరిమివేసినారు. అట్లా తిరుగుకొంటూ అమిత వేగముతోవచ్చి తమ పయిన పడుతూఉన్న రాక్షసులను అప్పుడు వానరులు అంతకన్నా అమిత వేగముతో ఎదురుతిరిగి పిడికెళ్లతో పొడిచి కాళ్ళతో తన్ని గోళ్ళతోనూ కోరలతోనూ చీల్చివేసి వృక్షాలతో కొట్టి నానాహింసలూ

పెట్టినారు. కనపడ్డ రాక్షసులను అందరినీ వానరులు అట్లా కొట్టతూ ఉంటే ఆ బాధ భరించలేక రాక్షసులు ఆ నేకమంది పక్షగత్తి పారిపోయినారు.

ఆ రాక్షసపుంగవుడు ధూమ్రాక్షుడు తన సైన్యములో చాలాభాగము పారి పోవడము చూచినాడు. కుపితుడు అయి పోయినాడు. యుద్ధోత్సాహముతో పోరాడుతూ ఉన్న వానరయోధులను హింసించడానికి బయలుదేరి వచ్చినాడు. అతని వెంట ఉన్న రాక్షసవీరులు కొంతమంది ఈటెలతో వానరులను పొడిచినారు. కొందరు ముద్గరాలతో కొట్టినారు. ఆ దెబ్బలకు ఆ నేకమంది వానరులు నెత్తురుతో తడిసి నేలమీద పడిపోయినారు. అప్పుడు రాక్షసులు మరి కొందరు ఇనుపగుడియలతోనూ భిండివాలాలతోనూ పట్టిసాలతోనూ వానరులను ఆ నేకమందిని కొట్టినారు. ఆ ఆయుధాల దెబ్బలకు వానరుల దేహాలు చిన్నా భిన్నము అయి పోయి అవయవాలు స్వాధీనము తప్పిపోయి నేలకూలి ప్రాణాలు కోలు పోయినారు. ఆ రాక్షసుల శూలాల పోట్లకు కొందరు వానరులు నెత్తురుకొరుతూ నేలమీద పడిపోయినారు. ఆ రాక్షసుల పక్క నేట్లకు కొంతమంది వానరుల గుండెకాయలు పగిలి పోయినవి. త్రిశూలాలతో రాక్షసులు పొడుస్తూ ఉంటే కొంత మంది వానరుల పేగులు వెళ్ళుకొని వచ్చినవి. ఆ రాక్షసులు కొందరు వానరులను తరువకొట్టినారు. అట్లా వానరులకూ రాక్షసులకూ ఆ యుద్ధము పరమ భయంకరముగా జరిగింది.

అల్లె త్రాటి ధన్వి మనోహరము అయిన వీణానాదముగానూ ఆ యోధులకు దెబ్బలు తగిలి నందువల్ల వచ్చిన ఎక్కిళ్లు తాళస్వములుగానూ ఆ యోధుల తూలుగులు మందస్వరముతో పాడుతున్న సంగీతముగానూ గాంధర్వవిద్య యుద్ధ రూపాన అప్పుడు ఆ యుద్ధభూమిలో విజృంభించింది.

అప్పుడు ఆ యుద్ధరంగములో ధూమ్రాక్షుడు చేతిలో ధనుస్సు పట్టుకొని పక పక నవ్వుతూ వానరుల మీద బాణవర్షము కురిపించినాడు. ఆ బాణాల బాధకు నిలువలేక వానరులు దళదిశలా పరుగులు ఎత్త సాగినారు. అట్లా పారి పోతున్న తన వానర సైన్యాన్ని హనుమంతుడు అప్పుడు చూచినాడు. అతడికి ధూమ్రాక్షుడి మీద కోపము వచ్చింది. తన తండ్రి వాయుదేవుడితో సరిసమానము అయిన ఆ పరాక్రమవంతుడి కన్నులు అప్పుడు రెండు ఇంతలు ఎర్రపడి పోయినవి. కొనలు తేలిన పెద్ద రాతి బండను చేతితో తీసుకొని ధూమ్రాక్షుడి దిశమిది విసరి వేసినాడు. అట్లా అంతరిక్షములో వస్తూఉన్న ఆ పెద్ద రాతి బండను అప్పుడు ధూమ్రాక్షుడు చూచినాడు. కలవర పడి పోయినాడు. గడను తీసుకొని ఇచ్చే ఆ రథము మీదినుంచి నేలమీదికి దూకినాడు. హనుమంతుడు

విసరివేసిన ఆ పెద్ద రాతిబండ ఆ ధూమ్రాక్షుడి రథముమీద పడ్డది. ఆ రథ ధ్వజము విరిగిపోయింది. నొగతోనూ చక్రాలతోనూ ఆ రథము నున్న నున్న అయి నేల కూలింది. బోడెతోనూ కొమ్మలతోనూ ఉన్న ఒక మహావృక్షాన్ని అప్పుడు హనుమంతుడు తీసుకొని రాక్షసయోధులను కొట్టడము మొదలు పెట్టినాడు. ఆ చెట్టుతో కొట్టిన చెబ్బలకు రాక్షసయోధులు ఎంతోమంది శిరస్సులుపగిలి నెత్తురు వరదలు అయి పారింది. నెత్తురుతో ఒళ్లు అంతా తడిసి నేలమీద పడిపోయి వారు. అట్లా రాక్షససైన్యాన్ని పడకొట్టి బ్రతికిఉన్నవారిని పారతోలి హను మంతుడు కొనలుతేలిన మరి ఒక పెద్ద రాతిబండను తీసుకొని అంతట ధూమ్రాక్షుడి మీదికి పరుగెత్తినాడు. అట్లా తనమీదికి వచ్చి పడపోతున్న హను మంతుణ్ణి ఆ వీర్యవంతుడు ధూమ్రాక్షుడు చూచినాడు. గదను చేతితో పట్టు కొని సింహానాదము చేస్తూ ధూమ్రాక్షుడు అమితవేగముతో హనుమంతుడి మీదికి పరుగెత్తినాడు. ఎన్నో మేకులతోఉన్న ఆ గదను ధూమ్రాక్షుడు హనుమంతుడి తలమీదికి విసరి వేసినాడు. భయంకరము అయిన ఆ గద హనుమంతుడి నెత్తి మీద పడినది. వాయుపుత్రుడు ఆ మహా బలవంతుడు ఆ చెబ్బను గురించి ఆలోచించను అయినా ఆలోచించకుండా చేతిలోఉన్న శిలను ధూమ్రాక్షుడిమీద విసరివేసినాడు. అది పోయి ధూమ్రాక్షుడి నడి నెత్తిమీద పడ్డది. ఆ రాతిచెబ్బకు ధూమ్రాక్షుడు సర్వాంగాలు వివళము అయిపోయినవి. అంతట వాడు నేల కూలినాడు. అట్లా వచ్చి పడిపోయిన ధూమ్రాక్షుణ్ణి చావకుండా మిగిలిఉన్న రాక్షసయోధులు అందరూ చూచినారు. భయపడి లంకా పట్టణములోకి పరుగెత్తి పారిపోయినారు.

శత్రువులను చంపివేసి నెత్తురు వరదలు అయి పోచేటట్లుచేసి అలసిపోయిన ఆ మహా పరాక్రమవంతుణ్ణి హనుమంతుణ్ణి వానరులు అందరూ పూజించినారు. సంతోషించినారు.

౫౩

హనుమంతుడు ధూమ్రాక్షుణ్ణి చంపివేసినట్లు రాక్షసేశ్వరుడు రావణాసురుడు విన్నాడు. మహాకోపముతో విషసర్పము వలె నిట్టూర్పులు విడిచినాడు. తూరదూ మహాబలవంతుడూ అయిన వజ్రదంష్ట్రుణ్ణి చూచి “ఓవీరుడా, నీవు సైన్యాన్ని వెంటపెట్టుకొని పో. ఆ రాముణ్ణి ఆ సుగ్రీవుణ్ణి వారి వానరసైన్యాన్నీ వధించు” అని చెప్పినాడు. అందుకు ఆ మాయావి వజ్రదంష్ట్రుడు “అట్లాగేనూ అని రాక్షస వీరులను వెంటపెట్టుకొని రాక్షస సైన్యముతో బయలుదేరినాడు.

ఏనుగులతోనూ గుర్రాలతోనూ కందరగాడిదలతోనూ ఒంటెలతోనూ వివిధ వర్ణాల పతాకాలూ ధ్వజాలు ఎత్తిన రథాలతోనూ రాక్షససైన్యము యుద్ధ సన్నద్ధము అయి వచ్చింది. వజ్రదంష్ట్రుడు చిత్రవిచిత్రకాంతులతో ధగధగలాడుతూ ఉన్న కిరీటమూ బాహుపురులూ కవచమూ ధరించి ధనుస్సు తీసుకొని యుద్ధ సన్నద్ధుడు అయినాడు. తప్తకాంచనాలంకారాలతో ధగధగలాడుతూ పతాకాలు ఎగురుతూ ఉన్న రథానికి ప్రదక్షిణము చేసినాడు. అంతట ఆ రథము ఎక్కినాడు. ఆ రాక్షస సేనానాయకుడి వెంట పదాతులు లారీలతోనూ తోమరాలతోనూ రంగు రంగు శూలాలతోనూ ముసలాలతోనూ భిండినాలతోనూ పాశాలతోనూ శక్తులతోనూ పట్టిసాలతోనూ ఖడ్గాలతోనూ చక్రాయుధాలతోనూ గదలతోనూ పదునైన గండ్ర గొడ్డళ్ళతోనూ ఇంకా వివిధాయుధాలతోనూ నడిచినారు. గజసాదులు తోమరాలూ అంకుశాలూ తీసుకొని యుద్ధ సన్నద్ధులు అయి మదిపు టేనుగులు ఎక్కినారు. యుద్ధభయము లేకుండా తిరిగే ఆ మదిపు టేనుగులు అప్పుడు కదలిపోవున్న పర్వతాలవలె కనుపించినవి. భయంకరము అయిన రాక్షససైన్యము యుద్ధానికి అట్లా బయలుదేరి పోతూ వుంటే వర్షాకాలములో ఆకాశములో మెరుపులతో ఉరుములలో పరుగులెత్తే మేఘసమూహాల వలె కనిపించింది. ఆ రాక్షససైన్యము ఆయుధాల లభితోలతోనూ దిక్కులు పిక్కటిల్లిపోయే సింహనాదాలతోనూ బయలుదేరి అంగదుడు ముట్టడించిన లంకా పట్టణ దక్షిణద్వారము వైపు పోయింది.

ఆ రాక్షససైన్యము అట్లా పోతూ ఉండగా ఆశుభాలు కనిపించినవి, మేఘాలు లేని నిర్మలాకాశమునుంచి కన్నులు చెదిరిపోయే కొరవులు కింద పడ్డవి. నక్కలు అగ్నిజ్వాలలు కన్నుతూ భయంకరముగా అరిచినవి. భయంకరము అయిన మృగాలు రాక్షసుల మరణాన్ని నూచిస్తూ అరిచినవి. అప్పుడు రాక్షసయోధులు భయముతో ఉక్కిరి బిక్కిరి అయి తడబడి పోయినారు.

ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు ఆ మహాబలవంతుడు వజ్రదంష్ట్రుడు ఆ ఉత్పాతాలను అన్నిటినీ చూచినాడు. వాటిని అతడు లెక్క చేయలేదు. ధైర్యము చెడకొట్టుకోకుండా రణోత్సాహముతో ఆ రాక్షససైన్యాన్ని వెంట పెట్టుకొని పోయినాడు.

జయముతో తేజరిల్లుతూ ఉన్న వానరులు వీరులు అందరూ అప్పుడు ఆ వస్త్రా ఉన్న రాక్షససైన్యాన్ని చూచినారు. దశదిశలూ మారు మోగి పోయేట్లు సింహనాదాలు చేసినారు. భయంకరాకారలూ భయంకరాలూ అయిన

ఆ వానరులకూ రాక్షసులకూ అప్పుడు దొమ్మిగా పోరాటము ఆరంభము అయింది. పరస్పరమూ మహాత్మాహముతో యుద్ధము చేసినారు. అటు రాక్షసులూ ఇటు వానరులూ దేహాలు తెగిపోయి మెడలు విరిగిపోయి సర్వాంగాలూ నెత్తురుతో తడిసిపోయి నేల కూలినారు. పోరాటములో వెనుకీయని రాక్షసయోధులూ వానరయోధులూ నానావిధాయుధాలతోనూ పరమభయంకరముగా యుద్ధము చేసినారు. వానరులు అప్పుడు చెట్లతో కొట్టుతూ ఉన్న ధ్వనులూ రాళ్లు రువ్వుతూ ఉన్న ధ్వనులూ రాక్షసుల వివిధాయుధాల ధ్వనులూ రథచక్రాలధ్వనులూ ధనుష్టంకారధ్వనులూ ఛోరీయ్యదం గానుల ధ్వనులూ శంఖాలు పూరించిన మహాధ్వనులూ పరమభయంకరముగానూ దొమ్మిగానూ వినిపించినవి. అంతట అటు రాక్షసులూ ఇటు వానరులూ ఆయుధాలు వదిలి పెట్టి బాహువులతో పోరాడటము మొదలు పెట్టినారు. వానరులు రాక్షసులను అరచేతులతో చరిచినారు. పిడికిళ్ళతో పొడిచినారు. కాళ్ళతో తన్నినారు. రాళ్లు రువ్వి నారు. చెట్లతో కొట్టినారు. ఈ విధముగా వానరయోధులు రాక్షసయోధులను చాలా మందిని చంపి వేసినారు.

ఆ యుద్ధములో వజ్రబండ్లును తీవ్రబాణాలు వదిలి వానరులను బాధ పెట్టుతూ లోకసంహారకాలములో పాశేహస్తుడు అయిన యముడివలె విహరించి నాడు, ఆయుధవిద్యలో అరితేరిన రాక్షసులు కోపమువచ్చి వివిధాయుధాలూ తీసుకొని ఒళ్లు ఎరగకుండా పోరాడి ఒక కొంత వానరవైద్యున్ని సంహారము చేసి వేసినారు. రాక్షసులు అట్లా వానరులను వధించి వేయడము అంగదుడు చూచినాడు. ఆ వీర్యవంతుడు శ్రోధతామ్రాక్షుడు అయినాడు. ప్రళయకాలాగ్నిహోత్రుడి వలె చేసినాడు. స్వల్పమృగాలను సింహమువలె అంగదుడు రాక్షసులను అనేక మందిని ఒక చెట్టుతో కొట్టి చంపి వేసినాడు. పరాక్రమములో దేవేంద్రుడితో సరిసమానము అయిన ఆ అంగదుడు అప్పుడు పరమభయంకరముగా పోరాడినాడు. ఎట్ట ఎదట ఉన్న భయంకరపరాక్రమములను రాక్షసులను అంగదుడు చెట్టుతో కొట్టినాడు. గొడ్డలి వేటకు చెట్లవలె ఆ అంగదుడి చెబ్బలకు ఆ రాక్షసులు నేల కూలినారు. విరిగి పోయిన రథాలతోనూ, చచ్చి పడిపోయిన ఏనుగులతోనూ ముక్కలు ముక్కలు అయి పడి పోయిన ధ్వజాలతోనూ రాక్షసుల రక్తధారలతోనూ వానరుల రక్తధారలతోనూ అప్పుడు ఆ యుద్ధభూమి పరమభయంకరముగా కనిపించింది.

ఆ రాక్షసులు ధరించిన హారాలతోనూ బాహువులతోనూ వివిధాభరణాలతోనూ వారు కట్టుకొన్న ఆ యా రంగురంగుల గుడ్డలతోనూ తళతళలాడే

వివిధాయుధాలతోనూ సక్షత్రాలతో తేజరిల్లే శరత్కాల రాత్రివలె ఆ యుద్ధ ఘామి శోభించింది.

ఆ అంగదుడి వేగానికి రాక్షసమహాసైన్యాలు అప్పగు గాలికి మేఘాలవలె పరుగులెత్తినవి.

౫౪

అంగదుడు జయించడమూ తన రాక్షససైన్యము కొంత హతము అయి పోవడమూ కొంత పలాయనము అయిపోవడమూ ఆ మహాబలవంతుడు వజ్రదంష్ట్రుడు చూచి కోపముతో రెచ్చిపోయినాడు. దేవేంద్రుడి వజ్రాయుధము వలె భయంకరధ్వని అయ్యేట్లుగా తన ధనుస్సును సారిస్తూ వానరసైన్యాలమీద బాణవర్షము కురిపించినాడు. వజ్రదంష్ట్రుడు ఒక్కడే కాకుండా అప్పడు ఆ యుద్ధములో శూరులూ ముఖ్యులూ అయిన రాక్షసులు రథాలమీద వచ్చి నానా విధాయుధాలతోనూ అద్భుతముగా పోరాటము సాగించినారు. వానరులలో శూరులూ శ్రేష్ఠులూ అయిన వారు పెద్ద పెద్ద రాళ్ళను తీసుకొని అన్నివైపుల నుంచీ రాక్షసులను కొట్టినారు. ఆ మహాయుద్ధములో రాక్షసులు వానరులను వివిధాయుధాలతోనూ కొట్టినారు. వానరులు రాక్షసులను మహావృక్షాలతోనూ పెద్ద పెద్ద రాళ్ళతోనూ పర్వతాలతోనూ కొట్టినారు. యుద్ధరంగములోనుంచి వెనకకు మళ్ళిని ఆ వానరపీఠసమూహాలకున్నూ రాక్షసపీఠసమూహాలకున్నూ అప్పడు ఘోరముఅయిన యుద్ధము జరిగింది.

తలలు తెగిపోయి చేతులూ కాళ్ళూ విరిగిపోయి ఆయుధాల దెబ్బలు ఒంటి నిండా తగిలి నెత్తురుతో తడిసిపోయి వానరయోధులూ రాక్షసయోధులూ నేల కూలినారు. ఆ యోధుల కశేబరాల కోసము అప్పడు రాబందులూ గద్దలూ కొకులూ నక్కలూ గుంపులు గుంపులుగా వచ్చినవి. ఆ శవాలను ఆ పక్షులు అన్నీ ముసురుకొన్నవి.

ఆ వజ్రదంష్ట్రుడు చూస్తూ ఉండగానే రాక్షససైన్యాన్ని వానరసైన్యము వధించి వేసింది. వానరయోధులు కొట్టి చంపివేస్తూ ఉంటే రాక్షసయోధులు భయపడి పారిపోవడము చూచి వజ్రదంష్ట్రుడు రోషతామ్రాతుడు అయి చేతిలో ధనుస్సు తీసుకొని భయంకరముగా మోగిస్తూ, వానరసైన్యముమీదికి పోయినాడు. కంకపక్షి రెక్కలతో నూటిగా పోయే బాణాలను వదిలి వానరులను భేదించినాడు. ఒక్కొక్క బాణానికి అయిదుగురిని ఆరుగురిని ఏడుగురిని ఎనిమిదిమందిని తొమ్మిదిమందిని వానరులను ఒక్కసారిగా భేదించినాడు. ఆ

పరమపరాక్రమవంతుడు వజ్రదంష్ట్రుడు ఆ విధముగా చిత్రచిత్రముగా బాణాలు వదిలి వానరులను చంపి వేయడము మొదలు పెట్టినాడు.

అప్పుడు వానరయోధులు అందరూ భయపడిపోయినారు. దేవతలు అందరూ బ్రహ్మదేవుడి చుట్టూ మూగేబట్టు అప్పుడు ఆ వానరయోధులు అంగదుడి చుట్టూ మూగినారు. వానరసైన్య సమాహాలు భగ్నము అయిపోవడము చూచి అంగదుడు తనను ఎదురు చూస్తూ ఉన్న వజ్రదంష్ట్రునికి ఎదురుగుండా పోయినాడు. అంగదుడూ వజ్రదంష్ట్రుడూ కలుసుకొన్నారు. ఉభయలూ పరమవ్రుద్ధులు అయిపోయినారు. సింహమూ మదపుటేనుగువలె కంచరించి నారు. ఆ మహాబలవంతుడు వజ్రదంష్ట్రుడు మదపుటేనుగు మీద తోమరాల వలె అంగదుడి ఆయువుపట్లలో ఒక వెయ్యిబాణాలు వదిలినాడు.

ఆ మహాబలవంతుడు ఆ భయకంఠ పరాక్రమవంతుడు అంగదుడి సర్వాంగాలలోనూ బాణాలు గుచ్చుకొన్నవి. అతడు నెత్తురుతో తడిసిపోయినారు. అప్పుడు అంగదుడు ఒక మహావృక్షాన్ని పెళ్లగించి వజ్రదంష్ట్రుడిమీద విసరి వేసినాడు. అట్లావచ్చి తనమీద పడిపోకున్న ఆ మహావృక్షాన్ని వజ్రదంష్ట్రుడు చూచినాడు. కలవరపడిపోకుండా అనేక బాణాలవదిలి ఆ మహావృక్షాన్ని ఖండించి వేసినాడు. ఆ మహావృక్షము ముక్కలు ముక్కలు అయి నేలమీద పడి పోయింది. అంగదుడు వజ్రదంష్ట్రుడి పరాక్రమాన్ని గమనించినాడు. ఒక వెడల్పాటి పర్వతఖరాన్ని తీసుకొని ఆ వజ్రదంష్ట్రుడిమీద రుద్ది సింహనాదము చేసినాడు. అట్లావచ్చి తనమీద పడబోతున్న ఆ పర్వతఖరాన్ని ఆ పీర్వవంతుడు వజ్రదంష్ట్రుడు చూచినాడు. తత్క్షణమే ఒక గద తీసుకొని నిర్భయముగా నేలమీదికి దూకినాడు. అంగదుడు రుద్దిన పర్వతఖరము వజ్రదంష్ట్రుడి రథముమీద పడ్డది, ఆ రథమూ దానిచక్రాలూ దానినోగా గుర్రాలూ నుగ్గునుగ్గు అయిపోయినవి.

ఈ లోపల అంగదుడు చెట్లతో ఉన్న ఒక పర్వతాన్ని పెళ్లగించి వజ్రదంష్ట్రుడి తలమీద వేసినాడు. అతడు అంతట నెత్తురుకట్కుకొంటూ నేలమీద పడి మూర్ఛపోయినాడు, గదను కొగలించుకొని కొంచెమువేపు నిట్టూర్పులు విడిచి ఒళ్లు తెలియకుండా పోయిన ఆ విశాచరుడు క్రూరమృత్యురేకుకొన్నాడు. కుపితుడు అయిపోయినాడు. ఎట్టఎడట నిలుచునిఉన్న అంగదుణ్ణి చూచినాడు. ఇట్టే తనగదతో అంగదుడి ఎదురు రొమ్ములమీద కొట్టినాడు. కాని తృప్తిలేక పోయింది. ఆ గదను పార వేసి ముష్టియుద్ధానికి తలపడ్డాడు. అప్పుడు ఆ రాక్షస

వీరుడూ ఈ వానరవీరుడూ ఒకరిని ఒకరు బాగా కొట్టుకొన్నారు. ఉభయులూ నెత్తురుకప్పుతూ ఆయాసపడుతూ యిధాంగారకులవలె పోరాడినారు.

అప్పుడు ఆ పరమపరాక్రమవంతుడు కపికుంజరుడు అంగదుడు పూలతోనూ పండ్లలోనూ ఉన్న ఒక చెట్టును పెళ్లగించి పోరాటానికి సంసిద్ధుడు అయినాడు. మరిఒక చెట్టును పెళ్లగించి వజ్రదంష్ట్రుడున్నూ పోరాడటానికి నిలుచున్నాడు. ఎద్దుచర్మము చాలువారునూ అందము అయిన గజ్జలతో పాడు గాటి ఒరలోఉన్న ఖడ్గాన్ని అంగదుడు తీసుకొన్నాడు. ఆ వానరుడూ ఆ రాక్షసుడూ ఒకరిని ఒకరు జయించడానికి నానావిధాలా పోరాడినారు. గట్టిగా కొట్టుకొన్నారు. ఉభయులకూ ఒంటినిండా గాయాలు అయినవి. నెత్తురుతో తడిసిపోయి ఉభయులూ విరగపూసిన మోదుగుచెట్లవలె శోభించినారు. ఉభయులూ అలసిపోయినారు. మోకాళ్ళమీద నిలుచున్నారు. కర్రదెబ్బతిన్న తొచు పోమువలె రెప్పపాటులో కన్నులలోనుంచి నిష్క్వలురాలుస్తూ అంగదుడు లేచినాడు. చక్కగా సానపెట్టిఉన్న తెల్లటి ఖడ్గాన్ని ఇచ్చే ఒరలోనుంచి దూసి వజ్రదంష్ట్రుడి కంరాన్ని తెగవేసినాడు. ఒళ్లుఅంతా నెత్తురుతో తడిసిపోయి గుడ్లుతిప్పతూ వజ్రదంష్ట్రుడి తలకీడి నేలమీద పడిపోయింది. ఆ తలతోపాటు వజ్రదంష్ట్రుడి మొండెమున్నూ ఆ నేలమీద పడిపోయింది.

అట్లా అయిపోయిన వజ్రదంష్ట్రుణ్ణి రాక్షసయోధులు చూచినారు. భయపడిపోయినారు. విషణ్ణవదనులు అయినారు. సిగ్గుతో తలలవంచుకొన్నారు. గర్వము ఉడిగిపోయి ఏమిచేయడానికి తోచక ఆ రాక్షసయోధులు అందరూ లంకాపట్టణములోకి పరుగెత్తి పారిపోయినారు.

ఆ మహాబలవంతుడు వాలి పుత్రుడు అంగదుడు వజ్రధరుడు అయిన దేవేంద్రుడి ప్రభావముతో వజ్రదంష్ట్రుణ్ణి వధించి వానరనైవ్యము మధ్యను వానరుల పూజలు అందుకొంటూ దేవతలమధ్యను దేవేంద్రుడివలె తేజరిల్లినాడు.

౫౫

అంగదుడు వజ్రదంష్ట్రుణ్ణి చంపి వేసినాడు అని రావణాసురుడు విన్నాడు. చేతులు జోడించి తన పక్కను నిలుచునిఉన్న సేనాధ్యక్షుణ్ణిచూచి “ఓ సేనాధ్యక్షుడా, అకంపనుడు సమస్తాస్త్రుకోవిదుడు. యుద్ధ ప్రియుడు. యుద్ధములో ప్రసిద్ధికెక్కినాడు. అప్పుడూ నా మేలుకొరుతూ ఉంటాడు. తన వైన్యాన్ని కాపాడుకొంటూ శత్రువులను వధించి వేయడములో అకం

పనుడు అతిసమర్థుడు. ఎదిరించ నలవికొని భయంకర పరాక్రమమును వెంట పెట్టుకొని అకంపనుడు ఇప్పుడు యుద్ధానికి బయలుదేరి పోవలెను.

“ఓ అకంపనుడా, నీవు పరంతపుడవు. నీవు ఆ మహాబలవంతులను రామ లక్ష్మణులనూ సుగ్రీవుణ్ణి జయించవలెను. తక్కిన వానరులను అందరినీ సంహారముచేసి వేయవలెను” అని చెప్పినాడు.

రావణాజ్ఞను శిరసావహించి ఆ మహాబలవంతుడు ఆ అలఘుపరాక్రమమును రాక్షససేనాధ్యక్షుడు. అప్పటికి అప్పుడు రాక్షస సైన్యాన్ని యుద్ధానికి సిద్ధము చేసినాడు. ఆ సేనాధ్యక్షుడు పురికొల్పినందువల్ల భయంకరాకారము భయంకర శక్తులూ అయిన రాక్షసముఖులు నానావిధాయుధాలతోనూ యుద్ధసన్నద్ధులు అయి వచ్చినారు. మేఘస్వనమువంటి మహాధ్వనులు చెలరేగుతూ ఉండగా మేఘవర్షముతో తప్తకాంచనకుండలాల ధగ ధగలతో ఆ మహాకాయుడు అకంపనుడు వికాలము అయిన రథము ఎక్కినాడు. ఆ రథము వెంట రాక్షస సైన్యము బయలుదేరింది.

మహాయుద్ధములో అకంపనుడు అకంపముగా పోరాడుతాడు. కేవలము సహితము అతడు కంపించేట్లు పోరాడలేక పోయినారు. అందువల్లనే అతడు అకంపనుడు అని ప్రసిద్ధికెక్కినాడు. ఆ రథముమీద అప్పుడు అతడు అదిత్యుడివలె తేజరిల్లినాడు.

అకంపనుడు యుద్ధోత్సాహముతో శక్తుల మీదికి అమితవేగముగా పోతూఉంటే అతని రథాన్ని లాగుకొని పోతూఉన్న గుర్రాలు హతాత్తుగా అగిపోయినవి. నిర్హతుకముగా నిరుత్సాహముతో నిలుచుండి పోయినవి. అప్పుడు అకంపనుడి ఎడమకన్ను అదిరింది. అతడు మాట్లాడపోతే మాటలు తడవడి పోయినవి. ముఖము వెలవెల పోయింది. అప్పుడు గాని ఎడా పెడా కొట్టింది. ఎండ కాస్తా ఉన్నప్పటికినీ ఇట్టే ఆకాశాన మబ్బులు కమ్మకొన్నవి. పక్షులూ మృగాలూ భయంకరముగా కర్ణకకోరముగా అరిచినవి. సింహము మూపులవంటి ఎగువ భుజాలతోనూ పెద్దపులివంటి పరాక్రమముతోనూ తేజరిల్లే ఆ అకంపనుడు ఆ ఉత్పాతాలను గురించి ఏమీ ఆలోచించకుండా యుద్ధ భూమికి సాగిపోయినాడు.

ఆ అకంపనుడు యుద్ధము చేయడానికి అట్లా రాక్షస సైన్యాన్ని వెంట పెట్టుకొని వస్తూ ఉంటే సముద్రము కంపించి పోయేట్లుగా మహాధ్వని అయింది. ఆ మహాధ్వనికి వానర సైన్యము భయపడిపోయింది. అయితే వెంటనే వానరయోధులు అందరూ వృక్షలూ శిలలూ ఆయుధాలుగా పట్టుకొని పోరా

టానికి నిలుచున్నారు. రాముడి కోసము వానరులూ రావణాసురుడే కోసము రాక్షసులూ తమ ప్రాణాలను వదిలి పెట్టడానికి నిశ్చయించుకొన్నారు. మహా భయంకరముగా యుద్ధము సాగింది. అటు రాక్షసులూ ఇటు వానరులూ అమిత బలవంతులు ఆ యుద్ధములో పాల్గొన్నారు. ఉభయుల యోధులూ పరవ్రతాకారులు. శూరులు. రాక్షసులను అందరినీ సంహారముచేసి వేయవలెను అని వానరులూ వానరులను అందరినీ సంహారముచేసి వేయవలెను అని రాక్షసులూ పోరాడినారు. ఆ అమితబలవంతులు ఆ పోరాటములో క్రోధావేశముతో అన్యోన్యముగా సింహనాదాలు చేస్తూ ఉంటే ఆ మహాస్వనికి దిక్కులు పిక్కటిల్లి పోయినవి. ఆ వానరుల పాదాలతోక్కిడికి ఆ రాక్షసుల పాదాల తోక్కిడికి అక్కడి దుమ్ము ఎర్రటి రంగుతో భయంకరముగా పయికి రేగింది. అట్లా రేగిన దుమ్మునుంచి దిక్కులు కనపడకుండా పోయినవి. వెదదల్లిన పట్టువలె ఆ దుమ్ము పయికి పోయినకొద్దీ తెల్లపడి పోయింది. ఆ దుమ్ము అట్లా అంతటా వ్యాపించడమునుంచి ఏ వస్తువు కంటికి అగుపించకుండా పోయింది. రథాలు కానీ రథికుల కవచాలుకానీ గుర్రాలుకానీ చివరకు రథాలుకానీ కనపడలేదు. దొమ్మిగా సాగుతూఉన్న ఆ యుద్ధములో వానరులూ రాక్షసులూ అరుస్తూ ఉన్న అరుపులూ పరుగులెత్తుతూ ఉన్న చప్పుళ్ళూతప్ప వారి వారి రూపాలు కనిపించలేదు. దుమ్మునుంచి కనపడకుండాపోయిన ఆ చీకటిలో కోపముతో ఛెలరేగిన వానరులు తాము ఎవరిని చంపి వేస్తున్నదీ తెలియకుండా వానరులనే చంపివేసినారు. అదే విధముగా రాక్షసులు రాక్షసులనే చంపి వేసినారు. అట్లా ఆ చీకటిలో ఒకరిని ఒకరు లేలుసుకోకుండా రాక్షసులూ వానరులూ కొట్టుకొని చస్తూఉంటే నెత్తురు వరదలు అయి పారింది. ఆ యుద్ధభూమి అంతా నెత్తురుతో బురద బురద అయిపోయింది. అంతటితో దుమ్ము రేగడము ఆగి పోయింది. ఆ ప్రదేశము అంతా పీనుగుల మయముగా కనిపించింది. అంతట వానరులు పరాక్రమించి రాళ్ళతోనూ శిలలతోనూ, రాక్షసులు పరాక్రమించి శక్తులతోనూ ప్రాసాలతోనూ గదలతోనూ పరిఘలతోనూ తోమరాలతోనూ పోరాటము సాగించినారు. అప్పుడు పరవ్రతాకారులూ భయంకర కర్ములూ అయిన వానరులు తమ బాహువులతో రాక్షసులనుకొట్టి చంపివేయడము మొదలు పెట్టినారు. అందుకు రాక్షసులు కోపముతో ఛెలరేగి ఈటెలతోనూ చిల్లకోలలతోనూ ఇంకా పరమదారుణము అయిన ఆయుధాలతోనూ వానరులను కొట్టి చంపివేయ సాగినారు.

అప్పుడు ఆ రాక్షససేనానాయకుడు అకంపనుడు భయంకరపరాక్రములు అయిన తన రాక్షసయోధులను అందరినీ పురికొల్పినాడు. అట్లా మహోత్సాహ

మతో వచ్చిన ఆ రాక్షసయోధులను వానరులు ఎదిరించి తమ పరాక్రమముతో వాండ్ల చేతులలో ఉన్న ఆయుధాలను ఊడ బాగుకొని మహావృక్షాలతోనూ గొప్పగొప్ప శిలలతోనూ కొట్టి వాండ్లను చంపి వేసినారు.

ఆ సమయమున వానరవీరులు కుముదుడూ మైంగుడూ ద్వివిదుడూ చెలరేగి మహావేగముతో పోరాటము సాగించినారు. ఆ వానరవీరులు విలాసముగా మహావృక్షాలు తీసుకొని కొట్టతూ ఉంటే రాక్షసయోధులు చచ్చి కుప్పలు కుప్పలుగా నేల కూలినారు.

౫౬

ఆ యుద్ధములో రాక్షసయోధులను వానరవీరులు అట్లా చంపి వేయడము అకంపనుడు చూచినాడు. క్రోధావేశపరపరమవశము అయిపోయి తన గొప్ప ధనస్సును సారిన్తూ సారథితో “ఓ సారథీ వానరులు ఎంతోమంది రాక్షసయోధులను చంపి వేసినారు. వాండ్లు ఆ వానరులు ఎక్కువమంది ఎక్కడ ఉంటున్నారో చూడు. ఈ రథాన్ని అక్కడికి తోలుకొని పో.”

“ఇగునో ఆ భయంకరాకారము వానరులు చెట్లనూ పర్వతశిలలనూ తీసుకొని మనకు ఎదురుగుండా రాక్షసులతో పోరాడుతున్నాడు. పోరాటములో పొగడ్త కెక్కిన ఆ వానరులను అందరినీ సంహారము చేసి వేస్తాను. వాండ్లు మన రాక్షససైన్యాన్ని అంతా మథించి వేసినారు” అని చెప్పినాడు.

అకంపనుడు చెప్పినట్టుగా అమితవేగముతో ఆ రథాన్ని సారథితోలి నాడు. అంతట అకంపనుడు వానరులమీద బాణవర్షము కురిపించడము మొదలు పెట్టినాడు. ఆ బాణాలబాధకు వానరులు నిలువలేకపోయినారు. భయపడి పోయినారు. పోరాటము మానుకొని పరుగులెత్తి సాగినారు. అకంపనుడి బాణాలకు మృత్యువశము అయిపోతూఉన్న తన జ్ఞాతులను వానరులను అప్పుడు చూచుచుండుడు చూచినాడు. ఆ మహాబలవంతుడు అంతట అక్కడికి బయలుదేరినాడు. ఆ మహాకపి తమకు తోడుపడడానికి రావడము వానరయూధపతులు చూచినారు. పరమసంతుష్టులు అయినారు. ఆ మహాబలవంతుడి అండము అప్పుడు ఆ వానరవీరులు అందరూ నిలచినారు.

ఆ చూచుచుండుమీద అప్పుడు అకంపనుడు క్షేపేంద్రుడు కురిపించే సంతతవర్షధారకు వలె బాణాల వర్షము కురిపించినాడు. ఆ మహాబలవంతుడు చూచుచుండుడు అకంపనుణ్ణి చంపి వేయడానికి సంకల్పించుకొన్నాడు. అట్లా తన మీద వచ్చిపడుతున్న కరుణబాణాలను ఏమాత్రమూ లక్ష్యముచేయకుండా

ఆకంపనుడి మీదికి పరుగెత్తినాడు. అప్పుడు ఆ మారుతాత్మజుడి పాదఘాతానికి భూమి కంపించింది. అతడు సింహనాదము చేస్తూ మహాతేజముతో మిట్టమధ్యాహ్న సూర్యుడి వలె దుర్లభుడు అయినాడు. అట్లా ఆకంపనుడి మీదికి పరుగెత్తుతూ ఉండగా తనచేతిలో ఆయుధము ఏదీలేదు అని తెలుసుకొన్నాడు. ఇట్టే ఒక పర్వతాన్ని పెళ్ళగించినాడు. దానిని చేతిలో పట్టుకొని గిరిగిరాతిప్పి చూచినాడు. పూర్వము వజ్రధరుడు నముచిని వజ్రాయుధముతో హతమార్చి నట్టు ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు హనుమంతుడు ఆ పర్వతముతో ఆకంపనుణ్ణి చంపివేయవలెను అనుకొన్నాడు. గిరిగిరా తిప్పతూఉన్న ఆ పర్వతాన్ని ఆకంపనుడిమీదికి రుప్పినాడు. ఆకంపనుడు అది చూచినాడు. ఆ పర్వతాన్ని పగులకొట్టడానికి అర్థచంద్రాకారబాణాలను వదిలినాడు. ఆ పర్వతము ఆ ఆకంపనుడి బాణాలను అంతరిక్షములోనే ముక్కలు ముక్కలు అయిపోవడము చూచినాడు. కోపపరమడు అయిపోయినాడు. అక్కడ ఎంతో ఎత్తుగా కొండ మాదిరిగా ఉన్న ఇనుమద్దిచెట్టును ఇట్టే పెళ్ళగించినాడు. ఆ మహాద్యుతి మంతుడు పరమసంతోషంతో పకపక నవ్వుతూ పెద్ద బోదెతోఉన్న ఆ చెట్టును తన చేతితో గిరిగిర తిప్పిచూచినాడు. ఆ ధీమంతుడు హనుమంతుడు ఆ చెట్టుతో ఆకంపనుడిమీదికి పరుగెత్తుతూ దారిలో అడ్డము అయిన ఏనుగులనూ ఆ ఏనుగులమీదఉన్న రాక్షసులనూ రథాలనూ ఆ రథాలమీద ఉన్న రథికులనూ పదాతులనూ నలగకొట్టినాడు. పరమవేగముతో పరుగెత్తుతూఉన్న ఆ హనుమంతుడి తొడల తొక్కిడికి చెట్లు విరిగి పడి పోయినవి. పాదాల తొక్కిడికి నేల చీలులు పొరింది. కుపితుడు అయిన యముడి వలె ప్రాణాలు తీసివేస్తూ ఉన్న ఆ హనుమంతుడిని చూచి రాక్షసయోధులు చావగా మిగిలినవారు పరుగులెత్తినారు.

కృద్రుడు అయి అట్లా రాక్షసులను అందరినీ చంపివేస్తూ ఉన్న హనుమంతుణ్ణి చూచి ఆకంపనుడు సింహనాదము చేసినాడు. దేహాన్ని చీల్చి వేసే పగ్గాలుగు నిశితబాణాలను ఆ వీర్యవంతుడి మీద వదిలినాడు. అటా అనేక సార్లు తన మీద బాణవర్షము కురిసినప్పటికి హనుమంతుడు వృక్షాలతో ఉన్న పర్వతము వలె ఆచంచలముగా నిలుచున్నాడు. ఆ బాణాలు తిగిలి ఆ మహాకాయుడు ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు ఆ ధైర్యవంతుడు హనుమంతుడు పూచిన అశోకవృక్షము వలెనూ పొగలు లేకుండా మండుతూ ఉన్న అగ్నిహోత్రము వలెనూ కనిపించినాడు. అంతట మరి ఒక చెట్టును పెళ్ళగించినాడు. ఇట్టే ఆకంపనుడి శిరము మీద కొట్టినాడు. ఆ చెట్టు చెబ్బకు ఆకంపనుడు నేల కూలినాడు.

అట్లా చచ్చి శేలమీద పడిపోయిన అకంపనుణ్ణి రాక్షసయోధులు అందరూ చూచినారు. భూకంపసమయన చెట్లవలె గజగజ వణికిపోయినారు. దుఃఖపడిపోయినారు. భయపడిపోయినారు. వానరులు తరుముకొంటూ, వస్తూ ఉంటే తమ తమ చేతులలో ఉన్న ఆయుధాలను పారవేసి ఒట్ల అంతా చెమటలు కారుతూ నిట్టూర్పులు విడుస్తూ తలలు విరపోసుకొని యోధులు ఆయిపోయి వాండ్లలో వాండ్లనే కొట్టుతూ భయమునుంచి మాటి మాటికీ వెనకకు తిరిగియాస్తూ లంకాపట్టణానికి పరుగెత్తి పారిపోయినారు.

రాక్షసులు అందరూ అట్లా పారిపోయిన తరువాత ఆ మహాబలవంతులు వానరులు అందరూ హనుమంతుణ్ణి పూజించినారు. ఆ సత్యసంపన్నుడు హనుమంతుడు సంతోషముతో ఆ వానరయోధులను అందరినీ మెచ్చుకొన్నాడు. ఆ వానరయోధులు హనుమంతుణ్ణి యథాయోగ్యముగా బదులు పూజించినారు. జయముతో తేజరిల్లుతూ ఆ వానరవీరులు తమ బలముకొద్దీ సింహనాదాలు చేసినారు. ఆ సింహనాదాలకు లంకాపట్టణములో మహాబలవంతులు అయిన రాక్షసులు అందరూ అదిరిపోయినారు.

మహాభయంకరుడూ అమితబలవంతుడూ శత్రునాశకుడూ అయిన కైటభాసురుణ్ణి సంహారము చేసివేసిన మహావిష్ణువువలె ఆ మహాకవి ఆ మారుతాత్మిజుడు హనుమంతుడు ఆ అకంపనుణ్ణి వధించి వానరసేనాసమ్ముఖాన వీరలస్మితో విరాజిల్లినాడు.

అప్పుడు ఆ హనుమంతుణ్ణి దేవగణాలు పూజించినవి. రామలక్ష్మణులూ సుగ్రీవుడూ తక్కిన వానరవీరులూ మహాబలవంతుడు అయిన విభీషణుడూ హనుమంతుణ్ణి ఎంతగానో గౌరవించినారు, కొనియాడినారు.

౫౭

అకంపనుణ్ణి హనుమంతుడు చంపి వేసినాడు ఆనే వర్తమానము రావణాసురుడు విన్నాడు. ఆ రాక్షసేశ్వరుడిముఖము అప్పుడు చిన్న పోయింది. మంత్రుల వంక చూచినాడు. ఒక ముహూర్తమునేపు మనసులో ఆలోచించినాడు. అంతట ఆ మంత్రులు అందిరితోనూ సంప్రదించినాడు. అప్పటికి ఇంకా మధ్యాహ్నము కాలేదు. ఆ పూర్వాహ్నములోనే లంకాపట్టణము అంతా తిరిగి చూడటానికి బయలుదేరినాడు. ఆ లంకాపట్టణాన్ని కాపాడుతూ ఉన్న రాక్షససమూహాలనూ పూర్వముగా ఉన్న సేనాసమూహాలనూ పతాకాలు ఎగురుతూ ఉన్న ధ్వజాల పంక్తులనూ చూచినాడు. వానరులు అట్లా తన లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించినందుకు కుపితుడు అయిపోయినాడు.

అంతట రావణాసురుడు తన సభాభవనానికి పోయినాడు. యుద్ధకోవిగుడు అయిన ప్రహస్తుణ్ణి చూచి “ఓ ప్రహస్తుడా, నీవు యుద్ధవిశారిగువవు. శత్రువులు హఠాత్తుగా మన పట్టణాన్ని ముట్టడించి బాధ పెట్టుతున్నారు. నీవు తప్ప మరీ ఇతరులు ఎవరూ ఖోరాడి ఈ లంకాపట్టణాన్ని ఈ ముట్టడిలోనుంచి తప్పించలేరు అని నాకు తోస్తున్నది. నేనో కుంభికర్ణుడో నా నేనాపతిని నీవో ఇంద్రజిత్తో నికుంభుడో తప్ప మరీ ఒకడు ఎవడూ ఈ భారము వహించలేరు. నీవు ఇప్పుడే నీ సైన్యాన్ని వెంటపెట్టుకొని వానగలు ఉన్నచోటికిపోయి వారిని జయించు. నీవు నీ సైన్యాలతో వెళ్ళి శత్రువులను చంపు. రాక్షసవీరుల సింహానాదాలకు ఆ వానరవాహిని అంతా చలించిపోతుంది. వానర సైనికులు అందరూ పారిపోతారు. వాండ్లు చలచిస్తారు. యుద్ధశిక్ష పొందిన వాండ్లు కారు. నీ సింహనాదము వినగానే సింహగర్జనము విన్న ఏనుగులవలె చిత్తస్థైర్యము చెడి వాండ్లు పరుగులెత్తి పారిపోతారు.

“ఓ ప్రహస్తుడా, అట్లా వానర సైన్యము పారి పోయిన తరువాత రామ లక్ష్మణులు ఆధారము లేని వాండ్లూ అసహాయులూ అయి పోతారు. నీ చేతికి చిక్కుతారు. మనము ఊహిస్తున్నట్లు జరిగినా జరగక పోయినా ఇప్పుడు మనము యుద్ధము చేయకుండా ఉండటానికి వీలు లేదు. యుద్ధములో ఎవరు జయిస్తారో చెప్ప లేము. అట్లా అనుకొని మనము యుద్ధము చేయకుండా ఊరక ఉండేట్లయితే ఇప్పుడు మన మీదికి ఎత్తివచ్చిన ఎదిరి మనలను చంపి వేయకుండా పోకు. ఒక వేళ యుద్ధములో మనమే జయిస్తామో ఏమో చెప్ప లేము. కాబట్టి ఏమి అయినప్పటికీనీ మనము ఇప్పుడు యుద్ధము చేయడమే మనకు మేలు అని, నాకు తోస్తూ ఉంది. ఓ ప్రహస్తుడా, నీకు ఏమి తోస్తున్నదో చెప్పు. నేను చెప్పింది నీకు అనుకూలముగా తోచినా ప్రతికూలముగా తోచినా మనకు మేలు అయ్యేది ఏమిటో ఆలోచించి చెప్పు” అన్నాడు.

ఈ విషయముగా రాక్షసరాజు రావణాసురుడు చెప్పి అడిగింది విని అసుర రాజుతో కుక్కాచార్యుడి వలె “ఓ రాజా, ఇదివరకు మంత్రులు అందరితోనూ ఆలోచించిన విషయమే ఇది. ఈ విషయములో పరస్పరమూ ఇర్పించడమూ వివాదపడడమూ అయిపోయింది. సీతాదేవిని ఇచ్చి వేసేట్లయితే యుద్ధము ఉండదు అనీ ఇవ్వక పోయేట్లయితే యుద్ధము తప్పదు అనీ ఇదివరకే నిశ్చయము అయిపోయింది. మేము మంత్రులము యుద్ధము రాక తప్పదు అనుకొన్నాం.

“రాజా, నీవు ఎప్పుడూ నన్ను గౌరవిస్తూ ఉన్నావు. నానావిధాలా నన్ను సంతోష పెట్టతూ ఉన్నావు. ఇప్పుడు సమయము వచ్చినది. నన్ను

సంతోష పెట్టడానికి నేను ఏ పనిఅయినా చేస్తాను. నీ కోసము నా బిడ్డలను అయినా నా పెండ్లాన్ని అయినా వదులుకొంటాను. నీ కోసము యుద్ధములో నా ప్రాణాలు పోయేటంతవరకూ పోరాడుతాను. నీవు చూస్తావు” అని చెప్పినాడు.

రావణాసురుడితో ఇట్లా చెప్పి ఆ ప్రహస్తుడు ఎట్టఎడట ఉన్న సేనాధ్యక్షులనుచూచి “ఓ సేనాధ్యక్షులారా, రాక్షస మహానైవ్యాన్ని ఇప్పుడే సిద్ధము చేయండి. పిడుగులవంటి నా బాణాలకు యుద్ధభూమిలో చచ్చి పడిపోయే వానరుల మాంసాన్ని పక్షులు తనివితీర తినవలెను” అని చెప్పినాడు.

ప్రహస్తుడు ఆజ్ఞాపించినట్లుగా ఆ సేనాధ్యక్షులు అప్పటికి అప్పుడు రాక్షస నైవ్యాన్ని యుద్ధసన్నద్ధము చేసినారు. నానావిధ తీక్షణయుధాలూ ధరించిన మదపు శ్రేణుగులవంటి రాక్షసయోధులతో క్షణలేళములో లంకాపట్టణము అంతా నిండిపోయింది. ఆ యుద్ధములో జయించడానికి రాక్షసపీఠులు అప్పుడు హోమాలుచేసి బ్రాహ్మణులకు గంధపుష్పాదులు ఇచ్చి పూజించడము వల్ల అక్కడ ఆజ్యుగుగంధముతోనూ, పుష్పగుగంధముతోనూ గాలిపీచింది. విజయముకోసము మంత్రప్రాతముచేసిన వివిధవిధాల పూలదండలనుసంగ్రామసన్నద్ధులు అయిన రాక్షసయోధులు అప్పుడు వేసుకొన్నారు. కవచాలు తొడుగుకొని చేతులలో ధనుస్సులు తీసుకొని రాక్షసయోధులు రావణాసురుడి దగ్గరకుపోయి నమస్కారముచేసి ప్రహస్తుడి దగ్గరకువచ్చి నిలచినారు.

అప్పుడు ప్రహస్తుడు రావణాసురుడికి వీడ్కోలు చెప్పినాడు. మహా భయంకరముగా భేరిని కొట్టించినాడు. అప్పుడు మేఘ గర్జనల వంటి ధ్వనులు చేస్తూ నూర్మిడి వలె దుర్మిరీక్షముగానూ చంద్రుడి వలె మనోజ్ఞముగానూ బంగారు కిటికీలతో చక్కని పైకప్పుతో దుర్భరము అయిన సర్పధ్వజముతో చక్కని చక్రాలతో మహావేగముతో పోయే గుర్రాలతో యుద్ధానికి సిద్ధము చేసిన రథాన్ని మంచి సమర్థుడు అయిన సారథి తోలుకొని వచ్చినాడు. ఆ రథము సమస్త జగత్తునూ పరిహసిస్తూ ఉన్నట్టు కనిపించింది. రావణాసురుడి ఆజ్ఞను శిరసావహించిన ప్రహస్తుడు ఆ రథము ఎక్కినాడు. రాక్షసమహా నైవ్యము అప్పుడు ఆ రథము వెంట బయలుదేరింది.

అప్పుడు ఉరుముల వలె దుందుభులూ నానావిధవాద్యాలూ మోగినవి. శంఖాలు పూరించినారు. సముద్రము పొంగి భూమిని మంచి వేస్తూ ఉన్నట్టు దిశలు బద్దలు అయిపోతున్నట్టు ఆ ధ్వనులు వినిపించినవి. ఆ ప్రహస్తుడి రథము ముందు నడుస్తూ ఉన్న రాక్షసయోధులు అందరూ భయంకరాకారాలు. వాండ్లు

అందరూ మహాకాయలు. భయంకరస్వరముతో సింహనాదాలు చేస్తూ నడిచినారు.

అట్లా యుద్ధానికి పోతున్న ప్రహస్తుణ్ణి సరాంతకుదూ కుంభహనుడూ మహానాడుదూ సమున్నతుదూ అనే అతని నలుగురు మంత్రిలు వెంటబడించి నారు. ఆ రాక్షస మహానైస్యము వ్యూహాలతీరి ఏచుగుల మందలవలె ఆ ప్రహస్తుడు చుట్టూ న్నడచినవి. ప్రళయకాలములో సముద్రలోకాలనూ నాశనము చేసి వేనే యముడివలె ప్రహస్తుకున్నూ, సముద్రముపొంగి మహాప్రవాహాలై పొర్లుతూ ఉన్నట్లు ఆ రాక్షసనైస్య సమూహాలున్నూ కనిపించినవి.

ఆ ప్రహస్తుడున్నూ అతడివెంట యుద్ధానికి పోతూవున్న రాక్షసయోధులున్నూ చేసిన సింహనాదాలకు లంకా పట్టణములో ఉన్న సముద్ర జంతువులున్నూ భయపడిపోయి వికృతస్వరాలతో విపరీతముగా అరిచినవి. నెత్తురుతాగి మాంసము తినే భయంకరము అయిన పక్షులు అప్పుడు ఆకాశములో ఆ రథము పైన ఘండోకారముగా ప్రవక్షిణము చేసినవి. భయంకరము అయిన నక్కలు అగ్నిజ్వాలలు కమ్మతూ అరిచినవి. అంతరిక్షమునుంచి కొరవులు కింద పడ్డవి. గాలి ఎడా పెడా కొట్టింది. గ్రహాయుద్ధము ఆరంభము అయినందువల్ల గ్రహాల కాంక్షలు మాసిపోయినవి. మేఘాలు కర్కశకోరముగా గర్జించినవి. ఆ ప్రహస్తుడి ముందు నడుస్తూవున్న రాక్షసయోధులు అందరూ తడిసిపోయేట్లు నెత్తురువాన కురిసింది. ఆ ప్రహస్తుడి రథపతాకము మీద ఒక గ్రద్ద వాలి రెండు రెక్కలను ముక్కుతో పొడుచుకోసాగింది. ఆ ప్రహస్తుడి రథము తోలుతూవున్న సారథితండ్రి తాతలనుంచి రథవోదక వృత్తితో జీవించిన నూతనవంశములో పుట్టినాడు. అనేకమార్లు యుద్ధాలలో ప్రహస్తుడికి రథము తోలినాడు. అటువంటి ఆ రథ సారథి చేతిలోనుంచి హఠాత్తుగా కొరడా జారి నేలమీద పడిపోయింది. ఆ రథానికి కట్టిన గుర్రాలకాళ్ళు కారణములేకుండా మిట్టపల్లలు లేని సమప్రదేశములో జారిపడి పోయినవి. అప్ప వసువులకు దుర్లభము అయిన కాంతులతో యుద్ధానికి బయలుదేరిన ప్రహస్తుడి దేహకాంతులు ముహూర్త మాత్రములో కనపడకుండా పోయినవి.

ప్రసిద్ధి కెక్కిన ఆ బలవంతుడు ఆ పౌరుషవంతుడు పోరాటానికి రావడము కపి నైస్యము చూచింది. నానాప్రహరణాలతోనూ ఎదుర్కునండా నిలిచింది. ఆ వానరయోధులు యుద్ధము చేయడానికి పెద్ద పెద్ద చెట్లనూ పెద్ద పెద్ద రాళ్లనూ చెల్లగిస్తూ ఉంటే మహాద్వని దొమ్మిగా అయింది.

అప్పుడు అటు రాక్షసులు అరుస్తూనూ ఇటు వానరులు గర్జిస్తూనూ ఉభయ వైన్యాలూ సంతోషముతో యుద్ధానికి చెలరేగినవి. ఉభయలూ వేగవంతులు.

ఉభయులూ యుద్ధసమర్థులు. ఒకండ్లను ఒకండ్లు చంపి వేయడానికి వానరులూ రాక్షసులూ పిలుచుకొంటూ భూమ్యాకాశాలు బద్దలు అయిపోయ్యేట్లు సింహనాదాలు చేసినారు.

అప్పుడు ఆ దుర్మతి ప్రహస్తుడు కపిరాజు సైన్యాన్ని తాను జయించ కలను అనుకొని అగ్నిహోత్రము మీదికి అమితవేగముతో పోయే మిగుతవలె చావడానికి ఆ వానర సైన్యము మీదికి పోయినాడు.

౫౮

అట్లా వస్తూ ఉన్న ఆ భీమపరాక్రముణ్ణి రాముడు చూచినాడు. ఆ అరం దముడు చిరునవ్వు నవ్వుతూ విభీషణుణ్ణి చూచి “ఓ మిత్రుడా, ఈ వస్తూ ఉన్న మహాకాయుడు ఎవడు. చుట్టూ గొప్ప సైన్యముతో వస్తూ ఉన్న ఈ నిశాచరుడు ఎవడో చెప్పు” అని అడిగినాడు.

“రామా, ఈ రాక్షసుడు రావణాసురుడి సేనానాయకుడు. వీడి పేరు ప్రహస్తుడు. రావణాసురుడికి లంకాపట్టణములో ఉన్న మహాసైన్యములో నూడవ భాగము వీడి స్వాధీనములో ఉంటూ ఉంది. వీడు ప్రసిద్ధి కెక్కిన పరాక్రమవంతుడు. బలవంతుడు. శూరుడు. అస్త్రవేల్త” అని విభీషణుడు చెప్పినాడు.

సింహనాదాలు చేస్తూ ఉన్న రాక్షసయోధులను వెంటపెట్టుకొని వస్తూ ఉన్న ఆ భయంకరాకారుణ్ణి ఆ భయంకర పరాక్రముణ్ణి ఆ మహాకాయుణ్ణి ప్రహస్తుణ్ణి వానరవీరులు అందరూ చూచినారు. అప్పుడు ఆ బలవంతులు అందరూ అమితవేగముతో ఆ ప్రహస్తుడికి ఎదురుగుండా పోయి సింహనాదాలు చేసినారు.

తళతళలాడుతూ ఉన్న ఖడ్గాలతోనూ కత్తాయుధాలతోనూ అఘ్రులు అనే ఆయుధాలతోనూ ముసలాయుధాలతోనూ శూలాలూ గదలూ ఇనుప గుదియలూ ఈటెలూ మొదలు అయిన వాటితోనూ రకరకాల గండ్ర గొడ్డల్ల తోనూ విచిత్రము అయిన ధనుస్సులతోనూ బాణాలతోనూ ఆ రాక్షసయోధులు అందరూ జయము కాంక్షిస్తూ వానరులమీదికి పరుగెత్తుకొని వచ్చివారు. ఆ రాక్షసయోధులతో పోరాడటానికి పూలుపూసిన చెట్లు చేతుల పట్టుకొని పెద్ద పెద్ద పొడుగాటి వెడల్పాటి రాళ్లు పట్టుకొని వానరయోధులు నిలుచు న్నారు. అప్పుడు రాక్షసులు వానరులమీద బాణవర్షము కురిపించినారు.

వానరులు రాక్షసులమీద రాళ్ల వాన కురిపించినారు. ఆ విధముగా ఆ మహా సంగ్రామము ఆరంభము అయింది.

ఆ యుద్ధములో రాక్షసులను అనేకమందిని వానరులు చంపి వేసినారు. వానరులను అనేకమందిని రాక్షసులు చంపి వేసినారు. రాక్షసయోధులు శూలాలతో వానరులను చీల్చి వేసినారు. చక్రాయుధాలతో వానరులను తేగ వేసినారు. ఇనుప గుడియలతో వానరులను చితుక కొట్టినారు. గండ్ర గొడ్డళ్లతో వానరులను సరికి వేసినారు. బాణాలతో వానరుల గుండెకాయలను పగుల కొట్టినారు. తుండ్లు తుండ్లుగా ఎగిరిపడేట్టు వానరులను ఖడ్గాలతో తేగకొట్టినారు.

అప్పుడు వానరులు ఈ భూమిమీద కనిపించిన చెట్లనూ పర్వతాలనూ పెళ్ళగించి తెచ్చి వాటితో రాక్షసులను నుగ్గు నుగ్గు చేసినారు. ఆ వానరులు కొంతమంది రాక్షసులను వజ్రాయుధాలవంటి తమ గోళ్ళతో చీల్చి వేసినారు. పిడికిలి పోట్లతో కొంతమంది రాక్షసులను చంపి వేసినారు. చేతులతో కొంతమంది రాక్షసుల పళ్లు ఊడ కొట్టి వాండ్ల కన్నులు పెరికి వేసినారు. నెత్తురు కక్కు కొని సెల మీద పడిపోయేట్టు కొంతమంది రాక్షసులను కొట్టినారు. ఆ పోరాటములో అటు రాక్షసులూ ఇటు వానరులూ దిబ్బలు తిన్న వాండ్లు ఏడు నూనూ మూలుగుతూనూ ఉంటే తక్కిన వాండ్లు దొమ్మిగా సింహనాదాలు చేసినారు. ఉభయపక్షాల యోధులూ స్రుద్ధులు అయిపోయి పరమార్గము అనుసరించినారు. కన్నులు తిప్పతూ నిర్భయముగా క్రూరకృత్యాలు చేసినారు.

అప్పుడు సరాంతకుడూ నికుంభుడూ మహానాదుడూ సమున్నతుడూ చెలరేగి వానరులను ఘోరముగా వధించడము మొదలు పెట్టినారు. వాండ్లు అట్లా చటుక్కునవచ్చి పడి వానరులను చంపి వేస్తూ ఉంటే ద్వివిదుడు ఒక పర్వతశిఖరాన్ని సరాంతకుడి మీద రుద్దినాడు. ఆ దెబ్బకు సరాంతకుడు చచ్చి పోయినాడు. చక చకా చేతులతో పనులు చేసే దుర్ముఖుడు అనే వానరుడు ఒక మహావృక్షాన్ని ఇట్టే పెళ్ళగించి దానితో సమున్నతుణ్ణి కొట్టి చంపి వేసినాడు. తేజోవంతుడు జాంబవంతుడు అప్పుడు పరమక్రుద్ధుడు అయిపోయి ఒక పెద్ద రాలి బండను మహానాదుడి వక్షః స్థలముమీద వేసి కొట్టినాడు. ఆ రాలి దెబ్బకు ఆ మహానాదుడు చచ్చి పోయినాడు. తరుణుడు ఒక చెట్టుతో కుంభహనుడి శిరము మీద కొట్టినాడు. ఆ చెట్టు దెబ్బకు కుంభహనుడు చచ్చి పోయినాడు. అట్లా తన నలుగురు మంత్రులనూ వానర యూధపతులు చంపి వేయడము ప్రహస్తుడు రథము మీది నుంచి చూచినాడు. సహించలేక పోయినాడు. ధనుస్సు తీసుకొని వానరులతో ఘోరముగా పోరాటము సాగించినాడు.

ప్రళయకాలము ఆ సన్నము అయినట్లు ఉభయ నైవ్యాలూ కలవర పడిపోయినవి. సముద్రము పొంగి పొర్లి ఈ భూమిని అంతా మంచి వేస్తున్నట్లు ఉభయ నైవ్యాలూ మహాభయము చేసినవి.

అప్పుడు ఆ మహాయుద్ధములో యుద్ధికోవరుడు ప్రహస్తుడు కుపితుడు అయి బాణపరంపరలతో వానరులను భయంకరముగా నోప్పించినాడు. ఆ యుద్ధ భూమిలో పడిపోయిన వానరుల కళ్ళెరాలూ రాక్షసుల కళ్ళెరాలూ పర్వతాల వలె ఘోరముగా కనిపించినవి. నెత్తుతో నిండిపోయిన ఆ యుద్ధభూమి అప్పుడు వైకృతమాసములో విరగపూసిన మోగురుచెట్లతో కమ్ముకొని పోయిన భూమివలె తోచింది. చచ్చిపడిపోయిన వీరసమూహాలు తీరాలుగానూ విరిగిపడి పోయిన ఆయుధాలు మహావృక్షాలుగానూ రక్తప్రవాహము మహాజలముగానూ గుండెకాయకు ఇరుకై పులా ఉండే మాంసము బురదగానూ వెదవల్లినట్లు పడి ఉన్న పేగులు నాచుగానూ ఛిన్నాభిన్నము అయిపోయిన దేహాలూ తలకాయలూ చేపలుగానూ దేహవయవాలు పచ్చికపట్లుగానూ అంతటా వ్యాపించిన గద్దలు మాంసలుగానూ రాబండుపక్షులు పారస పక్షులుగానూ మెదస్సు అక్కడ వ్యాపించిన నురుగుగానూ ఆర్తులు అయిపోయిన వారి మూలుగులు మహాభయములుగానూ పిరికివార్లకు దాటిపో నలవికొకుండా యముడు అనే మహాసముద్రము లోకి పోతున్న మహాప్రవాహమువలె ఆ యుద్ధభూమి అప్పుడు అక్కడ కనిపించింది. శరత్కాలములో మాంసలూ సారసపక్షులూ నేవించే నదిని సులభముగా దాటిపోయేట్లు యుద్ధభూమి అనే దాటిపో నలవికొని ఆ నదిని రాక్షసులూ వానరులూ ఇట్టే దాటిపోయినారు. కమలాల పుష్పాదులతో నిండిఉన్న కాసారములో దిగి బయటికివచ్చిన వీనుగుల దేహాలు ఎర్రపడిపోయినట్లు ఆ యుద్ధ భూమిలోకి పోయిన వానరుల దేహాలూ రాక్షసుల దేహాలు ఎర్రపడిపోయినవి.

రథము మీదిమంచి బాణవర్షము కురిపించి వానరులను ఇట్టే చంపివేస్తున్న ప్రహస్తుణ్ణి నీలుడు చూచినాడు. అమిత వేగముతో ఆ వానర వీరుడు ఆ రాక్షస వీరుడికి ఎదురుగుండా పోయినాడు. అట్లా తనమీదికి వస్తూవున్న ఆ వానరవీరుణ్ణి నీలుణ్ణి ఆ రాక్షస వీరుడు ప్రహస్తుడు చూచినాడు. మహానీలమేఘాన్ని ఎగరకొట్టే వాయువు వలె ఆ నీలుడికి ఎదురుగుండా ప్రహస్తుడు ఆదిత్యకాంతులతో తేజ రిలుతూ ఉన్న తన రథముమీద పోయినాడు. ఆ మేటి విలుకాడు రాక్షస సేనాపతి ఆ ప్రహస్తుడు అంతట తన ఉత్తమోత్తమము అయిన ధమస్సును ఆకర్ణాంతము లాగి నీలుడిమీద బాణాలు వదిలినాడు. ఆ బాణాలు అమిత వేగముతో గురితప్పకుండా కుపితస్పృల వలె పోయి నీలుడిమీద పడ్డవి. అని

అతనిని నొప్పించి భూమిలోకి పోయినవి. అగ్నిహోత్రము వంటి తీక్షణబాణాలు తనమీద ప్రహస్తుడు వర్షముగా కురిపిస్తూవుంటే ఆ మహా బలవంతుడు నీలుడు శరత్కాలములో కురిసి ఇచ్చే వేలిసిపోయే వర్షధారలను ఓర్పుకొనే ఆబోతువలె నిలుచుండి పోయినాడు. అయితే ఆ బాణవర్షానికి పట్టరాని కోపమువచ్చింది. సమయము దొరికింది. మహా సాలవృక్షాన్ని ఒకదాన్ని ఇచ్చే పెళ్ళిగించినాడు. మనోజవముతో పోయే ప్రహస్తుడి గుట్టలను ఆ చెట్టుతో కొట్టినాడు. ఆ చెట్టకు ఆ గుట్టలు చచ్చి పడిపోయినవి. అప్పుడు ఆ మహాబలవంతుడు నీలుడు చటుక్కున ఎగిరిపోయి ప్రహస్తుడి చేతిలోవున్న ధనుస్సును పట్టుకొని ముక్కలు ముక్కలుగా విరగ కొట్టినాడు. అంతట పడే పడే. సింహనాదము చేసినాడు.

రాక్షస సేనానాయకుడు ప్రహస్తుడు అట్లా విధనుష్కుడూ విరధుడూ అయి పోయినాడు. అంతట భయంకరము అయిన ముసలాయుధము తీసుకొని ఆ రథము మీదనుంచి కిందికి దూకినాడు. అంతట అమిత వేగముతో ప్రహస్తుడు నీలుడి నొసటను ఆ ముసలాయుధముతో కొట్టినాడు. దేహము అంతా నెత్తురుతో తడిసిపోయి నీలుడు క్రుద్ధుడు అయిపోయి ఒక మహావృక్షముతో ప్రహస్తుడి ఎదురు రొమ్ములమీద కొట్టినాడు.

అప్పుడు ఆ ఉభయసేనానాయకుల దేహాలూ నెత్తురుతో తడిసిపోయినవి. ఉభయులూ బలవంతులు. అమిత వేగవంతులు. చెట్టులన్నీ మదపులేను గులవలె ఉభయులూ పోరాడటానికి బద్ధవైరముతో నిలుచున్నారు. ఆ వీరులు ఉభయులూ పోరాటములో ఎన్నడూ వెనుకకు మళ్లి ఎరుగరు. ఉభయులూ సింహ శార్దూలాలవంటి వాండ్లు. అనేకయుద్ధాలలో ఉభయులూ సింహమువంటి దిర్ఘము తోనూ పెద్ద పులివంటి పరాక్రమముతోనూ పోరాడి జయించినారు. ఎన్నడూ అపజయము ఆ సెడి ఎరగరు. అటువంటి ఆ రాక్షససేనా నాయకుడు ప్రహస్తుడూ వాసరసేనానాయకుడు నీలుడూ జయేచ్ఛుకో పరస్పరమూ సుతీక్షణము అయిన కోరలతో కొరుక్కొన్నారు.

అంతట ప్రహస్తుడు ముసలాయుధము తీసుకొని నీలుడి మీదికి ఉగ్రవేగముతో పరుగెత్తినాడు. అప్పుడు ఆ మహావేగుడు నీలుడు ఒక పెద్దరాయి తీసుకొన్నాడు. ప్రహస్తుడు తనతో పోరాటానికి ముసలాయుధము ఎత్తేలోపలనే ఆ పెద్ద రాలిబండను ఎత్తి అతడి తలమీద పడ్డట్టు విసరి వేసినాడు. భయంకరము అయిన ఆ రాలిబండ ప్రహస్తుడి తలమీద పడ్డది. ఆ తల ముక్కలు ముక్కలు అయిపోయింది. వేరువరికిన మహావృక్షము వలె ప్రహస్తుడు తలూ

లున నేల కూలినాడు. కగిలిపోయిన కిరము నుంచి కేహము నుంచి పర్వతము నుంచి నైలవల్లివలె రక్తము ఏరులు అయి పారింది.

అంతివరకూ అకంపముగా వున్న రాక్షససైన్యము కంపించిపోయింది. తమ సేనానాయకుడు ప్రహస్తుడు అట్లా అయిపోగానే రాక్షసయోధులు అక్కడ నిలువలేకపోయినారు. అనకట్టను దాటి జలాలు ముందుకు పోలేనట్లు రాక్షసయోధులు ఒక్క ఆడుగు ముందుకు వేయలేకపోయినారు. అంకౌపట్టణములో రావణాసురుడి ఇంటికి పరుగెత్తిపోయినారు. ఆలోచించుకొంటూ మాట్లాడలేక ముగవాండ్లవలె నిలుచుండిపోయినారు. దుఃఖిమహాసముద్రములో పడి తెప్పరిల్లలేక పోయినారు.

అట్లా ప్రహస్తుణ్ణి జయించిన ఆ వానరసేనానాయకుడు ఆ మహాబల వంతుడు నీలుడు రామలక్ష్మణుల దగ్గిరకు పోయినాడు. వారి మన్ననలను అందుకొన్నాడు.

౫౬

అగ్నిహోత్రుడి పుత్రుడు నీలుడు అనే వానరుడు ప్రహస్తుణ్ణి చంపివేసి నాడు. అని అంతట ఆ రాక్షసయోధులు రావణాసురుడితో చెప్పినారు. ఆమాట విని రావణాసురుడు దుఃఖపడ్డాడు. బాధపడ్డాడు. దుఃఖియూ కోపయూ మనస్సులో పెనవేసుకొని పోయినవి. దేవేంద్రుడు దేవయోధులతో చెప్పేటట్టు అప్పుడు ఆ రాక్షసరాజు రావణాసురుడు ఆ రాక్షసయోధులతో “ఓ యోధులారా, మన సేనానాయకుడు ప్రహస్తుడు దేవేంద్రుడి నైన్యాన్ని సంహారము చేసివేసినాడు. అటువంటివాణ్ణి అనుచరులతోనూ అతణ్ణి వెంబడించిన గజసాదులతోనూ వానరులు చంపివేసినారు అని మీరు చెప్పుతున్నారు. అందువల్ల ఆ వానరులను తక్కువ వారు అనుకోదానికి నీలు లేదు. ఇకను ఆలోచించేది ఏమీ లేదు. ఆ శత్రువులను అందరినీ జయించడానికి వారిని అందరినీ సంహారము చేసి వేయడానికి ఆ అద్భుత యుద్ధభూమికి నేనే స్వయముగా బయలుదేరవలెను. కార్పిచ్చు అడవిని దహించి వేసేట్టు నా బాణాలతో ఆ వానర నైన్యాన్నీ ఆ రామలక్ష్మణులనూ ఇప్పుడే నాశనముచేసి వేస్తాను” అన్నాడు.

జ్వలిస్తూ ఉన్న అగ్నిహోత్రమువలె ధగ ధగ లాడుతూనూ అలంకరణాలతో తళ తళ లాడుతూ బంగారు రథము వచ్చింది. ఉత్తమాశ్వాలు పూంచిన ఆ రథముమీద రావణాసురుడు ఎక్కినాడు. అప్పుడు కింఖాలు పూరించినారు. భేరిలూ పదవాలూ మోగించినారు. మహాద్వని ఆయ్యేటట్లు రాక్షసయోధులు భుజాలు చరచుకొన్నారు. రావణాసురుణ్ణి గురించి స్తోత్రపారాలు చదివినారు.

రాక్షసయోధులు అందరూ సింహనాదాలు చేయసాగినారు. అప్పుడు ఆ రాక్షస రాజు రావణాసురుడి రథము బయలుదేరింది. ఆ రథముతో నిప్పుకణికలవంటి నేత్రాలతో పర్వతాకారులూ మహామేఘాకారులూ, అయిన రాక్షసయోధులు బయలుదేరినారు. ఆ రాక్షసరాజు రావణాసురుడు అట్లా అంత పరివారముతో అంత సైన్యముతో పోతూ ఉంటే మహాభూతాలను వెంట పెట్టుకొని పోయే రుద్రుడి వలె కనిపించినాడు. అమితవేగముతో ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు రావణాసురుడు అట్లా లంకాపట్టణము వెలుపలికి పోయినాడు. మహాసముద్ర ఘోషము వలెనూ మహామేఘనిస్సవాల వలెనూ సింహనాదాలు చేస్తూ మహా వృక్షాలూ పర్వతశిలలూ పట్టుకొని యుద్ధసన్నద్ధము అయిన వానర సైన్యాన్ని చూచినాడు.

అతి ప్రపంచముగా అట్లా వస్తూ ఉన్న ఆ రాక్షససైన్యాన్ని నానరల మధ్యను ఉన్న ఆ మహాకాంతిమంతుడు భుజగేంద్రబాహువు రాముడు చూచినాడు. రాక్షస వీర భట తారతిమ్యము తెలిసిన విభీషణుణితో “మిత్రుడా, నా నావిధ పతాకాలతోనూ ధ్వజాలతోనూ ఈటెలూ ఖడ్గాలూ శూలాలూ ధనుస్సులూ మొదలు అయిన ఆయుధాలతోనూ మహేంద్ర పర్వతము వంటి ఏనుగులతోనూ దేనికీ కలవరపడకుండానూ దేనికీ భయపడకుండానూ రాక్షస సైన్యము వస్తూ ఉంది. ఈ భయంకర సైన్యాన్ని వెంట పెట్టుకొని వస్తూ ఉన్న వాడు ఎవడు” అని రాముడు అడిగినాడు.

ఆ శక్రసమాన పరాక్రమవంతుడు విభీషణుడు అప్పుడు ఆ వస్తూ ఉన్న రాక్షస వీరుల బల పరాక్రమాతిశయాలను గురించి చెప్ప తలచుకొని “ఓ రామా అడుగో, అప్పుడే ఉదయస్తూ ఉన్న సూర్యుడి వంటి ఎర్రటి ముఖముతో ఏనుగు మూపు మీద కూర్చుండి ఏనుగు వలె తల ఆడిస్తూ వస్తున్న వాడు రావణాసురుడి కొడుకు ఆకంపనుడు అనేవాడు.

“అడుగో, సింహము చిత్రించిన పతాకము ఎగురుతూ ఉన్న రథముమీద మదపుటేనుగు వంటి ఆకారముతో బయటికి వెళ్లుకొని వచ్చిన పెద్ద పెద్ద కోరలతో ఇంద్రధనుస్సు వంటి ధనుస్సు చేతిలో పట్టుకొని వస్తూ ఉన్న వాడే బ్రహ్మానుగ్రహము వల్ల అంతర్ధానము అయిపోయే శక్తి సంపాదించిన ఇంద్రజిత్తు.

“అడుగో ఆ రథము మీద వింధ్యపర్వతము వలెనూ మహేంద్రపర్వతము వలెనూ అప్రగిరి వలెనూ మహాకాయుడు అతుల్య ప్రమాణ ధనుస్సును మోగిస్తూ వస్తూ ఉన్న వాడు అతిరథుడు. వాడు అతివీరుడు. వాడి పేరు అతికాయుడు.

“ఘంటలు గణగణ మోగించు కొంటూ వస్తూ ఉన్న ఏనుగు మీద శ్రవణ కళోరముగా అరుస్తూ అవ్వడే ఉదయించిన నూర్యవంబము వంటి ఎర్రటి కన్నులతో వస్తూ ఉన్న పీరుడి పేరు మహోదరుడు.

“సంధ్యాకాలమేఘము అలముకొన్న పర్యతము వంటి ఆకారముతో కొంచనచిత్రా ధరణాలు ధరించి తళతళలాడుతూ ఉన్న ఈపై పట్టుకొని పిడుగువంటి వేగముతో గుర్రము మీద వస్తూ ఉన్న వాడు పికాచుడు.

“అదుగో, పర్యతము అంత ఎద్దు మీదనెక్కి తీక్షణము అయిన మెరుపుల వలె మెరుస్తూ వజ్రాయుధము అంత వేగముగా పనిచేసే శూలాన్నిపట్టుకొని వస్తూ ఉన్నవాడు త్రిశిరుడు.

“అదుగో, పన్నగరాజవృజము ఉన్న రథముమీద యుద్ధసన్నద్ధుడు అయి ధనుస్సు విదిలీస్తూ మ్రోగిస్తూ అందము అయిన వెడల్పాటి ఎదురు రొమ్ములతో మేఘ సమాన రూపముతో వస్తూఉన్న వాడు కుంభుడు.”

“అదుగో, చూడు పెద్ద పరిఘాయుధము పట్టుకొని వస్తూ ఉన్నాడు. ఆ పరిఘుకు పొదిగిన వజ్రాలు పొగలు రాజకుంటూ ఉన్నట్టూ దానికి పొదిగిన బంగారము నుంచి అది మంటలు మండుతూ ఉన్నట్టూ కనపడుతూ ఉంది. ఆ పరిఘును పట్టుకొని వస్తూ ఉన్న వాడు వికుంభుడు. వాడు రాక్షస నైన్యానికి ధ్వజమువంటి వాడు. అనేక అద్భుత ఘోరకృత్యాలు చేసినాడు.”

“అదుగో, ఆ రథాన్ని చూడు. దానిమీద పెద్ద పతాకము ఎగురుతూ ఉంది. ఆ రథము అగ్నిహోత్ర కాంతులతో ధగధగ లాడుతూ ఉంది. ఆరథము చిండా ధనుస్సులూ ఖడ్గాలూ బాణాలూ ఉన్నవి. ఆ రథముమీద వస్తూఉన్న వాడి పేరు నరాంతకుడు. వాడు పర్యతశిఖరాలను పెల్లగించి వాటిని ఆయుధాలుగా చెసుకొని పోరాడుతాడు.”

“ఓ రామా, చూడు. వ్యాఘ్రముఖాలతోనూ ఒంటె ముఖాలతోనూ ఏనుగు ముఖాలతోనూ మృగముఖాలతోనూ గుర్రము ముఖాలతోనూ ఉన్న ఘోరాకారాలను వెంటపెట్టుకొని రథముమీద వస్తూ ఉన్న వాణ్ణి చూడు. వాడు తన ఎర్రటి స్రుద్ధుతిష్ఠుకున్నాడు. పూర్ణచంద్రమండలమువలె సుంద్రముగానూ తెల్లగానూ సన్నటి శిలాకలతో ఎంతో అందముగానూ ఉన్న శ్వేతచ్ఛత్రము కింద దేహకాంతులతో తేజరిల్లుతూ భూతప్రేత పిశాచాలను వెంటపెట్టుకొని వచ్చే రుద్రుడివలె వస్తూ ఉన్నాడు. వింధ్యహిమవత్సర్యకాల వంటి భీమకాయముతోనూ నవరత్నఖచిత కిరీటుముతోనూ బంగారు కుండలాల తోనూ ధగధగ లాడుదూ మూర్ఖుడి వలె తేజరిల్లుతూ తం

అడిస్తూ ఆ రథము మీద వస్తూఉన్నాడు. వాడే దేవతల దర్శాన్నీ దేవేంద్రుడి దర్శాన్నీ యముడి దర్శాన్నీ అణచి వేసిన రాక్షసరాజు రావణాసురుడు” అని చెప్పినాడు.

ఇట్లా ఆ రాక్షసవీరులను గురించి చెప్పిన ఆ శత్రుసంహారకుణ్ణి విభీషణుణ్ణి రాముడు చూచి “అహా, ఎంత కాంతిమంతుడు—ఎంత శేఖోవంతుడు ఈ రావణాసురుడు. ఆశ్చర్యము. కన్నులు మిరుమిట్లుకొలిపే కిరణాల నుంచి లేరి పార చూడ నలవికొని నూర్యుడివలె వీడు దేహకాంతులతో లేజరిల్లుతూ ఉన్నాడు. వీడి రూపమే వీడి ప్రతాపాన్ని స్పష్టముగా తెలియ చెప్పతూ ఉంది. వీడి కాయమూ వీడి లేజరూ దేవదానవ వీరులకు ఎవరికీ లేదు. వీడి యోధులు అందరూ శేఖోవంతులు. పర్వతాకారాలు, అందరూ దీప్తాయుధాలు ధరించినారు. మహాకాయలూ భయంకరాకారాలూ అయిన యమ కింకరులను వెంట పెట్టుకొని వచ్చే యమధర్మరాజువలె వీడు ఈ రాక్షసరాజు మహాకాంతి మంతులూ భయంకరపరాక్రమలూ అయిన యోధులను వెంట పెట్టుకొని వస్తూ ఉన్నాడు.

“ఓ విభీషణుడా, ఈ పాపాత్ముడు నా అదృష్టము నుంచి నేటికి నా కంటపడ్డాడు. సీతాపహరణము నుంచి వీడిమీద నాకు వచ్చిన కోపము ఈనాటితో తీరిపోతుంది” అని చెప్పినాడు. అంతట ఆ మహా పరాక్రమవంతుడు రాముడు ధనుస్సునూ ఉత్తమోత్తమ బాణాలనూ తీసుకొని లక్ష్మణుడితో కూడా యుద్ధసన్నద్ధుడు అయి నిలుచున్నాడు.

ఇక్కడ రాముడు యుద్ధసన్నద్ధుడు అవుతూవుంటే అక్కడ ఆ మహాకాయుడు రావణాసురుడు మహాబలవంతులు అయిన రాక్షసవీరులను చూచి “ఓ వీరులారా, మీరు పోయి మీమీ గృహద్వారాల దగ్గరనూ చతుష్పథాలలో వున్న గృహద్వారాలలోనూ నిర్విశేషముగా హాయిగా ఉండండి. మీరు అందరూ కూడా నా వెంట ఉండేట్లయితే నగరములో సరియయిన బలము లేదు అని వానరులు తెలుసుకోకలుగుతారు. అంతట వానరులు నగరములో చొరబడి సర్వనాశనము చేసివేస్తారు. అందువల్ల మీరు పొండి” అని చెప్పి రాక్షస వీరులను పంపించివేసినాడు. మహాసముద్రజలాలను ఒక మహామీనము ధ్వంసము చేసివేసేటట్లా తాను ఆ వానరనైస్య సముద్రాన్ని ధ్వంసము చేయకలను అనుకొని ఆ రాక్షసరాజు రావణాసురుడు అంతట వానరనైస్యము మీదికి రథాన్ని తోలించినాడు.

అమితవేగముతో తన వానరసైన్యముమీద పడిటానికి ధగధగలాడుతూ ఉన్న ధనుస్సులతోనూ తళతళలాడుతూ ఉన్న బాణాలతోనూ వస్తూ ఉన్న రాక్షసేంద్రుణ్ణి రావణాసురుణ్ణి సుగ్రీవుడు చూచినాడు. ఆ సుగ్రీవుడు ఒక పర్వత శిఖరాన్ని పెళ్లిగించి దానిని చేతిలో పట్టుకొని రావణాసురుడికి ఎదురు గుండా పరుగెత్తినాడు. ఎన్నో చెట్లతోనూ చరియలతోనూ ఉన్న ఆ పర్వత శిఖరాన్ని అంతట ఆ నిశాచరరాజు మీద విసరివేసినాడు. తనమీద పడిపోతూ ఉన్న ఆ పర్వతశిఖరాన్ని రావణాసురుడు చూచినాడు. తత్క్షణమే బంగారు ములుకులతో ఉన్న బాణాలను ఆ పర్వతశిఖరముమీద వదిలినాడు. పెద్దనిత్తున పెరిగిన చెట్లతోనూ చరియలతోనూ ఉన్న ఆ పర్వతము రావణాసురుడి బాణాలకు ముక్కలు ముక్కలు అయి నేలమీద పడ్డది. అంతట ఆ రాక్షసలోక నాథుడు రావణాసురుడు ప్రాణాంతకముఅయిన మహాసర్పము వంటి బాణాన్ని వింట సంధించినాడు. దేవేంద్రుడి వజ్రాయుధము వంటి వేగముతోనూ వాయువేగముతోనూ మంటలు మండుతూ నిష్ప్రలు కప్పుతూ పోయే ఆ బాణాన్ని ఇచ్చే సుగ్రీవుడిమీద వదిలినాడు. నిశితాగ్రముతోనూ వజ్రాయుధమువంటి ఆకారముతోనూ ఉన్న ఆ బాణము కుమారస్వామి వదిలిన ఉగ్రకర్తృయ్యుధము క్రాంతపర్వతాన్నివలె సుగ్రీవుణ్ణి చీల్చుకొని పోయింది. ఆ మహావీరుడు సుగ్రీవుడు ఆ బాణము అట్లా తనలో నుంచి దూకుకొని పోయినందుకు బాధపడుతూ గుండె చెదిరి అరుస్తూ నేలమీద పడిపోయినాడు. అట్లా నేలమీద పడి చేష్టలు తప్పిపోయిన సుగ్రీవుణ్ణి చూచి రాక్షసయోధులు అందరూ సింహనాదాలు చేసినారు.

అంతట గవాక్షుడూ గవయుడూ సుదంష్టుడూ జ్యోతిర్ముఖుడూ నభుడూ అనే వానరవీరులు దేహాలు పెంచి పర్వతాలు పెళ్లిగించి వాటిని తీసుకొని ఆ రాక్షసేంద్రుడి మీదికి పరుగెత్తినారు. అప్పుడు ఆ రాక్షసాధిపతి నిశితాగ్రబాణాలు వదిలి ఆ వానరులు పట్టుకొని పోయిన పర్వతశిఖరాలను ముక్కలు ముక్కలుగా పడగొట్టి బంగారు ములుకుల బాణాలు వదిలి ఆ వానరవీరులను అందరినీ నేల పడగొట్టినాడు. భయంకరాకారాలు అయిన ఆ వానరవీరులు నేలమీద పడిపోయినతరువాత రావణాసురుడు పరమ భయంకరముగా వానరసైన్యము మీద బాణవర్షము కురిపించడము మొదలుపెట్టినాడు. ఆ బాణాలకు పరమ పరాక్రమవంతులుఅయిన వానరవీరులు చచ్చిపోతూనూ ఘోరముగా బాధపడుతూనూ ఉంటే చూచి వానరయోధులు అందరూ భయము అనే శత్రువుతో బాధపడుతూ పెద్ద పెట్టున కేకలు వేసుకుంటూ సర్వశరణ్ముఖులు అయిన రాముడి కరణు చొచ్చినారు.

అంతట ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు ఆ మహాసమర్థుడు రాముడు తన ధనుస్సును తీసుకొని వానరులను కాపాడడానికి రావణాసురుణ్ణి మీదికి బయలు దేరినాడు. అప్పుడు లక్ష్మణుడు ఆ రాముడికి ఎదురుగుండా సోయి చేతులు జోడించి పరమార్థముగా “ఓ ప్రభూ, ఈ గుర్రాన్ని చంపి వేయడము నీకు ఒక లెక్కా, నీడు నీవుకు. ఇటువంటి నీయ్యి నీవు చంపి వేయడముకన్నా నేను చంపి వేయడము బాగుంటుంది. నేను వీణ్ణి చంపి వేస్తాను. అన్నా రామా, అనుమతించు” అని వేడుకొన్నాడు.

ఆ మహాలేజోవంతుడు సత్యపరాక్రమడు రాముడు లక్ష్మణుడితో “తమ్ముడా, నీవే పో. పోరాటములో జాగ్రత్తగా నీవు మెలగవలెను. రావణాసురుడు మహావీర్యవంతుడు. యుద్ధములో వాడి పరాక్రమము అగ్నుతిముగా ఉంటుంది సుమా. వాడు కోపముతో చెలరేగేట్లయితే ముల్లోకాలవారున్నా వాణ్ణి ఎదిరించలేరు. సందేహము లేదు. అయితే పోరాటములో వాడి లోపము ఎక్కడ వుందో నీవు వెతుకు. నీ లోపాన్ని గమనించి సవరించుకో. కంటితో వాణ్ణి చూస్తూ వుండు. హెచ్చరికతో పోరాడు. ఏ మాత్రము ఏమరకుండా నీ ధనుస్సుతో నిన్ను నీవు కాపాడుకుంటూ ఉండవలెను” అని చెప్పినాడు.

రాముడు చెప్పిన ఈ మాటలు లక్ష్మణుడు విన్నాడు. రాముణ్ణి కాగలించుకున్నాడు. ప్రదక్షిణము చేసినాడు. ఆ మహానుభావుడి అనుజ్ఞతో యుద్ధానికి బయలుదేరినాడు.

దేహాలులెగి చెల్లాచెదురుగా పడిఉన్న వానరులమీద రావణాసురుడు దేదీప్యమానమూ భయంకరమూ అయిన ధనుస్సులోనుంచి బాణవర్షము కురిపిస్తున్నాడు. విసుగు లొండమువంటి చేతితో ధనుస్సు పట్టుకొని లక్ష్మణుడు ఆ రావణాసురుడి వంక చూచినాడు. అట్లా పోరాటానికి సిద్ధమై అయి పోబోతున్న లక్ష్మణుణ్ణి మహాలేజోవంతుడు మారుతాత్మజుడు చూచినాడు. కింకరుడు తాను ఉండగా లక్ష్మణుడు పోరాటానికి పోవటము ఏమిటి అనుకొన్నాడు. రావణాసురుడు వదులుతూఉన్న బాణాలను తన చేతులతో అడ్డుగిస్తూ ఆ ధీమంతుడు హనుమంతుడు రావణాసురుడి మీదికి పరుగెత్తినాడు. ఇట్లే ఎగిరి రావణాసురుడి రథము ఎక్కినాడు. కుడిచేయ్యివత్తి భయపెట్టుతూ “ఓ రాక్షసుడా, నీవు దేవదానవ గంధర్వ రాక్షసులను అందరినీ జయించినావు. యథార్థమే. నీకు వారి భయములేదు. నాకు తెలుసును. అయితే ఇప్పుడు నీవు వానరులకుమాత్రము భయపడక తప్పదు. నేను ఇప్పుడు నా అయిదు వేళ్ళ కుడి

చెయ్యి ఎత్తినాను. బహుకాలమునుంచి నీ దేశములో ప్రాణిరూపాన ఉంటూ ఉన్న ఆత్మను ఇప్పుడు నేను బయటికి వెళ్ళకొట్టతాను. చూసుకో!" అన్నాడు హనుమంతుడు.

ఆ భయంకరపరాక్రముడు రావణాసురుడు కోపముతో కన్నులు ఎర్రచేసి "ఓవానరుడా, నిశ్శృంకముగా కొట్టు. రావణాసురుణ్ణి ఒక వానరుడు కొట్టినాడు అనేకీర్తి నీకు స్థిరముగా ఉండిపోతుంది. నీపరాక్రమము నేను తెలుసుకొంటాను. అంతట నిన్ను నాశనము చేస్తాను" అన్నాడు.

అందుకు ఆ వాయుసుతుడు హనుమంతుడు "ఓరావణుడా, ఇదివరకు నేను కొట్టిన నీకొడుకును అక్షుకుమారుణ్ణి జ్ఞాపకము లేచుకో!" అన్నాడు. ఈ మాట చెవిన పడే పడటముతో ఆ వీర్యవంతుడు ఆకాంతిమంతుడు రావణాసురుడు అరచేతితో హనుమంతుడి ఎదురురొమ్ములమీది ఒక్క చరుపు చరిచి నాడు. ఆచరువుకు హనుమంతుడు గజగజ వణికిపోయినాడు. ఒకముహూర్తము సేపటికి ఆ మహామతిమంతుడికి ఆ మహాలేఖోవంతుడికి హనుమంతుడికి ప్రైర్యమువచ్చింది. అంతట పరమబ్రహ్మడు అయిపోయినాడు. తన అరచేతితో ఆ రావణాసురుణ్ణి కొట్టినాడు. ఆ దెబ్బకు భూకంపసమయాన భూమిమీద పర్వతము కంపించిపోయేట్టు ఆ రథమమీద ఉన్న రావణాసురుడు కంపించినాడు.

ఆ పోరాటములో హనుమంతుడి అరచేతి దెబ్బతిని గజగజాడుతూ ఉన్న రావణాసురుణ్ణి చూచి వానరులు అందరూ కోలాహలభయములు చేసినారు. పయనించి చూస్తూ ఉన్న కేవల్యులూ సిద్ధులూ దేవతలూ హనుమంతుణ్ణి మెచ్చుకొన్నారు.

ఆ పరాక్రమవంతుడు రావణాసురుడు తేప్పరిల్లి "భలే-భలే-వానరుడా, నీవు నా కేతువు అయినప్పటికిన్నీ నిన్ను నేను మెచ్చుకొంటున్నాను," అన్నాడు.

"ఛీ ఛీ— నాది విమి పరాక్రమము ఓ రావణుడా, నీవు ఇంకా బ్రతికి ఉన్నావు. నా పరాక్రమము కాల్యనా. ఓ దుర్బుద్ధీ, ఈ కాస్త దెబ్బకే నన్ను దూగడుతున్నావు విమిటి. ఇప్పుడు నన్ను మళ్ళీ కొట్టు. ఆ తరువాత ఒక గుద్దుతో నిన్ను యమపదనానికి నేను పంపిస్తాను" అన్నాడు హనుమంతుడు.

ఈ మాటలకు రావణాసురుడు కోపముతో భగ్గున మండిపోయినాడు. కన్నులు జ్యోతిసులు అయిపోయినవి, ఇట్టే హనుమంతుడి వక్షఃస్థలముమీద ఈడ్చి ఒక గుద్దు గుద్దినాడు. వికాలవక్షస్థలముమీద తగిలిన ఆ దెబ్బకు హను

మంతుడు వణికిపోయినాడు. ఉత్తరక్షణాన అవయవాలు స్వాధీనము తప్పి పోయినవి. ఆ రథముమీదినుంచి కింద పడిపోయినాడు. అట్లా కేలమీద పడి పోయిన హనుమంతుణ్ణి వదిలిపెట్టి ఆ అతిరథుడు ఆ మహాబలవంతుడు రావణాసురుడు అమిత వేగముతో నీలుడి మీదికి పోయినాడు. ప్రాణము తీసివేసే భయంకరసర్పమువంటి బాణాన్ని ఆ నీలుడిమీద వదిలినాడు. ఆ వానర సేనాధిపతి నీలుడు ఆ బాణము గుచ్చుకొని బాధపడుతూనే ఒక పరవ్రత శిఖరాన్ని పెళ్లగించి రావణాసురుడిమీద విసరి వేసినాడు.

అప్పుడు ఆ లేజస్వి ఆ మతిమంతుడు హనుమంతుడు తెప్పరిల్లినాడు. పోరాటానికి అటూ ఇటూ మారినాడు. నీలుడితో పోరాటము సాగిస్తూ ఉన్న రావణాసురుణ్ణి చూచి “ఓ రాక్షసుడా, మరి ఒకడితో పోరాడుతున్న వాడి మీద పడడము ధర్మము కాదు. అందువల్ల నిన్ను ఇప్పుడు వదిలి పెట్టుతున్నాను” అని చెప్పి తప్పుకొన్నాడు.

నీలుడు విసరివేసిన పరవ్రత శిఖరముమీద ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు రావణాసురుడు ఏడు బాణాలు వదిలినాడు. ఆ బాణాలు తగిలి ఆ పరవ్రత శిఖరము ముక్కలు ముక్కలు అయిపోయింది. అదిచూచి ఆ పరవీరవంతు వానర యూధపతి నీలుడు కోపముతో ప్రళయకాలాగ్నివలె అయిపోయినాడు. ఇనుమద్ది చెట్లనూ మద్ది చెట్లనూ చంద్రచెట్లనూ పూలువిరగపూసిన మామిడి చెట్లనూ ఇంకా వివిధవృక్షాలనూ పెళ్లగించి ఆ రావణాసురుడుమీద విసరివేసినాడు. ఆ చెటను అన్నిటినీ రావణాసురుడు తన బాణాలతో నరికివేసినాడు. అంతట మహాభయంకరముఅయిన బాణవర్షము కురిపించ సాగినాడు. మేఘాలు వర్షించే వానకు పరవ్రతమువలె ఆ బాణాల వర్షములో నీలుడు తడిసిపోయినాడు. అంతట నీలుడు తన ఆ కౌరాన్ని చూస్తూనే చేసుకొన్నాడు. ఇట్టే ఎగిరి రావణాసురుడి రథధ్వజముమీదికి పోయి కూర్చున్నాడు. అట్లా తన ధ్వజముమీద కూర్చున్న నీలుణ్ణిచూచి రావణాసురుడికి చెడ్డకోపమువచ్చింది. అప్పుడు నీలుడు సింహనాదముచేస్తూ ఆ రథధ్వజముమీదినుంచి రావణాసురుడు పట్టుకొనిఉన్న ధనుస్సు చివరకున్నూ ఆ ధనుస్సు కొనమీదినుంచి అతడు పెట్టుకొనిఉన్న కిరీటము మీదకిన్నీ దూకడము మొదలుపెట్టినాడు. అదిచూచి రాను లక్ష్మణురూ హనుమంతుడూ ఆశ్చర్య పడిపోయినారు. ఆ కపిలఘోషానికి ఆ మహాశేఖోవంతుడు రావణాసురుడున్నూ ఆశ్చర్యపడ్డాడు. వ్యాకులమై పోయినాడు. అది చూచి వానరులు అందరూ పకపకా నవ్వివారు. ఇంకటి పంతో సాతిశయముతో సింహనాదాలు చేసినారు.

రావణాసురుడికి కొంచెముసేపు ఏమి చేయడానికిన్నీ తోచక నిలుచుండి పోయినాడు. ఆ నీలుడిమీద ఆగ్నేయాస్త్రము వదలవలెను అనుకున్నాడు. ఆగ్నేయాస్త్రముతో అభిమంత్రించిన బాణాన్ని తీసుకొని రావణాసురుడు ధ్వజాగ్రముమీద ఉన్న నీలుణ్ణి చూచి “ఓరీ కపి, నీవు చాలా మాయలు నేర్చుకొన్నావు. మహాలాభముతో ఎగురుతున్నావు. ఓవానరుడా, నీకు శక్తివుంటే ఇప్పుడు నిన్ను నీవు కాపాడుకో. నేను నీప్రాణము తీయబోతున్నాను. నీవు అనేక ఆకారాలు సృష్టించుకొంటున్నావు. అయినప్పటికిన్నీ నేను వదిలే అస్త్రము నీ ప్రాణము తీస్తుంది. చేతనయ్యేట్లయితే నీ ప్రాణము పోకుండా చూసుకో” అంటూ ఆగ్నేయాస్త్రముతో సంబంధించిన బాణాన్ని వదిలినాడు. ఆ ఆగ్నేయాస్త్రము అంతట పోయి ఆ వానరసేనానాయకుడు నీలుడి వక్షస్థలాన పడ్డది. అది ఆ నీలుణ్ణి దహించివేయడము మొదలు పెట్టింది. అతడు అక్కడ నిలవలేక పోయినాడు. ఆధ్వజాగ్రముమీదనుంచి నీలుడు సేలమీద పడిపోయినాడు. నీలుడు అగ్నిహోత్రుడి పుత్రుడు. అప్పుడు అగ్నిహోత్రుడి, అనుగ్రహమువల్లనూ తన నైసర్గిక లేజోమహిమవల్లనూ నీలుడు మోకాళ్ళు ఆనించి సేలమీదపడి మూర్ఛపోయినాడు. కాని ప్రాణముపోలేదు.

నీలుడు ఒళ్లు తెలియకుండా పడి పోవడము రావణాసురుడు చూచినాడు. అంతట యుద్ధోత్సాహముతో ఆ యుద్ధభూమిని పార చూచినాడు. మేఘ గంభీరధ్వనులు చేస్తూ పోయే ఆ రథముమీద ఏ అడ్డులేకుండా రణమధ్యానికిపోయి ఈ పృథ్విఅంతా కంపించిపోయేట్టు ధనుష్మంకారము చేసినాడు.

అప్పుడు లక్ష్మణుడు ఆ రావణాసురుడితో “ఓ నిశాచరుడా, నీవు నా మీదికి రావలెను అనుకొన్నట్లయితే వానరులతో యుద్ధము చేయడము ఏమిటి” అని అడిగి దళిదిళిలూ మారుమోగిపోయేట్టు భయంకరముగా తన ధనుస్సును మోగించినాడు. అప్పుడు రావణాసురుడు ఆ లక్ష్మణుడికి ఎదురుగుండా పోయి “ఓ లక్ష్మణా, నీకు వినాకకాలము వచ్చింది. అందువల్ల నే వివరీతబుద్ధి పుట్టింది. నా మీదికి వస్తున్నావు. ఇది నా అదృష్టము. నా కంట పడ్డావు. ఇప్పుడే ఈ తుణుమే నా బాణాలతో నిన్ను మృశ్యుడేకానికి పంపిస్తాను” అన్నాడు. తెల్లటి మిట్టపళ్లు వేసుకొని అట్లా అరుస్తూ ఉన్న రావణాసురుణ్ణి చూచి ఏ మాత్రము తడవడకుండా “ఓ రాక్షసుడా, పాపకృత్యాలు చేయవలూ నీవు మహా దొడ్డవాడవు. ఓ రాక్షసరాజా, మహాప్రభావులు ఎవరూ నీ ఖల అరవరు. తనునుతాము పొగడుకొనరు. ఓ నిశాచరుడా, నీ శక్తి నీ ప్రతాపమూ

నేను ఎరుగుదును. నీవు ఎంతటి బలవంతుడవో ఎటువంటి పరాక్రమవంతుడవో నాకు తెలుసు. నేను శిరచాపాలు పట్టుకొని నిలుచున్నాను. రా. పోరాడు. ఎందుకు ఊరక నిన్ను నీవు పొగడుకొంటావు” అని అంటూ ఉండగా రావణాసురుడు కపిణుడు అయిపోయి లక్ష్మణుడిమీద ఏడు బాణాలు వదిలినాడు. కరుకుకొనలతో బంగారు ములుకులతో ఉన్న తన బాణాలతో లక్ష్మణుడు ఆ ఏడు బాణాలనూ సరికి వేసినాడు. మహాసర్పాలు ఘంఘ్ర ఘంఘ్రగా లేగి పడిపోయినట్లు తన ఏడు బాణాలు నేలమీద పడిపోవడముదాచి రావణాసురుడు క్రోధావేశముతో మరింత తీర్క్తాడు అయిన బాణాలను వదిలినాడు. అందుకు లక్ష్మణుడు ఏ మాత్రమూ వ్యతిరేకపడలేదు. బాణవర్షము కురిపించ తలచుకొని తన ధనుస్సును మండలాకారముగా వంచి కత్తివాయి అంబులనూ అర్ధచంద్రాకారపు అంబులనూ ఈటెలవంటి అంబులనూ వదలడము మొదలు పెట్టినాడు. అని రావణాసురుడు వదిలే బాణాలను అన్నిటినీ సరికి వేయ సాగినది.

ఆ శేవ విరోధి తాను వదిలిన బాణాలు అన్నీ వ్యర్థము అయిపోవడము చూచినాడు. లక్ష్మణుడి లాఘవానికి ఆశ్చర్యపడిపోయినాడు. మళ్ళీ లక్ష్మణుడి మీద తీక్షణము అయిన బాణాలను వదిలినాడు, అప్పుడు లక్ష్మణుడు రావణాసురుణ్ణి వధించి చేయవలెను అనుకొన్నాడు. దేవేంద్రుడు వదిలే వజ్రాయుధముతోనూ పిడుగుతోనూ సరిసమానము అయిన వేగముతో భగభగ మంటలు మండుతూ పోయే బాణాలను ఆ వింటను ఎక్కించి వెంటవెంటనే రావణాసురుడిమీద వదిలినాడు. లక్ష్మణుడు వదిలిన ఆ బాణాలను అన్నిటినీ రావణాసురుడు తన బాణాలతో ఖండించి వేసినాడు. అంతట ఆ రావణాసురుడు బ్రహ్మదేవుడు తనకు ఇచ్చిన ప్రళయకాలాగ్ని వంటి బాణాన్ని లక్ష్మణుడి లలాటాన్ని గురిపెట్టి వదిలినాడు. ఆ బాణమువచ్చి లక్ష్మణుడి మీదపడ్డది. ఆ బాణము చెబ్బకు లక్ష్మణుడు వణికిపోయినాడు. చేతిలోపట్టుకొని ఉన్న ధనుస్సు పట్టు తప్పిపోయింది. అమితకష్టముతో తేప్పరిల్లినాడు. తత్ క్షణమే ఒక బాణము వదిలి దేవశత్రువు అయిన ఆ రావణాసురుడి చేతిలో ఉన్న వింటిని విరగళొట్టినాడు. లక్ష్మణుడు అంతటితో పోనీయలేదు. కరుకు కొనల బాణాలు మూడింటిని ఆ రావణాసురుడిమీద వదిలినాడు. వాటి చెబ్బకు ఆ శేవ విరోధి గజ గజ వణికి పోయినాడు. ఒళ్లుతెలియకుండా పోయింది. కష్టముమీద కొంచెము సేపటికి లేచుకొన్నాడు. అయితే ఆ మహాశక్తిమంతుడి చేతిలో చాపము పోయింది. కండలు బయటపడేట్టు ఒంటినిండా గాయాలు అయినవి. దేహము అంతా నెత్తురుతో తిడిసిపోయింది. అంతట ఆ రాక్షస రాష్ట్రాధిపతి రావ

కాసురుడు తనకు బ్రహ్మదేవుడు అది వరకు ఇచ్చిన శక్త్యాయుధాన్ని తీసి నాడు. వానరవాహిని అంతా భయపడిపోయేట్టు ఆశక్త్యాయుధాన్ని చటుక్కున లక్ష్మణుడి మీద వదిలినాడు. పొగలూగిగలూ లేకుండా మంటలు మండుతూ నిప్పులు కక్కుతూ వస్తూ ఉన్న ఆశక్త్యాయుధాన్ని చూచి లక్ష్మణుడు వేల్చిన అగ్నిహోత్రము వంటి బాణాలను వదిలినాడు. అట్లా అటువంటి బాణాలు వదిలి నప్పటికిన్నీ ఆశక్త్యాయుధము వచ్చి లక్ష్మణుడి వికాలవత్తుః స్థలముమీద పడ్డది. శక్తిమంతుడు అయినప్పటికిన్నీ ఆశక్త్యాయుధము చెబ్బకు లక్ష్మణుడివికాలవత్తుః స్థలము మంటలు మండింది, అబాధ భరించలేక పోయినాడు. మూర్ఛపోయినాడు. అది చూచి రావణాసురుడు ఆ లక్ష్మణుడిని తీసుకొనిపోవలెను అనుకొని తన చేతులతో లేవనెత్త పోయినాడు. హిమవత్పర్వతాన్నికానీ మందర పర్వతాన్నికానీ మేరు పర్వతాన్నికానీ ముల్లోకాలనుకానీ చేతులతో లేవనెత్తవలెను సాధ్యము అవుతుందో ఏమోకానీ పోరాటములో అట్లా పడిపోయిన ఆ లక్ష్మణుణ్ణి తను చేతులతో ఆ రావణాసురుడు లేవనెత్త లేక పోయినాడు. బ్రహ్మ సంబంధముఅయిన శక్త్యాయుధము వత్తుఃస్థలాన పడగానే తాను విష్ణుదేవుని అచింత్యంశముగా భావించి అది తనను ఏమీ చేయలేదు అని లక్ష్మణుడు అనుకొన్నాడు. రాక్షసుల దర్పాన్ని ఆణిచివేయడానికి మనుష్యాకారములో వైష్ణవాంశము అయినందువల్ల ఆ లక్ష్మణుణ్ణి దేవకంటకుడు అయిన రావణాసురుడు తన చేతులతో లేవనెత్తలేక పోయినాడు.

అప్పుడు వాయుసుతుడు హనుమంతుడు క్రుద్ధుడు అయిపోయినాడు. హుటాహుటీ రావణాసురుడిమీదికి పరుగెత్తినాడు. వజ్రాయుధ తుల్యము అయిన తన పిడికిటితో ఆ రావణాసురుడి వత్తుఃస్థలాన ఒక్క పోటు పొడిచినాడు. ఆ పిడికిటిపోటుకు ఆ రాక్షసేశ్వరుడు నిలవలేక పోయినాడు, గజ గజ వణికిపోయినాడు. మోకాళ్లు నేలమీద ఆనించి ముందుకు బోర్లా పడిపోయినాడు. నోటిలోనుంచీ చెవులలోనుంచీ కన్నులలోనుంచీ నెత్తురు కక్కుకొన్నాడు. దేహము గిర్రన తిరుగుతూఉన్నట్టు తోచింది. తూలిపోతూ ఆ రథముమీద మెల్లగా కూర్చున్నాడు. కాని స్థిమితము తప్పిపోయింది, ఒండ్లు తెలియకుండా పోయింది. మూర్ఛ పోయినాడు.

భయంకర పరాక్రమముతో పోరాడే రావణాసురుడు ఆ విధముగా మూర్ఛ పోవడము వైసుంచి చూచి దీవేంద్రుడూ దేవతలూ దేవర్షులూ సంతోషపడ్డారు. ఆ యుద్ధభూమిలో వానరులు అందరూ సంతోషాతిశయముతో సేంహవాదాలు చేసినారు.

అప్పుడు ఆ పరమ పరాక్రమవంతుడు హనుమంతుడు మూర్ఛపోయిన లక్ష్మణుణ్ణి తన చేతులలో ఎత్తుకొని రాముడిదగ్గరకు పోయినాడు. ఆ లక్ష్మణుణ్ణి రావణాసురుడు శత్రువు అయినందువల్ల లేవనెత్తలేక పోయినాడు. కాని హనుమంతుడు పరమ భక్తుడూ మిత్రుడూ అయినందువల్ల అవలీలగా ఎత్తుకొనిపో కలిగినాడు. అట్లా హనుమంతుడు ఆ లక్ష్మణుణ్ణి రాముడి దగ్గరకు తీసుకొని పోగానే ఆ శత్రుయ్యగుడు దానిఅంతటనే రావణాసురుడి దగ్గరకు తిరిగి పోయింది, అప్పుడు ఆ శత్రు సూదనుడు తేరుకొన్నాడు. గాయాలు ఆరిపోయినవి. అచింత్యముఅయిన వైష్ణవాంకాన్ని సృరించినాడు.

రావణాసురుడున్నూ మూర్ఛ తేరుకొన్నాడు. మహచ్ఛాపాన్ని మళ్ళీ తీసుకొని వానర సైన్యముమీద తీక్షణబాణాలను వదలడము మొదలుపెట్టినాడు. ఆ బాణాలకు గొప్పగొప్ప వానరవీరులు పడిపోవడమూ పరుగులెత్తడమూ రాముడు చూచినాడు. రావణాసురుడిమీదికి తత్క్షణమే పరుగెత్తినాడు. అప్పుడు హనుమంతుడు రాముడిదగ్గరకు పరుగెత్తిపోయి “ఓ ప్రభూ, మహావిష్ణువుకు గరుత్మంతుడు వాహనము. అదే విధముగా నీకు, ఓరామా, నేను వాహనాన్ని. నీవు ఇప్పుడు నన్ను ఆరోపించు. మోయిగా రావణాసురుణ్ణి సంహరించు” అని చెప్పినాడు.

అంతట ఆ మహాశూరుడు రాముడు ఆ మహాబలవంతుణ్ణి హనుమంతుణ్ణి ఆరోపించినాడు. పోరాటానికి గణముమీద వస్త్రా ఉన్న రావణాసురుణ్ణి ఆ మనుజునిపుడు రాముడు చూచినాడు. బలిచక్రవర్తిని చూచిన విష్ణుమూర్తివలె ఆ మహాశేఖోవంతుడు రాముడు క్రుద్ధుడు అయిపోయినాడు. తన మహచ్ఛాపాన్ని ఎత్తినాడు. పిడుగుల మోతలవలె అల్లెత్రాటిని మోగించినాడు. అట్లా జ్యోనాదముచేసి రావణాసురుణ్ణిచూచి “ఓ రాక్షసుడా, నిలు. నిలు. నీవు నాకు ఇంత అంత అని చెప్ప నలవికాని అప్రియము చేసినావు. నీవు ఎక్కడికిపోయినా నేను నిన్ను వదిలిపెట్టను. నీవు దేవేంద్రుడిదగ్గరకు పోయినా సూర్యుడిదగ్గరకు పోయినా యముడిదగ్గరకు పోయినా బ్రహ్మదేవుడిదగ్గరకు పోయినా అగ్నిహోత్రుడిదగ్గరకుపోయినా శివుడిదగ్గరకుపోయినా నీవు దశదిశలలో ఎక్కడికిపోయినా నిన్ను వదిలిపెట్టేవాణ్ణికాను. అటువంటిది ఇప్పుడు నా ఎదట పడ్డావు. నిన్ను విడిచిపెట్టను.

ఓ రాక్షసుడా, ఇప్పుడు నీవు శత్రుయ్యగుముతో ఎవణ్ణి కొట్టినావో వాణే వచ్చి నీతో పోరాడుతాడు. ఎప్పుడోకాదు, ఇప్పుడే నిన్ను నీవుత్రులతోనూ నీ భార్యలతోనూ వధించివేస్తాడు. ఓ రాక్షసుడా, నేను ఎవరినో

చెప్పతాను విను. జనస్థానములో నివాసము పెట్టుకొన్న భయంకరాకారలను ఆయుధధారులను పద్నాలుగువేలమంది రాక్షసులను హతము అర్పివేసింది నేనీ అని చెప్పినాడు.

రాముడు చెప్పిన ఈ మాటలు వింటూనే రావణాసురుడు హనుమంతుడి మీద కాలానలకిఖలవంటి బాణాలు వదిలినాడు. ఆ బాణాలు తగిలి స్వభావ సిద్ధముగా లేజోవంతుడు అయిన వాయుపుత్రుడు హనుమంతుడు మరింత లేజోవంతుడు అయినాడు.

రావణాసురుడి బాణాలకు హనుమంతుడి దేహము అంతా గాయాలు అయిపోవడము ఆ మహా లేజోవంతుడు రాముడు గమనించి కోపపరవశుడు అయిపోయినాడు. అంతట ఆ రావణాసురుడి రథముమీద మంచి ములుగులతో ఉన్న బాణాలను వదిలినాడు. ఆ బాణాలు తగిలి తగలడములో ఆ రథ చక్రాలు ఊడిపోయినవి, గుడ్డలు చచ్చిపోయినవి. సారథి యమలోకానికి పోయినాడు. ఆ రథముమీద వున్న ధ్వజమూ పతాకాలూ ఛత్రమూ విరిగి నేల కూలినవి. ఆ రథములో వున్న కూలాలూ ఖడ్గాలూ మొదలు అయిన ఆయుధాలు అన్నీ ముక్కలు ముక్కలుగా విరిగిపోయినవి. భగవంతుడు అయిన దేవేంద్రుడు వజ్రాయుధాన్ని మేరుపర్వతము మీద వదిలినట్లు రాముడు ఆ దేవేంద్రకేత్రపు వికాలసుజాతి వక్షస్థలముమీద వజ్రాయుధముతోనూ పిడుగు తోనూ సరిసమానము అయిన బాణాన్ని వదిలినాడు.

అతివరకు వజ్రాయుధము వేటుకుకొనీ పిడుగుపాటుకు కొనీ తోటపడి ఎరుగని ఆ రావణాసురుడు అప్పుడు ఆ రామబాణము దెబ్బకు తాళలేని బాధ పడ్డాడు. వణికిపోయినాడు, తేలియకుండా చేతిలో ధనుస్సు వదిలిపెట్టినాడు. మూర్ఛ పోయినాడు. అట్లా మూర్ఛపోయిన ఆ రావణాసురుణ్ణి ఆ మహా పరాక్రమవంతుడు రాముడు చూచి ధగధగ లాడుతూఉన్న ఆర్థ చంద్రాకార బాణాన్ని తీసినాడు. దానిని ఆ రాక్షసాధిపతిమీద వదిలినాడు. అది అతని శిరముమీద ఉన్న నవరత్న ఖచిత కిరీటాన్ని పగులకొట్టింది.

రావణాసురుడు మూర్ఛ లేకొన్నాడు. కిరీటము అట్లా విరిగిపోయి నందువల్ల ముఖాన కళ్ళకొంతులు మాసిపోయినవి. విషము పిండిన సర్పమువలెనూ జ్వాలలు ఆరిపోయిన అగ్నిహోత్రమువలెనూ కిరణాలు మాసిపోయిన మార్కటంబమువలెనూ విశ్వర్యము పోయిన శ్రీమంతుడివలెనూ ఉన్న రావణాసురుణ్ణి చూచి ఓ రావణుడా, నీవు మహా భయంకరముగా పోరాడినావు. మేటి వీరులను నా వారిని హతమార్చినావు. చాలా ఆలసిపోయినావు. మూర్ఛ

పోయినావు, నీకు ఇప్పుడు ధనుస్సు పట్టుకో నే శక్తికూడా లేదు. ఇటువంటి దశలో నిన్ను చంపి వేయడము యుద్ధ ధర్మముకాదు. ఇప్పుడు నేను నిన్ను చంపివేసేట్లయితే నాకు లోకాపవాదము వస్తుంది. నేను ఎప్పుడూ ధర్మము తప్పను. అందువల్ల ఇప్పుడు నీ మీద బాణాలు వేసి నిన్ను మృత్యువశము చేయను.

“ఓ రాత్రించరుడా, నీవు ఈ యుద్ధములో మంచి చెప్పినావు. బాగా బాధపడ్డావు. నేను అనుమతిస్తున్నాను. నీవు ఇప్పుడు నీ లంకా పట్టణానికిపో. నీ అలసట అంతా తీర్చుకో. మంచి ధనుస్సు తీసుకో, మంచి రథము ఎక్కు. మళ్ళీ ఇక్కడికిరా. నీవు అట్లా ధనుర్ధరుడవు అయి రథము మీద వస్తే నా బలము ఏమిటో నీకు తెలుస్తుంది” అని రాముడు చెప్పినాడు.

ఆ రాక్షసరాజు దిర్ఘము హతము అయిపోయింది. హర్షము హతము అయిపోయింది. గుర్రాలు హతము అయిపోయినవి. సారథి హతము అయిపోయినాడు. చేతిలో పట్టుకొన్న విల్లు విరిగిపోయింది. గుచ్చుకొన్న బాణాలు బాధ చెట్టుతూ ఉన్నవి. కిరీటము భిన్నాభిన్నము అయిపోయింది. రాముడు అట్లా చెప్పుతూ ఉంటే రావణాసురుడికి అప్పుడు ఏమి చేయడానికి తోచలేదు. లంకా పట్టణానికి పోయినాడు.

ఆ రజనీ చరుడు ఆ మహాబలవంతుడు దేవదానవ శైశువు రావణాసురుడు అటు లంకా పట్టణానికి పోగానే రామ లక్ష్మణులు వానర వీరులకు గుచ్చుకొన్న బాణాలను పికించి వారు బాధపడకుండా చేసినారు.

అట్లా కేవేంద్ర శత్రువు రావణాసురుడు పరాజితుడు అయిపోయినందున భూతగణాలూ దిక్పాలకులూ మహర్షులూ మహారథులూ సురాసురలు — వారు పేరు ఏమిటి సమస్తజగత్తు సంతోషించింది.

౬౦

రామబాణాలకు బాధపడుతూనూ భయపడుతూనూ రావణాసురుడు లంకాపట్టణానికి పోయినాడు. అతడి దిర్ఘము అణగిపోయింది. దిగులుపడి పోయినాడు. సింహాన్ని చూచి పారిపోయి వచ్చిన ఏనుగు వలెనూ, గరుత్మంతుణ్ణి చూచి పారిపోయి వచ్చిన పామువలెనూ, ఆ మహాబలవంతుణ్ణి ఆ మహా పరాక్రమవంతుణ్ణి రాముణ్ణి చూచి భయపడిపోయి వచ్చినాడు. భిన్నుడు అయి పోయినాడు. పొగలూ గిగలూ లేకుండా నిప్పులు కక్కుతూ మంటలు మండే బ్రహ్మాదండము వలెనూ చటుక్కున ఏ దిక్కున పడితే ఆ దిక్కున మెరిసే మెరుపు తీగవలెనూ వచ్చిపడే రామబాణాలను గురించి తలచుకొంటూ వ్యగ్ర

పడి పోయినాడు. కుంగిపోయినాడు. బంగారుమయులు అయిన దివ్యసింహాసనముమీద కూర్చుని రావణాసురుడు రాక్షసవీరులను చూచి “ఓ వీరులారా, నేను దేవేంద్రుడితో సరిసమానము అయిన బలవంతుణ్ణి. పరాక్రమవంతుణ్ణి, అటువంటి నన్ను మానవుడు ఒకడు జయించినాడు. నేను చేసిన పరమోత్తమము అయిన తపస్సు అంతా వ్యర్థము అయిపోయినట్లే కదా.

“దేవదానవగంధర్వులు కానీ యక్షరాక్షస పన్నుగులు కానీ నన్ను చంపివేయకుండా ఉండేవరము బ్రహ్మదేవుడు నాకు ఇచ్చినాడు. మానవులు నన్ను చంపివేయకుండా ఉండేవరము నేను ఆ బ్రహ్మదేవుణ్ణి ఆడగలేదు. అందువల్ల నాకు మరణభయము మానవుడివల్లనే అని బ్రహ్మదేవుడు నాతో చెప్పిన భయంకరవాక్యము ఇప్పుడు నాకు అనుభవానికి వస్తూఉంది. అది అంతే. బ్రహ్మవాక్యము తప్పదు.

“ఓ రాక్షసముఖులారా, పూర్వము నేను దిగ్విజయయాత్రకు పోయి నప్పుడు ఇష్టోక్తువంశీయుణ్ణి ఆనరణ్యుడు అనే రాజును చిత్రవధ చేసినాను. ఆ ఆనరణ్యుడు చచ్చి పోతూ నన్ను చూచి “ఓ రాక్షసానమా, నీవు కులాధముడవు. దుర్బుద్ధివి. వా వంశములో పుణ్యపురుషుడు ఒకడు పుట్టుతాడు. వాడు యుద్ధములో నీ పుత్రులతోనూ నీ మంత్రులతోనూ నీ సైన్యముతోనూ నీ గుర్రాలతోనూ నీ సారథితోనూ నిన్ను సంహారము చేసి వేస్తాడు” అని ప్రతిజ్ఞ చేసి చెప్పినాడు. ఆ ఆనరణ్యుడు చెప్పిన మహాపురుషుడే ఈ దశరథాత్మజుడు రాముడు అని నాకు తోస్తున్నది.

నేను పూర్వము వేదవతి అనే ఆమెను బలవంతముగా భంగపరిచినాను. ఆ తపశ్వీలి నన్ను శపించింది. నన్ను వాశనము చేసి వేస్తాను అని చెప్పింది. ఆ మహాభాగ వేదవతే ఈ జనకనందిని సీతాదేవిగా పుట్టి ఉంటుంది. నేను పూర్వము కైలాసపర్వతము పెళ్లగించినప్పుడు ఉమాదేవికి వా మీద కోపము వచ్చింది. స్త్రీ నిమిత్తము నాకు చావు రావలెను. అని ఆఉమాదేవి నన్ను శపించింది. నేను నందిశ్వరుణ్ణి ఆపహసించినాను. అందుకు అతనికి కోపము వచ్చి తనను పోలిన నానరులు పుట్టి నన్ను సర్వవాశము చేసి వేయవలెను అని కాపము పెట్టినాడు. నేను రంభను చూచి మోహించినాను. కౌమార్త్యుణ్ణి అయితే ఆమెను బలాత్కరించి నాను. అందుకు ఆమె పెనిమిటికి కోపమువచ్చి నాకు కాపము పెట్టినాడు. వరుణకన్యక పుంజికన్యక అనే ఆమెను బలాత్కరించి మానభంగము చేసినాను. అందుకు బ్రహ్మదేవుడికి వామీద కోపమువచ్చి కాపము

పెట్టినాడు. నేను శాధించిన మహద్గులు అందరూ నన్ను శపించినారు. ఆ మహద్గుల మాటలు అబద్ధాలు అయిపోవు.

“ఓ రాక్షసులారా, ఈ విషయము అంతా మీరు గమనించండి. ఇకను ఇప్పుడు జయించడానికి అవసరము అయిన ప్రయత్నమంతా మీరు చేయండి. పురద్వారాలలోనూ భటసంచారప్రదేశాలలోనూ గోపుర శిఖరాలలోనూ మీరు కావలి కాయండి. జీవదానవుల దర్పాన్ని అణగత్రొక్కిన కుంభకర్ణుడు అప్రతిమాన గంభీరుడు. వాడు ఇప్పుడు నిద్ర పోతున్నాడు. ఇప్పుడే కాదు. వాడు బ్రహ్మ శాపమునుంచి ఎప్పుడూ నిద్రపోతూనే ఉంటాడు. ఆ కుంభకర్ణుణ్ణి నిద్ర లేపవలెను” అని చెప్పతూ ఆ మహాబలవంతుడు రావణాసురుడు ప్రహస్తుడు చచ్చిపోవడమూ తాను ఓడిపోయి రావడమూ తెలచుకొని కుంభకర్ణుణ్ణి నిద్ర లేపడానికి ఆ భయంకర రాక్షస యోధులతో “ఓ వీరులారా, మీరు రాజభవన ద్వారాలలో కావలి ఉండవలెను. అంతేకాదు. నగర ప్రాకారము యొక్క కావలి కాయవలెను. మీలో కొందరు పోయి నిద్రా పరవశుడు అయియున్న కుంభకర్ణుణ్ణి నిద్ర లేపండి. నేను యిక్కడ ఈ దశలో ఉంటూ ఉంటే వాడు సుఖముగా నిద్రించితే నిద్ర పోతున్నాడు. కాలకర్మమువలన వాడు ఆరు నెలలూ ఏడు నెలలూ ఎనిమిది తొమ్మిది నెలలూ నిద్రపోతూ ఉంటాడు ఇప్పటికి తొమ్మిది దినాల కిందట యుద్ధాలోచన సభలో కుంభకర్ణుడు జరగవలసిన దానిని గురించి చర్చించి నిర్ణయించి వెళ్ళిపోయినాడు. వాడు ఇటీవలనే నిద్ర పోవడానికి మొదలు పెట్టినాడు. కనుక లేపితే వాడు నిద్ర లేస్తాడు. వాణ్ని ఆ మహాబలవంతుణ్ణి నా తమ్ముణ్ణి కుంభకర్ణుణ్ణి మీరు ఇప్పుడే నిద్ర లేపండి. వాడు ఆ మహాబాహువు నావలె శాపగ్రస్తుడుకాడు. అందువల్ల వాణ్ణి నరులుకానీ వానరులుకానీ చంపివేస్తారు అనే భయములేదు. అంతే కాదు. మన రాక్షస వీరులు అందరిలోనూ వాడు ప్రధానము అయినవాడు. వాడు యుద్ధభూమిలో ధ్వజము వంటి వాడు. పోరాటములో వానరులనూ రామ లక్ష్మణులనూ వాడు తప్పకుండా చంపివేస్తాడు. అయితే తెలివి లేనివాడు. గ్రామ్యసుఖాలలో పడి ఎప్పుడూ నిద్రపోతూ ఉంటాడు. మహాదారుణము అయిన ఈ యుద్ధములో రాముడు నన్ను అవమానించినాడు. ఇప్పుడు కుంభకర్ణుడు నిద్ర లేచి వచ్చేట్లయితే నా దుఃఖము తీరిపోతుంది. ఇటువంటి కష్ట కాలములో వాడు నాకు తోడు పడక పోయేట్లయితే దేవేంద్రుడితో సరి శూనము అయిన పరాక్రమవంతుడు అయినప్పటికినీ నాకు వాడితో ఏమి ప్రయోజనము. కాబట్టి వాణ్ణి మీరు వెంటనే నిద్ర లేపండి.” అని చెప్పినాడు.

ఈ చెప్పింది అంతా రాక్షసవీరులు విన్నారు. రక్తకుంసాహారులు అయిన ఆ రాక్షసులు అంతట పూలదండలనూ సుగంధద్రవ్యాలనూ పిండి వంటలనూ తీసుకొని అమిత వేగముతో కుంభకర్ణుడి ఇంటికి పోయినారు. మహా ద్వారముతో ఒకటిన్నర యోజనము వైశాల్యముతో రమణీయము అయిన కుంభ కర్ణుడి గృహములోకి ఆ రాక్షసయోధులు అందరూ పోయినారు. ఆ నిశాచరుడు నిద్రపోతూ ఉన్న ఆ గుహాకార గృహములోనుంచి సుగంధవాసనలు ప్రవాహం లుగా వస్తూఉన్నవి. ఆభయంకరుడి దగ్గరకు పోబోయినారు. నిద్రపోతూ ఉన్న ఆకుంభకర్ణుడి నిటూర్పుల ఉరవడికి వాండ్లు ముందుకుపోలేకపోయినారు. అనిట్టూర్పులగారి వాండ్లను వెదకకు తోసివేయడము మొదలుపెట్టింది. మహాప్రయత్నము చేసి మహాకర్ణము మీద లోపలికి పోయినారు. ఆ గుహాకారగృహము బంగారు చపటాతోనూ మంగళద్రవ్యాలతోనూ మనోహరముగా కనిపించింది. అక్కడ శయ్య మీద ఆ రాక్షసవ్యాఘ్రము—ఆ భయంకరాకారుడు కుంభకర్ణుడు నేల కూలిన పర్వతము వలె సర్వాంగాలు చాచుకొని పెద్ద కిరీటముతోనూ బంగారు బాహుపురుగులతోనూ వికృతముగా లేపడానికి ఆలవికొనుండా మహానిద్ర పోతున్నాడు. ఒంటిమీద వెంట్రుకలు నిక్క పొడుచుకొని ఉన్నవి. పాము బుసలు కొట్టేట్టు భయంకరము అయిన నాసారంధ్రాలలోనుంచీ పాతాళము వంటి వికాలము అయిన నోటిలోనుంచీ ఊపిరి వదులుతున్నాడు. ఆ ఊపిరి అతడుతిన్న మేధోరుధిరవాసనలు కొడుతూ వుంది. లేపడానికి ఆలవికొనుండా అట్లా నిద్రపోతున్న ఆ రాక్షసవ్యాఘ్రాన్ని కుంభకర్ణుణ్ణి ఎంతలేపివా ప్రయోజనము లేకపోయింది.

ఆ కుంభకర్ణుణ్ణి నిద్రలేపగానే తృప్తిపరచడానికి అతని ఎట్టఎడట మేరువు పర్వతము అంత ఎత్తున జింకల మాంసాన్నీ ఎనుపోతుల మాంసాన్నీ అడవి పండుల మాంసాన్నీ ఆశ్చర్యకరము అయిన అన్నపు రాశులనూ ఉంచినారు. నిండా నెత్తురు ఉన్న బాసలనూ ఇంకా నానావిధ మద్యభౌండాలనూ ఉంచినారు. అంతట ఆ శత్రుసంహారకుడి ఒంటినిండా ఘుమఘుమలాడే చందనము పూసినారు. దివ్య సుగంధము గుబాళించే పూల దండలు అతడి మెడలో వేసినారు. సుగంధధూపము వేసినారు. అతణ్ణి స్తోత్రము చేసినారు. మేఘాలు ఉరుములు ఉరిమేటట్టు పెద్ద పెట్టున అరిచినారు. చంద్రదీపము వంటి పెద్ద పెద్ద శింఖాలు పూరించినారు. ప్రయోజనము లేకపోయింది. కుపితులు అయిపోయి అందరూ ఒక్కసారిగా ఎడతెగకుండా అరిచినారు. చేతులతో తిట్టినారు. కదిలించినారు. మల్లీ మహాస్వని చేసినారు. కుంభకర్ణుడు నిద్ర లేవలేదు.

అట్లా చుందుభులూ పణచాలూ మోగిస్తూనూ శంఖాలు పూరిస్తూనూ సింహ నాదాలు చేస్తూనూ ఉంటే అయిన మహాద్వనుకు పక్షులు దిక్కులు తెలియ కుండా పయికి ఎగిరి పోయినవి. ఎంత ఎత్తు ఎగిరినా ఆ మహాద్వనులు ఆగలేదు. ఆ మహాద్వనులకు భయము వలక అట్లా ఎంతో ఎత్తు ఎగిరిపోయిన పక్షులు అక్కడ నిలవలేక కింద పడిపోయినవి.

ఆ రాక్షసయోధులు అందరూ అట్లా ఏకమ అయి ఎంత ఆరిచినా ఆ కుంభకర్ణుడు నిద్ర మేల్కొనలేదు. అంతట ఆ రాక్షసయోధులు ఆ కుంభకర్ణుణ్ణి అరచేతులతో చరిచినారు. పిడికిలితో పొడిచినారు. గుద్దినారు. ఆ దెబ్బలకు ఆ కుంభకర్ణుడు నిద్ర లేవక పోవనయ్యి అట్లా ఉండగా ఓపిరి మరింత ఉర వడిగా వదులుతూ ఉంటే ఆ రాక్షసులు అక్కడ నిలవనామే కష్టము అయి పోయింది. అంత ఆ భయంకరులు ఇనప గుడియలూ ముసలాలూ గదిలూ ముద్దరాలూ తీసుకొని కొట్టినారు. పర్వత శిఖరాలూ వృక్షాలూ పెళ్లగించు కొని వచ్చి ఆ కుంభకర్ణుణ్ణి కొట్టినారు. ఏమి చేసినా అతడు నిద్ర లేవ లేదు. అప్పుడు అక్కడ ఒక పదివేల మంది రాక్షసులు చేరి ఏకకాలాన భేరిలూ పణచాలూ మృదంగాలూ భయంకరముగా మోగించినారు. అతడు నిద్ర లేవలేదు. అంతట ఆ పదివేలమంది రాక్షసులూ ఒక్కసారిగా శంఖాలు పూరించినారు. కాటుక కొండలవంటి ఆ రాక్షసులు పెద్దపెట్టున అరుస్తూ కొట్టుతూ ఎంతలేసినా ఆ కుంభకర్ణుడు నిద్రలేవలేదు.

ఏమిచేసినా ఆ కుంభకర్ణుడు నిద్రలేవక పోయినందువల్ల ఆ రాక్షసయోధులు మరింత భయంకరము అయిన ప్రయత్నము తీలపెట్టినారు. కొంతమంది భేరి పణవ మృదంగ శంఖద్వనులు చేస్తూఉంటే కొంతమంది గుర్రాలను కొరడాలతో కొట్టి గాడిదలను కర్రలతో బాది ఏనుగులను అంకుశాలతో పొడిచి ఆ కుంభ కర్ణుణ్ణిమీదికి తోలినారు. మరింత మహాద్వని చేసినారు. ఆ మహాద్వనికి లంకాపట్టణ పర్వతాలూ వనాలూ కదిలిపోయినవి కాని కుంభకర్ణుడు మాత్రము నిద్ర మేలుకోలేదు.

బుగారు దండాలతో భేరిలను అన్నిటినీ ఏకకాలాన మోగించినారు. బ్రహ్మశాపనశయివల్ల కుంభకర్ణుడు నిద్రలేవలేదు. రాక్షసులు అందరూ కుప్పి తులు అయిపోయినారు. కొంతమంది అతడిని లేపడానికి తమ పరాక్రమాన్ని ప్రదర్శించినారు. కొందరు భేరిలు మోగించినారు. కొందరు సింహానాదాలు చేసినారు. కొందరు అతడి జుట్టు పీకినారు. అతడి చెవులు కొరికినారు. వందలకొద్దీ బాసలనిండా నీళ్లు తీసుకొనివచ్చి అతడి చెవులలో

పోసినారు. వాండ్లు ఎవండ్లు ఏమిచేసినా మహానిద్రలో ఉన్న ఆ కుంభకర్ణుడు మేలుకొనలేదు. కదలను అయినా కదలలేదు. అంతట కొందరు బలవంతులు కూటముద్గరాయుధాలు తీసుకొని అతడి తలమీద కొట్టినారు. అన్ని అవయవాల మీద దెబ్బలు వేసినారు. శత్రుస్థులతో ఆ మహాకాయుడి దేహము అంతటా కొట్టినారు. అతడికి మెలకువ రాలేదు. అంతట ఒక వెయ్యి ఏనుగులను అతడి మీదికి తోలినారు. వాటిచేత అతణ్ణి తొక్కించినారు. అప్పుడు ఏదో చిన్న పురుగు తనమీద పాపతూ ఉన్నట్టుగా కన్నులు తెరిచినాడు. పర్యత శిఖరాల తోనూ వృక్షాలతోనూ కొట్టిన దెబ్బలను గురించి తెలుసుకోకుండా ఆవలిస్తూ నిద్ర లేచినాడు. ఆ నిశాచరుడు కుంభకర్ణుడు పర్యత శిఖరాలవలె కఠినముగానూ మహా సర్పాలవలె పొడుగుగానూ ఉన్న చేతులు విడిలించుకొంటూ ఆవలించడానికి మంటలు మండుతూ ఉండే బడబా ముఖమువంటి నోరు వికృతముగా తెరిచినాడు. పాతాళద్వారము వంటి ఆ నోరు తెరిచి ఆవలిస్తూఉంటే అది మేరుపర్యతము మీద ఉండున్నా ఉన్న సూర్యుడివలె కనిపించింది ఒళ్లు విరుచు కొంటూ ఆవలిస్తూ ఆ కుంభకర్ణుడు వదిలిన నిట్టూర్పులు కొండగుహల నుంచి వచ్చే పెద్దగాలివలె పీచింది. వానాకాలములో కొక్కెరలు బారులు కట్టి తిరుగుతూ ఉంటే వాన కురవబోయే మహామేఘమువలె వంకరటింకర హారాలతో ఆ నిశాచరుడి ఆకారము అగుపించింది. అగ్నికణాల వలెనూ ఆకాశములో (శవ్యంగారక) గ్రహాలవలెనూ ఆ రాక్షసుడి కన్నులు కనిపించినవి.

నిద్ర లేచి అట్లా దేహము విడిలించుకొంటూ “ఆకలి, ఆకలి వేస్తూ ఉంది” అని అరిచిన ఆ కుంభకర్ణుడికి రాక్షసయోధులు అప్పుడు నానావిధ భయాలనూ వరాహమాంసరాశులనూ మహిషమాంసరాశులనూ చూపించినారు. మంచి ఆకలి వేసినందువల్ల ఆ మాంసరాశులను భక్షించి వేస్తూ వాహము వేసి సంగువల్ల బానలనిండా ఉంచిన నెత్తురు తాగినాడు. అప్పుడు కుంభకర్ణుడు తృప్తి చెంది నాడు అని తెలుసుకొని ఆ రాక్షసయోధులు అందరూ అతడిని సమీపించి సాష్టాంగసమస్కారము చేసినారు. చుట్టూ నిలుచున్నారు. కలకపోరినకన్నులు మూస్తూ తెరుస్తూ వారిని అందరినీ చూచినాడు. తనను మేలుకొలిపినందుకు ఆశ్చర్యపడుతూ ఆ నిశాచరుడు “ఓ యోధులారా, మీరు ఎందుకు నన్ను నిద్ర లేపినారు. నన్ను లేపవలసినంత అవసరము మీకు ఏమివచ్చింది. రాజు కుశలముగా ఉన్నాడు కదా. మా అన్న దేనికిఅయినా భయపడుతున్నాడా. మీరు తొందరపడి ఎందుకు నన్ను లేపినారు. తెలుస్తూనే ఉంది. శత్రువుల వల్ల పరమభయావస్థ వచ్చి ఉంటుంది. అందువల్ల నే నన్ను నిద్రలేపినారు.

నేను ఇప్పుడే ఆ శత్రువులను అందరినీ సంహారముచేసి వేస్తాను. సందేహించవద్దు. నేను ఏవిధము అయిన భయమూలేకుండా చేసివేస్తాను. దేవేంద్రుణ్ణి అయినా పడకొట్టతాను. అగ్నిహోత్రుణ్ణి అయినా ఆర్పివేస్తాను. మా అన్న ఏదో స్వల్పకారణానికి నన్ను లేపమనలేదు కదా. నన్ను నిద్రలేపడానికి యథార్థకారణము ఏమిటో చెప్పండి” అని అడిగినాడు.

ఇట్లా పూనికతో అడిగిన ఆ మహాబలవంతుడికి కుంభకర్ణుడికి నమస్కారముచేసి రావణాసురుడి మంత్రి యూపాక్షుడు ఆ నేవాడు “ఓ, రాజా, దేవతలవల్ల ఏ కొంచెము భయమూలేదు. ఇప్పుడు మానవుడివల్ల పెద్ద భయము వచ్చిపడి బాధపెట్టతూ ఉంది. దైత్యదానవులవల్ల ఎన్నడూ ఇంత భయము ఎరగము. పర్యతాకారులు అయిన వానరులు ఇప్పుడు లంకాపట్టణాన్ని ముట్టడించినారు. సీతాపహరణమువల్ల కోపము వచ్చిన రాముడినుంచి ఇంత భయము వచ్చిపడ్డది. ఇదివరకు ఒక్క వానరుడు వచ్చి అక్షుమారుణ్ణి చతురంగబలాలతో చంపివేసి లంకాపట్టణాన్ని దిగ్దముచేసిపోయినాడు. సూర్యుడివంటి కాంతి మంతుడు రాముడు దేవతలను జయించిన మీ అన్నను రావణప్రభువును ఇప్పుడు యుద్ధములో జయించినాడు. మన ప్రభువు వచ్చిపోయినాడు అనుకొని ఆ రాముడు వదిలిపెట్టినాడు. దైత్యులూ దానవులూ ఏమి చేయలేకపోయిన మన వీరీకను రావణుణ్ణి ఇప్పుడు రాముడు జయించినాడు. బ్రతికి ఉన్నాడో లేడో ననే సందేహమువలన నే రాముడు యుద్ధభూమిలోనుంచి రావణుణ్ణి విడిచిపెట్టినాడు” అని చెప్పినాడు.

యూపాక్షుడు చెప్పిన ఈ మాటలు కుంభకర్ణుడు విన్నాడు. యుద్ధములో తన అన్న రావణుడు ఓడిపోయినాడు అన్నంగుకు అతిడికి చెడ్డకోపము వచ్చింది. గుడ్లు తిప్పతూ “ఓ యూపాక్షుడా, నేను ముందు ఆ రామలక్ష్మణులనూ ఆ వానరసైన్యాన్ని సంహారము చేసివేస్తాను. ఆ తరువాత పోయి మా అన్నను చూస్తాను. వానరుల రక్తమాంసాలతో రాక్షసులను తృప్తిపరుస్తాను. ఆ రామలక్ష్మణుల నెత్తురు నేను స్వయముగా దాహము తోగుతాను” అన్నాడు.

ఇట్లా కోపము పెచ్చుపెరిగిపోయి ఒళ్ళు తెలియకుండా గర్వముతో మాట్లాడుతూ ఉన్న కుంభకర్ణుణ్ణి రాక్షసయోధులలో ముఖ్యుడు అయిన మహాదరుడు చేతులు జోడించి “ఓ మహాబాహూ, నీవు రావణుడు చెప్పేది ముందు విను. గుణదోషాలు ఆలోచించు. ఆ తరువాతి యుద్ధములో శత్రువులను జయించు” అని చెప్పినాడు.

ఈవిధముగా మహాదరుడు చెప్పింది విని కోపముతో ఆ మహాబలవంతుడు ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు కుంభకర్ణుడు లేచినాడు.

ఆ భయంకర నేత్రుణ్ణి ఆ భయంకరాకౌరుణ్ణి ఆ భయంకరపరాక్రమ వంతుణ్ణి కుంభకర్తుణ్ణి నిద్రలేపి అప్పటికి జరిగింది అంతా రాక్షసమంత్రులు విన్న విన్నా ఉంటే రాక్షసయోధులు అమితవేగముతో పోయి సింహాసనముమీద కూర్చుని ఉన్న రావణాసురుణ్ణి చూచి చేతులు జోడించి నమస్కారముచేసి “ఓ రాజా, నీ తమ్ముణ్ణి కుంభకర్తుణ్ణి నిద్రలేపినాము. అటునుంచే అతణ్ణి యుద్ధము చేయడానికి పామ్మంటావో ఇక్కడికి వచ్చి నిన్ను చూచి పామ్మంటావో చెప్ప” అని అడిగినారు.

రావణాసురుడు సంతోషించినాడు. ఆ రాక్షసయోధులతో “ఓ యోధులారా, నేను కుంభకర్తుణ్ణి చూడవలెను అనుకొంటున్నాను. వాణ్ణి మీరు యథా న్యాయముగా గౌరవించి ఇక్కడికి పిలుచుకొని రండి” అని రావణాసురుడు చెప్పినాడు. “అట్లాగేను” అని చెప్పి ఆ రాక్షసయోధులు మళ్ళీ కుంభకర్తుడి దగ్గరకుపోయి “ఓ కుంభకర్తుడా, సర్వరాక్షసపుంగవుడు మన ఏలిక రావణుడు నిన్ను ఇప్పుడు చూడవలెను అనుకొంటున్నాడు. ఓ రాజా నీవు ఆయన కోరికట్లు వచ్చి సంతోషపెట్టు” అని చెప్పినారు. “అట్లాగేను” అని ఆ మహా బాహువు ఆ దుర్బుద్ధుడు అన్న గారి అజ్ఞము శిరసావహించడానికి కయ్యమీడినూంచి లేచినాడు. సంతోషముగా ముఖము కడుగుకొన్నాడు. స్నానముచేసినాడు. అలంకరించుకొన్నాడు. దాహము వేసినందువల్ల బలవర్ధకము అయిన మద్యాన్ని వెంటనే తీసుకొని రమ్మని తొందర చేసినాడు. అప్పుడు ఆ రాక్షసయోధులు నానావిధమద్యాలూ భొండాలు నిండా తీసుకొనిపోయి ఆ కుంభకర్తుడికి సమర్పించినారు. అతడు అప్పుడు రెండువేల కుండల మద్యము తాగినాడు. రావణుడి దగ్గరకు బయలుకేరినాడు. కొంచెము ఎక్కువగా తాగినందువల్ల కైపు ఎక్కి ఆ లేజోవంతుడు సంతోషాతిశయముతో తూలుతూ ప్రళయకాలములో సర్వ లోకాలనూ సర్వనాశము చేసివేయడానికి కింకరులను వెంటపెట్టుకొనిపోయే యముడివలె రాక్షసయోధాసమూహాలను వెంటపెట్టుకొని భూమి వణికిపోయేట్లు అడుగులు వేస్తూ నడిచినాడు. సూర్యుడు తన కిరణాలతో ఈ భూమిని లేజరిల్ల చేసేటట్లు ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు కుంభకర్తుడు తన జేహాకాంతులతో ఆ రాజవీధిని అంతా వెలుగుచేస్తూ పౌరజనుల నమస్కారాలు అందుకొంటూ బ్రహ్మదేవుణ్ణి చూడబోయే జీవేంద్రుడివలె రావణాసురుడి ఇంటికి పోయినాడు.

లంకాపట్టణము వెలుపల ఉన్న వానరయోధులు అందరూ ఆ లంకాపట్టణ రాజవీధిసహితూ ఉన్న ఆ శత్రుసంహర్తను ఆ ఆప్రమేయబలవంతుణ్ణి ఆ పర్యతాకౌరుణ్ణి కుంభకర్తుణ్ణి చూచినారు. భయపడ్డారు. కొందరు దిగులు

పడ్డారు. కొందరు అటూ ఇటూ పరుగులెత్తినారు. కొందరు భయార్తులయి నేలమీద పడుకొన్నారు. కొందరు శిరణ్వుడు అయిన రాముడి శరణు చొచ్చినారు.

౬౦

ఆ మహాకాయుణ్ణి కుంభకర్ణుణ్ణి ఆ మహాలేఖోపంతుడు రాముడు చూచి నాడు. ధనుర్ధరుడు అయినాడు.

పూర్వము శ్రీమన్నారాయణమూర్తి త్రివిక్రమావతారములో వలె ఆకాశాన్ని అలిక్రమించిన ఆ పర్వతాకారుణ్ణి ధగధగలాడుతూ ఉన్న కిరీటముతోనూ బంగారు బాహుపురులతోనూ వివిధ కాంచనాభరణాలతోనూ వాన కురవడానికి మెరుపులు మెరుస్తూ ఉన్న నీలమేఘము వలె కనపడుతూ ఉన్న ఆ రాక్షసుణ్ణి కుంభకర్ణుణ్ణి చూచి వానర సైనికులు మళ్ళీ పరుగెత్త సాగినారు.

అట్లా పరుగులెత్తి పారి పోతూ ఉన్న వానరులనూ అట్లా పర్వతాకారములో వస్తూ ఉన్న ఆ రాక్షసుణ్ణి చూచి రాముడు ఆశ్చర్యపడి పోయినాడు. అంతట విభీషణుణ్ణి చూచి “మిత్రుడా, ఇప్పుడు లంకాపట్టణ రాజపీఠిలో కనపడుతూ ఉన్న ఆ పర్వతాకారుడు ఎవడు. వాడి శిరస్సున కిరీటము ఉంది. మెరుపులు మెరుస్తూ ఉన్న మేఘము వలె కపిలసేత్రాలతో కన్నులు మిరుమిట్లు కొలుపుతున్నాడు. ఆ వీరుడు ఎవడు. ఈ లంకాపట్టణానికి వాడు ధ్వజము మాదిరిగా కనపడుతున్నాడు. వాణ్ణి చూచి ఎక్కడ ఉన్న వానరులు అక్కడ నుంచి పరుగులెత్తి పోతున్నారు. వాడు ఎవడు. రాక్షసుడా, అసురుడా - వాడు ఎవడో చెప్పి. నేను ఇదివరకు ఎన్నడూ ఇటువంటి భూతాన్ని చూడ లేదు” అని అడిగినాడు.

రాముడు ఎటువంటి కష్టకార్యాన్ని అయినా ఇట్టే చేసి వేస్తాడు. అటువంటి వాడు ఈ విధముగా అడుగగానే సమస్తమూ తెలిసిన విభీషణుడు రామా, వీడు విశ్రవసుడి పుత్రుడు. పేరు కుంభకర్ణుడు. వీడే ఈ పరాక్రమవంతుడే దేవేంద్రుణ్ణి యముణ్ణి యద్ధములో జయించినాడు. ఈ కుంభకర్ణుడి ఒడ్డు పొడుగూ ఉన్న రాక్షసుడు. మరి ఒకడు లేడు. వీడు వేలకు వేలు గ్రేవదానవ రాక్షసులనూ గంధర్వ కిన్నరోరగ విద్యాధరులనూ అనేక మార్లు యద్ధములో జయించినాడు. ఈ మహాబలవంతుణ్ణి ఈ విరూపాక్షుణ్ణి ఈ శూలపాణిని కేవలం వీధించి వేయలేక పోయినారు. పయిగా వీడు యముడు ఏమో ననుకొని గ్రీవుపడ్డారు. ఈ మహాబలవంతుడు కుంభకర్ణుడు స్వభావసిద్ధముగా పరాక్రమ

వంతుడు. తక్కిన రాక్షసులు బ్రహ్మద్రాదులను మెప్పించి వారి వరదానము వల్ల బలవంతులూ పరాక్రమవంతులూ అయినారు. వీడు అట్లా కొడు. పుట్టవమే వీడు మహాబలవంతుడుగా పుట్టినాడు. పుట్టగానే వీడికి ఆకలి వేసింది. అంతటా సేక వేల ప్రాణులను భక్షించివేయడము ఆరంభించినాడు. అట్లా ప్రాణికోటిని భక్షిస్తూ ఉంటే ప్రజలు అందరూ భయపడినారు అయిపోయి దేవేంద్రుడి శిరసు చొచ్చినారు. అప్పుడు దేవేంద్రుడు కుపితుడు అయి పోయి వీణ్ణి తన తీక్షణ వజ్రాయుధముతో కొట్టినాడు. ఆ బెబ్బకు వీడు కొంచెము నేపు వడికి పోయినాడు. అంతట కోపముతో దిగి సింహనాదము చేసినాడు. ఆ ధయంకర సింహనాదానికి ప్రాణికోటి మరింత భయపడి పోయింది. అప్పుడు ఈ మహాబల వంతుడు కుంభకర్ణుడు చలదేగి దేవేంద్రుడి విరావతసంతాన్ని దూషింపెరిగినానో దేవేంద్రుడి వక్షఃస్థలము మీద కొట్టినాడు. ఆ వేలుకు దేవేంద్రుడు ఆర్దుడు అయి పోయినాడు. అందుకు దేవర్షులూ బ్రహ్మర్షులూ దుఃఖ పడ్డారు. దేవేంద్రుడు అంతట ప్రజలను వెంట పెట్టుకొని బ్రహ్మదేవుడి దగ్గరకు పోయినాడు. కుంభకర్ణుడు ప్రజలను భక్షించివేయడమూ దేవలింప ఆవమానింపడమూ ఋష్యా శ్రమాలను ధ్వంసము చేయడమూ పరదారలను పట్టుకొని బాపడమూ మొదలు అయిన దుష్టచెట్టలు చేయడము ప్రజలూ దేవేంద్రుడూ బ్రహ్మదేవుడితో చెప్పకొన్నారు.

“ఈ ప్రకారముగా కుంభకర్ణుడు ఎప్పుడూ ప్రజలను భక్షించి వేస్తూ ఉండేట్లయితే అచిరకాలములోనే ఈ జగత్తు అంతా జనకూన్యము అయి పోతుంది” అని దేవేంద్రుడు చెప్పినాడు.

సర్వలోక పితామహుడు ఆ బ్రహ్మదేవుడు ప్రజలూ దేవేంద్రుడూ చెప్పకొన్నది అంతా విని రాక్షసులను పిలిపించినాడు. కుంభకర్ణుణ్ణి చూచినాడు. వాణ్ణి చూచి బ్రహ్మదేవుడు కూడా భయపడ్డాడు. అంత దైర్యము తెచ్చుకొని “ఓ కుంభకర్ణుడా, నీవు నిజముగా ఈ లోకాన్ని అంతా నాశము చేసి వేయడానికి విశ్రవసుడికి పుట్టినట్లు ఉన్నావు. నేను ఇది ఒప్పును, ఇకను ఇంతటి నుంచి నీవు ఎప్పుడూ చచ్చిపోయిన వాడివలె పడుకొని నిద్రపోతూ ఉండవలెను” అని కాపము పెట్టినాడు.

బ్రహ్మదేవుడు అట్లా కాపము పెట్టగానే కుంభకర్ణుడు అక్కడనే బ్రహ్మదేవుడి ఎట్ట ఎడటనే పడిపోయినాడు. అప్పుడు రావణుడు భయభ్రాంతుడు అయి పోయి బ్రహ్మదేవుణ్ణి చూచి “ఓ ప్రజాపతీ, బంగారునెట్లు పండ్లు పండబోతూ ఉంటే వరికి వేస్తున్నావు, వీడు నీ మునిమనుషుడు. నీవు ఇట్లా కాపము పెట్టడమూ

అన్యాయము, నీ మాట దబ్బర అయిపోగు. వీడు ఇక నిద్రపోతూనే ఉంటాడు, సంతోషములేదు. అయితే వీడు నిద్రపోవడానికి మేలుకొని ఉండడానికి నీవు కౌలనిర్దయము చేయవలెను” అని వేడుకొన్నాడు.

అప్పుడు బ్రహ్మగోవుడు “ఓ రావణుడా, వీడు ఈ కుంభకర్ణుడు ఆరు మాసములు నిద్రపోతూనూ ఒక్కదినము మేలుకొంటూనూ ఉంటాడు. మేలుకొని ఉండే ఒక్కదినమూ ఆకలితో నోరుతెరుచుకొని తిరుగుతూ అగ్నిహోత్రుడివలెకోపముతో కంటికి కనపడే సర్వాన్నీ భక్షించివేస్తాడు” అని చెప్పినాడు. ఇది కుంభకర్ణుడి విషయము.

“ఓ రామా, నీ పరాక్రమానికి రావణాసురుడు భయపడిపోయినాడు. దిగులపడ్డాడు. ఆపన్నుడు అయిపోయినాడు. అందువల్ల కుంభకర్ణుణ్ణి నిద్ర లేవకొట్టించి ఉంటాడు. వీడు ఈ శూరుడు కుంభకర్ణుడు భయంకర పరాక్రముడు. ఇప్పుడు పరమక్రుద్ధుడు అయిపోయి వానరులను అందరినీ భక్షించివేయడానికి తన ఇంటిలోనుంచి పరుగెత్తుకొని వస్తూఉన్నాడు, వీణ్ణిచూచి వానరులు ఇప్పుడే పరుగులెత్తి పారిపోతున్నాడు. ఇక వీడు కోపముతో చెలరేగితే వానరులు యుద్ధములో వీణ్ణి ఏమి ఎదిరిస్తారు. అందువల్ల వానరులతో “ఇది పయికినైన ఒక యంత్రము అనీ రాక్షసుడుకాదు అనీ నీవు చెప్పవలెను. నీవు చెప్పితే అవును అనుకొని వానరులు నిర్భయముగా వీడితో పోరాడకలుగుతారు” అని చెప్పినాడు.

విభీషణుడు ఇట్లా చక్కగా యుక్తి యుక్తముగా చెప్పింది విని రాముడు వానరసేనా నాయకుణ్ణి నీలుణ్ణిచూచి “నీలుడా, నీవు నీ లెండి అగ్నిహోత్రుడు అంతటివాడవు. రాక్షసులు మనమిదికి వస్తారు. నీవు ఇప్పుడు నిర్భయముగా సమస్త సైన్యాలను వ్యూహముపన్నీ ఉంచు. లంకాపట్టణ ద్వారాలనూ చర్యగృహాలనూ కోట దిడ్డి వాకిళ్లనూ మన సైన్యాలు ముట్టడించవలెను. పర్వతశిఖరాలనూ, వృక్షాలనూ, ఇంకా ఇతర శిలలనూ, తెప్పించి సిద్ధముగా ఉంచు. వానరయోధులు అందరూ పర్వతశిఖరాలు మొదలు అయిన ఆయుధాలతో యుద్ధసన్నద్ధులు అయి ఉండవలెను” అని చెప్పినాడు.

రామాజ్ఞను శిరసావహించి ఆ వానర సేనానాయకుడు నీలుడు వానర సైన్యాన్ని వ్యూహాలు పన్నినాడు. పర్వతాకారాలు అయిన హనుమంతుడూ అంగదుడూ గవాక్షుడూ శరభుడూ అప్పుడు పర్వతశిఖరాలు చేతులలో పట్టుకొని లంకాపట్టణ ద్వారముమీదికి పోయినారు. వానరయోధులు శత్రువులను మర్దించడానికి మహోత్సాహముతో షెట్లూ రాళ్లూ తీసుకొని యుద్ధానికి సిద్ధము అయినారు.

మహాపర్యతాన్ని ఆవరించే మేఘ సమాహమవలె నానావివిధ శిలలూ తీసుకొని భయంకరము అయిన వానరవాహిని లంకాపట్టణ ద్వారాన్ని కమ్ముకొన్నది.

౬౨

రాక్షసులలో పెద్దపులివంటి ఆ మహాపరాక్రమవంతుడు కుంభకర్ణుడు తన ఆభరణాల ధగధగలతోనూ దేహకాంతులతోనూ లేజరిల్లుతూ నిద్రమత్తుతో తూలుతూ వెంట వేలకొద్ది రాక్షసులు వస్తూఉంటే ఆ లంకాపట్టణ రాజవీధిలో వడువసాగినాడు. అప్పుడు ఆ పరమదుర్జయుడి మీద ఆ రాజవీధిలో ఉన్న గృహాలలోనుంచి పూలవాన కురిసింది. బంగారు కిటికీలతో నూర్చుమండలము వలె కన్నులు మిరుమిట్లు కొలుపుతూ వికాలమూ రమణీయముమూ అయిన రాక్షస రాజభవనములోకి మేఘసమాహాలలోకి పోయే నూర్చుడివలె కుంభకర్ణుడు పోయినాడు. దూరమునుంచే ఆ మహాబలవంతుడు సింహాసనము మీద కూర్చునిఉన్న తన అన్నను రావణాసురుణ్ణి దేవేంద్రుడు కమలాసనము మీద కూర్చున్న బ్రహ్మదేవుణ్ణి చూచినట్టు చూచినాడు. రాక్షస సమాహాలతో నిండిఉన్న ఆ రాజభవనములోకి కుంభకర్ణుడు అట్లా పోతూఉంటే అతని పాద వ్యాసానికి భూమి వణికిపోయింది.

కుంభకర్ణుడు అట్లా ఆయా కక్ష్యలు అన్నీ చాటుకొంటూ పోయి పుష్పకవిమానములో సింహాసనము మీద కూర్చుని దిగులుపడుతూ ఉన్న తన అన్నను రావణాసురుణ్ణి చూచినాడు. రావణాసురుడున్నూ తన తమ్ముడు కుంభకర్ణుడు రావడము చూచినాడు. ఎంతో సంతోషపడ్డాడు. సింహాసనము మీదనుంచి లేచి ఎదురుగుండా పోయి కుంభకర్ణుణ్ణి వెంటపెట్టుకొని వచ్చి పర్యంకము మీద కూర్చున్నాడు. అప్పుడు కుంభకర్ణుడు తన అన్న పాదాలకు నమస్కారముచేసి లేచి “అన్నా, పని ఏమిటి” అని అడిగినాడు. ఆ ప్రశ్నకు రావణాసురుడు లేచి సంతోషముతో కుంభకర్ణుణ్ణి కాగలించుకొన్నాడు. మెచ్చుకొన్నాడు, అంతట దివ్యసుందర సింహాసనము మీద కూర్చున్నాడు.

ఆ మహాబలవంతుడున్నూ ఉచితాసనము మీద కూర్చున్నాడు. తన అన్నకు వచ్చిన ఆపదకు కోపముతో కన్నులు ఎర్ర చేసినాడు. కన్నులలో నుంచి నిష్పలు కక్కుతూ తన అన్నను చూచి “రాజా, నీవు ఎంతో అవసరము వచ్చి నన్ను నిద్ర లేవ కొట్టించినావు. ఇప్పుడు నేను చేయవలసిన పని ఏమిటి చెప్పు. ఎవడికి నీవు ఇప్పుడు భయపడుతున్నావు. వాడు ఎవడో చెప్పు. ఇప్పుడే వాణ్ణి నేను చంపి వేస్తాను” అని చెప్పినాడు.

తమ్ముడు కుంభకర్ణుడు తన కోసము శత్రువును కోపముతో చంపివేయడానికి నిశ్చయించడము చూచి రావణాసురుడు రాముడి మీది కోపముతో గుడ్డు

తిప్పకూ మహాబలుడా, నీవు సమకొని చాలా కాలము (లొమ్మిది దినాలు) అయింది. నీవు హాయిగా నిద్రపోతున్నావు. అందువల్ల నీవు ఎరుగవు. నాకు రానుశివల్ల భయము వచ్చి పడ్డది. నాకు దిశరహమహారాజుకొడుకు. మంచి బల వంశుడు. వాడు ఆ రానుడు సుగ్రీవుడితో కూడా వానర సైన్యాలను పెంట పెట్టుకొని సముద్రాన్ని దాటి మన లంకాగ్రీవానికి వచ్చినాడు. వాడు ఆ రాముడు సముద్రానికి నేతువు కట్టించి వానరసైన్యాన్ని ముఖముగా తీసుకొని వచ్చినాడు. చెల్లును కూకటి వేళ్ళతోవలె మన రాక్షసులను వానరులు ఇప్పుడు సమూలముగా నరికి వేస్తున్నారు. మన లంకాగ్రీవసములో ఉన్న వనాలనూ ఉప వనాలనూ చూడు. అంతా వానరమహాసముద్రము అయిపోయింది. అయ్యో, ఏమి అని చెప్పేది. మన రాక్షసులలో ముఖ్యులు అయిన వాంష్లను అందరినీ వానరులు యుద్ధములో చంపివేసినారు. వానరులలో ఒక్కడు అయినా ఉచ్చి పోయినట్లు కనిపించలేదు. మనవాంష్ల ఇంటవరకూ వానరులలో ఒక్కణ్ణి అయినా యుద్ధములో జయించలేదు.

“ఓ మహాబలుడా, ఇప్పుడు ఇటువంటి భయము వచ్చింది. నీవు ఇప్పుడు ఈ లంకాపట్టణాన్ని కాపాడ వలెను. అంగురొసవే నిన్ను నిద్ర లేపించినాను. నీవు ఈ వానరులను నాశనము చేసి వేరువలెను. నా విశ్వస్థియు అంతా అయి పోయింది. రాక్షసు వీరులు అందరూ ఉచ్చి పోయినారు. ఇప్పుడు లంకాపట్టణములో బాలరూ వృద్ధులూ మాత్రము మిగిలి ఉన్నారు. ఇట్లా ఉన్న ఈ లంకా పట్టణాన్ని నీవు ఇప్పుడు కాపాడ వలెను. ఓ మహాబాహూ, ఈ పని నీవు తప్ప మరి ఒకడు ఎవడూ చేయలేడు. నీవు ఈ పని నీ అన్న కోసము చేసి పెట్టవలెను. తమ్ముడా, నీవు పరంతిపుడవు. నేను ఇదివరకు ఎన్నిదూ నిన్ను ఇట్లా అడిగి ఉండిలేదు. నీ మీద నాకు ఎంతో స్నేహము ఉంది. గౌరవము ఉంది. నీకు అది తెలుసును. దేవాసుర యుద్ధములో జీవతలను ఎదిరించినావు. వారిని ఓడించి నావు. సమస్త ప్రాణికోటిలోనూ నీతో సరిసమానము అయిన పరాక్రమవంతుడు నాకు ఎక్కడనూ కనపడలేదు. తమ్ముడా, నీవు భయంకర పరాక్రముడవు. ఇప్పుడు నీ పరాక్రమము అంతా చూపించు.

“తమ్ముడా, నీవు యుద్ధప్రియుడవు. బంధుజనులు అంటే నీకు ఎంతో ఇష్టము. కాబట్టి నీ అన్నను నన్ను ఇప్పుడు నీవు సంతోష పెట్టు. నాకు మేలు అయ్యే ఈ పని చేసి పెట్టు. శరత్కాల మేఘాలను మహావాయువు వలె శత్రు సైన్యాలను నీ పరాక్రమముతో పారతోలు” అని చెప్పినాడు.

యుద్ధకాండ ప్రథమభాగము సమాప్తము.